

Nationaal Hervormings- programma **2013**

25 april 2013

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Macro-economisch scenario	3
3. Opvolging van de landenspecifieke aanbevelingen	4
3.1. Pensioenhervormingen en financiële houdbaarheid (aanbeveling 2)	4
3.1.1. Pensioenen, brugpensioenen en werkloosheid	4
3.1.2. Gezondheid	6
3.2. Macro-financiële stabiliteit (aanbeveling 3)	6
3.3. Loonontwikkeling, productiviteit en concurrentievermogen (aanbeveling 4)	8
3.4. Arbeidsmarkt (aanbeveling 5)	9
3.4.1. Belastingdruk op arbeid	9
3.4.2. Aanpassing van het werkloosheidsstelsel en uitbreiding van het activeringsbeleid tot de ouderen	10
3.4.3. Aanpassingen actief arbeidsmarktbeleid	10
3.4.4. Versterking van de interregionale arbeidsmobiliteit	10
3.4.5. Afstemming van het vormings- en werkgelegenheidsbeleid	11
3.5. Concurrentie in de detailhandel en netwerksectoren (aanbeveling 6)	12
3.5.1. Detailhandel	12
3.5.2. Netwerkindustrieën	12
3.6. Uitstoot van broeikasgassen (aanbeveling 7)	15
4. Opvolging van de Europa 2020-doelstellingen	17
4.1. Maatregelen inzake werk	17
4.1.1. Doelgroepen	17
4.1.2. Internationale mobiliteit	19
4.1.3. Kinderopvang	19
4.2. O&O en innovatie	20
4.3. Onderwijs en vorming	23
4.3.1. Hoger onderwijs	23
4.3.2. Vroegtijdig schoolverlaten	24
4.4. Energie en klimaat	25
4.5. Sociale inclusie	28
4.5.1. De sociale bescherming van de bevolking verzekeren	28
4.5.2. De kinderarmoede terugdringen	29
4.5.3. De actieve insluiting van mensen ver van de arbeidsmarkt	29
4.5.4. Inadequate huisvesting en dakloosheid bestrijden	30
5. Industriebeleid, ondernemerschap en structuurfondsen	31
5.1. Industriebeleid	31
5.2. Ondernemerschap en kmo's	32
5.3. Structuurfondsen	34
Bijlage 1: Reporting table for the assessment of CSRs and key macro-structural reforms in the NRP	35
Bijlage 2: Reporting table for the assessment of CSRs and key macro-structural reforms: quantitative assessment. Macro-economic effects of structural measures	47
Bijlage 3: Reporting Table on national Europe 2020 targets and key commitments for the next 12 months	49
Bijlage 4: Hervormingsprogramma Vlaanderen	56
Bijlage 5: Hervormingsprogramma Wallonië	71
Bijlage 6: Hervormingsprogramma Brussels Hoofdstedelijk Gewest	101
Bijlage 7: Het regionaal ontwikkelingsconcept voor de Duitstalige Gemeenschap: Oost-België beleven 2025	124

1. Inleiding

Dit nationaal hervormingsprogramma bevat de maatregelen die de federale regering en de regeringen van de Gewesten en de Gemeenschappen de afgelopen 12 maanden hebben genomen en die gericht zijn op het bereiken van de doelstellingen opgenomen in het nationaal hervormingsprogramma van april 2011. De regeringen geven in dit programma uiting van de overtuiging dat structurele hervormingen noodzakelijk zijn voor het bereiken van de doelstellingen, en dat de vooropgestelde en geactualiseerde begrotingsdoelstellingen¹ moeten worden bereikt.

De ambitieuze doelstellingen van het nationaal hervormingsprogramma van 2011 worden bevestigd, niettegenstaande de economisch moeilijke omstandigheden. De laatste observaties van de meeste indicatoren geven aan dat de evoluties in de goede richting gaan en dat de evoluties voor een aantal van die indicatoren zelfs beter zijn dan de al zeer ambitieuze doelstellingen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de indicatoren die verband houden met hernieuwbare energie en tertiair onderwijs. Anderzijds moet erkend worden dat sommige indicatoren, zoals de evolutie m.b.t. de sociale inclusie, teleurstellend zijn. Dit hangt ongetwijfeld samen met de moeilijke economische toestand. Bovendien is budgettaire consolidatie noodzakelijk voor het behoud van onze welvaart en ons sociaal stelsel.

Daarenboven was de federale regering het ook eens over de noodzaak om een relanceplan op te stellen dat in juli 2012 het licht zag. Dit plan is een globale strategie om de relance van de economische activiteit en de versterking van het concurrentievermogen om economische groei en duurzame banen te bevorderen en de koopkracht te ondersteunen. Het is de wens van de federale regering dat deze strategie in overleg met de sociale partners en de Gewesten en Gemeenschappen verder wordt uitgewerkt.

Het is de overtuiging van de regering dat ze op die manier een antwoord biedt op de landenspecifieke aanbevelingen die België ontving in de Raad van juli 2012.

In dit nationaal hervormingsprogramma wordt ook gewaakt over een evenwichtige behandeling van de doelstellingen uit Europa 2020 en de antwoorden op de landenspecifieke aanbevelingen. Tegelijk wordt aandacht geschonken aan de engagementen die België nam in antwoord op het Euro Plus-pact en aan de door de Raad gesteunde prioriteiten van de Europese Commissie in de Annual Growth Survey van november 2012. Het is ook de overtuiging van de Belgische regeringen dat het Europees Semester de drie dimensies van duurzame ontwikkeling (economische, sociale en milieudimensie) op een gelijkwaardige basis moet behandelen. Zoals blijkt uit dit programma, verloopt de concretisering van de Europese verbintenissen van België ook via een sterke betrokkenheid van de verschillende entiteiten in de Europese processen en projecten die ontwikkeld werden in het kader van de vlaggenschipinitiatieven van de EU2020-Strategie.

De diepgaande studie van de Europese Commissie² nodigt België ook uit om een ambitieus beleid te voeren om de door de Europese Commissie geobserveerde macro-economische onevenwichten weg te werken. De Belgische regeringen zijn ervan overtuigd dat dit programma hieraan beantwoordt.

Dit programma is tot stand gekomen dankzij een intensieve samenwerking tussen de federale regering en de regeringen van de gewesten en gemeenschappen. De programma's van de Gewesten en de Gemeenschappen worden opgenomen als bijlage in dit programma en beschrijven de specifieke maatregelen die zij genomen hebben meer in detail³. De regeringen zijn verheugd dat de Europese Unie⁴ erkent dat, van alle EU-

---

¹ Het stabiliteitsprogramma wordt tegelijkertijd met dit nationaal hervormingsprogramma ingediend. De onderliggende macro-economische projectie, alsook de opgenomen maatregelen zijn tussen beide programma's complementair en consistent.

² European Commission, In-depth review for Belgium, Commission Staff Working Document, 10 April 2013.

³ In bijlage 4 wordt een samenvatting van het Vlaams Hervormingsprogramma gegeven.

Zie ook www.vlaandereninactie.be/over/vlaams.hervormingsprogramma-2013.

⁴ European Union, Committee of the Regions, Study on the role of local and regional authorities in the Europe 2020 national reform programmes – analysis of the 2012 national reform programmes, September 2012.

landen, de Belgische gewesten het sterkst betrokken zijn bij de opmaak van het nationale NHP. Ook de sociale partners en het middenveld werden verscheidene malen betrokken bij de opmaak en de voortgang van het programma.

De onderhandelingen over de aangekondigde zesde staathervorming vinden vooruitgang en moeten dit jaar leiden tot een aanpassing van de rol van de verschillende entiteiten. Dit programma kan ook melding maken van verschillende initiatieven van samenwerking tussen de federale en de regeringen van de verschillende gewesten met eerbied voor ieders bevoegdheden en met het oog op het verhogen van de efficiëntie in het land.

Het Nationaal Hervormingsprogramma werd ook in het federale parlement besproken.

2. Macro-economisch scenario

Het macro-economisch scenario wordt in het Stabiliteitsprogramma⁵ beschreven. Het gaat uit van de situatie zoals die op 13 maart 2013 bekend was, dus zonder eventuele maatregelen die in het kader van de begrotingscontrole zouden genomen worden. In vergelijking met het nationaal hervormingsprogramma van 2012 is dit scenario gevoelig pessimistischer, vooral wat betreft de verwachtingen over de economische groei.

Voor de korte termijn wordt uitgegaan van de Economische Begroting van februari 2013⁶, aangepast om rekening te houden met de laatste observaties. Voor de internationale omgeving werd gebruik gemaakt van de "wintervooruitzichten" van de Europese Commissie⁷ en voor de periode vanaf 2015 van de midden-maart beschikbare vooruitzichten van het IMF⁸.

In 2013 zou de groei zeer beperkt blijven, maar zou, onder invloed van de groeiende wereldeconomie, de groei weer aantrekken vanaf 2014. De output gap is zeer negatief op dit ogenblik, maar zou gaandeweg naar nul evolueren⁹. De werkgelegenheid zou jaar na jaar verhogen, in lijn met de verwachtingen over de activiteit van de economie. Hiermee samenhangend, zou de werkgelegenheidsgraad geleidelijk toenemen tot 68.1% in 2017 en 69.3% in 2020.

De inflatie zou over de gehele projectieperiode opvallend lager uitvallen dan in 2012. Aan de basis hiervan liggen lagere internationale energieprijzen en de overheidsmaatregelen i.v.m. de loonblokkering in 2013-2014 zonder dat de automatische indexering in het gedrang komt.

Tabel 1: Kerncijfers van het macro-economisch scenario 2013-2017
evolutie in %, behalve indien anders vermeld

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
BBP	-0,2	0,2	1,5	1,6	1,7	1,8
Consumptieprijsindex	2,7	1,4	1,3	1,6	1,6	1,7
Gezondheidsindex	2,6	1,1	1,4	1,6	1,6	1,6
Binnenlandse werkgelegenheid (evolutie in '000)	8,0	2,1	25,3	31,0	42,0	40,9
Binnenlandse werkgelegenheid (evolutie in %)	0,2	0,0	0,6	0,7	0,9	0,9
Werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar)	67,2	67,0	67,1	67,3	67,7	68,1
Werkloosheidsgraad (Eurostat definitie)	7,3	7,5	7,6	7,7	7,5	7,3
Productiviteit per uur	-0,2	0,3	0,9	0,8	0,9	1,0
Output gap (niveau)	-1,2	-1,8	-1,4	-1,0	-0,6	-0,1
Balans lopende rekening (Nationale Rekeningen)	1,3	1,5	2,3	2,6	2,8	3,0

In bijlage 2 worden enkele resultaten voorgesteld over de impact van maatregelen die op de prijzen en de loonkostencompetitiviteit een invloed hebben. Deze maatregelen zijn geïntegreerd in de hierboven voorgestelde resultaten.

⁵ Stabiliteitsprogramma België 2013.

⁶ Economische Begroting 2013, FPB, INR, februari 2013.

⁷ European Economic Forecast-Winter 2013, European Commission, February 2013.

⁸ World Economic Outlook, IMF, October 2012.

⁹ De berekening van de output gap is afgeleid van een schatting van de potentiële output berekend volgens de methode van de Europese Unie.

3. Opvolging van de landenspecifieke aanbevelingen

Hierna wordt een overzicht gegeven van de initiatieven die zijn genomen in elk domein waarop de in juni 2012 aan België geformuleerde aanbevelingen betrekking hebben. De initiatieven in verband met Aanbeveling 1 worden behandeld in het Stabiliteitsprogramma.

3.1. Pensioenhervormingen en financiële houdbaarheid (aanbeveling 2)

“DE RAAD BEVEELT OM de langetermijnhoudbaarheid van de openbare financiën te blijven verbeteren door de leeftijdsgerelateerde uitgaven, met inbegrip van de uitgaven voor gezondheidszorg, in toom te houden. In het bijzonder de hervorming van de regelingen voor vervroegde uittreding en voor pensioen uit te voeren, alsmede verdere initiatieven te nemen om een verhoging van de feitelijke pensioenleeftijd te bewerkstelligen, onder meer door de verplichte pensioenleeftijd te koppelen aan de levensverwachting.”

De groei van de uitgaven van de gezamenlijke overheid is in 2012 sterk vertraagd. In het bijzonder is de groei van bepaalde leeftijdsgebonden uitgaven reeds omgebogen ingevolge de door de overheid aangevatte hervormingen.

Tabel 2: Jaarlijkse groei van bepaalde leeftijdsgebonden sociale uitkeringen, vaste prijzen

	2010	2011	2012
Totale primaire overheidsuitgaven	2,4	1,8	-0,2
Waarvan: Pensioenen	2,9	3,1	3,3
Brugpensioenen	5,2	0,2	-3,9
Gezondeheid	0,8	2,2	1,0

Bronnen: INR, FOD Financiën.

3.1.1. Pensioenen, brugpensioenen en werkloosheid

De groei van de pensioenuitgaven, tegen vaste prijzen, is in 2012 nog licht versneld tot 3,3% tegen 3,1% in 2011. Deze evolutie weerspiegelt deels de demografische ontwikkelingen, waarbij elk jaar een groeiend aantal ouderen in een pensioenstelsel binnentreden. De in december 2011 besliste hervormingen bedoeld met name om tegen 2016, en afgezien van een beperkt aantal uitzonderingen, het vervroegd rustpensioen enkel nog toe te laten na 62 jaar en een loopbaan van 40 jaar, zullen daarentegen slechts vanaf 2013 een weerslag hebben op de uitgaven.

De uitgaven met betrekking tot het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag (vroeger “brugpensioenen” genoemd) zijn in 2012 in volume afgenomen (-3,9%) omwille van de verstrenging van de toekenningsvoorwaarden van dit stelsel. De minimale toegangleeftijd zal tegen 2015 geleidelijk opgetrokken worden tot 60 jaar met een loopbaan van 40 jaar, afgezien van een beperkt aantal uitzonderingen.

De geleidelijke uitvoering van de hervormingen via de wetgeving werd het hele jaar 2012 voortgezet, waarbij diverse toevoegingen en wijzigingen werden aangebracht in overleg met de sociale partners. Aldus:

- werd de minimale leeftijd om vervroegd met pensioen te gaan op 1 januari 2013 verhoogd tot 60,5 jaar en de loopbaanvoorwaarde op 38 jaar gebracht;
- werd de bovengrens die de beroepsactiviteit van de gepensioneerden beperkt, afgeschaft voor de 65-plussers met een loopbaan van 42 jaar. Voor degenen die 65 jaar niet hebben bereikt of met een kortere loopbaan dan 42 jaar werd de sanctie die voortvloeit uit de overschrijding van de bovengrens, verlicht tot een overschrijding van 25%;

- werden onlangs de uitvoeringsbesluiten genomen met betrekking tot de beperking van de inaanmerkingneming in de pensioenberekening van de (zogenaamde gelijkgestelde) periodes van langdurige werkloosheid, van werkloosheid met bedrijfstoeslag, van tijdskrediet en van loopbaanonderbreking.

Daarnaast worden momenteel bijkomende maatregelen voorbereid. Vanaf 1 januari 2014 zal aldus een nieuwe reglementering inzake pensioenbonus en leeftijdscomplement in de overheidssector in werking treden om de werknemers ertoe aan te zetten langer te werken en om tegelijkertijd het stelsel te uniformiseren voor alle regelingen. De pensioenbonus is een pensioencomplement dat toeneemt naarmate de pensionering wordt uitgesteld. Deze bonus zal voortaan forfaitair zijn en pensioenrechten zullen ten vroegste één jaar na de vervulling van de toegangsvoorwaarden voor vervroegd pensioen kunnen worden opgebouwd.

Samen met de geleidelijke uitbreiding tegen 2016 van het activeringsbeleid voor werklozen tot 58 jaar of de maatregelen ter begeleiding van de wedertewerkstelling van personen met een arbeidsongeschiktheid, zullen deze hervormingen bijdragen tot de verlenging van de trendmatige verhoging van de werkgelegenheidsgraad van de 55- tot 64-jarigen naar de doelstelling van 50% die voor 2020 door de Belgische overheid werd vastgelegd.

Tabel 3: Werkgelegenheidsgraad van de 55- tot 64-jarigen

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Werkgelegenheidsgraad	25,0	31,8	32,0	34,4	34,5	35,3	37,3	38,7	39,5

Volgens de prognoses van de Studiecommissie voor de Vergrijzing (SCvV) zal de uitvoering van alle sinds december 2011 aangevatte hervormingen (vooral pensioenen, brugpensioenen en werkloosheidsverzekering) leiden tot een stijging van de werkgelegenheidsgraad van de 55- tot 64-jarigen met ongeveer 4 procentpunten in 2020, 5,2 procentpunten in 2030 en 5,6 procentpunten in 2060. Daaruit resulteert een lichte toename van de totale werkgelegenheidsgraad en van de economische groei.

Afgezien van de geprogrammeerde hervorming van de pensioenbonus leiden de uitgevoerde hervormingen, volgens de prognoses van de SCvV, tot een vermindering van de budgettaire kosten van de vergrijzing met 0,5% van het bbp in de periode 2011-2030 waarin deze kosten op 4,2% van het bbp worden geraamd, met inbegrip van de hervormingen.

Tabel 4: Weerslag van de structurele hervormingen op de budgettaire kosten van de vergrijzing

	2020	2030	2060
Pensioenen	-0,2	-0,2	-0,1
Werkloosheid	-0,1	-0,1	-0,1
Werkloosheid met bedrijfstoeslag	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal	-0,3	-0,5	-0,3

Bron: Studiecommissie voor de Vergrijzing, Jaarverslag, oktober 2012.

Op langere termijn brokkelt (bij ongewijzigd beleid) de weerslag van de hervorming op de pensioenuitgaven af omdat de personen die hun pensionering uitstellen een hoger gemiddeld pensioen ontvangen. De hervorming van de pensioenbonus zal dit effect afzwakken. Volgens een recente studie van het Federaal Planbureau zal deze hervorming de pensioenuitgaven in de verschillende stelsels verminderen met 1,6% in 2030 en 2% in 2060, hetzij 0,2% van het bbp in 2030 en 0,3% van het bbp in 2060.

Om de feitelijke pensioenleeftijd voor het overheidspersoneel te verhogen, besliste de Vlaamse Regering in 2012 dat ambtenaren na 65 jaar onbeperkt in dienst kunnen blijven.

Teneinde de feitelijke pensioenleeftijd voor het federale overheidspersoneel te verhogen, besliste de Federale Regering in 2012 dat ambtenaren voortaan onbeperkt in activiteit kunnen blijven boven de leeftijd van 65 jaar.

3.1.2. Gezondheid

Er werden eveneens maatregelen genomen om de groei van de gezondheidsuitgaven af te remmen. Er wordt vastgesteld dat deze groei (+1% tegen vaste prijzen) in 2012 relatief zwak was ten opzichte van de trend in het recente verleden. Besparingen inzake medische honoraria en terugbetaling van geneesmiddelen hebben bijgedragen tot deze vertraging. Er werd eveneens een tijdelijke bevrozing van bepaalde uitgaven opgelegd.

In ruimere zin heeft de regering richtsnoeren uitgestippeld om een strikte en duurzame financiering van de gezondheidszorg te verzekeren, waarbij tevens een hoog kwaliteits- en toegankelijkheidsniveau gewaarborgd werd. De actoren van de gezondheidssector zullen meer geresponsabiliseerd worden en de rol van de huisartsen zal worden versterkt.

Op financieel vlak werd de groeionorm voor de uitgaven in reële termen vastgelegd op 2% voor 2013 en 3% voor 2014 in plaats van 4,5% in het recente verleden. Wanneer men rekening houdt met de structurele besparingsmaatregelen voorzien in de begroting 2013, ligt de reële uitgavengroei in de gezondheidszorg gevoelig lager dan de reeds verlaagde, wettelijke groeionorm en sluit ze aan bij de reële economische groei.

3.2. Macro-financiële stabiliteit (aanbeveling 3)

“DE RAAD BEVEELT AAN OM de kapitaalverhoging van de zwakste banken te stimuleren om de soliditeit van de banksector te ondersteunen, zodat deze in staat is zijn normale rol als kredietverlener aan de economie te vervullen.”

Sinds het begin van de financiële crisis heeft de Belgische overheid verschillende maatregelen genomen om het vertrouwen in de financiële sector te herstellen. Vooreerst werden er staatswaarborgen toegekend aan bancaire activa en financiering. Daarnaast heeft de Belgische overheid in het begin van de financiële crisis het kapitaal van verschillende financiële instellingen (Dexia, KBC, BNP Fortis) verhoogd ten belope van 17,8 miljard EUR in totaal.

De toezichthoudende autoriteit (Nationale Bank van België) is de laatste jaren nauw blijven toezien op de solvabiliteit van de Belgische kredietinstellingen en heeft verschillende acties aangenomen om het kapitaal van deze instellingen te versterken:

- Overeenkomstig de reglementering analyseert de NBB op jaarbasis voor elke kredietinstelling het kapitaal dat noodzakelijk is om de activiteit van deze instellingen te ondersteunen, gezien hun risicoprofiel en rekening houdend met de (toekomstige) wijzigingen van de reglementaire vereisten (nieuwe Basel III-normen). In deze context worden de banken onderworpen aan hogere vereisten inzake eigen vermogen dan het minimum dat door de solvabiliteitsregeling wordt opgelegd.
- Overeenkomstig dit beleid heeft de NBB bijvoorbeeld aan KBC gevraagd haar kapitaal te verhogen; deze verrichtingen werden eind 2012 en begin 2013 gerealiseerd voor een totaal bedrag van 2 miljard EUR. KBC heeft eveneens eind 2012 3,5 miljard EUR aan de federale Staat terugbetaald. Bovendien werden bepaalde banken onderworpen aan een beperking van dividenduitkeringen of kapitaaloverdrachten aan hun groepen om de ratio van hun eigen vermogen te versterken of te behouden. De steunverlening aan KBC is door de Europese Commissie goedgekeurd op voorwaarde dat een afgesproken minimaal terugbetalingsplan zou worden gerespecteerd. Na de terugbetaling van de federale steun, dient KBC nog dit jaar een bedrag terug te betalen van 1,17 miljard euro Vlaamse steun (exclusief terugbetalingspremie) om in overeenstemming te zijn met het terugbetalingsplan. KBC heeft reeds de wil uitgedrukt om in de volgende jaren ook de steun verleend door de Vlaamse overheid sneller dan afgesproken terug te betalen.
- In het kader van het Belgische Financial Sector Assessment Program werden onder leiding van het IMF stresstesten uitgevoerd in 2012 voor 40 instellingen op basis van verschillende ongunstige scenario's. Uit de resultaten blijkt dat de eigen vermogensreserves van de banken globaal solide zijn. Meerdere instellingen vertonen echter bepaalde zwakten waarop de toezichthoudende autoriteit nauw toezicht houdt.

- De NBB analyseert momenteel zorgvuldig de bedrijfsmodellen en het kapitaal van de belangrijkste Belgische kredietinstellingen, met name in het kader van de overgang naar Basel III en in het kader van de duidelijke heroriëntering van de Belgische instellingen naar hun nationale markten en activiteiten; dit zou de concurrentiedruk kunnen verhogen.
- De NBB werd nauw betrokken bij de afwikkeling van de groep Dexia. De kapitaalverhoging die eind 2012 plaatsvond, werd door de NBB opgelegd om de overeenstemming met de toekomstige reglementaire vereisten (Basel III) te waarborgen. De kapitaalverhoging was daarnaast als noodzakelijk beschouwd om de geordende afwikkeling van de groep mogelijk te maken en systemische risico's met inbegrip van de besmetting van de eurolidstaten door de schulden crisis te vermijden.

Zoals vermeld in Tabel 5, is de ratio van het eigen vermogen van de Belgische kredietinstellingen sinds december 2007 verhoogd ondanks bepaalde grote problemen (Griekenland, enz.)

Tabel 5: Eigen vermogen van Belgische banken

Geconsolideerde data

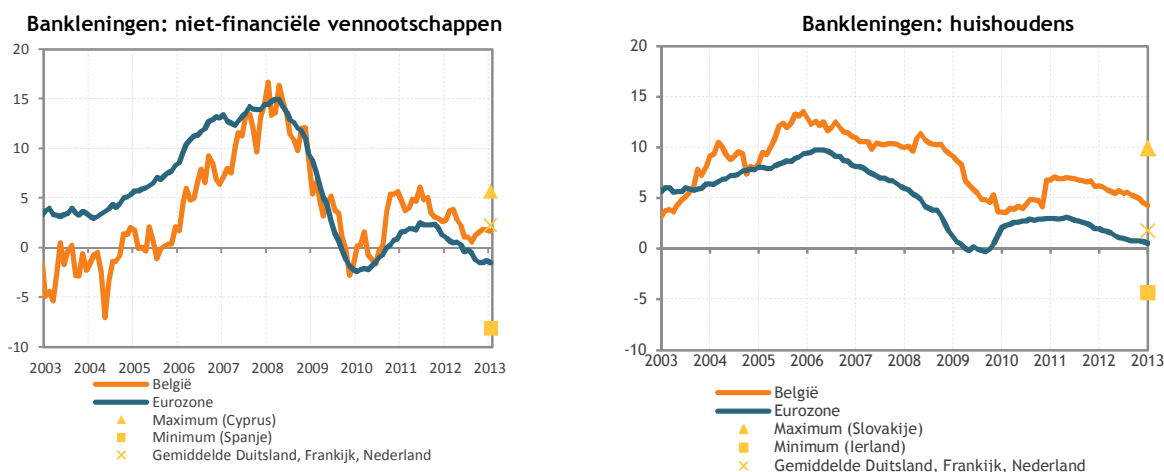
Sinds 2006 worden de geconsolideerde data gebaseerd op de IAS/IFRS rapporteringsfaciliteit

Toereikendheid van het eigen vermogen	2006	2007	2008	2009	2010	2011	9M2012
Ratio reglementair eigen vermogen / naar risico gewogen activa	11,9	11,2	16,2	17,3	19,3	18,5	17,9
Tier I-ratio reglementair eigen vermogen / naar risico gewogen activa	8,7	12,1	11,3	13,2	15,5	15,1	15,4
Ratio eigen vermogen / activa	3,3	4,1	3,3	4,5	5,0	4,6	5,2

Bron: NBB.

Alhoewel de groei van de kredietverleningen gedurende de laatste jaren in België is vertraagd, zijn er geen aanwijzingen voor een credit crunch in België (zie Figuur 1). De groei van de aan huishoudens en aan niet-financiële vennootschappen verleende kredieten blijft positief¹⁰ en boven het gemiddelde in de eurozone. Uitgedrukt in % van het bbp blijven de kredietverleningen globaal stabiel. Ondanks een bepaalde verstrenging van de kredietvoorwaarden, blijven deze laatste relatief gunstig vanuit een historisch oogpunt en sluiten zij dicht bij het gemiddelde in de eurozone aan (zie hoofdstuk 5).

Figuur 1: Evolutie van de kredietverleningen¹ in België en in de eurozone
jan. 2003 - jan. 2013, jaarlijkse verandering in procenten

Bron: ECB, NBB.

1. Leningen toegekend door ingezeten banken aan ingezeten niet-financiële vennootschappen en huishoudens, inclusief geëffectieerde leningen.

¹⁰ In januari 2013 bereikte de groei van de toegestane kredieten aan de gezinnen en aan de niet-financiële ondernemingen respectievelijk 4,3% en 1,6%.

3.3. Loonontwikkeling, productiviteit en concurrentievermogen (aanbeveling 4)

“DE RAAD BEVEELT AAN OM de werkgelegenheidsschepping en het concurrentievermogen te bevorderen, stappen te ondernemen om, in overleg met de sociale partners en conform de nationale praktijken, het systeem voor het voeren van loononderhandelingen en het loonindexeringssysteem te hervormen. In een eerste fase ervoor te zorgen dat de loonstijging beter aansluit bij de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit en het concurrentievermogen, door i) erop toe te zien dat de mechanismen voor het doorvoeren van correcties achteraf waarin de „loonnorm” voorziet, worden toegepast, en het sluiten van alomvattende overeenkomsten ter bevordering van het kostenconcurrentievermogen te stimuleren, en ii) het gebruik te vergemakkelijken van clausules om niet aan sectorale collectieve overeenkomsten deel te nemen, ten einde ervoor te zorgen dat loonstijgingen en arbeidsproductiviteitsontwikkelingen op lokaal niveau beter bij elkaar aansluiten.”

De achteruitgang van het concurrentievermogen van België, die ook onderstreept wordt in de diepgaande studie die de Commissie heeft uitgevoerd in het kader van de procedure van de macro-economische evenwichten, gaat verder dan de structurele achteruitgang en raakt ook aan de prijs- en kostenaspecten van het concurrentievermogen¹¹. De analyse van het type Constant Market Share Analysis (CMSA) toont dat het verlies aan kostencompetitiviteit iets meer dan een derde verklaart van het verlies aan marktaandeel in de waarde van de wereldhandel, zonder energieproducten, zoals opgetekend door België tussen 1999 en 2008¹².

Om ervoor te zorgen dat de lonen beter aansluiten bij de productiviteit, zal op beide factoren worden ingezet: het beleid is erop gericht om de loonkosten onder controle te houden en de productiviteit te bevorderen.

De federale regering heeft beslist dat in overleg met de sociale partners het loonkostenverschil die ons land in vergelijking met de buurlanden sinds 1996 heeft opgelopen in een periode van zes jaar zal worden weg-gewerkt. Om die reden werd besloten om voor 2013-2014 de reële loonnorm vast te leggen op 0%, zodat er bovenop de automatische indexering en de baremaverhogingen geen loonsverhoging kan worden toegekend. Bovendien zal de wetgeving rond de loonnorm (de wet van 1996) aangepast worden om de kosten onder controle te houden. De exacte impact van de subsidies die de loonlasten verlagen in België en in de ons omringende landen, wordt betwist. Om te komen tot een eenduidige berekening van het loonverschil, heeft de regering aan een expertencollege (samengesteld uit vertegenwoordigers van de Nationale Bank, het Federaal Planbureau, de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, de ADSEI, de CRB en Eurostat) gevraagd hierover binnen de zes maanden een duidelijk advies uit te brengen. In afwachting van dit advies is de Regering vertrokken, op basis van het technisch verslag van de CRB van 2012, van loonsubsidies van 1,8% van de loonmassa. De beperking van de inflatie door een versterkte analyse van de prijzen en een ambitieus concurrentiebeleid zal de impact van de automatische indexering dempen. Daarnaast werd de index die gebruikt wordt voor de indexering (de gezondheidsindex) aangepast zodat deze beter aansluit bij het consumptiegedrag. Deze aanpassingen zullen het loonkostenverschil met 0,4 procentpunt kunnen verminderen.

Verder worden bijkomende maatregelen genomen om de arbeidskosten te verminderen. Hiervoor wordt een bijkomend jaarlijks budget van 628 miljoen EUR uitgetrokken (ongeveer 0,35% van de loonmassa)¹³.

Om de productiviteit te ondersteunen, zullen ook de bepalingen in de loonnormwet rond vorming en opleiding versterkt worden. Vooral de toepassing van de wet tot vaststelling van de opleidingsinspanning door de ondernemingen op 1,9% van de loonmassa zal worden versterkt na een akkoord over de berekeningsmethode van die inspanning. Bovendien wordt het aanbieden van opleidingen in de ondernemingen door de gewesten en gemeenschappen ondersteund via opleidingscheques, taalcheques, de ontwikkeling van pri-

¹¹ Zie Planning Paper 112 van het Federaal Planbureau «Concurrentievermogen van België – uitdagingen en groeipistes», H. Bogaert en C. Kegels, november 2012.

¹² M. Matte en B. Michel, 2010, « La part de marché à l'exportation de la Belgique 1993-2008 changements structurels et compétitivité », Working Paper 06-2010, Federaal Planbureau, maart 2010.

¹³ Zie 3.4.1 voor meer toelichting over dat bedrag.

vaat-publieke partnerschappen om tot een vormingsaanbod dat aan de noden beantwoordt te komen, en de ontwikkeling van een kader voor de erkenning van elders verworven competenties.

Meer in het algemeen worden de productiviteit, de competitiviteit en de jobcreatie ondersteund via het industrieel beleid, de steun aan de kmo's en aan onderzoek en ontwikkeling (zie hoofdstuk 4 en 5). In dit kader worden maatregelen genomen om de totale factorproductiviteit te ondersteunen (financiering en ondersteuning van kmo's, ondernemerschap, aanmoedigen van O&O en innovatie, ontwikkeling van competenties, internationalisering, ontwikkeling van infrastructuur, administratieve vereenvoudiging, ICT...), alsook de kostencompetitiviteit (verlaging van de fiscale druk, aanwervingssteun, verhoging van de efficiëntie van de hulpbronnen, met name de energie-efficiëntie).

3.4. Arbeidsmarkt (aanbeveling 5)

“DE RAAD BEVEELT AAN OM een significante verschuiving van belastingen op arbeid naar minder groeiverstrende belastingen, zoals onder meer milieubelastingen, te bewerkstelligen. De in gang gezette hervorming van het stelsel van werkloosheidsuitkeringen voort te zetten om de negatieve prikkels om te werken te verminderen, en bij de ondersteuning van de werkgelegenheid en het activeringsbeleid sterker het accent te leggen op oudere werknemers en op kwetsbare groepen, en met name mensen met een migrantenachtergrond. De geplande verdere regionalisering van de arbeidsmarktbevoegdheden aan te grijpen om de interregionale arbeidsmobiliteit te bevorderen en de samenhang te versterken tussen het beleid op het gebied van onderwijs, een leven lang leren, beroepsopleiding en werkgelegenheid. De bestaande activeringsinspanningen tot alle leeftijdsgroepen uit te breiden.”

3.4.1. Belastingdruk op arbeid

Het beleid van de federale overheid is erop gericht om de hoge belastingdruk op arbeid stelselmatig te verminderen, binnen de beschikbare budgettaire marge. In dat kader werd er in de voorbije jaren voor gezorgd dat getroffen belastingmaatregelen groeivriendelijk waren. Bovendien werden bijkomende maatregelen genomen om de sociale zekerheidsbijdragen en fiscale lasten te verminderen:

- De structurele vermindering van de werkgeversbijdragen is het hoogst op het niveau van het minimumloon en neemt dan stelselmatig af, om vervolgens voor de hoogste lonen (vanaf 4.200 EUR bruto per maand) opnieuw toe te nemen. Op vraag van de sociale partners wordt een bijkomend budget van 370 miljoen EUR ingezet om de lasten voor de middenverdieners te verlagen.
- De werkbonus, die zowel via de persoonlijke bijdragen als via de inkomensbelasting op de loonwag tussen de totale loonkosten en de nettolonen inwerkt, wordt verder versterkt. Hiervoor wordt bijkomend 137 miljoen EUR op jaarbasis uitgetrokken.
- Verschillende bijdrageverminderingen voor specifieke doelgroepen worden aangepast (jongeren, ouderen) en versterkt (eerste aanwervingen) om hun werkgelegenheidseffect te maximaliseren. Hiervoor wordt een bijkomend budget van 49 miljoen EUR voorzien. Ook de Vlaamse premie voor de aanwerving van 50-plussers werd aangepast, en varieert in functie van de werkloosheidsduur en de leeftijd. Vanaf dit jaar voorziet Wallonië bovendien een bijkomende premie voor de aanwerving van de eerste drie werknemers, op voorwaarde dat ze jonger zijn dan 30, ouder dan 50 of langdurig werkloos.
- Voor de horecasector wordt een bijkomende bijdragevermindering van 72 miljoen EUR beslist, in combinatie met een versterkt toezicht op zwartwerk.
- De Gewesten versterken dit beleid met aanvullende subsidies.

3.4.2. Aanpassing van het werkloosheidsstelsel en uitbreiding van het activeringsbeleid tot de ouderen

De hervorming die in de loop van 2012 werd doorgevoerd en waarbij de degressiviteit van de uitkeringen werd versterkt zal in 2013 ten volle zijn effect sorteren.

Vanaf 2013 moeten werklozen passief beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt tot 60 jaar. De Gewesten kunnen die grens op 65 jaar brengen voor tewerkstellingsgebieden met een lage werkloosheidsgraad.

Vanaf begin 2013 is de federale opvolging van het actief zoekgedrag uitgebreid tot de leeftijdsgroep van de 50- tot 55-jarigen en in 2016 wordt de leeftijdsgrens voor die opvolging opgetrokken tot 58 jaar.

In Vlaanderen werd de activerende begeleiding van de werkzoekenden bovendien uitgebreid tot de leeftijdsgroep van de 56- en 57-jarigen.

De opvolging van het actieve zoekgedrag van werklozen zal in de loop van 2013 geïntensifieerd worden via een nieuw samenwerkingsakkoord met de gewesten en de gemeenschappen. De rol van de gewesten en gemeenschappen zal groter worden en zij zullen in staat gesteld worden om de begeleiding en de opvolging van het zoekgedrag beter op elkaar af te stemmen.

3.4.3. Aanpassingen actief arbeidsmarktbeleid

De Brusselse werkgelegenheidsdienst is met verschillende partners overeengekomen om specifieke acties op te zetten voor langdurige werklozen ouder dan 45. Met het oog op het vermijden van discriminatie bij de aanwerving wordt gewerkt aan een nieuwe aanpak waarbij via geïnformateerde testen de competenties van de werkzoekenden op een anonieme manier kunnen worden nagegaan. Vlaanderen voorziet aanpassingen in de bestaande premiestelsels om de doorstroming van onder meer ouderen en personen met een handicap uit de sociale economie naar de reguliere arbeidsmarkt te versterken. Ook het aantal trajecten voor personen in armoede zal worden verhoogd. De bestaande diversiteitsplannen worden verbreed met een HR-beleid waar ook aandacht is voor competentieontwikkeling, duurzame diversiteit, werkbaarheid-werkvermogen-werkgoesting en organisatievernieuwing.

De Duitstalige Gemeenschap voerde een versterking van de begeleiding voor de groepen die het verst van de arbeidsmarkt zijn verwijderd in. Wallonië versterkte de begeleiding van werkzoekenden: in 2012 was er een geïndividualiseerde begeleiding voor 108.741 werkzoekenden, waarbij bijzondere aandacht uitging naar de vrouwen (50%), de min-25-jarigen (35%) en de laaggeschoolden. Verder werd de Waalse werkgelegenheidsdienst geherstructureerd en werd zijn werking sterker op een aantal prioritaire assen gericht.

De gewesten voorzien daarnaast specifieke trajecten voor nieuwkomers, gericht op het verwerven van de taal en gekaderd in een socio-professionele begeleiding. Zo besliste de Vlaamse Regering op 29 maart 2013 om 12 miljoen euro te voorzien om meer mensen de kans te geven een cursus Nederlands als Tweede taal (NT2) te volgen vanaf 1 januari 2014

3.4.4. Versterking van de interregionale arbeidsmobiliteit

De samenwerking tussen de gewestelijke werkgelegenheidsdiensten werd voortgezet en geïntensifieerd. Zo ontving de Waalse dienst in 2012 103.213 werkaanbiedingen vanuit de andere gewesten, en gaf ze er 46.478 aan hen door. De samenwerking met Vlaanderen, onder meer via het inzetten van gemengde teams van arbeidsbegeleiders, behaalde in 2012 ook het vooropgestelde resultaat, met 1.974 tewerkstellingen van Waalse werkzoekenden in Vlaanderen.

Ook de doelstelling voor de samenwerking tussen Brussel en Vlaanderen werd behaald, met 1.327 plaatsingen. Tussen 2007 en 2011 nam de uitgaande pendel van laag- tot middengeschoolde Brusselaars naar Vlaan-

deren met 25% toe. In 2013 zal in het kader van deze samenwerking extra ingezet worden op de organisatie van gezamenlijke jobdatings en jobbeurzen. Hiernaast wordt in 2013 ook onderzocht om het werkgebied uit te breiden tot buiten de Vlaamse rand rond Brussel om zo vacatures van verder gelegen regio's te bezorgen aan de Brusselse diensten. In het kader van het luchthavenactieplan zal de samenwerking tussen de Brusselse en Vlaamse diensten nog worden versterkt.

3.4.5. Afstemming van het vormings- en werkgelegenheidsbeleid

Een fundamentele discussie over de afstemming van de arbeidsmarkt, het onderwijs en het vormingsveld dringt zich op in alle gemeenschappen. Daartoe werden de voorbije jaren overlegstructuren op verschillende niveaus en met wisselende intensiteit opgezet. Bovendien werden ook een aantal concrete stappen gezet.

De federale overheid creëerde 10.000 instapstageplaatsen voor een periode van zes maanden voor schoolverlaters met hoogstens een diploma hoger secundair onderwijs. Daarnaast wordt aan de werkgevers gevraagd om voor een equivalent van 1% van het personeelsbestand stageplaatsen en werkpleerplaatsen te creëren.

In de Duitstalige Gemeenschap wordt de overgang van de werkloosheid naar het leerwerkstelsel versterkt. In Brussel sloot de gewestoverheid samenwerkingsakkoorden met de twee gemeenschappen. Deze zullen onder meer leiden tot de finalisering van het uniek dossier voor de werkzoekende.

Vlaanderen versterkt samen met de sociale partners het opleidingsaanbod gericht op tewerkstelling in knelpuntberoepen en toekomstgerichte beroepen. Verder worden de economische sectoren gestimuleerd om te komen tot een gedeelde visie over competentie- en opleidingsnoden, en wordt via de ontwikkeling van een databank met beroepscompetentieprofielen gewerkt aan een meer competentiegerichte arbeidsmarkt door een versterking van de automatische matching. Daarnaast wordt een nieuw loopbaanbeleid voor werkenden uitgetekend: via het instrument van de loopbaancheque zal elke werknemer om de zes jaar acht uur loopbaanbegeleiding kunnen krijgen bij een erkende aanbieder. Verder wordt in Vlaanderen een groeipad vooropgesteld voor de individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO). De doelstelling ligt op 15.500 IBO's in 2013 (in 2012 werden er bijna 12.000 opgestart).

Wallonië zet in op een sterk lokaal partnerschap tussen de onderwijs- en vormingsinstellingen en de sectorale en interprofessionele sociale partners om het opleidingsaanbod te harmoniseren en de kwaliteit van de verstrekte opleidingen te verhogen. Het hervormt het instituut (IFAPME) dat alternerende opleidingen coördineert. Een eenvormig contract voor alternerend leren in het kader van de schoolplicht zal in 2013 aan de regering worden voorgelegd. In dat kader zal ervoor worden gezorgd dat de opleidingen in het alternerend leren tot een gelijkwaardig diploma aan dat van het hoger secundair onderwijs leiden. Er worden nieuwe maatregelen voor werkplekleren opgezet voor jonge werkzoekenden. Daarnaast wordt een veralgemeende stageverplichting in het secundair onderwijs in het vooruitzicht gesteld. Het cadre francophone des certifications wordt afgewerkt in 2013. In het kader van een plan gericht op beroepen waarnaar een sterke vraag is op de arbeidsmarkt werd voor 158.233 werkzoekenden een competentiebalans opgesteld, en werden 205.864 vacatures overgemaakt. Daarnaast werd een specifiek opleidingsaanbod, onder meer gericht op "groene" banen, uitgewerkt zowel door de FOREM als door Bruxelles Formation.

3.5. Concurrentie in de detailhandel en netwerksectoren (aanbeveling 6)

“DE RAAD BEVEELT AAN OM de concurrentie in de detailhandel te blijven stimuleren door de belemmeringen en de operationele beperkingen te reduceren. Maatregelen in te voeren om de concurrentie in de netwerksectoren te verstevigen door regulerende belemmeringen te herzien en door de institutionele regelingen voor daadwerkelijke tenuitvoerlegging van regels voor overheidssteun te verstevigen.”

De federale regering heeft zich ertoe verbonden een *ambitieuze concurrentiebeleid* op touw te zetten dat erop gericht is de sleutelsectoren van onze economie en de prijzen afdoend te *analyseren en te beheren* om de groei te ondersteunen, de inflatiedruk tegen te gaan, de competitiviteit van de ondernemingen te verbeteren, een correcte en transparante prijszetting mogelijk te maken en de koopkracht van de burgers in stand te houden.

In dit verband heeft de Kamer op 28 februari 2013 en de Senaat op 21 maart 2013 een *wet*¹⁴ goedgekeurd. Het doel van die wet is de procedures inzake concurrentieproblemen (via meer soepelheid, meer efficiëntie en snellere behandeling) te verbeteren, de onafhankelijkheid van de Mededingingsautoriteit veilig te stellen en de banden tussen het Prijzenobservatorium en de Mededingingsautoriteit te versterken. Wat het *Prijzenobservatorium* betreft, bepaalt het wetsontwerp dat, naast de evolutie van de prijsbewegingen, meer aandacht dient te worden geschonken aan het prijsniveau, de marges en de drijvende krachten van de markt. De *nieuwe onafhankelijke Mededingingsautoriteit* zal onder meer voorlopige maatregelen met een maximale duur van 6 maanden kunnen opleggen om een eind te maken aan eventuele problemen die het Prijzenobservatorium vaststelt.

3.5.1. Detailhandel

In tegenspraak met de beweringen van de Commissie, blijkt uit de verschillende beschikbare onderzoeken¹⁵ niet dat de Belgische detailhandel gekenmerkt wordt door een gebrek aan concurrentie.

Het regeerakkoord voorziet trouwens een bevoegdheidsoverdracht waardoor de gewesten zelf de criteria inzake *handelsvestigingen* zullen kunnen bepalen.

De wetgeving over de *openingsuren* werd versoepeld en vereenvoudigd om meer afwijkingen toe te kennen aan de detailhandels die bepaalde productgroepen verkopen. *Verkopen met verlies* werd versoepeld in een voorontwerp van wet dat in eerste lezing door de regering werd goedgekeurd, waardoor het onder meer mogelijk zal zijn volumekortingen bij de berekening van de referentieprijs in aanmerking te nemen.

3.5.2. Netwerkindustrieën

a. Telecommunicatie

Tijdens het voorbije jaar is de prijs van bepaalde telecommunicatiediensten in België aanzienlijk gedaald. Het gewicht van de historische operator daalt ook op verschillende markten. Daarbij komt nog het oplopend succes van de “multiple play”-abbonementen (meer dan 50% van de toegekende biedingen op de broadband markten betreffen “multiple play”). In 2012 heeft ICT negatief bijgedragen tot de inflatie (- 0,03 procentpunt voor een inflatie van 2,6%), hoofdzakelijk gestimuleerd door de prijsdaling van de mobiele telefoontarieven (- 10,3%). Begin 2013 bleek die trend zich weer te bevestigen.

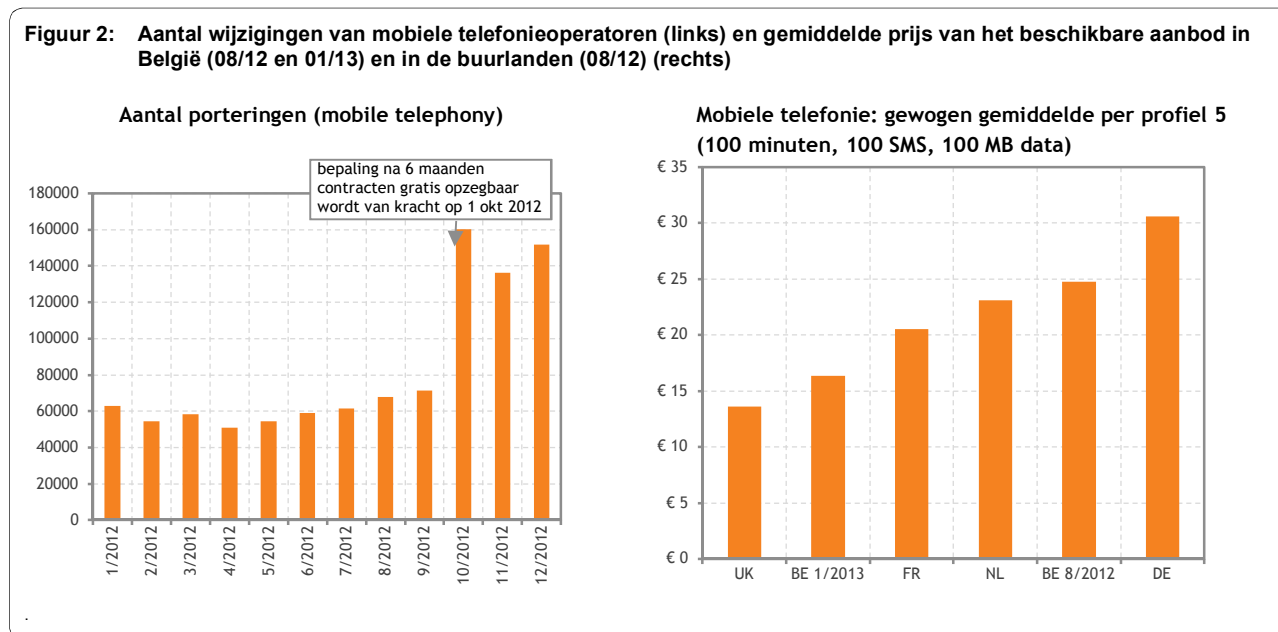
In 2012 werden verschillende initiatieven genomen om de mededinging in de sector te versterken, bovenop de maatregelen genomen door de sectorale regulatoren (BIPT en media regulatoren) zoals voorzien in Europees kader. Eén daarvan is de opmaak van een ontwerp van nationaal plan «*Digital Agenda.be*», dat uitgaat van de digitale strategie voor Europa. België heeft ook de richtlijnen van het “derde telecompakket” omgezet in Belgische wetgeving, dat meer bepaald tot doel heeft om de marktwerking te bevorderen. Zo kan de con-

¹⁴ DOC 53 2591/001

¹⁵ http://economie.fgov.be/fr/binaries/etude_niveaux_prix_supermarches_tcm326-163021.pdf

sument sinds 1 oktober 2012 een overeenkomst na zes maanden kosteloos opzeggen. Zoals blijkt uit figuur 2, zou deze maatregel, gecombineerd met de andere inspanningen gericht op de bewustwording van de consumenten en de maatregelen genomen door de sectorale regulator (daling van mobiele terminations), de markt moeten stimuleren en de consumenten moeten aanmoedigen om sneller over te stappen naar een andere operator. Dit heeft ertoe bijgedragen dat de prijs van mobiele telefonie tussen augustus 2012 en januari 2013 gevoelig is gedaald.

België beschikt over uitstekende netwerkinfrastructuren. De breedbanddekking is voortreffelijk, België kent één van de hoogste penetratiegraden voor broadband met hoog debiet (met snelheden hoger dan 30 Mbps), het aantal internetgebruikers is hoog (77% van de gezinnen) en het percentage op het internet aangesloten ondernemingen is zeer hoog (96%)¹⁶. De investeringsgraden (investeringsgraden als aandeel van de omzet in de sector) zijn hoger dan 15% en zij zijn gestegen tussen 2010 en 2012 en dus niet problematisch in België, waar concurrentie bestaat tussen twee netwerken (Belgacom en de kabeloperatoren), zelfs al heeft deze vooral betrekking op de kwaliteit.

Wat de mobiele netwerken betreft, heeft het BIPT¹⁷ in 2012 twee openbare raadplegingen georganiseerd met het oog op de *terbeschikkingstelling van de 800MHz-band aan de elektronische communicatiediensten*¹⁸. De eruit voortvloeiende regelgevingsteksten worden momenteel besproken op de Ministerraad. Dat verhindert echter niet dat de LTE-technologie wordt gebruikt in de spectrumbanden die al gebruikt worden door de operatoren. De LTE-technologie wordt nu reeds gebruikt door Belgacom in de frequentieband van 1800 MHz in 8 steden in 2012, waar in 2013 nog 9 steden zullen bijkomen, terwijl Mobistar in de testfase zit op de LTE in dezelfde frequentieband. De penetratiegraad voor mobiel breedband stijgt aanzienlijk, ook al bengelt België nog steeds aan de staart van het Europees peloton.

¹⁶ Cijfers van 2011.

¹⁷ De officiële regulator voor de postdiensten en telecommunicatie in België.

¹⁸ De implementatie van het mobiele breedbandnetwerk verloopt trager in België omwille van de verschillende bevoegdheden. De 800 MHz-band valt immers onder het omroepbestel dat een gemeenschapsbevoegdheid is, terwijl een Europese verordening de band onder de communicatiediensten, die onder federale bevoegdheid vallen, heeft geplaatst.

b. Gas en elektriciteit

De Belgische regering heeft een daadkrachtig mededingingsbeleid gevoerd op het vlak van energielevering. Er werd een grootschalige nationale informatie- en sensibiliseringscampagne ('Durf vergelijken') voor de klanten gelanceerd om de consumenten aan te moedigen de verschillende door de leveranciers aangeboden tarieven te vergelijken. Ook diverse andere initiatieven zoals de bevordering van de prijsvergelijkers, de toename van groepsaankopen, het schrappen van de vergoedingen bij contractbreuk en de mediatisering van deze elementen hebben bijgedragen tot de marktdynamiek. In Vlaanderen werd tevens een internettool (V-test) ontwikkeld. Deze maakt het niet alleen mogelijk om de prijzen, maar ook de kwaliteit van de dienstverlening van de gas- en elektriciteitsleveranciers te vergelijken. Overigens hoeft een gas- en elektriciteitsleverancier die als dusdanig wordt erkend in de Europese Economische Ruimte geen bijzondere toestemming meer te krijgen van de Vlaamse regulator om actief te zijn in Vlaanderen. Al deze elementen hebben tot tastbare resultaten geleid: het aantal personen dat in Vlaanderen van leverancier is veranderd, was twee keer zo hoog in 2012 dan in 2011 (zowel voor gas als voor elektriciteit) en ook het aantal actieve gas- en elektriciteitsleveranciers steeg tijdens deze periode. Het jaarverslag 2012 van het Prijzenobservatorium toont aan dat het inflatieverschil voor de energieproducten in België ten opzichte van de drie buurlanden (Duitsland, Frankrijk en Nederland) tussen 2011 en 2012 afnam (energie-inflatie van 6% voor BE en 5,5% voor de 3 buurlanden in 2012 tegen respectievelijk 17% en 10,6% in 2011). Over de twee eerste maanden van 2013 was dit verschil zelfs omgekeerd ten gunste van België (energie-inflatie -1,7% in België in januari en februari 2013 tegen 3,5% voor de drie buurlanden).

Om de volatiliteit van de energieprijzen te beperken, voerde de regering bij wet van 8 januari 2012 een reguleringsmechanisme in, het zogenaamde "*vangnet*". Dit verplicht de gas- en elektriciteitsleveranciers ertoe om elke wijziging in de prijzenformules van de variabele contracten en elke aanpassing van de energieprijzen vooraf ter controle aan de CREG voor te leggen, en het beperkt de indexering tot vier keer per jaar (voor particulieren en kmo's). Deze vangnetwetgeving is pas effectief in werking getreden sinds 1 januari 2013.

De tijdelijke bevrozing van de indexeringen van de variabele gas- en elektriciteitscontracten, die de regering (bij wet van 29 maart 2012) van april tot december 2012 oplegde, liet overigens toe om een lijst van criteria op te maken die de indexeringsparameters zullen moeten respecteren om de werkelijke kosten van de energieleveranciers beter weer te geven (vanaf 1 april 2013 van kracht). De federale regering heeft bovendien diverse maatregelen genomen om bepaalde componenten van de federale bijdrage te bevriezen of te verminderen, wat een niet te verwaarlozen vermindering betekent op een jaar¹⁹. Verder voorziet het "Elektriciteitsdecreet" van het Waals Gewest erin om minder dure hernieuwbare energie en de opkomst van "slimme" netwerken beter te integreren. Deze hervorming opent eveneens de weg naar de oprichting van nieuwe gesloten beroepsnetwerken voor ondernemingen. In het Vlaams Gewest werd eveneens een gesloten distributiesysteem ingevoerd bij decreet van 8 juli 2011.

De wijziging van de wet van 8 januari en 25 augustus 2012 verplicht de leveranciers ertoe *hun grip op de klanten te beperken*. In deze optiek moet het "Elektriciteitsdecreet" van het Waals Gewest de beschermingsmechanismen voor kwetsbare klanten versterken. In Vlaanderen laat het decreet van 8 juli 2011 de regulator toe om de verdeler te straffen in geval van geschillen.

Tot slot heeft de Belgische regering zijn *timing voor de kernuitstap* geactualiseerd door de levensduur van een kerncentrale (Tihange 1) met 10 jaar te verlengen. Niettemin zal de elektriciteitsproductie van deze centrale aan de andere marktspelers moeten worden verkocht.

---

¹⁹ Tussen januari 2012 en januari 2013 daalde de federale bijdrage van 5,0854 naar 2,9781 € / MWh voor elektriciteit en van 0,7399 naar 0,4774 € / MWh voor aardgas. Zie bijlage 2 voor de macro-economische impact van de diverse getroffen maatregelen inzake energieprijzen.

3.6. Uitstoot van broeikasgassen (aanbeveling 7)

"DE RAAD BEVEELT AAN OM verdere maatregelen te treffen ter bevordering van de vooruitgang bij de verwezenlijking van de doelstellingen voor het verminderen van de broeikasgasemissies van niet onder de emissiehandelsregeling vallende activiteiten, met name door ervoor te zorgen dat het vervoer een wezenlijke bijdrage levert aan het realiseren van deze doelstelling."

België heeft zich ertoe verbonden zijn broeikasgasemissies in de niet-ETS-sector²⁰ met 15% te verminderen tussen 2005 en 2020. Wanneer de temperatuurseffecten geneutraliseerd worden, wordt sinds 2008 een gestage daling van de emissies waargenomen in de niet-ETS (zie hoofdstuk 4.4).

Om die gunstige trend aan te houden, zetten de Gewesten en de federale overheid hun acties voort en worden nieuwe initiatieven opgezet of voorgesteld²¹:

- Het eerste ontwerp van het *Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020* werd door de Vlaamse regering goedgekeurd op 1 februari 2013. Het plan bestaat uit twee afzonderlijke maar onderling goed afgestemde luiken: het Vlaams MitigatiePlan en het Vlaams AdaptatiePlan. Het Vlaams Mitigatieplan heeft tot indicatieve doelstelling de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen tussen 2005 en 2020 met 15% te reduceren. Het plan is domeinoverschrijdend en veronderstelt dat elke sector zijn verantwoordelijkheid neemt en uiteindelijk maatregelen voorstelt om de beoogde doelstelling te bereiken. Het door de Vlaamse regering goedgekeurde document stelt, voor elke niet-ETS-sector, beleid en maatregelen voor en beoordeelt de impact daarvan op de broeikasgasemissies. Wanneer er een verschil zou blijven bestaan tussen de verwachte emissiereducties en de indicatieve doelstelling van -15%, zal Vlaanderen een beroep doen op flexibiliteitsmechanismen.
- In Wallonië wordt een Klimaatdecreet voorbereid dat het mogelijk moet maken de verbintenissen na te leven inzake de reductie van de totale broeikasgasemissies (ETS en niet-ETS) met 30% tegen 2020 en met 80 tot 95% tegen 2050 ten opzichte van het emissieniveau van 1990. De Waalse regering heeft daar akte van genomen in eerste lezing op 4 december 2012. Dat decreet beoogt de invoering van korte-, middellange- en langetermijndoelstellingen inzake de reductie van broeikasgasemissies en van een instrumentarium om erover te waken dat die werkelijk worden bereikt. Concreet definieert het decreet het reductietraject voor de broeikasgasemissies via het mechanisme van het "emissiebudget": de regering zal die emissiebudgetten op voorhand bepalen voor periodes van 5 jaar en 12 jaar om een helder en transparant kader te scheppen. Het decreet stelt ook een "Lucht-Klimaat-Energieplan" op dat de concrete maatregelen zal oplijsten die de Waalse regering in staat moeten stellen om haar budgettair emissietraject te volgen.
- Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energie (BWLKE/COBRACE) integreert die drie domeinen in een enkele reglementering en coördineert de verschillende overeenkomstige maatregelen. Het werd eind 2012 in derde lezing goedgekeurd door de Brusselse regering en zou definitief goedgekeurd worden in april 2013. De maatregelen beogen de vermindering van de uitstoot van verontreinigende stoffen en de bevordering van de energie-efficiëntie, prioritair voor gebouwen en vervoer. Er wordt momenteel een "Lucht-Klimaatplan" opgesteld.

Een toekomstig Federaal Klimaatplan zal de maatregelen op gewestelijk niveau ondersteunen en vervolledigen.

Die nieuwe maatregelen passen in het kader van de verdeling tussen de gewesten en de federale overheid van de Belgische reductiedoelstelling voor broeikasgasemissies in de niet-ETS en van de andere doelstellin-

²⁰ Die sectoren omvatten de residentiële sector, de tertiaire sector, de landbouw, het vervoer (uitgezonderd het luchtvervoer) en de niet energie-intensieve industrie.

²¹ Belgische projecties van de niet-ETS-emissies voor 2020 geven aan dat België zijn doelstelling in 2020 niet zou halen met de in 2010 bestaande maatregelen (bron: *Greenhouse gas emission trends and projections in Europe*, EMA, 2011).

gen en opportuniteiten van het klimaat- en energiepakket. De onderhandelingen over die verdelingen zijn nog steeds bezig.

Wat de broeikasgasemissies van de *vervoerssector* betreft, zullen de maatregelen die reeds goedgekeurd werden door de gewesten en de federale overheid en voornamelijk gericht zijn op de emissies van auto's (met name particuliere wagens, bedrijfswagens, overheidsvoertuigen, taxi's), aangevuld worden met andere maatregelen²² om de dalende trend van de emissies sinds 2008 nog meer te ondersteunen.

Voor het openbaar vervoer dragen nieuwe technologieën bij tot een efficiënter en duurzaam vervoerssysteem. In het kader van het ReTiBo-project vormen de vier Belgische vervoersmaatschappijen (De Lijn, MIVB, TEC en NMBS) hun ticketing-systeem om tot een geïntegreerd, eengemaakt systeem.

In Vlaanderen wordt naast de inschrijvingstaks, die gebaseerd is op, onder andere, de CO₂-uitstoot en in maart 2012 werd ingevoerd, maatregelen genomen om de milieu-impact van voertuigen (auto's en vrachtwagens) te verminderen, waaronder bijvoorbeeld de Proeftuin Elektrisch Voertuig. De beperking van het aantal voertuigkm op de weg wordt gerealiseerd door een waaier van maatregelen, zoals investeringen en efficiëntieverbeteringen in de binnenvaart, investeringen in het openbaar vervoer (met inbegrip van de gefaseerde implementatie van het actieplan groen vervoer waaronder de verhoogde inzet van milieuvriendelijke bussen, ecodriving...), dynamisch verkeersmanagement, investeringen in duurzame logistiek. Het is de bedoeling dat het mobiliteitsplan Vlaanderen in 2013 door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd

In Wallonië is het bonus-neutraal-malussysteem dat in 2008 werd ingevoerd om de aankoop van voertuigen die minder CO₂ uitstoten aan te moedigen, doeltreffend gebleken. De gemiddelde CO₂-uitstoot per km van nieuwe particuliere voertuigen is namelijk gevoelig gedaald: van 142,3 g/km in 2007 naar 118,7 g/km in 2010. Bovendien worden de investeringen ter bevordering van de multimodaliteit voortgezet en werd een globaal investeringsplan inzake duurzame stedelijke mobiliteit goedgekeurd (Luik, Charleroi, Bergen en Namen).

Het mobiliteitsbeleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt bepaald door het IRIS2-plan dat op 9 september 2010 werd goedgekeurd door de Brusselse regering. Dat plan heeft tot doel het wegverkeer met 20% te verminderen in 2018 ten opzichte van 2001 en een modale verschuiving teweeg te brengen ten gunste van de actieve modi en het openbaar vervoer. Voor die laatste bestaan overigens aanzienlijke investeringsprogramma's: de nieuwe beheersovereenkomst van de MIVB voorziet tegen 2022 in 4,4 miljard euro aan investeringen om de maatschappij in staat te stellen haar verbintenis van 22,4% meer vervoerscapaciteit na te komen.

Conform de Europese regelgeving is het rekeningrijden voor vrachtwagens één van de manieren om het verkeer op de Belgische wegen te verminderen. Dat systeem zal door de drie gewesten gelijktijdig ingevoerd worden in 2016. Daarnaast willen de drie gewesten tegen het einde van de regeerperiode een proefproject voor personenvoertuigen opzetten en vervolgens, op basis van de uitkomst van dat project, de beste manier bepalen om het personenvervoer op de weg aan te pakken.

De hervorming van de belastingregeling voor bedrijfswagens die sinds 2012 van kracht is, ten slotte, draagt ook bij tot de vermindering van de vervoersgebonden broeikasgasemissies. Het belastingvoordeel voor werknemers is voortaan gekoppeld aan de CO₂-uitstoot van de wagens.

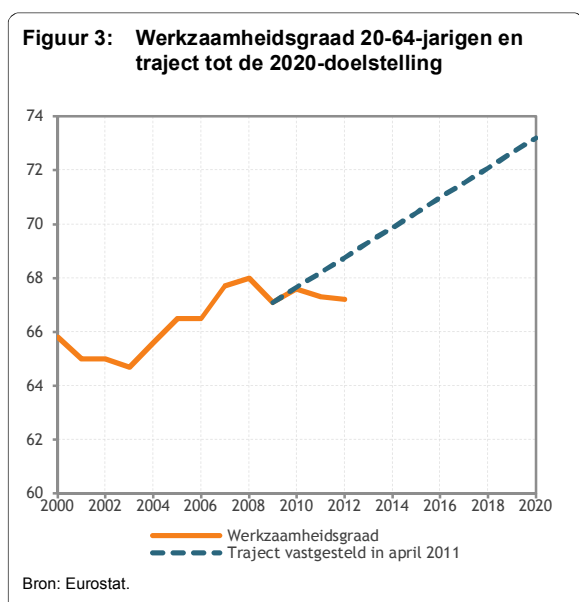
²² Opgesomd en toegelicht in de plannen, decreten en Wetboek in voorbereiding.

4. Opvolging van de Europa 2020-doelstellingen

4.1. Maatregelen inzake werk

Tabel 6: De doelstellingen m.b.t. werk

	BE2011	BE2012	EU2011	BE2020	Vereiste jobcreatie 2011-2020
Werkzaamheidsgraad 20-64	67,3%	67,2%	68,6%	73,2%	598.000
Werkzaamheidsgraad vrouwen	61,5%	61,7%	62,3%	69,1%	353.000
NEET (percentage jongeren dat niet werkt, noch onderwijs of opleiding volgt)	11,8%	12,3%	12,9%	8,2%	
Werkzaamheidsgraad 55-64	38,7%	39,5%	47,4%	50%	234.000
Verskil in werkzaamheidsgraad tussen niet-EU-burgers en Belgen	29,1%	29,7%	11,1%	< 16,5%	

De Belgische arbeidsmarkt hield in Europees perspectief goed stand in de voorbije jaren, maar vooralsnog gaat alleen voor wat de werkzaamheidsgraad van ouderen betreft de evolutie in de richting van de voor 2020 vooropgezette doelstellingen. De hervormingen die in 2012 werden doorgevoerd, in combinatie met het beleid dat de gewesten voeren om de economische ontwikkeling aan te moedigen, moeten nog hun volle uitwerking krijgen. Zo werd de in het vorige Nationaal Hervormingsprogramma aangekondigde hervorming van de vervroegde uittredingsstelsels onverkort doorgevoerd.

4.1.1. Doelgroepen

Specifieke doelgroepen scoren zwakker op de arbeidsmarkt. Dat is het geval voor 55-plussers, mindergeschoolde jongeren, personen met een handicap en personen van vreemde afkomst. De federale overheid heeft verschillende bijdrageverminderingen versterkt en aangepast voor die doelgroepen teneinde hun efficiëntie te verhogen (zie deel 3.4.1).

In het bijzonder de onmiddellijke consequenties van de economische crisis en de ongunstige vooruitzichten voor dit jaar baren de Belgische autoriteiten grote zorgen. Dat geldt met name voor de situatie van de jongeren. België verwelkomt in dit verband dan ook de jongerengarantie. De gewesten zullen er dus voor zorgen dat tegen 1 januari 2014 alle jongeren jonger dan 25 jaar binnen vier maanden nadat zij werkloos zijn geworden of het formele onderwijs hebben verlaten, een deugdelijk aanbod krijgen voor een baan, voortgezet onderwijs, een plaats in het leerlingstelsel of een stage.

Vlaanderen komt vandaag al tegemoet aan de bepalingen van de jeugdwerkgarantie. Sinds de invoering van het Jeugdwerkplan in 2008 krijgen jongeren via een geïndividualiseerde aanpak een begeleidingsaanbod op maat. De federale overheid ondersteunt dit engagement via het voorzien van 10.000 instapstages en via een engagement van 1% stages voor ondernemingen. Om laaggeschoolde jongeren te helpen in hun zoektocht naar een baan werd bovendien beslist om de huidige activeringsperiode voor werkloosheidsuitkeringen te verlengen tot 3 jaar (de federale Staat komt voor 500 euro per maand tussen in het loon van een laaggeschoolde jongere). De socialebijdragevermindering zal versterkt worden over die periode. De toegangstijd tot die maatregel stijgt van 25 jaar naar 27 jaar.

Voor de realisatie van de jongerengarantie voorziet het Waals Gewest een geïndividualiseerde begeleiding voor werkzoekenden, die de jongeren de toegang tot een stage, tot een opleiding of tot een "essais métier" garandeert (de jongeren komen zo rechtstreeks in contact met een beroep); de begeleiding omvat tevens informatieverstrekking over banen en stages in de andere gewesten of in het buitenland. Bovendien zal een nieuwe formule om werk en opleiding te combineren voor jonge werkzoekenden worden uitgewerkt, gelinkt aan de federale instapstage. Ook Brussel maakt gebruik van die instapstages om jongeren opleidingservaring in een professionele omgeving aan te reiken. Wallonië en Brussel zullen vanzelfsprekend ook de middelen uit het "Youth Employment Initiative" benutten om de garantie verder te versterken.

Buiten de jongeren wordt via individuele begeleiding ook bijzondere aandacht gegeven aan de vrouwen (die 50% uitmaken van de begunstigden) en aan de laaggeschoolden. In dit kader wil Wallonië via het plan "métiers en demande" een betere aanpassing tussen vraag en aanbod van competenties bewerkstelligen. Dit gebeurt meer bepaald via een analyse en het bij elkaar brengen van het aanbod en de vraag naar competenties en de aanpassing van het kwalificerend en pre-kwalificerend vormingsaanbod, ondermeer via "groene" beroepen.

Vlaanderen gaat uit van een drieledige aanpak: het legt de focus op werkplekklere voor de jonge werkzoekenden zonder kwalificaties (via een Europees Sociaal Fonds-oproep), het zet werkinlevingsprojecten in de centrumsteden op en richt de federale instapstages vooral op de ongekwalificeerde schoolverlaters. Daarnaast wordt een actieplan uitgewerkt om de ongekwalificeerde uitstroom te verminderen. In maart 2013 besliste de Vlaamse Regering om 5 miljoen extra te voorzien voor maatregelen tegen jeugdwerkloosheid.

Aanvullend hierbij wordt het stelsel van de inschakelingsuitkering verder hervormd. Zo werd een zesmaandelijke controle op het zoekgedrag ingevoerd, maar daarnaast zullen de jongeren ook om toegang te krijgen tot de uitkering (werkloosheidsuitkering voor schoolverlaters) een positieve evaluatie van hun zoekinspanningen moeten kunnen voorleggen. Bovendien werd de controle ook uitgebreid tot de jongeren die deeltijds werken of beperkt arbeidsongeschikt zijn. Door de gewesten wordt een specifieke aanpak uitgewerkt voor de jongeren die met een multidimensionale problematiek kampen (medische, mentale, psychische en/of psychiatische problematiek).

Wat betreft ouderen breidde Vlaanderen in september 2012 zijn systematische aanpak van instromende werkzoekenden uit naar de -58-jarigen (i.p.v. -56 voordien). Vlaanderen hervormde in 2012 ook het 50 plus-premiestelsel (zie ook 3.4.1). De Vlaamse Regering treft ook maatregelen om mensen met een migrantenachtergrond te activeren. Dit gebeurt onder meer door ondersteuning te bieden bij het aanleren van het Nederlands. Elke nieuw ingeschreven werkzoekende krijgt kort na de inschrijving een screening van zijn kennis van het Nederlands. Indien nodig krijgt die persoon een gepaste opleiding Nederlands als tweede taal (NT2), als onderdeel van een traject naar werk. In de periode juli 2011 tot juni 2012 werden goede resultaten bereikt.

Vlaanderen nam in 2012 nog een pallet van maatregelen om de werkzaamheidsgraad van doelgroepen te verhogen. Het gaat om de tender activeringszorg, het project 'arbeidszorg doorstroom' en het ESF-project 'begeleiding van gefailleerden'. Voor 2013 is een uitbreiding van het aantal trajecten voor personen in armoede voorzien en wordt de realisatie van 600 C-IBO's (curatieve individuele beroepsopleiding) beoogd.

Wallonië heeft een nieuwe stimulusmaatregel ingevoerd voor de aanwerving van de eerste drie werknemers, gericht op volgende doelgroepen: 50-plussers, jongeren jonger dan 30 jaar en personen die langer dan 2 jaar inactief zijn. Nieuwelingen zullen een specifieke begeleiding genieten in het kader van een onthaaltraject dat eind 2012 werd goedgekeurd en inzet op opleiding – met name voor taal – en socioprofessionele begeleiding.

Wat betreft de tewerkstelling van 50-plussers vervolgt de Federale Regering de progressieve doorvoering van hervormingen, vooral inzake de toegangsleeftijd voor vervroegd pensioen en voor werkloosheid met bedrijfstoeslag, de activering van oudere werklozen en de begeleiding bij de hertewerkstelling van personen die arbeidsongeschikt waren (zie deel 3.1.1).

4.1.2. Internationale mobiliteit

Naast de interregionale mobiliteit (zie 3.4.4.) is ook een versterkte internationale mobiliteit belangrijk. Vlaanderen maakte actiever gebruik van het Euresnetwerk bij het recruterende van ingenieurs, ICT'ers en verpleegkundigen, en nam deel aan diverse sectorale jobbeurzen en jobdatings. Bovendien werd een portaalwebsite uitgewerkt waarop geïnteresseerde Europese werkzoekenden zich kunnen informeren. Daarnaast werken Vlaamse hogeronderwijsinstellingen nauw samen met Aziatische partners en wordt de internationale mobiliteit tussen Vlaanderen en Brazilië, Marokko, Turkije en Zuid-Afrika verder geïntensifieerd.

Wallonië ondersteunt internationale mobiliteit via de ontwikkeling van taalopleidingen en van specifieke beurzen voor ondernemingsstages of taalstages voor werkzoekenden en jongeren. In 2012 werden BRIC-beurzen ingevoerd voor studenten van het hoger onderwijs, alsook beurzen voor leerlingen van het alternerend onderwijssysteem (IFAPME).

Bovendien worden grensoverschrijdende acties ontwikkeld in het kader van INTERREG. Zo werden in de Eurometropool Rijsel-Kortrijk-Doornik een werkgelegenheidsforum (met in 2012 8.000 deelnemers en 100 bedrijven, die 450 vacatures aanboden) en een structurele samenwerking tussen de werkgelegenheidsdiensten uitgewerkt.

4.1.3. Kinderopvang

De gemeenschappen en gewesten zetten verder in op kinderopvang. Zo werd in Vlaanderen de groei van het aanbod decretaal voorzien en wordt beoogd om tegen 2016 te komen tot een aanbod voor minstens de helft van de kinderen jonger dan drie jaar vanaf 2020 voor alle gezinnen met een behoefte aan kinderopvang, binnen een afgesproken budgettair kader. De cijfers blijven de afgelopen jaren alvast gunstig evolueren: in 2011 waren er in Vlaanderen 381 plaatsen per 1.000 kinderen.

Ook Wallonië zet in op een sterkere verzoening van arbeid en privéleven, door het versterken van de nabijheidsdiensten. Zo werd geïnvesteerd in ouderenzorg en kinderopvang. Wat de kinderopvang betreft wordt een plan voorbereid dat potentieel binnen een termijn van tien jaar 16.000 nieuwe plaatsen kan opleveren in Brussel en Wallonië.

4.2. O&O en innovatie

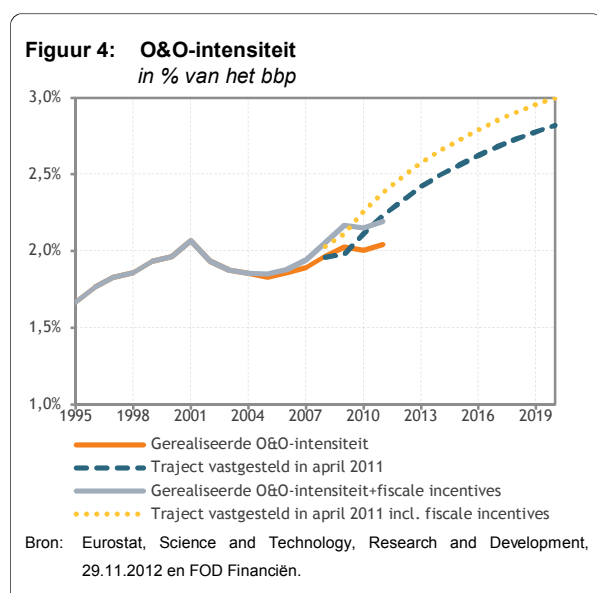
In het Nationaal Hervormingsprogramma 2011 heeft de Belgische overheid zich tot doel gesteld de O&O-uitgaven op 3% van het bbp te brengen in 2020, met inbegrip van de budgettaire kosten van de federale fiscale maatregelen ten gunste van O&O-personeel. Die budgettaire kosten werden geraamd op 0,18% van het bbp in 2020.

Tabel 7: O&O-doelstelling
in % van het bbp

	BE2010	BE2011	BE2020	Vereiste wijziging 2011-2020
O&O-intensiteit	2,00	2,04	2,82	0,78
Fiscale incentives voor O&O	0,15	0,15	0,18	0,03
O&O-intensiteit, incl. fiscale incentives	2,15	2,19	3,00	0,81

(1) de cijfers voor 2011 zijn voorlopig (definitieve cijfers zijn beschikbaar in juni 2013).

Bron: Eurostat, Science and Technology, Research and Development, 29.11.2012 en FOD Financiën.

Toen die doelstelling en het traject om die te bereiken werden opgesteld, was 2007 het laatste jaar waarvoor officiële gegevens over O&O-uitgaven gepubliceerd waren. De effectieve O&O-intensiteit in 2008 en 2009 lag hoger dan de projectie, maar de gevolgen van de crisis lieten zich voelen en de realisaties van 2010 en 2011 lagen onder de projecties. In 2011 bedroegen de O&O-uitgaven in België 7,6 miljard euro, of een O&O-intensiteit van 2,04%. Datzelfde jaar bereikten de verminderingen op de bedrijfsvoorheffing van het O&O-personeel 0,55 miljard euro, of 0,15% van het bbp.

Om de coördinatie van het innovatiebeleid van de verschillende beleidsniveaus te verbeteren, hebben de Vlaamse en Waalse regering en de Federatie Brussel-Wallonië op 7 december 2012 een relanceplan via O&O goedgekeurd dat een reeks acties rond drie pijlers wil

ondernemen: de lancering van gezamenlijke projectoproepen, de versterking van de samenwerking op het vlak van gewestelijke en gemeenschapsacties en de definiëring van gemeenschappelijke standpunten, met name op Europees en internationaal niveau. In het relanceplan dat op 20 juli 2012 werd aangenomen, verzag de Federale Regering de invoering van een 'Transversaal platform voor technologiebewaking' om de op verschillende niveaus beschikbare expertise samen te brengen. Bovendien werden in 2012 ook vier nieuwe maatregelen genomen (die verband houden met doctoraatsstudenten en de vereenvoudiging van het institutionele innovatielandschap) in het kader van de versterking van het gezamenlijk actieplan tussen Wallonië, de Federatie Brussel-Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De plannen ter ondersteuning van innovatie ontwikkeld door de verschillende gefedereerde entiteiten waken erover dat de Europese richtsnoeren ter zake worden geïntegreerd, met name die uitgetekend in het kader van de "Innovatie-Unie", en dat de innovatiesystemen in de Europese Onderzoeksruimte worden ingeschreven.

Ondanks de economische crisis en de budgettaire moeilijkheden die ermee gepaard gaan, hebben de Belgische overheden erop toegezien dat de steun voor onderzoek en innovatie werd verhoogd. De focus lag daarbij vooral op duurzame ontwikkeling en oplossingen om het hoofd te bieden aan maatschappelijke uitdagingen. Het fiscaal beleid ter ondersteuning van O&O werd in 2012 gehandhaafd en zal worden versterkt naargelang van de budgettaire mogelijkheden, met name wat betreft de vrijstelling van doorstorting van

bedrijfsvoorheffing voor onderzoekers (die is opgetrokken van 75 naar 80%). In Wallonië werd in 2012, in het kader van het Plan Marshall 2. vert, ongeveer 40 miljoen euro toegekend aan de competitiviteitspolen, aangevuld met de steun voor privaat-publieke partnerschappen (6 miljoen euro) en voor O&O-programma's die verband houden met de prioritaire thema's van de Onderzoeksstrategie, namelijk ICT, milieu en duurzame ontwikkeling, vergrijzing en gezondheid. De juridische en budgettaire basis van het Fonds de la recherche scientifique werd versterkt zodat de financiële inspanningen verduurzaamd kunnen worden. Er werd een nieuw fonds voor strategisch basisonderzoek opgericht waarin de virtuele onderzoeksinstituten in de domeinen van levenswetenschappen (verduurzaming, 6 miljoen euro per jaar) en duurzame ontwikkeling (oprichting, 5 miljoen euro per jaar) zullen worden ondergebracht. In het kader van de uitvoering van zijn strategie Research, Development and Innovation heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2012 voor 40,3 miljoen euro projecten ondersteund in de prioritaire domeinen ICT, wetenschappen van het leven en duurzame ontwikkeling. Het O&O-budget van het Gewest zal in 2013 ongeveer 46 miljoen euro bedragen. De conceptnota Innovatiecentrum Vlaanderen geeft een impuls aan het Vlaamse gerichte innovatiebeleid door het te koppelen aan de grote toekomstige economische en maatschappelijke uitdagingen. Het definieert 6 innovatieknooppunten waarbinnen in 2012 uiteenlopende initiatieven zijn genomen. Zo is een oproep voor sociale innovatie gelanceerd en wordt een nieuw innovatieplatform, de "Sociale Innovatiefabriek", gesteund. Binnen het thema van zorginnovatie is een Proeftuin opgericht, en binnen het thema van duurzame mobiliteit en logistiek zijn de 5 proeftuinplatformen voor het elektrische voertuig actief geworden. Met het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek -Vlaanderen (FWO) werd een samenwerkingsakkoord afgesloten voor 2012-2016, met als belangrijkste beleidsobjectieven: meer en beter onderzoek, meer (vrouwelijke) onderzoekers, meer internationale onderzoekers en betere onderzoeksomstandigheden in Vlaanderen. De stijging van het FWO-budget laat toe om meer in te spelen op Europese initiatieven en door een extra budgettaire injectie voor het BigScience programma konden meer Vlaamse onderzoeksteams ondersteund worden om onderzoek uit te voeren in nog meer grote multinationale onderzoeksinfrastructuren. Het STEM-actieplan (science, technology, engineering, mathematics) dat als doel heeft om loopbanen in wiskunde, exacte wetenschappen en techniek te stimuleren, werd in de loop van 2012 volop uitgerold. De Vlaamse regering blijft inzetten op meer middelen inzake O&O en daarom wordt in 2013 het budget met 62,5 miljoen euro verhoogd. In Vlaanderen werd in 2012 bijna 1891 miljoen euro besteed aan de ondersteuning van innovatie, waarvan 1203 miljoen euro alleen voor O&O. De Belgische overheden hebben ook aanzienlijke budgetten toegekend voor de integratie van onderzoeksequipes in het Europees Strategisch Forum voor Onderzoeksinfrastructuur, ruimtevaartonderzoek en de uitvoering van het Europees Handvest voor Onderzoekers.

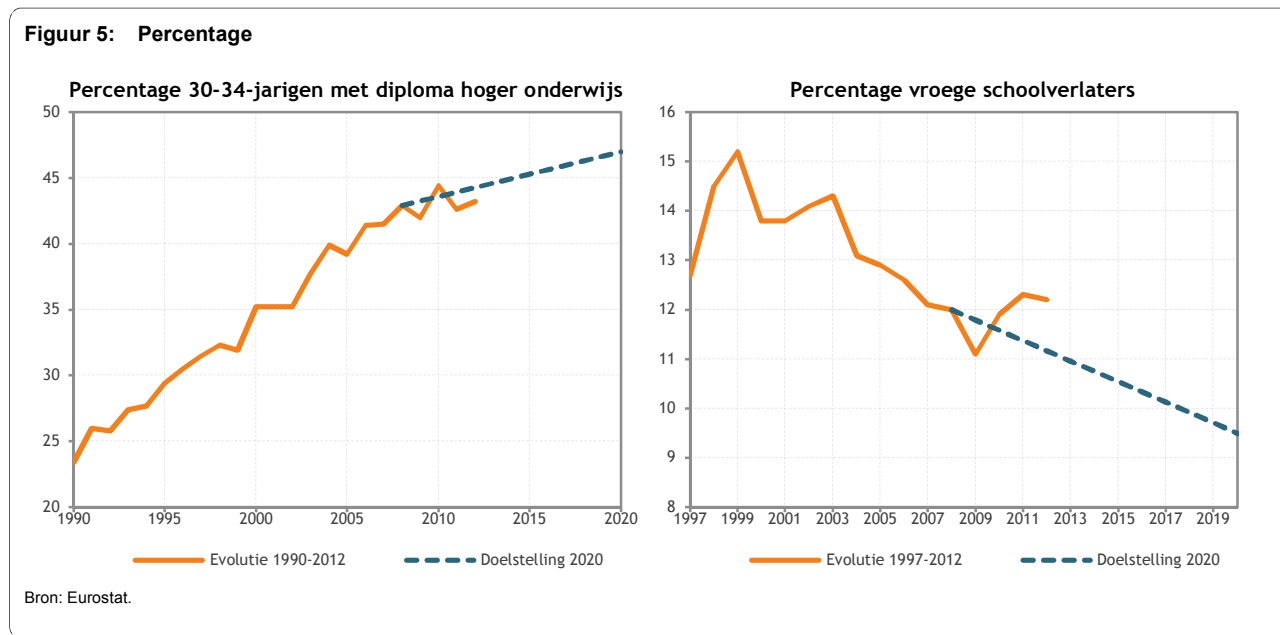
De Belgische overheden streefden er ook naar het economisch weefsel te verdichten rond grote innovatieve ondernemingen en kmo's om die ondernemingen sterker te verankeren op het Belgisch grondgebied en de economische voordelen van het gevoerde onderzoek te maximaliseren en van innovatie de sleutel van de herindustrialisering te maken. In Wallonië wordt die doelstelling nagestreefd door de ontwikkeling van competitiviteitspolen, de Onderzoeksstrategie 2011-2015 en het Plan Creative Wallonia, waarvan de acties gericht zijn op de ontwikkeling van de creatieve economie. In 2013 zal dat Plan een Europese dimensie krijgen via het project «Wallonia Creative District», dat gefinancierd wordt door de Europese Commissie. In 2012 werden verschillende maatregelen uitgewerkt inzake sensibilisering en vorming, en ondersteuning van de ontwikkeling van innovatieve activiteiten door de lmo's (coworking, prototyping, op de markt brengen, coaching,...). In 2013 zullen onder meer Living/Fab labs en Creative Labs gecreëerd worden. De Vlaamse Regering sloot met de strategische onderzoekscentra (VIB in biotechnologie, IMEC in nanotechnologie en iMinds in ICT) nieuwe meerjarige beheersovereenkomsten af voor 2012-2016, waarbij de nadruk vooral ligt op valorisatie. Sedert 2012 investeerde het nieuwe SOFI (Spinn Off) fonds reeds in verschillende spin-off bedrijven die werden opgericht op basis van onderzoek dat werd uitgevoerd in de 4 Vlaamse strategische onderzoekscentra en vanaf 2013 stijgt het budget van het fonds met 10 miljoen euro en kan het ook spin-off bedrijven ondersteunen die voortvloeien uit onderzoek uitgevoerd aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd begin 2013 een nieuw strategisch platform in het milieudomein gelanceerd dat 11 projecten in twee innovatieve sectoren zal financieren: ecobouw en windenergie voor stadswoningen. Eind 2013 is de oprichting van een nieuw platform in het domein van "ICT for Health" gepland.

De vereenvoudiging van het institutionele landschap, een grotere coherentie en doeltreffendheid van de overheidsmaatregelen waren ook een essentiële doelstelling van de Belgische overheden. Zo heeft Wallonië een reeks rationalisering doorgevoerd in zijn steun aan innovatie, namelijk de groepering van 22 erkende onderzoekscentra in 7 thema-instituten en de fusie van de bemiddelingsagentschappen in één 'Agence de l'Entreprise et de l'Innovation (AEI)'. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zijn Gewestelijk Plan voor Innovatie geactualiseerd. Dat Plan is gericht op een intelligente specialisatie via 5 prioritaire doelstellingen waaronder de aantrekkingskracht van Brussel als Europese kennisdraaischijf vergroten, de Brusselse deelname aan de Europese programma's vergroten en het innovatiebeheer versterken. In het kader van zijn actieplan 'Duurzame overheidsopdrachten' heeft Vlaanderen ook een aantal projecten gelanceerd in de domeinen landbouw, onderwijs, mobiliteit en arbeidsmarkt.

4.3. Onderwijs en vorming

Tabel 8: De doelstellingen voor onderwijs

	BE2011	BE2012	EU2012	BE2020	Vereiste wijziging 2012-2020
30-34 jarigen met diploma hoger onderwijs	42,6	43,9	35,8	47,0	+3,1
Percentage vroege schoolverlaters	12,3	12,0	12,8	9,5	-2,5

Het onderwijsbeleid valt in België onder de bevoegdheden van de gemeenschappen; ook het opleidingsbeleid valt onder de regionale bevoegdheden. In wat volgt, worden de nieuwe initiatieven besproken met betrekking tot de Europa 2020-doelstellingen voor onderwijs en vorming.

4.3.1. Hoger onderwijs

België heeft zich geëngageerd om, tegen 2020, het percentage van 30-34-jarigen met een diploma hoger onderwijs op te trekken tot 47%. Deze doelstelling is ambitieuzer dan voor de EU als geheel (40%). In 2012 haalde België 43,9% tegenover 42,6% in 2011, wat nog wel lager is dan de 44,4% van 2010.

Om deze doelstelling te behalen zetten de gemeenschappen in op de democratisering van het hoger onderwijs met specifieke aandacht voor studenten afkomstig uit ondervertegenwoordigde groepen.

De verdere modernisering en hervorming van het hoger onderwijs in Vlaanderen richt zich op kwaliteitszorg en accreditatie. Hierbij wordt nagegaan of afgestudeerden de vooropgestelde leerresultaten ook effectief hebben gehaald, bijvoorbeeld aan de hand van een beoordeling van de eindwerken, de mate van inzetbaarheid van de afgestudeerden op de arbeidsmarkt, de doorstroom naar een vervolgopleiding, en het diplomarendement per instromende cohorte. De leerresultaten worden getoetst aan wat er internationaal gangbaar en wenselijk is (bijvoorbeeld European Standards and Guidelines for Quality Assurance). Begin 2013 heeft de regering van de Federatie Brussel-Wallonië²³ een hervormingsproject voor het hoger onderwijslandschap goedgekeurd, dat de middelen wil optimaliseren en de prestaties verhogen via onderzoeksexcellentie, een coherent aanbod, de kwaliteit van het onderwijs en de bevordering van de slaagkansen. Het

²³ In de grondwet gekend onder de benaming "Franstalige Gemeenschap".

gaat er vooral om synergieën en samenwerkingsverbanden tussen instellingen tot stand te brengen, het studentenstatuut gelijkvormig te maken, de leertrajecten via een modulaire organisatie te verduidelijken en regelmatig audits van de instellingen uit te voeren.

De gemeenschappen nemen ook maatregelen om de mobiliteit van studenten aan te moedigen, zoals financiering van mobiliteit, afspraken met instellingen, stimuleren van stages, kwaliteitsbewaking en de participatie van studenten uit ondervertegenwoordigde groepen. De maatregelen hebben tot doel de omstandigheden te verbeteren die het mogelijk maken geleidelijk de richting uit te gaan van een veralgemening van een opleidingsperiode in het buitenland of in een vreemde taal tijdens de studies en de integratie van het hoger onderwijs in internationale netten te versterken. De Federatie Brussel-Wallonië ontwikkelt trouwens de contacten tussen het hoger onderwijs en de ondernemingen, o.a. via de ontwikkeling van alternerend leren en aanpassingsstages voor studenten, en vooral toekomstige leerkrachten, om de realiteit van het bedrijfsleven te ontdekken.

4.3.2. Vroegtijdig schoolverlaten

Tegen 2020 moet het percentage vroegtijdige schoolverlaters in België teruggebracht zijn tot 9,5%. Ook deze doelstelling is ambitieuzer dan de algemene EU-doelstelling (10%). In 2012 bedroeg het percentage voor België 12,0%, tegenover 12,3% in 2011 en 11,9% in 2010.

Vlaanderen lanceert een nieuwe comprehensieve strategie met een actieplan vroegtijdig schoolverlaten dat gericht is op preventie, gevolgd door interventies die worden gestart op het moment dat een leerling het leerplichtonderwijs dreigt te verlaten, aangevuld met compenserende acties voor die jongeren die ongekwalificeerd uitvallen. Verder gaat er aandacht naar monitoring, analyse/identificatie en coördinatie van het beleid. Hierdoor kunnen knelpunten worden geïdentificeerd en een aanpak geformuleerd met betrekking tot registratie, samenwerking tussen gewesten en de toeleiding naar de arbeidsmarkt. Er wordt in Vlaanderen verder gewerkt aan trajectbegeleiding, met onder meer aandacht voor de houding van de trajectbegeleider en de te gebruiken methodiek in functie van de screening van de jongeren naar de passende fase(n), en voor de begeleiding in voortrajecten en persoonlijke ontwikkelingstrajecten (voor jongeren die niet kunnen instappen in een arbeidsmarktgericht traject). In 2013 zal het decreet betreffende de versterking van het hoger beroepsonderwijs niveau 5 (HBO5) ter goedkeuring aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd. Dit decreet stelt een aantal maatregelen voor om de kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs in Vlaanderen te garanderen en te versterken. In de Federatie Brussel-Wallonië wordt een ontwerpdecreet voorbereid over de invoering van het transversaal programma preventie schoolverzuim, geweldpreventie en onderwijs en oriëntatie. Verschillende statistische en analytische instrumenten zijn voorhanden of worden ontwikkeld (onderwijsindicatoren, globaal kadaster van schoolverlaters in het hoger secundair onderwijs, informatiedienst inzake geweldpleging en schoolverzuim). De Duitstalige Gemeenschap heeft competentiekaders uitgewerkt voor het lager en secundair onderwijs die tot doel hebben kwaliteitsonderwijs te waarborgen en te ontwikkelen in alle onderwijsnetten. Er werd ook een nieuwe dienst opgericht die de CLB-centra, de gezondheidscentra en de sociale diensten voor jeugdbijstand moderniseert en herstructureert en eveneens wil strijden tegen schoolachterstand via het aanbieden van een hoogwaardige medische, sanitaire, psychosociale en pedagogische begeleiding.

Wat de preventie betreft, heeft de Federatie Brussel-Wallonië in 2012 maatregelen goedgekeurd over de klasomvang in het lager en secundair onderwijs, alsook een voorziening voor het onthaal en de scholing van nieuwkomers. Die verzekert het onthaal, de oriëntatie en de inschakeling van nieuwkomers, maar voorziet ook in een begeleiding en een intermediaire scholingsfase (74 gesubsidieerde maatregelen). Er werd trouwens een samenwerkingsproces met alle actoren opgestart op het vlak van de strijd tegen het zittenblijven van kinderen van 2,5 tot 8 jaar. In 2013 zal de hervorming van de eerste graad van het secundair onderwijs worden bijgestuurd.

4.4. Energie en klimaat

Het thema klimaat en energie van de Europa 2020-strategie omvat de volgende 3 doelstellingen voor België: (1) een reductie van de broeikasgasemissies met 15% in 2020 t.o.v. 2005 in de sectoren die niet vallen onder het Europese emissiehandelssysteem (niet-ETS-sectoren), inclusief emissieplafonds voor de periode 2013-2020 (lineair pad naar de doelstelling), (2) een aandeel van 13% hernieuwbare energie in het bruto finaal energieverbruik in 2020 en (3) een indicatieve doelstelling om het primair energieverbruik met 18% te verminderen t.o.v. de projecties tegen 2020²⁴. De onderstaande tabel en figuren illustreren elke doelstelling en tonen de huidige situatie van België t.o.v. de drie doelstellingen.

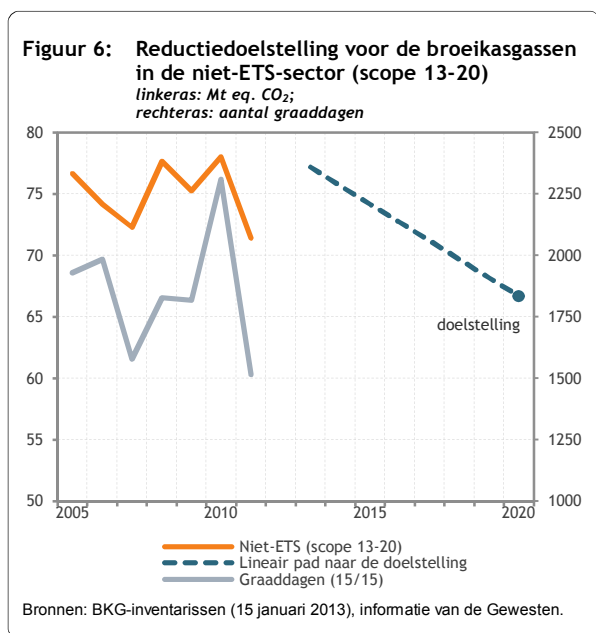
Tabel 9: Klimaat-energie-doelstellingen

	BE2010	BE2011	BE2020	Vereiste wijziging 2011-2020
niet-ETS Broeikasgassen (scope 13-20) (Mt CO ₂ -eq (1))	78,1	71,4	66,8	-4,7
Aandeel hernieuwbare energie (%)	5,1	5,1	13,0	7,9 pp
Primair energieverbruik (Mtoe (2))	53,9	52,0	43,6	-8,4

pp: procentpunt.

(1) cijfers gebaseerd op de emissie-inventarissen van januari 2013.

(2) de cijfers voor 2011 zijn voorlopig (Eurostat 31 januari 2013 en eigen berekeningen).

In 2011 zijn de broeikasgasemissies in de niet-ETS-sectoren aanzienlijk gedaald. Zij liggen 7% lager dan in 2005 (dit is ongeveer halfweg de doelstelling voor 2020) maar ook onder het beginpunt van het reductietraject voor de periode 2013-2020. Die emissies hangen voor een groot deel af van de verwarmingsbehoeften²⁵. Het jaar 2011 was trouwens relatief warm. Wanneer de effecten van de temperatuur geneutraliseerd worden, wordt sinds 2008 een dalende trend van de emissies waargenomen²⁶.

Na een bijzonder sterke ontwikkeling in 2009 en 2010 (zie figuur 7), is het aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energieverbruik in 2011 stabiel gebleven, maar nog steeds hoger dan het indicatieve traject dat werd voorgesteld in het Belgisch Actieplan voor hernieuwbare energie dat in november 2010 aan de Europese Commissie werd overhandigd: 5,1% vs. 4,4%. In 2011

bedraagt het verschil t.o.v. de doelstelling van 13% in 2020 iets minder dan 8 procentpunt.

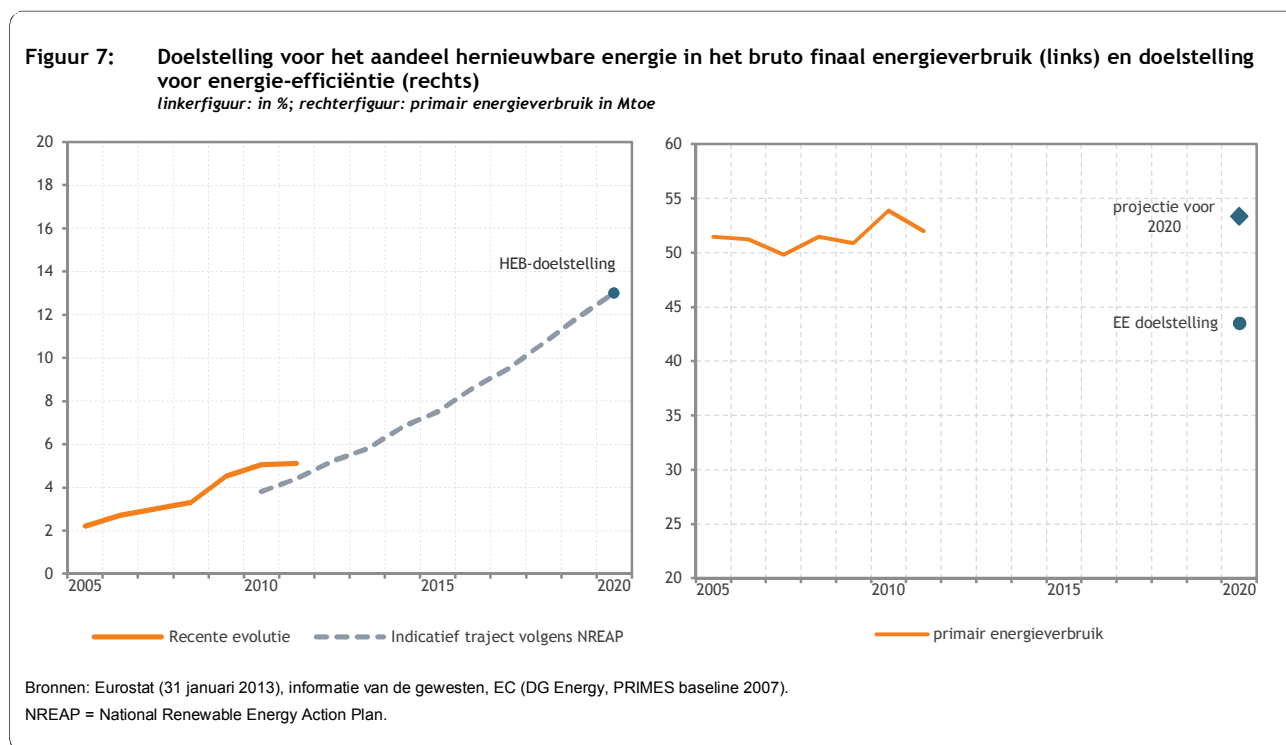
Het primair energieverbruik, ten slotte, dat gebruikt wordt als indicator om de indicatieve 'energie-efficiëntie'-doelstelling te definiëren, schommelt tussen 50 en 54 Mtoe tijdens de periode 2005-2011. In 2011

²⁴ In het kader van de nieuwe Richtlijn betreffende energie-efficiëntie 2012/27/EU, wordt die doelstelling van 18% opnieuw besproken en zou ze herzien kunnen worden. De lidstaten moeten hun Energie-efficiëntiedoelstelling voor 30 april 2013 aan de Europese Commissie meedelen. Bovendien voorziet artikel 24 van de Richtlijn de mogelijkheid om jaarlijks via het NHP de evolutie van verschillende energie-indicatoren mee te delen en verslag uit te brengen over de geboekte vooruitgang.

²⁵ Op Belgisch niveau is ongeveer een derde van de broeikasgasemissies in de niet-ETS afkomstig van de residentiële sector en de tertiaire sector, waar de emissies vooral het gevolg zijn van de verwarming van gebouwen (de overige emissiebronnen zijn koken en de productie van warm water voor sanitair gebruik). Die verdeling verschilt echter sterk naargelang het gewest.

²⁶ Er zij aangestipt dat de methode voor de rapportering over het verbruik van olieproducten in 2008 werd gewijzigd. Die wijziging, die vooral een effect heeft op het verbruik en dus op de vervoersgebonden emissies, verklaart gedeeltelijk de aanzienlijke toename van de emissies in de niet-ETS tussen 2007 en 2008.

ligt het primair energieverbruik (52 Mtoe) ongeveer 3% onder de projectie voor 2020, of op 15 procentpunt van de Belgische doelstelling van 18%.

De bevoegdheden inzake energie- en klimaatbeleid zijn verdeeld over de federale overheid en de drie gewesten. De verdeling over de gewesten en de federale overheid van de klimaat- en energiedoelstellingen en de opportuniteiten worden momenteel besproken. De beleidsmaatregelen die op de verschillende niveaus gedefinieerd en beslist zijn, kunnen simultaan bijdragen tot de realisatie van meerdere doelstellingen. Dat is het geval voor de reductiedoelstellingen voor BKG-emissies in de niet-ETS en de verbetering van de energie-efficiëntie waarvoor verschillende gemeenschappelijke maatregelen bestaan.

De meeste van die nieuwe gemeenschappelijke maatregelen hebben betrekking op gebouwen: residentiële en niet-residentiële particuliere en publieke gebouwen. Ze hebben tot doel het energieverbruik in de gebouwen drastisch in te krimpen²⁷. De middelen daartoe zijn strengere normen inzake energieprestatie voor nieuwbouw en vergunningsplichtige renovatie (naar bijna-energieneutrale gebouwen), ambitieuze renovatieprogramma's, projectoproepen voor de bouw van modelwoningen, een betere en meer gevaloriseerde energiecificatie, isolatienormen en energiepremies voor bestaande gebouwen, informatieverstrekking, sensibiliseringscampagnes en begeleiding van gezinnen en ondernemingen inzake ecobouw en energiebesparingen, een sterkere ontwikkeling van de energiekennis bij bouwprofessionelen (met name via specifieke vorming) en energiedeskundigen evenals een stroomlijning van de erkenningsregeling van deze laatste, herziening van de procedure voor de energieaudits en een sterke handhaving van de regelgeving voor gebouwen. Bovendien wordt de voorbeeldfunctie van de overheid op het vlak van bouwen aangemoedigd en traden nieuwe energiepremiereregelingen in werking.

Een bevordering van de vooruitgang bij de verwezenlijking van de broeikasgasemissiedoelstelling in de niet-ETS en van het primair energieverbruik tegen 2020 zou ook resulteren uit andere initiatieven (zie hoofdstuk 3.6). Bovendien werd in Vlaanderen de oprichting van een Vlaams Klimaatfonds goedgekeurd, terwijl dit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vervat zit als maatregel in COBRACE (zie 3.6). Hiermee zijn deze

²⁷ In Wallonië en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest passen die maatregelen in meerjarenprogramma's, ook "Alliance Emploi-Environnement" genoemd.

gewesten in staat het nodige financiële kader te creëren voor het voeren van een ambitieus langetermijnklimaatbeleid.

Voor de HEB-doelstelling, ten slotte, hebben de federale overheid en de gewesten hun strategie (of actieplan) inzake de ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen voortgezet en verder versterkt.

De aangenomen strategie neemt verschillende vormen aan: (1) de goedkeuring van quota voor groenestroomcertificaten na 2012 met gekwantificeerde doelstellingen (in Wallonië 8.000 GWh elektriciteit op basis van HEB in 2020; in Vlaanderen 20,5% groene stroom t.o.v de certificaatplichtige elektriciteitsleveringen tegen 2020) en een versterking van het mechanisme van groenestroomcertificaten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, (2) in Wallonië een door de Waalse regering goedgekeurd referentiekader voor onshorewindenergie met een doelstelling van 4.500 GWh in 2020, (3) in Vlaanderen een minimaal HEB-aandeel in gebouwen en specifieke ondersteuningsmechanismen voor de warmteproductie op basis van biomassa en voor restwarmterecuperatie vervat in een specifiek actieplan Groene Warmte, (4) de creatie van een Cel biomassa door de Waalse Regering bedoeld om een strategie voor biomassa voor te bereiden, (5) de opstart van twee pilotprojecten voor geothermie in Wallonië, (6) ondersteuning aan warmtenetten, (7) een gemeenschappelijke aanpak voor de certificering van installateurs van hernieuwbare-energieproductiesystemen, (8) de toekenning van de twee laatste domeinconcessies in de Noordzee voor de bouw van offshorewindmolens.

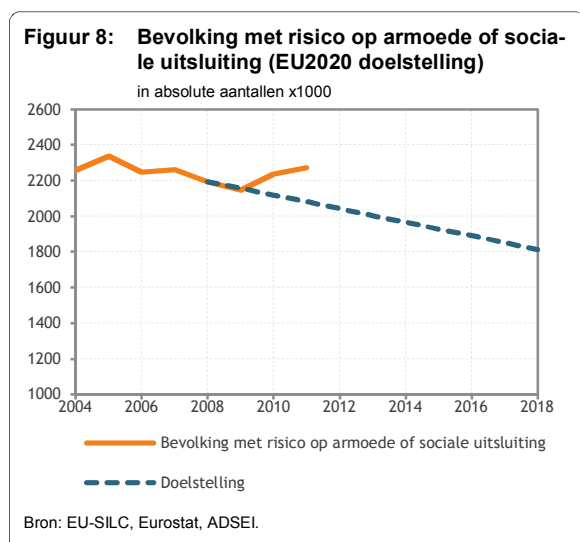
De EU2020-strategie blijft een belangrijke uitdaging, vooral door de ontwikkeling van een economie die bewuster omgaat met het milieu en inzet op innovatie, tewerkstelling en de bescherming van ondernemingen via het duurzaam beheer van hulpbronnen. Er wordt momenteel een inventaris opgemaakt van initiatieven die bijdragen tot de doeltreffendheid van de hulpbronnen.

4.5. Sociale inclusie

Tabel 10: Doelstelling sociale inclusie (absolute aantallen x1.000)

	BE2008	BE2011	BE2018	Vereiste daling 2011-2018
Bevolking met risico op armoede of sociale uitsluiting	2.194	2.271	1.814	457

Bron: EU-SILC, Eurostat, ADSEI.

De gecombineerde indicator 'risico op armoede of sociale uitsluiting' vertoont voor het tweede opeenvolgende jaar een lichte stijging. De evolutie is niet in lijn met het pad om het aantal personen met risico op armoede of sociale uitsluiting tegen 2020 (EU-SILC 2018) met 380.000 te doen dalen ten opzichte van 2010 (EU-SILC 2008). Sinds 2008 neemt het aantal mensen in een huishouden met een zeer lage werkintensiteit toe en tussen 2010 en 2011 is er ook een lichte stijging van het armoederisico.

4.5.1. De sociale bescherming van de bevolking verzekerden

De aanslepende crisis vormt een grote uitdaging voor het sociaal beschermingssysteem dat de bevolking behoedt voor de grote sociale risico's en een belangrijke rol speelt als economisch stabilisator. Om de continuïteit van de uitkeringen te verzekeren zonder de bijdragen op arbeid te verhogen, moet erop worden toegezien dat de impact van de loonkostenmaatregel op de ontvangsten en uitgaven van de sociale zekerheid gecompenseerd wordt via de evenwichtsdotatie die uitgekeerd wordt door de federale Staat voor de periode van de drie volgende interprofessionele akkoorden. Tegelijk zullen de uitgaven beheerst worden en zal de sociale fraude (inkomsten- en uitgaven) verder aangepakt worden. De beheersinstrumenten van de sociale zekerheid worden gemoderniseerd. Structurele hervormingen gericht op de toename van de werkzaamheidsgraad, zoals het optrekken van de leeftijd voor vervroegde pensionering en de verbeterde ondersteuning van arbeidsongeschikten om het werk te hervatten moeten de financiële houdbaarheid van de sociale bescherming verzekeren. De uitkeringen blijven gekoppeld aan de evolutie van de levensduurte. In het kader van het mechanisme voor de welvaartsvastheid werden in september 2012 de pensioenen van zelfstandigen en werknemers die ingegaan zijn in 2007 en de invaliditeitsuitkeringen met arbeidsongeschiktheid ingegaan in 2006 in reële termen met 2% verhoogd. In het kader van de welvaartsenveloppe 2013-2014 wordt 422 miljoen euro op jaarbasis gereserveerd om de laagste uitkeringen, waaronder het leefloon en sommige van de laagste en oudste pensioenen te verhogen bovenop de inflatie. Op 1 april 2013 werd het minimum gezinspensioen voor zelfstandigen opgetrokken tot het niveau van dat van de werknemers. Om ongewenste effecten te vermijden zal de regelgeving van het gewaarborgd minimumpensioen in de drie wettelijke pensioenstelsels onderling afgestemd worden en zal het begrip samenwonen in de inkomensgarantie voor ouderen opnieuw gedefinieerd worden. Gepensioneerden van 65 jaar of ouder die een loopbaan van 42 jaar achter de rug hebben zullen onbeperkt kunnen bijverdienen en voor andere gepensioneerden wordt de toegelaten beroepsactiviteit versoepeld. De faillissementsverzekering voor zelfstandigen werd op 1 oktober 2012 verruimd. Om de toegankelijkheid van de gezondheidszorg te verbeteren zijn vanaf 2013 ereloonsup-

plementen in gemeenschappelijke en tweepersoonskamers in ziekenhuizen verboden. Een specifiek statuut 'chronisch zieke' wordt voorbereid. Chronisch zieken zullen niet langer al hun medische kosten moeten voorschieten en hun remgeldplafond (maximumfactuur) zal verlaagd worden. Het stelsel van de tegemoetkomingen aan mensen met een handicap zal hervormd worden om de deelname van mensen met een handicap aan het socio-economisch leven te bevorderen.

Om de toegang van iedereen tot de fundamentele rechten te garanderen en tot een gecoördineerd armoedebeleid te komen volgen de overheden een planmatige aanpak: er is het tweede Federale Plan Armoedebestrijding, het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2010-2014, het Brussels Actieplan Armoedebestrijding 2012 en onder andere het Waals Plan voor Sociale Cohesie 2009-2013 en 2014-2019. Verder voerde Vlaanderen begin 2013 een quickscan armoede in die het beleid toetst op zijn impact ten aanzien van armoede en nam het een conceptnota aan met voorstellen om een automatische toekenning van sociale rechten versneld te realiseren.

4.5.2. De kinderarmoede terugdringen

In overleg met de deeltentiteiten werkt de federale overheid tegen juni 2013 een plan uit om armoede bij kinderen terug te dringen en hun welzijn te bevorderen. Alle beleidsniveaus zullen acties uitwerken op basis van drie prioriteiten: toereikende middelen, toegang tot diensten en kansen en participatie. Op federaal niveau komen er bijkomende acties. De federale regering zal zo de opstart van lokale overlegplatformen ondersteunen. Het *Brussels* actieplan armoedebestrijding 2012 bestrijdt kinderarmoede door de sociaaleconomische situatie van de jonge ouders te versterken, met bijzondere aandacht voor toegankelijke, kwaliteitsvolle kinderopvang. De *Vlaamse Regering* voert prioritair het actieprogramma kinderarmoede uit, onderdeel van het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, maar startte midden 2012 ook een langetermijnproces dat er toe moet leiden dat alle kinderen in Vlaanderen, ongeacht hun socio-economische achtergrond, alle kansen krijgen om zich te ontplooiën. Begin 2013 zal in overleg met de doelgroep en maatschappelijke actoren een lange termijnvisie worden ontwikkeld. Om de lokale overheden te ondersteunen wordt in 2012 en 2013 een projectoproep lokale kinderarmoedebestrijding gelanceerd. Een methodiekboek voor lokale actoren getiteld "Elk Kind Telt" werd verspreid. Er werden initiatieven genomen voor betere gezinsondersteuning, meer toegankelijke kinderopvang en beter omkaderd basisonderwijs. In *Wallonië en in de Federatie Wallonië-Brussel* heeft het Actieplan "Rechten van het kind" 2011-2014 twee grote doelstellingen: informeren, opleiden en opvoeden met betrekking tot de rechten van het kind en bestrijden van sociale ongelijkheden en discriminatie. De maatregelen van het actieplan hebben tot doel een voldoende hoge levensstandaard te waarborgen voor alle kinderen, met bijzondere aandacht voor de huisvesting van kinderen, de ondersteuning van ouders, gewaarborgde opvang voor alle kinderen, kwaliteitsvol onderwijs en een kwaliteitsvolle opvoeding.

4.5.3. De actieve insluiting van mensen ver van de arbeidsmarkt

Kwalitatieve tewerkstelling blijft de beste remedie tegen armoede. De federale overheid overlegt met alle overheden om middels de institutionele hervormingen het activeringsbeleid efficiënter te maken. De toegang naar de arbeidsmarkt wordt financieel aantrekkelijk gemaakt voor sociale steuntrekkers door maatregelen zoals de vrijstelling van het inkomen met het oog op de socio-professionele integratie, maar bijkomende hervormingen zijn nodig: de versoepeling van de vrijstelling en opleidingspremies toegankelijk maken voor OCMW-gerechtigden. Er wordt gewerkt aan een structurele financiering van OCMW-acties gericht op sociale activering en participatie. Om het vereiste quotum van 3% tewerkstelling van personen met een handicap te behalen moeten de openbare diensten bij gelijke competenties de voorkeur geven aan de laureaat met een handicap. In *Brussel* worden er maatregelen genomen tegen het voortijdig schoolverlaten. Er wordt geïnvesteerd in beroepsopleiding en de uitbreiding van de eerste beroepservaringen voor de meest kwetsbare jongvolwassenen. De impact van het tewerkstellingsbeleid op de jongeren wordt geëvalueerd. De *Vlaamse Regering* keurde eind 2012 het strategisch plan Geletterdheid Verhogen goed, dat taal, wiskunde, ICT en financiën centraal stelt. Met een gericht ondersteuningsbeleid maakt de Vlaamse Regering ook werk van de activering van groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Specifieke werk-welzijnstrajecten wor-

den voorzien om personen in armoede aan het werk te helpen. Tot december 2012 werden 1.216 trajecten opgestart en/of beëindigd. Voor 2013 is een uitbreiding voorzien (minimaal 750 tot maximaal 1.200 op te starten trajecten). In *Wallonië* worden bijzondere inspanningen gedaan voor de begeleiding van personen die het verst van de arbeidsmarkt verwijderd zijn. Inzake alfabetisering wordt de samenwerking met "Lire et Ecrire" (Lezen en Schrijven) voortgezet, met de uitwerking van territoriale actieplannen voor alfabetisering, de opsporing van ongeletterdheid, de versterking van het opleidingsaanbod (in het bijzonder voor doelgroepen die (opnieuw) sociaal verankerd moeten worden) en ondersteuning bij de opleiding van werknemers. Voor nieuwkomers bieden de regionale integratiecentra een onthaalparcours aan, dat voorziet in de eerste opvang, een opleiding Frans indien nodig, een opleiding burgerschap en een beroepsoriëntatie. De herfinanciering ten belope van 50% van de voorzieningen van artikel 61 van de organieke wet betreffende de OCMW's, met het oog op de aanwerving van gerechtigden op het leefloon door ondernemingen, is in werking getreden in 2012. Opleidingen en informatie moedigen de OCMW's aan om deze maatregel te gebruiken, om tot meer duurzame tewerkstelling te komen. De erkende en gesubsidieerde diensten voor maatschappelijke integratie werden versterkt, evenals de kinderopvangdiensten en de diensten voor bejaardenhulp en hulp aan personen met een handicap.

4.5.4. Inadequate huisvesting en dakloosheid bestrijden

Dankzij de inspanningen van het Brussel Hoofdstedelijk Gewest en federale tweedelijnsopvang moest in Brussel tijdens de winter 2012-2013 geen enkele dakloze de nacht op straat doorbrengen. Het draaiboek winteropvang ondersteunde ook de andere steden en gemeenten bij de organisatie van de winteropvang. In 2013 verschuift de aandacht naar een structurele bestrijding van dakloosheid. Een samenwerkingsakkoord zal afgesloten worden tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus. Het principe van "Housing First" zal in minstens 5 grote steden in het land toegepast worden. De beheersing van de kostprijs van energie vormt een specifiek aandachtspunt: een observatorium voor water- en energiearmoede werd opgericht. In het *Brussels Gewest* wordt voorzien in aangepaste begeleiding, onthaal en opvang voor jongvolwassenen. In 2012 werd een onthaalhuis voor 18-24 jarigen geopend. Daarnaast worden alternatieve woon- en samenwoningsvormen ondersteund. In *Vlaanderen* wordt het aanbod van preventieve woonbegeleiding verruimd en er wordt samengewerkt met de woon-, gezondheids- en welzijnsactoren en de lokale besturen. In 2013 worden middelen beschikbaar gesteld voor de opstart van lokale of regionale netwerken. Om de doelgroep en het aanbod in kaart te brengen wordt een monitoringinstrument ontwikkeld. Er is financiering voorzien voor experimentele projecten op het snijveld wonen-welzijn. In 2012 werd de huurpremie operationeel voor huurders die minstens 5 jaar op de wachtlijst staan voor een sociale woning. *Vlaanderen* werkt aan een "Fonds ter Bestrijding van uithuiszettingen". Rationaal energiegebruik is een prioriteit met een structurele aanpak op het vlak van sociale dakisolatie. Er is een budget voorzien voor het energiezuiniger maken van de sociale huurmarkt. In *Wallonië* wordt verder werk gemaakt van de vergroting van het aanbod aan kwaliteitsvolle woningen: vergroting en renovatie van het publieke woningpark (verbetering van de energieprestaties), toekenning van huisvestings- en energiepremies voor privéwoningen, steun voor de aanpassing van woningen van ouderen, ... De structurele financiering van de nachtopvang wordt thans op poten gezet. Het "Plan Habitat permanent" (Plan permanente huisvesting), dat in 2012 werd bijgewerkt, geeft uitvoering aan een reeks maatregelen ter verbetering van de levenskwaliteit van personen die op kampeerterrainen en in weekendverblijven wonen. De samenwerking met het "Centre de médiation des Gens du voyage et des Roms" (Bemiddelingscentrum voor rondtrekkende bevolkingsgroepen en Roma) en de Waalse gemeenten zal worden versterkt in 2013, om de opvang van rondtrekkende bevolkingsgroepen te verbeteren. De contactpunten voor de sociale sector en de sector van de gezondheidszorg verzekeren de link tussen de publieke en de private actoren, om tegemoet te komen aan de behoeften van personen die in een acute sociale noodsituatie verkeren. De "Plans Grand Froid" (winterplannen) worden versterkt en bestendigd.

5. Industriebeleid, ondernemerschap en structuurfondsen

Binnen een economisch klimaat dat nog steeds zwaar gebukt gaat onder de gevolgen van de financiële en economische crisis en waar de groeimodellen en de bronnen van het concurrentievermogen in volle verandering zijn, kunnen het industriebeleid en de ontwikkeling van het ondernemerschap een centrale rol spelen in de herstelstrategie van de Europese economie. De Europese Raad heeft trouwens op zijn Lentetop bevestigd dat de komende maanden bijzondere aandacht zal uitgaan naar sector- en structuurgerelateerde aspecten. Dit hangt vooral samen met de tussentijdse evaluatie van de Strategie Europa 2020, waarmee men volgend jaar van start gaat en waarbij het industriebeleid, één van de zeven vlaggenschipinitiatieven van de Strategie, een bevoorrechte plaats inneemt.

5.1. Industriebeleid

De gewesten hebben het industriebeleid tot één van de pijlers van hun economisch beleid verklaard, waarbij de klemtoon gelegd wordt op de *competitiviteitspolen en de clusters*, met enige nuances voor de specifieke ontwikkeling van hun eigen economisch weefsel. Alle drie de gewesten zijn de weg ingeslagen van een slimme specialisatie ten behoeve van de economie en de werkgelegenheid. Zo bereidt het Vlaams Gewest een nieuw besluit over Strategische Transformatiesteun voor. Concreet wil het in strategische clusters en leidende fabrieken investeren, de internationale doorgroei van innovatiegerichte kmo's ondersteunen en transformerende investeringen realiseren die de tewerkstelling duurzaam kunnen verankeren. Het doel van dit programma ligt in de lijn van het Nieuw Industrieel Beleid (NIB) dat in 2011 door de Vlaamse regering werd goedgekeurd. Voor 2013 is een bedrag van 41 miljoen euro uitgetrokken voor strategische opleidings- en investeringssteun en strategische transformatiesteun. Er werden twee projectoproepen uitgeschreven voor de uitbouw van de fabriek van de toekomst, voor een totaal bedrag van meer dan 15 miljoen euro. Tussen de projecten van de fabriek van de toekomst zijn leerplatformen opgezet om informatie uit te wisselen over industriële transformatie (in verschillende sectoren). De Vlaamse regering keurde op 8 maart 2013 het concept van «Een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid» goed, waarin ze het nieuwe industriële weefsel voor Vlaanderen toelicht (zoals bepaald in het NIB). Ook in het Waals Gewest wordt het industriebeleid opgevat als een slimme specialisatiestrategie (economisch en technologisch gewicht, troeven, specifieke markten), verankerd in het beleid Competitiviteitspolen. In november 2012 werden 15 projecten voor wetenschappelijk onderzoek en opleidingen goedgekeurd (34 miljoen euro) in het kader van de 8^e projectoproep voor de competitiviteitspolen en clusters, met als thema duurzame ontwikkeling. Aan een 9^e oproep wordt momenteel gewerkt. Het expansieplan van Wallonia Biotech Coaching voor de periode 2012-2018 wordt gefinancierd met een bedrag van 4 miljoen euro. Investerings- en commercialisatieplannen krijgen concreet vorm, en er werd reeds een label toegekend aan 4 platformen voor technologische innovatie, die bedrijven helpen om nieuwe, innoverende producten, procedés of diensten versneld op de markt te brengen. Ook de initiatieven op het vlak van internationalisatie van aantrekkingspolen voor buitenlandse investeringen (660 miljoen euro geïnvesteerd voor 2.000 nieuwe banen) worden vervolgd. Daarnaast loopt er een Europees labelling proces voor polen en clusters en wordt er werk gemaakt van administratieve vereenvoudiging. Wallonië ontwikkelt daarnaast ook incubatoren voor buitenlandse ondernemingen (er werden 5 centra opgericht, waarvan 2 in 2012) die bedrijven van welbepaalde origine de mogelijkheid geven om de Europese markt te testen. In het Brussels Gewest is de slimme specialisatie gericht op clusters en innovatiecentra in vier innovatieve sectoren: ICT, biowetenschappen, ecoconstructie en milieu. Voor de zomer van 2013 zal een cluster creatieve industrieën, met nadruk op multimedia, opgestart worden. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zet zo de transitie verder naar een kenniseconomie die RDI bevordert en de ondernemingen, de academische wereld en de onderzoekcentra samenbrengt. Het Brussels Gewest moet tevens rekening houden met de integratie van de bedrijven in een complex stedelijk weefsel, met een beperkte ruimte en een sterke demografische groei. Het ziet erop toe dat die financiële hulpmechanismen voor de economische groei (27 miljoen euro) die integratie sterker bevordert en schenkt ook bijzondere aandacht aan de plaatselijke economische ontwikkeling door in te zetten op sociaaleconomisch achtergestelde wijken. Een belangrijke doel-

groep zijn de starters, die kunnen rekenen op financiële en logistieke ondersteuning en advies. De multidisciplinaire begeleiding van Brusselse ondernemingen reikt zover als hun internationalisering.

Daarnaast is de laatste jaren zowel in Vlaanderen als in Wallonië de «*duurzame dimensie*» van de industrie steeds belangrijker geworden. Met de ecologiepremie moedigt de Vlaamse overheid bedrijven aan te investeren in milieuvriendelijke en energiebesparende technologieën. In de loop van 2012 werd deze ecologiepremie (EP-PLUS) hervormd en daarnaast startte ook een nieuw steunregime voor strategische ecologieprojecten (steun aan investeringen in groene spits technologie) en in 2013 wordt hiervoor 63 miljoen euro voorzien. Steun wordt toegekend aan Flanders Innovation Hub for Sustainable Chemistry (FISCH), het eerste chemie-kenniscentrum in Europa dat “duurzaamheid” als belangrijkste criterium neemt voor het beoordelen en realiseren van projecten. Naast de start van de competitiviteitspool «GREENWIN» (milieutechnologie), die in 2012 nieuwe universitaire opleidingen uitwerkte, en de Alliance Emploi-Environnement (duurzaam bouwen) werkte het Waals Gewest in het kader van het *Plan Marshall 2.vert* een nieuw actieplan uit op het gebied van industriële ecologie, met het oog op een efficiëntere inzet van hulpbronnen door de industrie. Zo werd in juni 2012 een proefproject uitgewerkt rond een platform voor industriële ecologie (NEXT) en werd in oktober 2012 van start gegaan met een nieuwe steunmaatregel voor consultancy en ecomanagement (Premio). Ook werd binnen Wallonie Design een cel Eco-design opgericht en werd er in juni 2012 van start gegaan met een nieuw actieplan. Vlaanderen en Wallonië zijn bovendien betrokken bij het Europees innovatiepartnerschap voor grondstoffen. Het aspect duurzaamheid vindt men in het Brussels Gewest ook terug in de drie pijlers van het Alliance Emploi-Environnement: «*Construction durable* » (2011), «*Eau* » (2012) en «*Ressources-déchets* » (2013) zijn er respectievelijk op gericht de energiefactuur van overheidsdiensten en privébedrijven te drukken, de gebruiksmogelijkheden in de cyclus van het water te benutten en het gebruik van secundaire hulpbronnen te stimuleren. In 2012 werd bovendien de Brussels Sustainable Economy Award gelanceerd en in 2013 zal een nieuw innovatiecentrum voor ondernemingen die actief zijn in de groene economie, Brussels Greenbizz, zijn deuren openen.

5.2. Ondernemerschap en kmo's

Sinds enkele jaren is terug de vrees ontstaan dat zich een *credit crunch* zou kunnen voordoen die het overleven van bedrijven in gevaar kan brengen. Hoewel de kredietgroei de laatste jaren is afgenomen, kan er in deze fase echter niet gesproken worden van een *credit crunch*. Volgens de gegevens van de NBB en de ECB blijft het verloop van de aan gezinnen en niet-financiële ondernemingen toegekende kredieten in 2012 en begin 2013 positief en boven het gemiddelde van de eurozone. Uitgedrukt in een percentage van het BBP blijven de toegekende kredieten globaal genomen stabiel, vrij gunstig vanuit een historisch perspectief ondanks een zekere verstrenging van de kredietvoorwaarden, en zeer dicht bij het gemiddelde van de eurozone. Er werden verschillende maatregelen genomen om de *financiering van de kmo's* te steunen. Hoewel de globale cijfers voor kredietverstrekking aan ondernemingen relatief stabiel zijn, wordt vastgesteld dat de voorwaarden voor kredietverstrekking aan zko's en zelfstandigen, goed voor 92% van het economisch weefsel, strenger zijn geworden, met name voor de vereiste waarborgen, informatie of nog de toegekende volumes. In het kader van de relancestrategie finaliseerde de federale regering bovendien de uitwerking van een wetsvoorstel om opnieuw een evenwicht te brengen in de relaties tussen banken en kmo's en een eind te stellen aan bepaalde praktijken die de krediettoegang voor kmo's ingewikkeld maken, zoals de buitensporige wederbeleggingsvergoedingen, de eenzijdige opzegging van kredieten door banken zonder verzuim van de onderneming en, in het algemeen, een gebrek aan transparantie wat betreft de onderlinge rechten en plichten of weigeringsbeslissingen.

Zo wil de Vlaamse regering de ondernemers (via FINMIX) helpen bij hun zoektocht naar de financiering van innovatiegerichte projecten, projecten waarvoor de traditionele bankleningen alleen niet volstaan. Naast de traditionele bankkredieten wordt een beroep gedaan op risicokapitaal (privé en overheid). Daarnaast keurde de Vlaamse Regering op 7 december 2012 een 'conceptnota bankenplan' goed, die voorstellen bevat om het toekennen van kredieten en leningen door de banken aan bedrijven in Vlaanderen te stimuleren. In het kader van het bankenplan keurde de Vlaamse Regering op 8 maart 2013 een ontwerp van decreet goed ter uit-

breiding van de Gigarantwaarborgregeling. De financiering van kmo's is één van de kernpunten van de Waalse Small Business Act (SBA), en er werden verschillende instrumenten ontwikkeld om de toegang van kmo's en zelfstandigen tot bankkredieten te vergemakkelijken, in overleg met de banken (garanties en leningen, gemengde producten, kredietbemiddeling). Wallonië ontwikkelde bovendien participaties in private equity funds om de groei van de kmo's en de innovatie te steunen. Nieuwe mogelijkheden worden onderzocht, met name hulpmiddelen die een betere matching mogelijk maken tussen ondernemers en verschillende types investeerders, en synergieën tussen overheidsmiddelen zullen versterkt worden. In het Brussels Gewest werden eveneens maatregelen genomen om de toegang van kmo's tot financiering te verbeteren (platform voor *crowd funding*, meer middelen voor het Garantiefonds, startkapitaal voor innoverende bedrijven, beurzen voor het oprichten van bedrijven in de sociale economie, etc.). Op federaal niveau vormt de financiering van kmo's één van de zes pijlers van het kmo-plan.

De ondernemingszin en de oprichting van een bedrijf aanmoedigen, de bedrijven steunen door hun het leven gemakkelijker te maken en de zelfstandigen aanmoedigen en beter beschermen, blijven prioriteiten, zowel federaal als gewestelijk. Er werd een *nieuw federaal plan voor kmo's en zelfstandigen* voorgesteld dat op 6 pijlers steunt (financiering van kmo's, administratieve vereenvoudiging, een beter sociaal statuut voor zelfstandigen, bevordering van tewerkstelling in kmo's, maatregelen voor de erkenning van sectoren, maatregelen ter bevordering van de internationalisatie van kmo's). Sinds de goedkeuring ervan werd er op drie belangrijke punten vooruitgang geboekt, met name de verlaging van de sociale bijdragen voor de eerste drie banen in kmo's, de inhaalbeweging van het minimale pensioen van zelfstandige op dat van een loontrekende, en een verbetering en verruiming van de rechten op verzekering bij faillissement. Het Vlaams Gewest ondernam in 2012 nieuwe acties zoals oproepen voor het brugproject «Economie-Onderwijs», impulsprogramma lerarenopleiding, oproep starters en jonge ondernemers, peterschapsprojecten «combinatie gezinsarbeid», acties gericht op microkredieten, vrouwelijke ondernemers, ondernemers met een handicap. In 2012 speelde Vlaanderen via een aanpassing van de regels voor de toekenning van subsidies voor activiteiten ter bevordering van het internationaal ondernemen nog beter in op de noden van **startende exporteurs**. De Vlaamse Regering zet verder in op het meerjarenprogramma slagkrachtige overheid waarvan o.a. een ondernemersvriendelijk klimaat wordt bewerkstelligd. In het voorjaar van 2013 wordt een ontwerpdecreet voorgelegd van de nieuwe omgevingsvergunning die de stedenbouwkundige vergunning en de milieuvergunning zal integreren. Het masterplan voor de multidisciplinaire aanpak van bedrijfsoverdrachten speelt in op verschillende aspecten bij de problematiek van opvolging en overname van een onderneming: sensibilisering, informatieverstrekking en ondersteuning van advies bij de opmaak van een overdrachtsplan via de kmo-portefeuille. De kmo-portefeuille (totaalbudget 38 miljoen euro) zelf is bijgestuurd waardoor Vlaamse ondernemers steun kunnen bekomen voor coachingtrajecten rond bepaalde beleidsrelevante uitdagingen binnen kmo's. Het Waals Gewest vervolgde zijn Small Business Act (SBA) waarmee het in 2011 van start was gegaan. Naast de hierboven genoemde maatregelen op het vlak van financiering werden in 2013 verschillende nieuwe maatregelen genomen gericht op ondernemerschap, innovatie en internationalisatie, zoals een nieuw portaal voor de ondernemingen, een Waals centrum voor bedrijven in moeilijkheden, steunmaatregelen voor zelfstandigen en zko's, coaching bij de export, steun bij organisatie-innovatie. De prioriteiten omhelzen in 2013 een positief ondernemersimago, ondernemerschap in het hoger onderwijs, overdracht van bedrijven, steun aan niet-technologische innovatie en in geval van omvangrijke export, het gebruik van *living labs*. Daarnaast wordt ook verder werk gemaakt van landschapsvereenvoudiging (oprichting door fusie van het *Agence de l'entreprise et de l'innovation*, fusie van de instanties voor administratieve vereenvoudiging van Wallonië en van de Federatie Wallonië-Brussel) en administratieve vereenvoudiging. Voor dat laatste werd in 2012 de klemtoon gelegd op een verbetering van de betaaltermijnen, de uitreiking van vergunningen, de centrale inzameling van gegevens en de afschaffing van verouderde teksten. In het Brussels Gewest wordt het ondernemerschap gestimuleerd via een waaier aan maatregelen, onder meer om administratie te vereenvoudigen (plan voor de verlaging van de administratieve lasten), de toegang tot financiering voor kmo's te vergemakkelijken, opleidingen beschikbaar te stellen (*Commerce Académie, Passeport pour la réussite*, afspraken tussen instellingen rond ondernemingszin), de groei van innoverende bedrijven met een groot groeipotentieel te begeleiden en te versnellen (*farming*), bedrijfsoverdrachten en overnames beter te regelen

(financieringsinstrument -Transfund, opleidingen op maat) en het tweedekans-ondernemerschap te ondersteunen.

5.3. Structuurfondsen

België kent een zeer hoge toepassingsgraad van de programma's met cofinanciering van de *Structuurfondsen*, het totale toegewezen bedrag benadert de 100%. Bijna 80% van de uitgaven betreffen de voorrangscategorieën die in verband staan met de Europese doelstellingen (*earmarking*). Talrijke innovatiegerichte projecten worden uitgevoerd op het vlak van steun voor O&O en innovatie, aan kmo's en aan het ondernemerschap, met name via financiële instrumenten, het levenslang leren en de ontwikkeling van vaardigheden, sociale inclusie, maatschappelijke integratie en beroepsintegratie, energie-efficiëntie en leefmilieu, aantrekkelijkheid van de regio, met name in verstedelijkt gebied, ... Ook de territoriale samenwerkingsprogramma's dragen bij tot samenwerking en internationalisatie op deze gebieden (innovatienetwerken en kmo-netwerken, interconnectiviteit, mobiliteit van arbeidskrachten,...). De voorbereidingen van de programmatie 2014-2020 zijn momenteel aan de gang bij de verschillende betrokken overheden (samenwerkingsakkoorden en operationele programma's). Zoals voor de huidige programma's het geval is, zullen de gekozen prioriteiten nauw aansluiten bij de doelstellingen van de Europa 2020 strategie en de in dit kader uitgewerkte regionale strategieën aanvullen. Een eerste bilaterale ontmoeting met de bevoegde diensten van de Commissie vond plaats op 4 december 2012.

Bijlage 1: Reporting table for the assessment of CSRs and key macro-structural reforms in the NRP

Table 1. Description of the measures taken and information on their qualitative impact											
			Information on planned and already enacted measures								Foreseen impacts
CSR number (1)	CSR sub-categories (2)	Number and short title of the measure (3)	Description of main measures of direct relevance to address the CSRs					Europe 2020 targets	Challenges/ Risks	Budgetary implications	Qualitative elements
			Main policy objectives and relevance for CSR (4)	Description of the measure (5)	Legal/ Administrative instruments (6)	Timetable on progress achieved in the last 12 months (7)	Timetable on upcoming steps (8)	Estimated contribution to Europe 2020 targets (9)	Specific challenges/ risks in implementing the measures (10)	Overall and yearly change in government revenue and expenditure (reported in mln. national currency) Contribution of EU funds (source and amounts) (11)	Qualitative description of foreseen impacts and their timing (12)
CSR 2: curbing age related expenditure	a) implement the reform of pre-retirement and pension schemes	FED: 1. Reform of the prepension schemes 2. Reform of pensions schemes	Raising the effective retirement age Raising the effective retirement age, making work more valuable and increasing equality between private and public sector workers	Eligibility conditions for the schemes tightened (more demanding age and seniority conditions) -minimum age for entering raised and minimum length of career increased, becoming iden-	Law voted December 28, 2011 Law voted December 28, 2011 Royal Decrees: April 26,2012; September 20,2012	Applicable starting 1.1.2012 Minimum age 60,5 and career condition 38 years on 1/1/2013	Fully implemented in 2018 for men, 2028 for women Fully implemented in 2016				

	b) take further steps to ensure an increase in the effective retirement age	New pension bonus system	Raising the effective retirement age, making work more valuable and increasing equality between private and public sector workers	<p>tical in private and public sector</p> <p>-periods of professional activity more valued than inactivity period in the calculation of pension</p> <p>-ceilings limiting professional activity of pensioners abolished or softened</p> <p>The bonus is a fixed amount growing with the number of prolongation of the career from 62 years</p>	<p>Royal Decrees September 24,2012, Februari 27,2013</p> <p>Royal Decree approved by the government</p> <p>Royal Decree approved by the government</p>		<p>Entering in application in 2014</p> <p>Entering in application : 1.1.2014</p>				
CSR 3: stimulate capital increase of the weakest banks		Increase of capital	To strengthen capital position	KBC and Dexia capital increases	Advice by the supervisory authority (NBB)	End of 2012					
CSR 4: Reform system of wage bargaining and wage indexation		FED: Recalibrate the indexation calculation formula	Curb future wage increases by measuring the evolution of purchasing power taking demand evolution into account	The indexation calculation formula has been revised to better take into account the actual consumption pattern of the average citizen	Decision by Minister	The change has become effective on 1/1/2013					

				(a.o. by factoring in rebates, market shares of telecom product providers and substitution effects)							
		FED: Freeze real wage increases in 2013 and 2014	Make up for lost cost-competitiveness by freezing real wages.	<p>The government authorities have agreed to a real wage freeze for the period 2013 – 2014.</p> <p>The government decided to modify the law of 26 July 1996 in order to ensure better control of the evolution of wage costs in Belgium compared to its neighbouring countries.</p>	<p>Real wage freeze: The Royal Decree which sets the real wage increase at 0% in 2013 and 2014 was approved by the council of ministers on 29 March 2013.</p> <p>Law of 1996: under negotiation</p>	<p>The Royal Decree approved by the council of ministers will be signed by the competent ministers and published in the Belgian Official Journal</p> <p>The bill on the law of 1996 should be approved before the summer of 2013</p>					
		FED: Labour cost reductions	Make up for lost competitiveness by decreasing labour cost	The federal government has decided to dedicate a budget of 628 million EUR to different measures to decrease labour costs							

<p>CSR 5: Reform of tax and labour market systems</p>	<p>a) Significantly shift taxes from labour to less growth-distortive taxes including for example environmental taxes</p>	<p>Measure 1: Labour cost reductions (cfr. CSR 4)</p>	<p>Reduce the tax burden</p>	<p>FED: Four measures have been taken : - A further structural reduction for middle income earners (400 million EUR) - A reinforcement of the "work bonus" for the low paid (107 million EUR) - The targeted reductions for younger and older workers have been adapted and reinforced (49 million EUR) - Specific reductions (72 million EUR) and more flexible contractual arrangements (gelegenheidsarbeid) for the catering sector Extension of the activation period and strengthening of the social contribution reduction for poorly educated youths (18 million as from 2015)</p>	<p>Fiscal work-bonus: Royal Decree 11 December 2012 Social work-bonus: Royal Decree 24 January 2013 Other changes Royal Decree 24 January 2013 Specific plans for the catering sector include amendments existing bodies of law and royal decrees, as well as new royal decrees Measures youths: the Royal Decree was approved by the council of ministers on 29 march 2013 (catering: to be checked)</p>	<p>The change has become effective on 1/1/2013 Measures youths: the measure will come into effect on 1 July 2013 Specific plans for the catering sector have been decided in the budgetary discussions in july and december 2012.</p>	<p>Specific plans for the catering sector should be adopted by the council of ministers in april 2013. It has been agreed that more flexible contractual arrangements (gelegenheidsarbeid) will be available in July 2013, while tax reductions should be applied in July 2013 or January 2014.</p>		<p>628 million EUR on an annual basis Measures youths: 18 million as from 2015</p>	
---	---	---	------------------------------	---	--	--	---	--	---	--

	b) Pursue the initiated reform of the unemployment benefit system to reduce disincentives to work	FED: Implement and deepen the reform	Rebalance rights and obligations	The reform of unemployment benefits including reinforced degressivity should be further complemented through a cooperation agreement whereby earlier federal follow-up would be complemented by enhanced regional guidance	Under negotiation						
	Strengthen the coherence between education, lifelong learning, vocational training and employment policies	FL: The rollout of the Flemish qualification classification framework	The Flemish qualification classification framework identifies the competences that need to be acquired and facilitates the transition between education and employment.	Besides educational qualifications, there are professional qualifications, which are designed by the sectors and the social partners. So the needs of the labour market are drafted and communicated to education and training providers.	Decision of the Flemish government	A test phase (Oct. 2011- March 2012) resulted in a number of recognized professional qualifications. These results and the evaluation formed the basis for a Decision of the Flemish Government (11/1/2013) on professional and educational qualifications level 4 and 5.	Further work and adjustments. Development and treatment of new dossiers on professional qualifications. Development of the procedures for recognized educational qualifications level 1 to 4 and 5.				The Flemish Qualification Structure Parliament Act was agreed on 30/4/2009. On 30/8/2011 some amendments were added to implement this Act. Now the Flemish qualification classification framework is being implemented.
		WAL: Single coaching process for job seekers	Enhance inclusion on the labour market of job seekers by a tailored coaching and adapted answers to specific situation of each job seeker.	Establishment of a single coaching process to accompany all job seekers modulated on the basis of their individual characteristics	Decree of 26/01/2012	Adoption of the execution act on 19/09/2012	Implementation is underway	Raise of the employment rate	-	No budgetary impact. The measure is implemented through internal reallocation of resources	Accelerate and enhance the coaching process of job seekers with a view to accelerate their entry or return on the labour market 300.000 people accompanied since 2010 (109.000 in 2012). Special attention is given to women (50%),

											young people (35%) and less qualified
CSR 5: Reform of tax and labour market systems	Strengthen the coherence between education, lifelong learning, vocational training and employment policies	FL: Strengthen higher vocational education	The HBO5 Parliament Act will increase the relevance of (higher) vocational education and is an answer to the needs of the labour market.	Higher vocational education is organized at level 5 of the Flemish qualification structure (hence HBO5). It is a study level between secondary and higher education. The HBO5 studies prepare for the practice of a profession. It includes higher education for adults and the nursing qualification.	Parliament Act	In July 2012 the proposal of the Higher Vocational Education (HBO5) Parliament Act was approved by the Government of Flanders	In 2013 the proposal of the Parliament Act will be presented to the Flemish Parliament for approval. In the course of spring 2013 higher education institutions will be able to submit their first applications for HBO5 qualifications.	Contributes to the EU 2020 target for tertiary education			It comprises a set of measures which address higher vocational education in Flanders. These measures are designed to strengthen the cooperation between providers of higher vocational training programmes, to expand the range of adult education, and to facilitate the transformation, development, quality management and funding of higher vocational training programmes.
		WAL/ FWB: Dual education reform	Development of long life learning, reducing early school leaving and matching education with labour market needs.	Develop of full and coherent dual education supply	- Single dual education contract - new management contract of IFAPME in 2012	- development of learning pathways - recognition of training providers and of certifications - development of new alternate learning experiences (in higher education, and for young job seekers	Single dual education contract in 2013 French certification framework in 2013	Raise of the employment rate Reducing early school leaving			
CSR 5: Reform of tax and labour market systems	Extend existing activation efforts to all age groups.	FL: The guidance model for the elderly, the so-called systematic approach, has been extended towards	People over 50 years old will be stimulated to work longer in the framework of the existing systematic approach.	Since March 2009 people between 50-52 years old have to participate to a mandatory info session 3 months after their registration as a jobseeker (pos-	Career agreement between the Flemish government and the social partners	At the end of September 2012 91.1% of the target group had been reached. The outflow to work amounted to 29.1%.		The activation of the elderly is crucial in the attainment of the overall Flemish employment rate target of 76%.	The guidance of the elderly has to result in more outflow to work. Especially workers who have been the victim of collective redundancies		The employment rate target for the elderly (55+) amounted to 40% in 2012. If the current trend can be continued the employment rate target of 50% could be reached in 2020.

		inflowing jobseekers of 56 and 57 years old.		sibly followed by further individual guidance). In April 2011 this approach has been broadened to the category of people between 52-55 years old. As part of the Career Agreement the systematic approach is extended to the age category 55-58 since June 2012.					will have to be reoriented towards new career perspective.		
CSR 5: Reform of tax and labour market systems	To boost inter-regional labour mobility	Regions: Strengthened cooperation between the regional PES	In the field of interregional mobility the cooperation between the Flemish Public Employment Service (VDAB) with Forem (Walloon Region) and Actiris (Brussels Capital Region) has been continued and intensified.	As far as the cooperation with the Walloon counterpart is concerned, three mixed VDAB-Le Forem teams are responsible for the active management of 5000 validated job vacancies. Active mediation of validated vacancies takes place between the 3 regional PES.	Cooperation agreement exist between the regional PES to boost mobility.	Overall some 1500 Walloon jobseekers had to find employment opportunities in Flanders in 2012. With more than 1900 job placements this goal has been reached. At the same time the Brussels counterpart (Actiris) provides for the active mediation of six jobseekers for each of the 1500 validated vacancies (for low-educated people) which are to be transferred by the VDAB. The main goal is to create employment for (at least)					The cooperation between the PES should lead to more mobility between regions and strengthen the supply side of the labour market (for example in the Flemish neighbourhood around Brussels). Special attention will be paid to filling in job vacancies for bottleneck professions.

						1000 Brussels jobseekers in Flanders. With more than 1300 job placements this objective has been attained in 2012.					
CSR 5: Reform of tax and labour market systems	Strengthen the focus of employment support and activation policies on older workers and vulnerable groups, in particular people with a migrant background	FL: Existing diversity policy has been broadened through its integration in a strategic HR and career guidance model (1). At the same time Dutch language training has been offered to new jobseekers in order improve their chances to find a job (2).	The existing policy for underrepresented groups is further implemented and applied as well (such as Diversity Plans, student tutoring initiatives, the literacy plan, etc.). Each jobseeker with insufficient knowledge of the Dutch language	We aim to promote the proportional participation of persons with a migrant background by constantly monitoring their activity and unemployment rates, by paying specific attention to them in career and diversity plans, and by introducing general measures which specifically focus on these categories in terms of nature and content (such as the prevention and remediation of the outflow of unqualified people from education). The existing policy for underrepresented groups is further implemented and applied as well (such as Diversity Plans, stu-	The Commission on Integration Policy prepared the 'Integrated Action Plan on the Integration Policy' that was approved by the Flemish Government on the 20th of July 2012			Between July 2011 en June 2012 about 1000 jobseekers benefited from basic language training to increase their labour market perspectives. As a result about one third (27%) has been able to find a job after 6 months. The reform of the diversity policy in Flanders should raise the participation of vulnerable groups (such as migrants) and contribute to the attainment of the overall employment rate target.			The reform of the diversity policy in Flanders should raise the participation of vulnerable groups (such as migrants) and contribute to the attainment of the overall employment rate target.

				<p>dent tutoring initiatives, the literacy plan, etc.).</p> <p>In 2013 the scope of this policy will be broadened through its integration in a strategic HR and career guidance model.</p>							
CSR 6: Competition in the retail and network industries		FED: New competition act	Improve the competition procedures and foster collaboration between the price observatory and the new independent competition authority	<p>New independent competition authority designed to reduce the length of procedures, through a simplified institutional structure and a newly created transaction procedure</p> <p>Improved collaboration with the reinforced price observatory</p>	Federal law	<p>First (July) and second (December) reading by the Government</p> <p>Vote by the Chamber (February) and by the Senate (March)</p>	<p>Royal decrees to</p> <ul style="list-style-type: none"> - fix the statute of the members of the direction committee - organise the selection of the members of the direction committee 		None	Additional cost (€3m) should be covered by the fines levied by the more efficient authority	
		FED: Telecom act	Improve consumer empowerment and activate consumers to further intensify competition in the telecom markets	<p>The new act provides that</p> <ul style="list-style-type: none"> - consumers may resign at no cost when their operators' rate increase - consumers can terminate after 6 months without any charge - fixed-term contracts may 	Federal law	<p>Draft law adopted by the Chamber (06/12) and the Senate (06/12), and published in the Belgian gazette (07/12)</p> <p>Law enters into force (8/12)</p> <p>Provision on free termination of contract after 6 months enters</p>	None		None	None	

				not exceed 24 months - consumers get clearer information regarding the services concerned		into force (10/12)					
		FED: Energy acts	Improve consumer empowerment and activate consumers to further intensify competition in the energy markets	Based on a study of the CREG, the government took a number of measures to reduce energy price differences between Belgium and neighbouring countries, including a temporary maximum price, and fostered a more competitive environment <ul style="list-style-type: none"> • On the consumer side, the act promulgate more transparency on energy prices • Campaign to foster switching and transparency • The implementation of the Third Energy Package, reinforced the independence and the powers of the CREG in accordance with EU directives 	Federal law and royal decrees	Study of the CREG received (2/12), first royal decrees adopted (3/12), information campaign (9/12), royal decree on indexation parameters published (12/12) new indexation parameters enter into force (4/13)	Royal decree on offshore costs in Elia tariffs (5/13)				

<p>CSR 7: enhance progress towards reaching targets for reducing greenhouse gas emissions from non-ETS activities</p>		<p>FL: Flemish climate policy plan</p>	<p>The plan is intended to reduce greenhouse gas emissions by 15% between 2013 and 2020, this in accordance with the target that was set for Belgium in the European Effort Sharing Decision.</p>	<p>1.) Measures which have already proven their effectiveness, e.g. support for energy efficient building, renovation grants,... 2.) New measures the Flemish government already has decided e.g. energy performance of new buildings, offices and schools 3.) Additional proposals formulated (but not yet decided) by the competent Flemish ministers.</p>	<p>Decision of the Flemish government</p>	<p>Last year, the preparatory phase took place: 1. Management of the overall process by the Flemish Mitigation Task Force; 2. The relevant departments and agencies of Flemish the Government were given the chance to make their contribution by way of workshops covering the various topics and sectors; 3. Civil institutions and relevant sectors were consulted during the Flemish Climate Conference as well as the Round Table Discussions for the Building, Mobility, Agriculture and Industry sectors.</p>	<p>On February 1 2013, the Flemish Government approved the draft Flemish Climate Policy Plan 2013-2020. The ministers concerned are asked to prepare the projects as mentioned within the plan. The text is now submitted for advice to several advisory bodies (SERV, de MiNa-raad, de Vlaamse Raad voor Wetenschap en Innovatie, de Mobiliteitsraad van Vlaanderen, de SALV, de SARO, de SAR WGG en de Vlaamse Woonraad).</p>				<p>The effectiveness of the mitigation measures will be reported yearly by the Flemish Minister of Environment (progress report). These annual reports should also indicate whether additional measures are needed to meet the targets.</p>
		<p>WAL: Climate decree</p>	<p>GHG reduction The decree concerns all GHG (covered and non covered by ETS)</p>	<p>Definition of a GHG reduction trajectory, with "emissions budgets" Preparation of an Air-Climate-Energy Plan 2013-2020 with new concrete measures to be implemented.</p>	<p>Decree and action plan</p>	<p>A Climate Decree was adopted in first reading in December 2012.</p>	<p>Next readings and measures to be implemented in 2013.</p>	<p>Reduction of GHG emissions with a view to meet the reduction objectives of -30% for 2020 and -80%/-95% for 2050.</p>			

		FED: reform of the taxa- tion of company cars	Greening of the company cars fleet hereby reducing GHG emissions from transport	Reform on the fiscal deducti- bility of compa- ny cars. From 2012 onwards, the advantage for the employ- ee is based notably on CO ₂ emissions of the car	Federal law	Measure in place	No upcoming steps foreseen	As the measure is only in place since the be- ginning of 2012 and as 2011 is the last report- ing year for GHG emissions, the contribu- tion to the non- ETS target can- not be assessed yet		The expected revenue for the Belgian federal government is estimated to be 200 million euros in 2012	
--	--	--	--	--	-------------	------------------	-------------------------------	--	--	--	--

Bijlage 2: Reporting table for the assessment of CSRs and key macro-structural reforms: quantitative assessment. Macro-economic effects of structural measures

This programme contains two sets of structural measures that are particularly important with respect to their macro-economic impact: measures that aim to contain consumption price inflation and measures that have an impact on labour cost competitiveness. Both sets of measures have been simulated by the FPB using its HERMES macroeconomic model. The results are compared to the macroeconomic scenario presented in chapter 1 of this programme.

a. Measures that have an impact on labour-cost competitiveness

The federal government decided that for 2013 and 2014 hourly labour cost increases should be limited to increases in the “health index”. Without this measure, increases would have been based on the expected increases in Germany, France and the Netherlands and on the expected indexation at that time for 2013-2014.

In addition, the federal government decided to reduce the employers’ social security contributions with an additional 400 million euro. Moreover, the government agreed to create a fund for the strengthening of employment and competitiveness that will be used to further decrease the labour cost for employers. The government foresees to allocate the fund twice by 600 million euro for the upcoming 2-year agreements between the social partners (the first time for 2015-2016 and the second time for 2017-2018). The reduction for 2013 is taken into account in the macro-economic scenario, while the reductions for the latter periods are not taken into account.

The table presents the main macroeconomic variables that are affected by these measures. The improvement of labour cost competitiveness results in a gain in export market shares. The extra activity results in higher employment and higher domestic demand, leading to a higher GDP growth rate. Real disposable household income is positively influenced by higher employment, but negatively by lower real wages. Domestic demand, therefore, remains rather subdued. The overall impact, however, is positive for employment, GDP, prices and the current account and, to a small extent, negative for the net financing requirements of the government.

Table 11: Impact of structural measures related to labour-cost competitiveness (difference w.r.t. a scenario not taking these measures into account) in % unless mentioned differently

	2013	2015	2020
GDP (volume)	0.05	0.14	0.17
National price index	-0.06	-0.22	-0.32
Employment (thousands)	5.73	16.67	23.70
Employment rate 20-25	0.13	0.37	0.50
Nominal hourly labour cost	-0.64	-1.34	-1.43
Current account balance (national accounts definition, % of GDP)	-0.01	0.02	0.09
Government net financing requirement (% of GDP)	-0.09	-0.08	-0.06

b. Measures that have an impact on inflation

Chapter 3.5 lists several measures that have an impact on inflation. To quantify the impact of the main measures on the relevant macroeconomic variables, an additional simulation was performed. A distinction can be made between the measures that have a real impact on prices and those that have an impact on the

price index which is used for price indexation of wages and other variables. In the first category (with a significant impact on prices from 2013 onwards), the following measures can be mentioned: (i) a drop in the federal contribution on gas and electricity and (ii) a review of the formulas to calculate electricity and gas prices. In the second category (with impact on the national price index), the introduction of seasonal sales prices should be mentioned (in HICP this has already been introduced).

Competition in the electricity and gas markets has significantly increased with important market share losses for the incumbents. These changes may trigger further competition resulting in further price drops, but the simulation did not take this into account.

**Table 12: Impact of structural measures related to a reduction in inflation
(difference w.r.t. a scenario not taking these measures into account)
in % unless mentioned differently**

	2013	2015	2020
GDP (volume)	0.03	0.04	0.05
National consumption price index	-0.38	-0.45	-0.39
Consumption price deflator	-0.14	-0.21	-0.21
Employment (thousands)	1.78	3.91	4.32
Employment rate 20-64	0.04	0.08	0.09
Nominal hourly labour cost	-0.20	-0.34	-0.28
Current account balance (national accounts definition, % of GDP)	-0.0	0.01	0.04
Government net financing requirement (% GDP)	0.02	0.05	0.05

The main macroeconomic impact of these measures can be found in the decrease of the nominal hourly labour cost through a lower increase of the price index used for price indexation of wages. This results in somewhat higher exports, employment, household consumption and GDP.

c. Combined effect

Both simulations presented here ultimately have a macroeconomic impact through a gain in labour cost competitiveness. Table 13, therefore, presents the combined effects of both simulations. The impact is significant with a positive impact of 0.25% on GDP by 2020, nearly 30,000 extra jobs (+0.59% points in the employment rate). The nominal hourly labour cost drops by 1.7%, compared to a situation without these measures. If the additional labour cost reductions are taken into account (600 million in 2015 and 600 million in 2017), the hourly labour cost drops ceteris paribus by 2.35%. The impact on the current account (positive) and on the government's net financing requirement (negative) is relatively small.

**Table 13: Combined macroeconomic impact of structural measures related to labour cost competitiveness and a reduction in inflation
(difference w.r.t. a scenario not taking these measures into account)
in % unless mentioned differently**

	2013	2015	2020
GDP (volume)	0.08	0.18	0.22
National consumption price index	-0.44	-0.67	-0.70
Consumption price deflator	-0.20	-0.43	-0.53
Employment (thousands)	7.51	20.57	28.03
Employment rate 20-64	0.17	0.45	0.59
Nominal hourly labour cost	-0.84	-1.68	-1.71
Current account balance (national accounts definition, % of GDP)	-0.01	0.03	0.13
Government net financing requirement (% GDP)	-0.06	-0.03	-0.01

Bijlage 3: Reporting Table on national Europe 2020 targets and key commitments for the next 12 months

Progress on implementation	List of measures and their state of pay that were implemented in response to the commitment	The estimated impacts of the measures (qualitative and/or quantitative) (1)
National 2020 headline targets		
National 2020 employment target		
FED	<p>Measures to limit early withdrawal from the labour market : implemented in 2012</p> <p>Measures to tackle youth unemployment : reform of the school-leavers benefit : implemented in 2012</p> <p>Implementation of the Youth Guarantee, i.a. through extra traineeships (10,000) : under implementation</p> <p>Extension and strengthening of social contribution reductions and of the activation measure for poorly educated youths: under implementation</p> <p>Adaptation and strengthening of social contribution reductions for target groups (youths, older workers and new arrivals): implemented in 2012</p> <p>Gradual implementation of reforms in pensions, unemployment with company allowance, activating of older workers and guiding people in disability back to work</p>	<p>These measures aim to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - support the employment of vulnerable groups in the labour market; - increase the efficiency of existing measures; - improve the adequacy of the skills of young workers; - raise the actual age of withdrawal from the labour market. <p>Budget:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10,000 internships : 40 million in 2013 ; - adaptation and strengthening of social contribution reduction for target groups: 49 million in 2013; - extension and strengthening of social contribution reductions and of the activation measure for poorly educated youths: 18 million as from 2015.
FL	The reform of the wage subsidy for people aged over 50 years old	To tackle the marked difference in work opportunities between people aged under/above 55 years old the wage subsidy for people over 50 (offered to employers) has been reformed. The height of the subsidy depends on two objective criteria: the age and the length of unemployment duration. This should make the instrument more effective. The measure entered into force on the first of January 2013.
WAL	<p>Reform of public services for employment and learning</p> <ul style="list-style-type: none"> - Public service for employment (FOREM) : decree adopted in may 2012 <p>Institute for alternate learning (IFPME) new management contract signed in february 2012, decree project adopted in february 2013</p>	Better efficiency in active inclusion and matching between supply and demand on the labour market.
BRU		

National 2020 R&D target		
FED	<p>Program to increase the research potential of federal institutions to face the societal challenges</p> <p>Agreement on the Belgian support to European spatial activities</p>	<p>Budget of 116 million euros on 6 years</p> <p>Budget of 203 million yearly on 2013-2017</p>
FL	<p>In 2012, the total budget for Science and Innovation of the Flemish authority reached 1.9 billion euro, of which 1.2 billion euro for R&D. The budget increased by 60 million euro in 2012. Despite the budgetary difficult times, the Flemish public R&D&I budget increases in 2013 with 62.5 million euro. This adds to reaching the target of 3% of R&D-expenditures of the GDP.</p> <p>Initiatives within the 6' innovatieknooppunten' (innovation hubs) of the oriented innovation policy that was set mid-2011. In the framework of the social innovation hub, support from the innovation agency IWT was approved to establish a new innovation platform, the "social innovation factory". Also, a call was launched for social innovation. For the theme of care, a living lab for care innovation is being supported and a new research programme for translational medicine was setup. For sustainable mobility, the 5 living lab platforms for the electric vehicle have become fully operational in 2012. Finally, new multi-annual agreements with CMI (bio-based and medical innovation) and SIM (materials) were approved.</p>	<p>The additional budget is dispersed among various actors and types of research in the broad STI landscape in Flanders whereby fundamental as well as applied research are taken into account. Of the additional 60 million euro in 2012, 14 million euro goes to innovation in companies, 14 million euro for the Research Foundation Flanders (excellent research), 10 million euro for large research infrastructures, 7 million for the special research fund for universities, 4.6 million euro to the strategic research centres, 1.5 million euro to scientific institutes, 2 million to industrial research funds, and 3 million euro to the integration of higher education.</p> <p>These initiatives on social, care and sustainable innovation will implement the goals of the different themes that were defined in the oriented innovation policy, and assure that the users or beneficiaries interact with the measure through a demand-driven approach. Another example of this approach is the action plan "innovative procurement" whereby a number of initiatives were started and a first pre-commercial track has been setup. Several projects are ready to take off with the pre-commercial phase in areas such as agriculture, education, mobility, labour market, etc.</p>
WAL	<p>Implementation of the research strategy 2011-2015 :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Decree on fundamental research funds, Creation of an institute for sustainable development (5 mio/year) and financing of the institute for life science (6 mio/year) • Investment in ESFRI infrastructures (5,8 mio) • Launch of a call for PPP projects (6 mio) • Call for projects in priority themes (ICT, sustainable development, health) • Thematic grouping of the agreed research centers 	<p>Step up the R&D efforts, promote scientific excellence, strengthen R&D capacity and R&D valorisation</p>
BRU		
GHG emission reduction target		
FL	Flemish climate policy plan 2013-2020	The Flemish Climate Policy Plan is intended to reduce greenhouse gas emissions in Flanders by 15% between 2013 and 2020, this in accordance with the target that was set for Belgium in the European Effort Sharing Decision. On February 1 2013, the Flemish Government approved the draft Flemish Climate Policy Plan 2013-2020.
WAL	A Climate Decree was adopted in first reading in December 2012. Next readings and measures to be implemented in 2013.	Definition of a GES reduction trajectory, with "emissions budgets", with a view to meet the reduction objectives of -30% for

		Preparation of an Air-Climate-Energy Plan 2013-2020 with new concrete measures to be implemented.	2020 and -80%/-95% for 2050.
Renewable energy target			
	FL	Flemish renewable energy action plan 2020/2050 Flemish action plan on renewable heat Elaboration of support mechanism for green heat production Minimum share of renewable energy in new buildings	The Flemish Renewable Energy Action Plan 2020 will be adjusted in function of the intra Belgian burden sharing of the renewable energy objectives 2020. In order to make the realisation of the objective regarding renewable energy possible, a strong growth of green heat will be required. In September 2012, the regulation for implementing a minimum share of renewable energy in buildings was adopted by the Flemish government.
	WAL	Fixing of green electricity quotas for 2013-2016	Quota for 2016 = 30,4% of green electricity. Final objective for 2020= 37,9%
		Adoption of the framework for wind energy to be submitted to the consultation of the stakeholders (February 2013)	Objective of 4.500GWh of wind energy by 2020 to contribute to the target of 8.000 GWh of green energy produced in Wallonia
	Fed	The last two domain concessions for the construction and operation of wind farms in the North Sea were granted	Summing up the offshore wind capacity of all the domain concessions in the North Sea leads to some 2200 MW in 2020. This could represent between 10 and 15% of the renewable energy target
National energy efficiency target			
	FL	Elaboration of the third Flemish energy efficiency action plan Energy performance standards for new buildings, action plan for nearly zero energy buildings The Energy Renovation Programme 2020 for existing houses Energy policy agreements with the energy intensive industry	Within this third energy efficiency action plan the measures from the second action plan (2011) will be evaluated. On 21 June 2012, the Government of Flanders took note of the action plan for nearly zero-buildings, stipulating that at the latest on 1 January 2021, the EPB requirements for all new buildings correspond to the EPB requirements for nearly zero energy buildings and that as of 2019 new public buildings be nearly zero energy buildings. Meanwhile the energy renovation programme 2020 for existing houses will be further implemented. To improve the energy efficiency in enterprises, the new energy policy agreements with the energy intensive industry will replace the existing benchmark and audit covenants that expire at the end of 2012.
	WAL	Implementation of the 1st Alliance Employment-Environment on sustainable buildings	Improving housing quality and energy performance. Transition of the building industry towards more sustainable approaches is assured, while raising the sector's employment rate
	BRU		
National early school leaving target			
	FL	Action plan on early school leavers	Reducing the number of early school leavers by means of a preventive approach and interventions when a student might fall out of compulsory education. There are also compensatory actions for those remaining unqualified. Last but not least the action plan will include measures on monitoring, analysis, identification and

		coordination of the government's policy.
WAL	Cooperation agreement on "bassins de vie et pôles de synergies » (living areas and synergies poles adopted in first reading on 7th of February 2013.	Establishing a local partnership between schools (all levels), training providers, sectoral funds (enterprises) and social partners with a view to enhance quality of training and education, the coherence of the training supply, and adequacy with economic needs.
BRU		
National target for tertiary education		
FL	<p>Modernising and reforming the higher education</p> <p>The new 'career agreement', adopted by the Flemish government and the social partners on the 17th of February 2012, focuses on workplace learning and work experience, as well as on preventing and/or alleviating the outflow of unqualified job-seekers. A comprehensive strategy is developed on the basis of a first draft of a new comprehensive action plan against early school leaving</p>	<p>The Flemish Parliament has agreed the new framework of quality assurance and accreditation in higher education. Implementation has already started, with a focus on the realized learning outcomes. Employability is therefore important.</p> <p>The unqualified outflow of pupils from secondary education will be tackled through a collective approach provided by the Flemish PES (VDAB). Young unqualified jobseekers will be encouraged to follow an appropriate program based on work place-based learning. The PES will provide the most appropriate program tailored to the needs of jobseekers.</p> <p>Special attention will be paid to young jobseekers without qualifications in the bigger cities (where the need is most urgent). To address this, a new initiative was launched on 2 February 2012 in the 13 central cities of Flanders: the Wij! call for projects. Wij! stands for 'Imagining Work for Young People'.</p> <p>In February 2013 about 11 WIJ-projects have been started. In Gent and Antwerp the first projects will start on the 1th of March.</p> <p>The Government of Flanders wants to improve the way it deals with the outflow of unqualified younger job seekers by placing 1,275 young people in the Wij! programme each year. The first projects are scheduled to begin in February 2013. The Government of Flanders is committing EUR 11 million for this programme.</p> <p>In consultation with the federal government an apprenticeship measure (stagemaatregel) has been worked out for the benefit of the outflow of unqualified people on the labour market. In Flanders we opt to put the federal framework into practice through a specific form of work experience for unqualified school leavers during their labour market insertion period (beroepsinschakelingsstijd) and to have this embedded in the Flemish legislation through an adjustment of the current insertion training (instapopleiding).</p>

	WAL	Project of Decree on the “landscape of higher education” adopted in first reading in January 2013	Optimize resources and raise the performance of the sector : research excellence, consistency of supply, quality of education, accessibility and promoting success.
	BRU		
National poverty target			
	FED	Structural mechanism for adapting social security and social assistance benefits to the development of the general standard of living	Supporting the income of the lowest income categories
	FL	Implementation of the action programme on child poverty Increase in the number of trajectories Work-Welfare Rentsubsidy for persons on a waitinglist for social housing.	A number of concrete actions aimed at reducing the negative effects of poverty on the development and wellbeing of children aged 3 or less. End 2012, 1.216 trajectories specifically for persons in poverty were initiated or finalised. In 2013 at least 750 extra trajectories will be initiated. The goal however is 1.200 extra trajectories. Persons on a waitinglist for social housing for the last five years, receive a subsidy to help paytheirrent for as long as theystay on the waitinglist.
	WAL	Project of Decree on “integration path for migrants” adopted in December 2012.	Facilitation of the inclusion of migrants in the society and on the labour market.
Other			
Main measures related to implementation of the Flagship Initiatives ¹			
	FL	With the Career Agreement Flanders launched a renewed vision on career policies based on the tailored guidance approach. In the future jobseekers and workers will be (re)oriented on the labour market on the basis of their individual skills and talents instead of criteria such as age, profession or diplomas.	In response to the flagship recommendations with regard to ‘New Skills for New Jobs’, in the framework of Europe 2020, Flanders launched a pilot project called VLAMT. The project, funded by the European Social Fund, is essentially a research platform on future skills needs in the Flemish labor market. As a result of the project Flemish labor market actors will obtain more and better information on future skills needs through a combination of methods. On the longer term job search assistance and reorientation efforts will be further strengthened through the existence of Personal Development Plans (POP). The final goal is to create a guidance tool for each and every individual. The plan will serve as an instrument to help (re)orient people throughout their entire professional life. In 2013 a basic model will be developed in the form of a digital platform. In 2013 POP will also embedded into the new framework for career guidance in order to help workers reorient their

¹ Digital agenda, Innovation union, Youth on the move, Industrial policy, Resource efficiency, New skills and jobs, Platform against poverty

		<p>professional careers. At the same time a new instrument, called Competent, will be launched to strengthen the automatic matching process.</p> <p>Competent is a database with vocational skill profiles which will serve as the basis for the services of the Flemish PES. The new instrument aims to increase labour mobility and can be considered as an important step towards a competency-based labour market.</p> <p>Also with regard to training policies change is underway. In 2012 a new concept has been developed with the so called Excellent Partnerships. These partnerships envisage collaboration between different labor market actors, regional and local stakeholders like social partner organizations, enterprises, and institutions, as well as actors involved in training, education and /or recruitment.</p> <p>More specifically this concept refers to independent, result-oriented associations in which partners achieve synergy in realizing commonly agreed goals. In 2013 the concept of Excellent Partnerships will be further developed and put into practice.</p>		
	WAL	<p>Implementation of an integrated industrial policy, based on the smart specialisation principles, through clustering policy.</p> <p>8th call for projects (sustainable development): 15 R&D and 4 learning projects financed (34 mio), 9th call is under preparation. Development of technological innovation platforms (4 already selected), support to internationalisation, European labelling is under way.</p>	<p>Consolidate Walloon industrial basis on key markets, by constituting a critical mass, a high level of competitiveness in selected specialisation areas.</p>	
		Main (new or updated) commitments in the NRP for the next 12 months	Foreseen main measures	The estimated impacts of the measures (qualitative and/or quantitative)²
	FED		Set of measures to reinforce competitiveness / Better align wages with productivity	
		(Related to AGS priorities, Euro Plus Pact commitments, commitments in relation to 2020 targets, to National Job Plans, to other key bottlenecks identified in the NRPs, commitments in relation to flagship initiatives)		
	FL		Strengthen (higher) vocational education	Measures like HBO5 Parliament Act and STEM action plan will stimulate attractiveness and relevance of (higher) vocational education, and will support the measures to have a better fit between education systems and the needs of the labour market.
	FL		A reinforcement of regional and international labour mobility	In 2013 interregional mobility will be further strengthened. The Flemish PES will investigate with its Brussels counterpart whether

² Cross references with column 9 of the standard reporting table (Annex 2)

		<p>job vacancies can be filled in in other regions in Flanders (not only around Brussels). Moreover, a special action plan has been developed to stimulate Brussels jobseekers to work in airport-related activities.</p> <p>Flanders will also invest more in international job mobility in 2013. Job fairs will be organized to attract highly qualified jobseekers (such as engineers) with often technical skill profiles to fill in Flemish bottleneck vacancies. Flanders will also create in a website, www.workinflanders.be, in order to boost international awareness about job possibilities.</p>
WAL		
WAL : Innovation policy	Implementation of the Creative Wallonia Plan: multiple actions of creativity learning, sensitization, and support to innovative activities of SMEs. Wallonia selected by the Commission as European Creative District. Creative labs and living labs will be developed in 2013.	Promotion of creative economy, boosting innovation and creativity
WAL Small Business Act	<p>Implementation of the Walloon SBA:</p> <p>New enterprise portal, support centre for enterprises with difficulties, support for job creation in small enterprises,...</p> <p>New measures on organisational innovation and prototyping in creative industries</p> <p>Support to bank credits for SME, partnerships with private equity funds</p> <p>Support to SMEs export (networking, coaching, training)</p> <p>Priorities for 2013: entrepreneurship in higher education, support to export outside EU, support to non technological innovation, creation of living labs, innovation in SMEs, matching between different types of investors and entrepreneurs/enterprises</p> <p>Administrative simplification: reducing payment delays, reducing permits delivering delays, unique and centralised collect of data, rationalising administrations.</p>	The Walloon SBA aims at 4 priorities: facilitating access to financing, promoting entrepreneurship, developing innovation and internationalizing of SMEs.

Bijlage 4: Hervormingsprogramma Vlaanderen

1. Governance van de Vlaamse Europa 2020-strategie

Op respectievelijk 1 april 2011 en 30 maart 2012 nam de Vlaamse Regering (VR) akte van de Vlaamse hervormingsprogramma's in het kader van de Europa 2020-strategie. Het Pact 2020 en Vlaanderen in Actie (ViA) vormen samen het (Vlaams) referentiekader voor het tot stand brengen van de structurele hervormingen in Vlaanderen. Het opstellen van een eigen hervormingsprogramma illustreert de ambitie van de VR om inzake de Europa 2020-strategie het nodige **ownership** op te nemen.

Met het **Vlaams hervormingsprogramma** (VHP) 2013 brengt de VR de noodzakelijke maatregelen in beeld om de realisatie van haar Europa 2020-doelstellingen dichterbij te brengen en biedt ze eveneens, wat de Vlaamse bevoegdheden betreft, een antwoord op de landenspecifieke aanbevelingen die in 2012 aan België werden gericht. Daarnaast bevat het VHP maatregelen die inspelen op de Jaarlijkse Groeianalyse van de Europese Commissie, de verbintenissen in het kader van het Euro Plus Pact, de zeven vlaggenschepen en de 10 geïntegreerde richtsnoeren van de Europa 2020-strategie.

De economische crisis die de Europese Unie nog steeds in haar greep heeft, heeft ook voor Vlaanderen gevolgen, waarop de VR een krachtig antwoord wil bieden. De VR blijft prioritair inzetten op gezonde overheidsfinanciën en zal, net zoals dit in 2011 en 2012 het geval was ook in 2013 gaan voor een **begroting in evenwicht**, wat perfect in lijn is met de conclusies van de Europese Raad van 14-15 maart 2013, waar de noodzaak van een gedifferentieerd, groeivriendelijk beleid van begrotingsconsolidatie wordt beklemtoond. Ondanks de besparingen die op een aantal terreinen (o.a. in het overheidsapparaat) worden doorgevoerd, blijft de VR immers inzetten op slimme investeringen die een duurzame groei verder moeten bevorderen. Zo worden in 2013 opnieuw **extra middelen** uitgetrokken voor **onderzoek en ontwikkeling**. De VR vergeet ook de ondernemingen, die de motor van onze welvaart zijn, niet: met het **bankenplan** wil de VR de kredietverlening en financiering van KMO's veilig stellen en met de recent bijgestuurde **KMO-portefeuille** zal meer gerichte steunverlening voor ondernemers mogelijk zijn. De transformatie op langere termijn van onze industrie, krijgt mede gestalte door het **Nieuw Industrieel Beleid**, waarvan het TINA-fonds, met een slagkracht van 200 miljoen euro, momenteel al innoverende projecten omgezet in een economische realiteit. De VR zet verder in op het verhogen van de werkzaamheidsgraad en neemt maatregelen om de vervroegde uittrede van 50 plussers uit de arbeidsmarkt te voorkomen waarvan de begin 2013 doorgevoerde hervorming van het **50 plus premiestelsel** hiervan een schoolvoorbeeld is. De VR zet volop in op het aanpakken van de sociale gevolgen van de crisis en geeft aldus concreet gevolg aan het akkoord van de Europese Raad (februari 2013) inzake het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief. Samen met de instapstages en de individuele beroepsopleiding, maakt de **Werkinleving voor Jongeren (WIJ)** deel uit van een driedelige aanpak naar werkervaring voor ongekwalificeerde jongeren die op termijn moet leiden tot een kwalificatieplicht en werkervaringsgarantie voor de hele groep van ongekwalificeerde schoolverlaters. Ook in het onderwijs worden de nodige inspanningen geleverd om jongeren aan boord te houden. Zo werkt de VR aan een omvattende strategie om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan, dat zich zal vertalen in het **actieplan vroegtijdig schoolverlaten**. De VR blijft inzetten op het bestrijden van de armoede en er kan o.a. worden verwezen naar de uitbreiding van het actieprogramma ter **bestrijding van kinderarmoede**. Ook inzake klimaat en energie neemt de VR een pallet aan maatregelen. Er kan o.a. verwezen worden naar de op 1 februari 2013 door de VR goedgekeurde conceptnota m.b.t. het **Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020** dat inzet op het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen.

Voor verschillende maatregelen (zoals WIJ) wordt samengewerkt met de lokale besturen (centrumsteden). Het is dan ook geen toeval dat de VR veel belang hecht aan het versterken van het **draagvlak** voor de Europa 2020-strategie. Net zoals dit de voorbije jaren het geval was, werden ook dit jaar de sociale partners (via het VESOC) bij de totstandkoming van het VHP 2013 betrokken. Daarnaast werd ook voor de eerste keer

een inbreng opgenomen van de **VVSG** en **VVP** waarin een aantal goede voorbeelden en praktijken van (boven)lokale besturen m.b.t. de realisatie van de Europa 2020-strategie worden aangegeven.

Het VHP biedt ook de basis voor de input van de Vlaamse overheid voor het **nationaal hervormingsprogramma (NHP)** en is ook het vertrekpunt voor de bijdrage van de Vlaamse overheid aan de werkzaamheden van het Europa 2020-platform van het Comité van de Regio's.

Op de webpagina <http://www.vlaandereninactie.be/over/eu-2020> wordt alle relevante informatie m.b.t. het VHP voor een breder publiek ontsloten.

2. Tenuitvoerlegging van de landenspecifieke aanbevelingen in Vlaanderen

In juli 2012 richtte de Raad 7 landenspecifieke aanbevelingen aan België. Algemeen gezien hebben deze aanbevelingen betrekking op gezonde overheidsfinanciën, financiële stabiliteit, de arbeidsmarkt en het verhogen van de werkzaamheidsgraad, het versterken van het concurrentievermogen en het verminderen van de broeikasgasemissies. Op elk van deze terreinen neemt Vlaanderen noodzakelijke maatregelen en voert het op deze manier structurele hervormingen door.

2.1. Overheidsfinanciën

De VR zet, net zoals dit in 2011 en 2012 het geval was, ook voor de periode 2013-2014 in op een **begroting in evenwicht**. Ze neemt hiervoor de nodige structurele maatregelen en in dit verband zijn de genomen maatregelen om de Vlaamse administratie slanker, efficiënter en effectiever te maken van groot belang. Een begroting zonder tekorten is noodzakelijk om de Vlaamse economie door de crisis te loodsen.

De VR neemt eveneens specifieke maatregelen om de **vervroegde uitrede van 50-plussers uit de arbeidsmarkt te voorkomen**. Een verhoogde deelname van ouderen is immers onontbeerlijk voor het bereiken van de algemene werkzaamheidsdoelstelling van 76% in 2020. De werkzaamheidsgraad voor 55-plussers bereikte in 2012 de historische kaap van 40%. Met de uitbreiding van de systematische begeleidingsaanpak tot 58-jarigen en de hervormde tewerkstellingspremie voor 50 plussers wil Vlaanderen deze trend consolideren en kracht bij zetten.

De VR nam het initiatief om de **feitelijke pensioenleeftijd voor het overheidspersoneel te verhogen** nl. door een wijziging van personeelsstatuut waardoor ambtenaren nu onbepaald in dienst kunnen blijven na hun 65ste verjaardag. Een andere wijziging van personeelsstatuut betreft de nieuwe regels voor loopbaanonderbreking, bv. personeelsleden zullen nog maximaal 60 maanden voltijds en 60 maanden deeltijds loopbaanonderbreking kunnen nemen. Vroeger was dat 72 maanden voltijds en 72 maanden deeltijds. Het principe van "twee jaar langer werken voor iedereen" wordt voortaan ook in het onderwijs toegepast. Het TBS-systeem¹ in het onderwijs dooft daarmee uit, met uitzondering voor de kleuteronderwijzers, waar het beperkt wordt tot maximaal 2 jaar, in plaats van de huidige 4 jaar en dit met een lagere wachttuitkering.

2.2. Financiële stabiliteit

Een **conceptnota voor een bankenplan**, goedgekeurd door de VR van 7 december 2012, bevat voorstellen om het toekennen van kredieten en leningen van de banken aan bedrijven in Vlaanderen te verhogen. In het kader van het Bankenplan keurde de VR op 8 maart 2013 een ontwerp van decreet goed ter uitbreiding van de Gigarantwaarborgregeling. Door dit decreet zullen KMO-fondsen kunnen worden opgericht voor langetermijnfinanciering, voor in totaal 1 miljard euro toegezegd door de banken, en met een beperkte overheidswaarborg door de nv Gigarant

---

¹ TBS staat voor terbeschikkingstelling. Het is een systeem dat werd ingevoerd op een moment dat er teveel leerkrachten in Vlaanderen waren en men de oudere leerkrachten vroeger kon laten uitstromen op 56 jaar voor het kleuteronderwijs en op 58 jaar voor de rest van het onderwijs.

2.3. Verhogen van de werkzaamheid

Naast de conjuncturele neerwaartse trend kampt de Vlaamse arbeidsmarkt bovendien met een aantal structurele knelpunten en uitdagingen: de vergrijzing van de bevolking, de toenemende krapte, een moeizame matching tussen vraag en aanbod (ondanks de arbeidsbemiddeling), een betrekkelijk lage opleidingsdeelname en een beperkte participatie van kansengroepen op de arbeidsmarkt.

Het antwoord van de VR en de Vlaamse sociale partners op de diverse aanbevelingen van de Europese Commissie kadert in de omslag naar een loopbaanbenadering. In het **loopbaanakkoord van 17 februari 2012** werden de belangrijkste krijtlijnen voor de aanpak van diverse arbeidsmarkt knelpunten vastgelegd.

De **zesde staats hervorming** moet leiden tot meer homogene bevoegdheidspakketten, o.a. inzake arbeidsmarktbeleid. Door de bestaande bevoegdheden van de gewesten (bijvoorbeeld op het vlak van arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding) uit te breiden met bevoegdheden die verband houden met doelgroepenbeleid, controle op de beschikbaarheid van werklozen enzovoort, komen meer bevoegdheden in één hand terecht wat meer maatwerk door Vlaanderen mogelijk maakt zodat de effectiviteit van het Vlaams beleid verder kan worden versterkt.

Op het vlak van **interregionale mobiliteit** heeft de samenwerking met de Brusselse en Waalse arbeidsbemiddelingsdiensten zijn vruchten in 2012 afgeworpen: 1.974 Waalse en 1.327 Vlaamse werkzoekenden werden tewerkgesteld in Vlaanderen. In 2013 wordt onderzocht hoe de samenwerking met de Brusselse PES (Actiris) nog kan worden uitgebreid. Verder wordt in het kader van het luchthavenactieplan de samenwerking tussen VDAB en Actiris nog versterkt. De operationele werkgroep Brussel – Rand werkt acties uit met het oog op de toeleiding van Brusselse werkzoekenden naar de luchthaven.

De VR zet in op een effectief activerend arbeidsmarktbeleid (AAMB) via een gericht doelgroepenbeleid en specifieke maatregelen voor kansengroepen.

De verhoogde opleidings- en begeleidingsinspanningen voor steeds meer leeftijdsgroepen hebben als voornaamste doel te vermijden dat de economische laagconjunctuur zich vertaalt in structurele en langdurige (jongeren)werkloosheid. Een bijzonder aandachtspunt betreft de **activerende aanpak van collectief ontslag en herstructurering**. Het toenemende banenverlies in de industrie (vooral bij mannen) plaatst de Vlaamse arbeidsmarkt voor een bijkomende uitdaging: er voor zorgen dat de transitie naar nieuw werk zo vlot en kwalitatief mogelijk verloopt.

Ook werd een belangrijke stap gezet voor de ontwikkeling van een duurzaam HR-beleid met de **hervorming van het beleid Evenredige Arbeidsdeelname en Diversiteit (EAD)**. De huidige diversiteitsplannen worden verbreed tot plannen die op een geïntegreerde manier tegelijk aandacht besteden aan vier centrale elementen van een geïntegreerd strategisch HR beleid: competentieontwikkeling, duurzame diversiteit, werkbaarheid-werkvermogen-werkgoesting en organisatievernieuwing.

De VR zet in op het toeleiden van de kansengroepen naar werk en hieronder vallen ook mensen met een migrantenachtergrond die vaak over een beperkte kennis van het Nederlands beschikken. Elke nieuw ingeschreven werkzoekende krijgt kort na de inschrijving een screening van zijn kennis van het Nederlands. Als de kennis van de werkzoekende ontoereikend blijkt, dan wordt de werkzoekende doorverwezen naar een Huis van het Nederlands voor een testing of niveaubepaling. Vervolgens krijgt de Nederlandsonkundige werkzoekende een gepaste opleiding **Nederlands tweede taal (NT2), als onderdeel van een traject naar werk**. In de periode juli 2011 tot juni 2012 werden goede resultaten bereikt.

De VR neemt daarnaast nog een pallet van maatregelen die betrekking hebben op het verhogen van de werkzaamheidsgraad van de kansengroepen. Voor 2012 kan verwezen worden naar de **tender activeringszorg**, het **project 'arbeidszorg doorstroom'** en het **ESF-project 'begeleiding van gefailleerden'**. Voor 2013 is

een uitbreiding van het aantal trajecten voor personen in armoede voorzien en wordt de realisatie van 600 C-IBO's (curatieve individuele beroepsopleiding) beoogd.

De VR heeft ook specifieke maatregelen genomen met het oog op de **invoering van een jeugdwerkgarantie** en het **terugdringen van de werkloosheid bij jongeren**. Vooral jongeren die zonder kwalificatie de schoolbanken verlaten, krijgen het komende jaar meer kansen om hun competenties bij te schaven. Via leren op de werkplek, instapstages en **aangepaste inlevingstrajecten** (1275 op jaarbasis) in de centrumsteden wil de VR deze jongeren de aansluiting met de arbeidsmarkt opnieuw doen vinden. Met duurzaamheidstrajecten wordt bovendien een bijzondere hefboom gecreëerd om jongeren in uitzendarbeid op een duurzame manier op de arbeidsmarkt te integreren.

In de septemberverklaring 2012 werd duidelijk aangegeven aan dat **levenslang leren** een essentiële bouwsteen van een socio-economisch sterk Vlaanderen is. Ondanks besparingen wordt niet afgeweken van de eerder bepaalde maximale groei voor de centra voor basiseducatie en het volwassenenonderwijs.

De **erkenning van verworven competenties** speelt een sleutelrol in het overbruggen van de kloof tussen levenslang leren en werk. Er werd gestart met de voorbereiding van een regelgevend kader waarin kwaliteitsvolle EVC-infopunten en EVC-assessmentcentra een centrale plaats krijgen en in de loop van 2013 zal een voorontwerp van decreet aan de VR worden voorgelegd.

Na de pilootfase voor de procedure tot erkende beroepskwalificatie is de **uitrol van de Vlaamse kwalificatiestructuur** in volle implementatie. Via deze uitrol wordt er ingespeeld op de aan te leren competenties en wordt de overgang tussen de leer- en werkloopbaan gefaciliteerd.

In juli 2012 heeft de VR haar principiële goedkeuring gehecht aan het voorontwerp van decreet betreffende de **versterking van het hoger beroepsonderwijs** (HBO5) in Vlaanderen. In de loop van 2013 zal het decreet ter goedkeuring aan het Vlaams Parlement worden voorgelegd. Dit decreet stelt een aantal maatregelen voor om de kwaliteit van het hoger beroepsonderwijs in Vlaanderen te garanderen en te versterken.

De **uitvoering van het actieplan STEM** (science, technology, engineering en mathematics) is in 2012 van start gegaan. In 2012 werd ook een wetenschapscommunicatieplan gelanceerd en in 2013 zal verder gewerkt worden aan de uitvoering en monitoring van het actieplan waarbij op een geïntegreerde manier acties ter ondersteuning van een grotere instroom in STEM-studierichtingen en -loopbanen worden opgezet.

In het volwassenenonderwijs wordt afstandsonderwijs en blended learning gestimuleerd. Er werd een actieplan afstandsleren opgesteld dat de verdere uitbouw van het afstandsleren binnen de beroepsopleidingen aangeboden door CVO's, VDAB en Syntra Vlaanderen als doel heeft. Partnerschappen tussen onderwijs en arbeidsmarkt worden bevorderd door de **sectorconvenants**.

2.4. Versterken van het concurrentievermogen

Wat het stimuleren van de concurrentie in de elektriciteits- en gasmarkt betreft, werd de Europese Elektriciteits- en Gasrichtlijn omgezet in Vlaamse regelgeving bij decreet van 8 juli 2011. Voor Vlaanderen kan verwezen worden naar de versterking van de onafhankelijkheid van de Vlaamse energieregulator VREG en de invoering van een regeling voor gesloten distributiesystemen. Elektriciteits- en Gasleveranciers moeten sinds 2011 ook geen Vlaamse leveringsvergunning meer bekomen om te kunnen leveren in het Vlaams Gewest, voor zover ze reeds over een dergelijke vergunning of toelating beschikt in een ander land uit de E.E.R. In 2011 werd ook ATRIAS opgericht, dat in de toekomst zal moeten fungeren als 'Central Clearing House'. Het Vlaams gewest ontwikkelde instrumenten om het vertrouwen van de afnemers (burgers en bedrijven) in de vrijgemaakte elektriciteits- en gasmarkt te versterken. Via een internettool (V-test) kunnen afnemers de prijzen, alsook de kwaliteit van de dienstverlening, van diverse elektriciteits- en aardasleveranciers vergelijken.

---

² http://www.vlaanderen.be/sites/default/files/documents/septemberverklaring_2012.pdf

De concurrentie op de retailmarkt van elektriciteit en aardgas gaat de juiste kant op in het Vlaams Gewest:

- In 2011 stonden 62,07% van alle elektriciteitsleveringen (in 2010 nog 66,40%) op naam van de GdF-Suez-groep (in 2004, het eerste jaar van de vrijmaking, bedroeg dit nog 75,76%);
- Het aandeel van het totaal aantal toegangspunten dat jaarlijks een overstap maakte naar een andere elektriciteitsleverancier (switchgraad) is aanzienlijk en is het laatste jaar verdubbeld. In 2012 was dit 16,47% (8,16% in 2011) voor elektriciteit en 18,89% voor aardgas (9,22% in 2011);
- Het aantal actieve leveranciers stijgt jaarlijks. Op 1 augustus 2012 zijn er 28 elektriciteitsleveranciers en 23 aardgasleveranciers actief in het Vlaamse Gewest. Op 1 augustus 2011 waren er respectievelijk 25 en 22.

Wat het versterken van het concurrentievermogen betreft, kan aangegeven worden dat een productiviteits-offensief een expliciete doelstelling van het **Nieuw Industrieel Beleid (NIB)** is. Binnen het NIB bestaat er een economische pijler die focust op de "Fabriek van de Toekomst" als het knooppunt van het nieuwe productiviteitsoffensief. Dit productiviteitsoffensief moet het concurrentievermogen van de Vlaamse economie structureel versterken door in te zetten op samenwerking in waardeketens en clusters.

De VR blijft investeren in vorming en opleiding om de arbeidsproductiviteit en competitiviteit te verhogen. In 2011 nam 7,5% van de 25- tot 64-jarigen deel aan een opleiding voor het werk of privédoeleinden, dit is 0,7 procentpunt minder dan in 2010. In 2013 zet Vlaanderen dan ook fors in op een **verhoging van de opleidingsdeelname**. In uitvoering van werkgelegenheidsakkoorden met de sociale partners wordt een groeipad vooropgesteld voor de **individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO)**. De doelstelling ligt op 15.500 IBO's in 2013 (in 2012 werden er bijna 12.000 opgestart). Ook het instrument van de opleidingscheques blijft goed voor heel wat arbeidsmarktgerichte opleidingsdeelname in Vlaanderen: in 2012 werden maar liefst 116.315 opleidingscheques uitgereikt.

Het komende jaar krijgt deze visie verder vorm door de ontwikkeling van een vernieuwd kader voor externe loopbaanbegeleiding. In de zomer van 2013 zal elke werknemer gebruik kunnen maken van een loopbaancheque om na te denken over zijn loopbaan. Bovendien wordt de samenwerking tussen opleidings- en onderwijsactoren versterkt door de verdere uitbouw van de '**Excellente Partnerschappen**' met het oog op het invullen van knelpuntberoepen. Via een Europees project voor voorspellend arbeidsmarktonderzoek zullen sectoren gestimuleerd worden om te komen tot een gedeelde visie over competentie- en opleidingsnoden. Vlaanderen versterkt samen met de sociale partners het opleidingsaanbod gericht op tewerkstelling in knelpuntberoepen en toekomstgerichte beroepen.

In 2013 wordt de automatische matching versterkt door de lancering van een databank (**Competent**) waarin beroepscompetentieprofielen zijn opgenomen en op basis waarvan VDAB zijn dienstverlening zal verankeren. De lancering is een belangrijke stap in de evolutie naar een competentiegerichte arbeidsmarkt.

2.5. Verminderen van de broeikasgassen

Op 1 februari 2013 keurde de VR de **conceptnota Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020** goed. Het Vlaams mitigatieplan dat hiervan onderdeel is wil de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen tussen 2013 en 2020 verminderen. Voor verschillende sectoren (mobiliteit, gebouwen, landbouw, (niet-ETS) industrie, (niet-ETS) energie, afval) worden maatregelen naar voor geschoven.

Wat mobiliteit betreft, is het zo dat de (niet-ETS) transportsector in 2010 verantwoordelijk was voor een uitstoot van 16,1 Mton CO₂-eq. of 32% van de totale Vlaamse niet-ETS broeikasgasemissies in 2010. Het grootste aandeel van deze 16,1 Mton komt van het personenvervoer over de weg (45,5%), gevolgd door goederenverkeer over de weg (34,5%), scheepvaart (3%) en brandstofcorrectie (17%). Om de emissies in de transportsector te reduceren wordt ingezet op een beheersing van het aantal voertuigkilometers over de weg, een

verbetering van de milieukeurmerken van de voertuigvloot en hun brandstoffen, een energiezuinig rijgedrag (inclusief snelheidshandhaving en infrastructuur).

Voor de noodzakelijke beheersing van het aantal kilometers over de weg wordt ingezet op een zeer breed pakket van maatregelen, verder uitgewerkt binnen het in opmaak zijnde **Mobiliteitsplan Vlaanderen**, waarvan wordt voorzien dat het in 2013 door de VR zal worden goedgekeurd. Daarom wordt er tegen 2016 werk gemaakt van de invoering van een gedifferentieerde kilometerheffing voor vrachtwagens en daaraan gekoppeld een proefproject inzake de voorziene technische uitbreidbaarheid van dit systeem naar personenwagens. Nog tijdens deze legislatuur (2009-2014) willen de 3 gewesten een proefproject voor personen-voertuigen opzetten dat vooral gericht is op de gedragseffecten.

Daarnaast wordt met aanvullende maatregelen ingezet op alternatieven voor het autobezit en autoverplaatsingen via telewerken, de promotie van satellietkantoren en de ondersteuning van projecten inzake duurzame mobiliteit, modal shift, de uitbouw van fietsvoorzieningen (integraal fiets investeringsprogramma), openbaar vervoer en overstappunten en de implementatie van het STOP-principe met bijzondere aandacht voor de co-modaliteit.

Binnen de fora van Flanders Land Logistics wordt verder ingezet op het optimaliseren van de logistieke keten, het verbeteren van de fijnmazige distributie, het stimuleren van initiatieven inzake groene logistiek/retour logistiek en het behouden en aantrekken van logistieke activiteiten met een hoge toegevoegde waarde.

Voor een verbetering van de voertuigvloot is de inzet voorzien van voldoende sturende fiscale en financiële instrumenten, communicatie, vergroening van vloten (openbaar vervoer, taxi's, Vlaamse overheid), vergroening van de logistieke sector via Flanders Land Logistics en het stimuleren van het gebruik van alternatieve voertuigen (elektrisch en aardgas) en brandstoffen (elektriciteit en biobrandstoffen). Het actieplan "groen vervoer" van De Lijn (toename aantal hybride bussen, proefprojecten met elektrisch aangedreven bussen, actieplan ecodriving,...) wordt gefaseerd geïmplementeerd. Conform het Europees Witboek voor transport wordt op langere termijn gestreefd naar een koolstofarm voertuigenpark. Dit vereist verdergaande technologische maatregelen zoals de overstap naar elektrische voertuigen.

Om een aangepast rijgedrag te bekomen, wordt ingezet op een hervorming van het rijexamen en de rijopleiding, snelheidshandhaving, op doorstromingsmaatregelen en op optimale doorstroming gerichte snelheidsregimes en op handhaving daarvan.

Stimulansen zijn voorzien voor het gebruik van de binnenvaart en de nodige maatregelen worden genomen zoals voorzien in het 3 E Binnenvaart-actieplan en in het in opmaak zijnde Mobiliteitsplan Vlaanderen. Efficiëntieverbeteringen in de scheepvaart zullen gerealiseerd worden onder meer in uitvoering van het 3 E binnenvaartactieplan, de uitwerking van een reglementair en logistiek kader voor Liquid Natural Gas zowel voor binnenvaart als zeevaart en de uitbouw van walstroom.

3. Vooruitgang inzake de verwezenlijking van de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen

3.0. Stand van zaken m.b.t. de Vlaamse Europa 2020-doelstellingen

	2008	2009	2010	2011	2012	t.o.v. (referentiejaar)	streefdoel 2020	
							norm	afstand
Bruto binnenlandse uitgaven O&O (%)	2,06	2,12	2,29	2,40		+0,28 ppt. ↑ (2009)	3	0,60 ppt
Vroegtijdige schoolverlaters (%)	8,6	8,6	9,6	9,6		+1 ppt. ↑ (2008)	5,2	4,4 ppt.
30-34 jarigen met diploma HO (%)	43,6	43,1	45	42,3		-1,3 ppt. ↓ (2008)	47,8	5,5 ppt.
Werkzaamheidsgraad totale bevolking (%)	72,3	71,5	72,1	71,8	71,7*	-0,4 ppt. ↓ (2010)	ruim 76	4,3 ppt.
Broeikasgassen niet-ETS volgens ETS scope 13-20 (kton)	46.069	45.473	47.563	42.825		-4,8% ↓ (2005)	Verdeling tussen gewesten noodzakelijk 39.689**	
Bruto binnenlands energiegebruik (PJ)	1618	1536	1677	1582			***	
Hernieuwbare energie in finaal energieverbruik (%)	2,2	3,0	3,5	3,8			Verdeling tussen gewesten noodzakelijk ****	
Samengesteld indicator (% personen in armoede of sociale uitsluiting)	15,2	14,6	14,8	15		-0,2 ppt ↓ (2008)	10,5% (= -30% personen t.o.v. 2008)	4,5 ppt.
% kinderen met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel na sociale transfers	9,9	9,8	11	10,4		+0,5 ppt. ↑ (2008)	5,5% (= -50% kinderen t.o.v. 2008)	4,9 ppt

* Is een gemiddelde van kwartaal 4/2011 t.e.m. kwartaal 3/2012

** Indicatieve niet-ETS doelstelling (bron: ontwerp Vlaams Mitigatieplan 2013-2020)

*** De VR gaat voor minstens 9% energiebesparing in 2016, op basis van het gemiddeld finaal energieverbruik (2001-2005) conform de doelstelling van de richtlijn energie-efficiëntie

**** Vlaanderen stelde wat het aandeel bruto groene stroom in de certificaatplichtige elektriciteitsleveringen een doelstelling van 20,5% tegen 2020 voorop. Dit komt overeen met 11% van het elektriciteitsverbruik. De totale, doelstelling wordt berekend op het finaal energiegebruik (incl. transport en warmte).

Vlaanderen heeft voor elk van de 5 Europa 2020-doelstellingen eigen streefdoelen vastgelegd en in het VHP wordt jaarlijks nagegaan of Vlaanderen een stap vooruit zet richting deze streefdoelen. Ondanks de economische crisis die de Europese Unie teistert, kan worden vastgesteld dat **Vlaanderen vrij goed stand houdt**. M.b.t. de klimaat- en energiedoelstellingen werd het afgelopen jaar vooruitgang geboekt maar zijn de objectieven nog niet bereikt. De inspanningen van de VR om meer middelen vrij te maken voor O&O lonen: van een percentage van 2,12 (2009), werd in 2011 een percentage van 2,40 bereikt, het hoogste cijfer ooit en in vergelijking met 2009 een vooruitgang van ruim 13%. Voor de doelstellingen inzake werkzaamheid blijven we onder het pre-crisis-niveau van 2008. Voor onderwijs situeert Vlaanderen zich binnen de Europese doel-

stellingen maar blijven we ter plaatse trappelen op vlak van de ongekwalificeerde uitstroom. Voor armoede situeert Vlaanderen zich binnen de Europese doelstellingen maar is er geen vooruitgang geboekt in het voorbije jaar.

De **werkzaamheid** blijft stabiel en landde in 2012 op 71,7%. Daarmee doet Vlaanderen het beter dan het Belgische en Europese gemiddelde, maar de werkzaamheidsgraad onder specifieke groepen blijft een aandachtspunt. Voor de 55-plussers bereikte Vlaanderen wel de kaap van 40%.

Vlaanderen blijft keuzes maken om ook in budgettair uitdagende tijden in te zetten op **onderzoek en ontwikkeling** en de bijkomende middelen die hierin geïnvesteerd worden, leidden tot een investering van 2,40% in 2011 (een stijging van ruim 13% t.o.v. 2009) van het BBP in O&O. Zowel de publieke als private uitgaven voor O&O stijgen, al is de toename van private investeringen meer uitgesproken met een stijging tot 1,64% in 2011 (t.o.v. 1,53% in 2010). Inzake **onderwijs** blijven de cijfers de laatste jaren wat stagneren. In 2012 had 42,3% van de 30- tot 34-jarigen een **diploma hoger onderwijs**, maar een aandachtspunt is zeker het feit dat het **vroegtijdig schoolverlaten** blijft hangen op 9,6%, wat weliswaar beter dan de Europa 2020-doelstelling van 10% is, maar toch nog veraf ligt van de Vlaamse doelstelling van 5,2%.

Wat de **klimaat- en energiedoelstellingen** betreft, boekt Vlaanderen vooruitgang. Hoewel er inzake de broeikasgassen (niet-ETS) en hernieuwbare energie nog een intern Belgische lastenverdeling moet plaatsvinden, evolueren de Vlaamse cijfers tamelijk goed. Zo is de totale Vlaamse **broeikasgasuitstoot** op basis van voorlopige cijfers in 2011 gedaald tot 76,8 miljoen ton. De niet-ETS broeikasgasuitstoot in 2011 gecorrigeerd volgens ETS scope 2013-2020 is t.o.v. het referentiejaar 2005 gedaald met 4,8%. Wat **hernieuwbare energie** betreft, streeft Vlaanderen ernaar een zo groot mogelijk deel, en bij voorkeur het geheel, van de doelstelling binnenlands te bewerkstelligen. In Vlaanderen nam het aandeel hernieuwbare energie in het finaal energiegebruik toe van 2,2% in 2008 tot 3,8% in 2011. Wat betreft het aandeel bruto groene stroom in de certificaatplichtige leveringen van elektriciteit, heeft Vlaanderen wel al een doelstelling vooropgesteld, nl. 20,5% in 2020. Wat de **vermindering van het energiegebruik** betreft, blijkt uit de geactualiseerde berekeningen dat eind 2016 een energiebesparing van 13% kan worden gerealiseerd en ligt Vlaanderen m.a.w. op koers.

In 2011 leefde 15% van de Vlamingen in **armoede of sociale uitsluiting**. Hiermee scoort Vlaanderen samen met Tsjechië het best van de hele EU27. Op vlak van **kinderarmoede** schommelen de cijfers tussen 10 en 11%. Ook hier voert Vlaanderen de Europese rangschikking aan.

3.1. *Werkzaamheid*

Hierboven werden de maatregelen die de VR neemt in uitvoering van de landenspecifieke aanbevelingen inzake de arbeidsmarkt en de verhoging van de werkzaamheid (met bijzondere aandacht voor kansengroepen) belicht. Deze maatregelen hebben hoofdzakelijk betrekking op:

- het voorkomen van de vervroegde uittrede van 50-plussers uit de arbeidsmarkt;
- een effectief activerend arbeidsmarktbeleid (AAMB) via een gericht doelgroepenbeleid en inzet op kansengroepen;
- de invoering van een jeugdwerkgarantie en het terugdringen van de werkloosheid bij jongeren;
- de versterking van de interregionale mobiliteit.

Deze maatregelen moeten bijdragen tot het verhogen van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen.

3.2. Onderwijs

Via het loopbaanakkoord van 17 februari 2012 worden een aantal maatregelen ingevoerd die het vroegtijdig schoolverlaten moeten terugdringen en die kaderen binnen de bredere doelstelling van de verbetering van de kwaliteit van de onderwijs- en opleidingssystemen. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe omvattende strategie om vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan, wat zich zal vertalen in een **actieplan vroegtijdig schoolverlaten**.

Het **decreet leren en werken** (van 10 juli 2008) vult de leerplicht van alle jongeren tot 18 jaar voltijds in. De registratie van de deelname van de betrokken jongeren aan de diverse mogelijke fasen in functie van voltijds engagement in de systemen van Leren en Werken levert momenteel nuttige beleidsinformatie op. In 2013 wordt vanuit de VR gestalte gegeven aan de evaluatie van het decreet.

In 2013 wordt verder gewerkt aan de **voorbereiding van een hervorming van het secundair onderwijs** die o.a. structurele antwoorden moet bieden aan de oorzaken van vroegtijdig schoolverlaten en ook de resultaten van de sterkst presterenden moet verhogen.

Het Vlaams Parlement heeft het **nieuwe stelsel van kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs** goedgekeurd. De implementatie van de tweede ronde opleidingsaccreditaties is intussen gestart. In de tweede ronde zal de klemtoon meer dan voorheen liggen op de gerealiseerde leerresultaten.

3.3. Onderzoek en ontwikkeling

De Vlaamse overheid houdt zijn **strategie voor onderzoek en ontwikkeling en innovatie** aan die is gericht op het bereiken van de doelstelling van 3% O&O-uitgaven / BBP tegen 2020. Als onderdeel van een groeipad voor 2012-2014 (goedgekeurd in 2011), stegen de netto-uitgaven in 2011 en 2012 met resp. 65 miljoen euro en 60 miljoen euro. Voor 2013 is een toename van 62,5 miljoen euro voor O&O en innovatie voorzien (32,5 miljoen euro aan recurrente middelen en 30 miljoen euro aan kapitaal). De grootste budgetten hiervan zijn 20 miljoen euro voor een nieuwe clean room bij IMEC, 10 miljoen euro voor SOFI, 10 miljoen euro voor de speerpunten en 12,5 miljoen euro voor de academiseringsmiddelen. De conceptnota Innovatiecentrum Vlaanderen geeft een impuls aan het Vlaamse gerichte innovatiebeleid door het te koppelen aan de grote toekomstige economische en maatschappelijke uitdagingen. Het definieert 6 innovatieknooppunten waarbinnen in 2012 uiteenlopende initiatieven zijn genomen. Vlaanderen neemt ook de nodige maatregelen met het oog op de **voltooiing van de Europese onderzoeksruimte**:

- de mobiliteit van onderzoekers (Odysseus, Pegasus, bilateraal met FWO);
- Vlaanderen volgt in het bijzonder de recente evoluties op inzake gezamenlijke programmering (eigen geld in een gezamenlijke pot om hefboomeffect te hebben), sleuteltechnologieën (Key Enabling Technologies, of KET's), de Future and Emerging Technology Flagships (FET flagships) en ESFRI. De VR keurde eind 2011 de Vlaamse deelname en inbreng in de uitbouw van vier pan-Europese onderzoeksinfrastructuren (ICOS, LIFEWATCH, ESS en SHARE) goed. Bovendien kende de VR in 2013 aan de Herculesstichting een verhoging van de dotatie toe voor bijzondere onderzoeksinfrastructuur. Hiermee kon begin 2012 aan de Vlaamse consortia die instaan voor de realisatie van de Vlaamse bijdrage aan deze vier projecten, een subsidie worden toegekend;
- Op de Interministeriële Conferentie Wetenschapsbeleid (IMCWB) van juni 2012 werden afspraken gemaakt over de deelname aan het EU-programma ESFRI door experts uit kennisinstellingen uit België, en over een betere informatie-uitwisseling tussen de betrokken overheden in het domein van wetenschapsbeleid. Op de IMCWB is met de andere betrokken Belgische overheden de deelname, de voorwaarden en de ondersteuning onderling vastgelegd voor deze vier consortia en bovendien ook voor een vijfde initiatief (PRACE);

- In januari 2012 ging in het Vlaams Parlement een colloquium door over het Vlaams Europa-platform waarop o.a. de Vlaamse belangen in de EU in het domein van wetenschapsbeleid aan bod kwamen;
- Met het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek -Vlaanderen (FWO) werd een samenwerkingsakkoord afgesloten voor 2012-2016. De stijging van het FWO-budget laat toe om meer in te spelen op Europese initiatieven;
- Een conceptnota over de Vlaamse strategie voor internationale en EU-samenwerking van onderzoek en innovatie is in voorbereiding.

Eind 2012 vond in Namen voor de eerste keer een gemeenschappelijke ministerraad plaats tussen de VR, de Waalse regering en de regering van de Franse Gemeenschap. Deze ministerraad keurde een actieplan goed dat inzet op economisch herstel via O&O met gemeenschappelijke acties van Vlaanderen, Wallonië en de Franse Gemeenschap. Deze acties focussen op drie prioriteiten: de lancering van gemeenschappelijke projectoproepen, de versterking van de samenwerking tussen de acties van de gewesten en gemeenschappen en het innemen van gezamenlijke standpunten, meer bepaald op Europees en internationaal niveau.

3.4. *Klimaat en energie*

De VR ziet de milieu- en energiedoelstellingen en de onderliggende instrumenten voor energiebesparing, milieuvriendelijke energieproductie en efficiënt hulpbronnengebruik als hefboomen voor een groenere economie (groene groei). Vlaanderen neemt maatregelen:

- om de **uitstoot van broeikasgassen te beperken** (het ontwerp van Vlaams Klimaatbeleidsplan werd door de VR van 1 februari 2013 goedgekeurd en de goedkeuring van het Vlaams klimaatbeleidsplan 2013-2020 volgt in de loop van 2013);
- maatregelen ter bevordering van de **verbetering van de energie-efficiëntie** (waarbij o.a. kan verwezen worden naar het derde actieplan energie-efficiëntie dat wordt voorbereid, het actieplan bijna-energie neutrale gebouwen, de verstrenging van de energie-eisen en verplichte integratie van hernieuwbare energie in nieuwbouw, de kwaliteitsverbetering en verbreding van de actieradius van de energiedeskundigen en energiecificatie van bestaande gebouwen, het Energierenovatieprogramma 2020, de vernieuwing van de energiebeleidsovereenkomsten met de industrie, de hervorming van de ecologiepremie (EP-PLUS), enzovoort);
- maatregelen m.b.t. de **toename van het aandeel hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling in het finaal energiegebruik** (Actieplan Hernieuwbare Energie 2020/2050, de voorbereiding van het Warmteplan Vlaanderen, de concretisering van het Windplan Vlaanderen, de opleidingscertificering van installateurs, enzovoort).

Sluitstukken van het energiebeleid zijn de communicatieacties, de financiële ondersteuningsmaatregelen en de handhaving. De combinatie van energiemaatregelen met een positieve milieu-impact, de prijstemperingen door energiemarktwerking en bijkomende sociale correcties worden ingezet ter bestrijding van de energiearmoede (sociale dakisolatieprojecten, waarborgverleningen voor energie-investeringen door specifieke doelgroepen enzovoort).

3.5. *Armoede*

Op dit terrein heeft de Vlaamse overheid in 2012 hard ingezet en de nodige maatregelen genomen. In het bijzonder kan verwezen worden naar de genomen maatregelen inzake het bestrijden van **kinderarmoede**. Het actieprogramma ter bestrijding van kinderarmoede werd in 2012 uitgebreid en versterkt met de bevindingen en aanbevelingen van een STUDIO rond kinderarmoede. Op 20 april 2012 werd het **decreet houdende de Kinderopvang van Baby's en Peuters** goedgekeurd. In uitvoering van dit decreet zal de VR opdrach-

ten en regels bepalen m.b.t. de sociale functie van de kinderopvang o.a. met het oog op een opnamebeleid in kinderopvangvoorzieningen dat afgestemd is op kwetsbare gezinnen.

De VR voerde ook een **quickscan armoede** in die vanaf 1 maart 2013 aan de verplichte reguleringsimpactanalyse wordt gekoppeld en daarmee is Vlaanderen na Ierland de eerste regio die een dergelijke quickscan introduceert.

Op 25 januari 2013 keurde de VR een conceptnota "**Automatische toekenning sociale rechten: proactieve dienstverlening**" goed. In deze nota werden concrete voorstellen opgenomen om de automatische toekenning van een aantal sociale rechten versneld te realiseren.

In het kader van de **gezondheidsbevordering en het dichtn van de gezondheidskloof** in Vlaanderen, zal er een besluit opgemaakt worden betreffende samenwerkingsverbanden op niveau van de praktijkvoering in de eerstelijnsgezondheidszorg met een specifiek luik voor de wijkgezondheidscentra als samenwerkingsverband met als specifieke doelgroep mensen in armoede. In 2013 worden de erkenningen van de samenwerkingsverbanden toegekend.

Op het vlak van **energiebesparing, bestrijding van de energiearmoede en betaalbaar wonen** werden door de VR in 2012 belangrijke beslissingen genomen. De VR gaf op 7 september 2012 haar goedkeuring aan een verruiming van de beschermende maatregelen zodat nog meer wordt ingezet op het vermijden van de opbouw van energieschulden. De VR legde aan de netbeheerders de actieverplichting op om vanaf 2012 sociale dakisolatieprojecten uit te voeren en in juli 2012 besliste de VR om de doelgroep uit te breiden. Op kruissnelheid zouden per jaar **3000 sociale dakisolatieprojecten** kunnen worden uitgevoerd. Er is ook 28,5 miljoen euro vrijgemaakt om de sociale huurmarkt energiezuiniger te maken. Vanaf 2014 worden de energiescans voorbehouden voor sociaal kwetsbare groepen.

Vlaanderen heeft in het kader van armoedebestrijding ook veel aandacht voor **wonen**. Zo wordt het aanbod van preventieve woonbegeleiding verruimd en wordt er samengewerkt met de woon-, gezondheids- en welzijnsactoren en de lokale besturen. In 2013 worden middelen beschikbaar gesteld voor de opstart van lokale of regionale netwerken, waarbij jongvolwassenen bijzondere aandacht genieten. In 2012 werd de **huurpremie** operationeel voor huurders die minstens 5 jaar op de wachtlijst staan voor een sociale woning en hiervoor worden volgende bedragen voorzien: 8,76 miljoen euro (in 2012), 8,97 miljoen euro (in 2013) en 8,66 miljoen euro (in 2014). Momenteel werkt Vlaanderen aan de operationalisering van een "Fonds ter bestrijding van uithuiszettingen".

Ook wordt ingezet om de afstand tot de **arbeidsmarkt** te overbruggen. Zo keurde de VR eind 2012 het strategisch plan Geletterdheid Verhogen goed (dat taal, wiskunde, ICT en financiën centraal stelt). De activering van werkzoekenden met een armoedeproblematiek wordt ondervangen door **specifieke trajecten voor personen in armoede**. In december 2012 waren er over de jaren heen 1.216 trajecten opgestart en/of beëindigd (69 in 2010, 496 in 2011 en 555 in 2012). Voor 2013 is een uitbreiding van het aantal trajecten voor personen in armoede voorzien in uitvoering van het akkoord Alternatieven Jobkorting: minimaal 750 tot maximaal 1.200 op te starten trajecten.

4. Aanvullende hervormingsmaatregelen en het gebruik van de structuurfondsen

Naast de maatregelen die de VR neemt m.b.t. de realisatie van de Europa 2020-doelstellingen en de landenspecifieke aanbevelingen, zet de VR verder in op een aantal aanvullende hervormingsmaatregelen die de Vlaamse economie competitiever moeten maken. Een belangrijke uitdaging is ook gelegen in de nieuwe programmaperiode 2014-2020 m.b.t. de structuurfondsen.

4.1. Een efficiënt en doeltreffend bestuur

In de eerste plaats kan hier verwezen worden naar de maatregelen die de VR neemt inzake een **efficiënt en doeltreffend bestuur**. Om de Vlaamse administratie slagkrachtiger te maken wordt verder ingezet op de implementatie van het programma **slagkrachtige overheid**. Op deze manier wordt in het algemeen ook bijgedragen tot een omgeving die ondernemersvriendelijker is.

Met het oog op de versnelling van de procedures voor investeringsdossiers zal in het voorjaar van 2013 een ontwerp van kaderdecreet betreffende de **Omgevingsvergunning** in het voorjaar van 2013 aan de VR ter goedkeuring zal worden voorgelegd. Deze Omgevingsvergunning integreert de stedenbouwkundige en de milieuvergunning. Later worden nog andere thema's omsloten zoals sectorale machtigingen van onroerend erfgoed, de wegbeheerder, de socio-economische vergunning. Met de Omgevingsvergunning zet de VR verder in op een ondernemersvriendelijk klimaat, met een efficiënte en oplossingsgerichte overheid als ondersteuning.

In 2010 gaf de VR het startschot voor de invoering van de **beleids- en beheerscyclus (BBC)** bij de lokale besturen. Dit is een omvattend systeem van plannen (meerjarenplan, budget), registreren (boekhouden) en rapporteren (jaarrekening) dat vanaf 2014 algemeen van toepassing wordt voor alle gemeenten, OCMW's en provincies. In 2012 werd de BBC aangepast: het toepassingsgebied van deze hervorming werd uitgebreid, en de lokale besturen zullen kunnen digitaal rapporteren over hun meerjarenplan, hun budget, hun jaarrekening en hun kasgegevens. De implementatie van BBC wordt in elk lokaal bestuur in de loop van 2013 voorbereid.

Met dit omvattend veranderingstraject zal vanaf 2014 elke gemeente individueel, en de Vlaamse overheid als geheel, een beter zicht hebben op de structurele houdbaarheid van de lokale financiën. Dit maakt het mogelijk om tegemoet te komen aan de door Europa opgelegde, en sinds de invoering van six- en two-pack verstrengde, rapporteringsverplichtingen over de Vlaamse lokale besturen.

4.2. Een competitieve en duurzame economie

Hoger werd al verwezen naar de toenemende middelen en de maatregelen m.b.t. de voltooiing van de Europese onderzoeksruimte. Van belang voor dit hoofdstuk zijn ook onderstaande initiatieven.

Binnen de thema's van de **Innovatieregiegroepen** werden uiteenlopende initiatieven genomen. Zo is in het kader van de prioriteit rond sociale innovatie IWT-steun goedgekeurd voor de oprichting van een nieuw innovatieplatform, de "Sociale Innovatiefabriek". Ook is een oproep voor sociale innovatie gelanceerd. Daarnaast wordt rond zorginnovatie een proeftuin voor Zorginnovatie ondersteund en is er voor het knooppunt van zorginnovatie een nieuw onderzoeksprogramma voor translationele geneeskunde. Voor de duurzame mobiliteit zijn de 5 proeftuinplatformen voor het elektrische voertuig in 2012 volop operationeel geworden. Er zijn ook nieuwe meerjarenovereenkomsten met CMI (bio-gebaseerde en medische innovatie) en SIM (materialen) goedgekeurd die door de Vlaamse overheid worden ondersteund.

Met de **Vlaamse strategische onderzoekscentra** VIB (biotechnologie), IMEC (nanotechnologie), IBBT (nu iMinds, ICT technologie) zijn meerjarige beheersovereenkomsten afgesloten voor 2012-2016. Daarbij gaat bijzondere aandacht voor hun bijdrage aan de valorisatie van de onderzoeksresultaten en aan het Vlaamse economisch weefsel in het algemeen.

Sedert 2012 investeerde het nieuwe **SOFI fonds** in verschillende spin-off bedrijven die werden opgericht op basis van onderzoek dat werd uitgevoerd in de 4 Vlaamse strategische onderzoekscentra (Imec, VIB, VITO en iMinds). Vanaf 2013 kan het SOFI fonds ook spin-off bedrijven ondersteunen die voortvloeien uit onderzoek uitgevoerd aan de Vlaamse universiteiten en hogescholen, en bovendien stijgt het budget met netto 10 miljoen euro.

De VR zet dus verder in op een **competitieve en duurzame economie** en hierbij nemen de maatregelen van de VR in het kader van het **Nieuw Industrieel Beleid (NIB)** (<http://www.nieuwindustrieelbeleid.be/home>) een centrale plaats in. Het NIB creëert de voorwaarden en stimuleert het nodige veranderingsproces om bestaande industriële activiteit te vernieuwen en om bijkomende industriële activiteit te ontwikkelen. Het NIB valt uiteen in vier pijlers: een economische pijler (Fabriek van de toekomst), een innovatiepijler (transformatie door innovatie), de sociale pijler (competentie-ontwikkeling en arbeidsorganisatie), infrastructuurpijler (ondersteunend infrastructuur). Het **TINA-fonds** voor steun aan transformatie door innovatie werd opgericht eind 2010 en beheert 200 miljoen euro aan risicokapitaal voor consortia. Voorlopig zijn zes dossiers goedgekeurd voor 62,8 miljoen euro. Daar staat 133,8 miljoen private financiering tegenover. Negen dossiers zitten in de pijplijn voor 35 miljoen euro; een vijftiental is in voorbereiding.

De VR wil een nieuw industrieel weefsel tot stand brengen in Vlaanderen, zoals in het **NIB** is uitgewerkt. De economische pijler binnen het NIB focust op de "Fabriek van de Toekomst" als het knooppunt van het nieuwe productiviteitsoffensief. Dit productiviteitsoffensief moet het concurrentievermogen van de Vlaamse economie structureel versterken door in te zetten op samenwerking in waardeketens en clusters. Voor de "**Fabriek voor de Toekomst**" werden twee oproepen uitgeschreven voor samen 15,4 miljoen euro. Op 8 maart 2013 keurde de VR de Conceptnota "**Een slimme specialisatiestrategie voor een gericht clusterbeleid**" goed. Bedrijven moeten over de grenzen van de klassieke sectoren heen in 'clusters' samenwerken met kennisinstellingen, onderwijs, andere ondernemingen en de overheid. In 2013 en 2014 worden er proeftrajecten opgezet voor stappenplannen die slimme specialisaties in clusters beogen. Het innovatieplatform voor duurzame chemie FISCH staat hiervoor model. Tevens werd in 2012 een nieuw convenant afgesloten voor **Flanders'Drive**, het transformatie- en innovatieplatform voor de automotive-industrie in Vlaanderen.

Vlaanderen blijft verder inzetten op **meer en sterkere ondernemers** (met o.a. de actualisering van het actieplan ondernemerschap en het actieplan Ondernemerschaps-onderwijs 2011-2014 dat nieuw is), meer groeiende ondernemingen (zoals de gazellesprong voor groeiende ondernemingen), het voorzien van instrumenten die bedrijfsinvesteringen mogelijk maken, zoals de bijsturing van de strategische opleidings- en investeringssteun. Een conceptnota over **Strategische Transformatiesteun (STS)** werd medio 2012 door de VR goedgekeurd en op 21 december 2012 keurde de VR principieel het besluit goed dat de toekenning van strategische transformatiesteun regelt. Het gaat om de ondersteuning van belangrijke investerings- en opleidingsprojecten die bijdragen tot de versterking van het economische weefsel in Vlaanderen. Doel is deze regeling op deze manier in te schakelen in het concept van het NIB. Op 8 maart 2013 besliste de VR om de **KMO-portefeuille** bij te sturen om zo ook meer gerichte steunverlening mogelijk te maken. Hierdoor zullen Vlaamse ondernemers steun kunnen bekomen voor coachingtrajecten rond bepaalde beleidsrelevante uitdagingen binnen KMO's door erkende dienstverleners. De steun in de pijler coaching bedraagt 50% met een maximale subsidie van 10.000 euro. In 2013 is 38 miljoen euro uitgetrokken voor de KMO-portefeuille.

Met de **ecologiepremie** wil de Vlaamse overheid bedrijven aanmoedigen te investeren in milieuvriendelijke en energiebesparende technologieën. In de loop van 2012 werd deze **ecologiepremie (EP-PLUS) hervormd** en op een aantal punten gewijzigd: (i) de steunpercentages worden opgetrokken en variëren in functie van de aard van de investering, (ii) de indeling van de technologieën in eclassen op basis van hun ecologiegetal, (iii) de berekening van de ecologische meerkost. Daarnaast werd op 20 december 2012 eveneens een gestart met een nieuw steunregime voor strategische ecologieprojecten waarbij investeringen in groene spits-technologie kunnen gesubsidieerd worden. Het gaat om technologieën die omwille van hun unieke bedrijfsspecifieke karakter niet kunnen gestandaardiseerd worden en daardoor niet voorkomen op de limitatieve technologieënlijst van de EP-PLUS steunregeling. Het betreft hier vaak investeringen die duidelijke ecologische voordelen opleveren (op het vlak van energieverbruik of milieu), maar bedrijfsspecifiek ontwikkeld werden zodat ze niet (kunnen) voorkomen op de limitatieve technologieënlijst die voor de "reguliere" ecologiepremie gehanteerd wordt.

4.3. Meer mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen

De VR blijft sterk inzetten op meer **mensen aan de slag in meer werkbare jobs en gemiddeld langere loopbanen**. Hierboven werden al de maatregelen aangegeven die inspeelden op het verhogen van de werkzaamheidsgraad. De VR blijft ook aandacht besteden aan meer werkbare jobs. Zo worden sectoren gestimuleerd om acties op te zetten om de **werkbaarheid van jobs voor 50-plussers** te verhogen via sectorale actieplannen die als addenda bij de nieuwe sectorconvenants 2013-2014 afgesloten kunnen worden.

Eind juni 2012 werd naar aanleiding van een HIVA-studie toegewerkt naar (1) de definiëring van het **Persoonlijk Ontwikkelingsplan (POP)-concept** in Vlaanderen, (2) het benoemen van sporen voor een verdere gerichte inbedding van het POP-concept in meerdere transitie-contexten en (3) groen licht voor het produceren van een basisversie van een digitaal ondersteunde POP. Het komende jaar zal een **meer reguliere inbedding** opgestart worden. Deze zullen zich voorlopig enkel nog situeren in de context van dienstverlening aan de burger.

De **ESF-oproep rond werkbaarheid** werd op 1 juli 2012 gelanceerd. De oproep 'werkbaarheid' wil de sectorale opleidingsfondsen stimuleren om bedrijven te ondersteunen in het streven naar werkbare jobs voor werknemers. De oproep focust op projecten die uitgewerkt worden rond werk maken van werkbare jobs door in te werken op minimum één van de werkbaarheidsindicatoren: werkstress, motivatie, leermogelijkheden en balans tussen werk en privé. In 2013 wordt ook verder werk gemaakt van de haalbaarheidsstudie voor een Vlaams instrument voor werkvermogen en werkbaarheid op bedrijfsniveau (WAI).

Voor zelfstandige ondernemers voorziet het Agentschap Ondernemen in de financiële ondersteuning van ervaringsuitwisseling rond aspecten van werkbaar werk in het kader van **peterschapsprojecten**.

De VR vindt het ook bijzonder belangrijk om te blijven inzetten op een goede combinatie **arbeid-gezin** en op dit vlak nemen de maatregelen op het vlak van **kinderopvang** een belangrijke plaats in. Het decreet Kinderopvang van Baby's en Peuters werd op 20 april 2012 door het Vlaams Parlement goedgekeurd. Om aan de grote vraag naar kinderopvang te voldoen, wil de VR verder in het aanbod investeren. De groei van het aanbod werd ook expliciet als doelstelling opgenomen in het decreet. Hierbij worden er 2 fases voorzien, binnen de budgettaire mogelijkheden van de Vlaamse overheid: (i) Tegen 2016 wil men een aanbod voor minstens de helft van de kinderen jonger dan drie jaar, (ii) Vanaf 2020 wil men aan elk gezin met een behoefte aan kinderopvang binnen een redelijke termijn en binnen een redelijke afstand een kwaliteitsvolle en betaalbare opvangplaats kunnen aanbieden.

Zolang er nog niet voor iedereen plaats is, krijgen de kinderen die de opvang het meest nodig hebben voorrang. Het decreet voorziet extra inspanningen voor kwetsbare gezinnen zodat kinderopvang ook voor hen haalbaar is. Zo zullen organisatoren van opvang voor baby's en peuters met een vergunning een extra subsidie kunnen ontvangen van Kind en Gezin voor de realisatie van kinderopvangopdrachten ter ondersteuning van kwetsbare gezinnen, waaronder de bestrijding van armoede in gezinnen, en voor de realisatie van toegang voor die gezinnen. Ten slotte, gezien het decreet de betaalbaarheid van kinderopvang voor de ouders vermeldt, zal er verder geïnvesteerd worden in kinderopvang met een inkomenstarief hoewel er daarnaast ook nog opvang zal bestaan met een vrije prijs, die niet op het inkomen gebaseerd is. Opvang met subsidies voor plaatsen waar volgens inkomen betaald wordt, moet bij de toekenning van die plaatsen ook bepaalde voorrangsregels volgen.

Vlaanderen zet ook in op het wegwerken van de loopbaankloof tussen mannen en vrouwen en dit moet in 2013 uitmonden in een **Vlaams actieplan ter bestrijding van de loopbaankloof**.

4.4. Levenskwaliteit van een hoog niveau

Hierboven werden al de belangrijkste maatregelen aangegeven die een bijdrage moeten leveren aan het verminderen van het aantal mensen in armoede of sociale uitsluiting en de halvering van de kinderarmoede.

De VR zet verder in op het waarborgen van gelijke kansen en het bestrijden van discriminatie. Bovenop een inclusief beleid voert de VR ook een **actief inburgeringsbeleid voor nieuwkomers**. Wie nieuw is in Vlaanderen, wordt begeleid in functie van een verhoogde zelfredzaamheid en participatie aan de samenleving, niet in het minst via werk. Hiervoor wordt samengewerkt tussen de onthaalbureaus en de VDAB. Het Vlaams inburgeringsbeleid bestaat uit lessen maatschappelijke oriëntatie, lessen Nederlands als tweede taal, een pakket loopbaanoriëntatie en trajectbegeleiding

4.5. Bijdrage van de Europese structuurfondsen

Wat de **structuurfondsen** betreft, loopt de **programmaperiode 2007-2013** op zijn einde. Voor Vlaanderen zijn de cohesiedoelstelling “regionale competitiviteit en werkgelegenheid (doelstelling 2)” en de “Europese territoriale samenwerking (doelstelling 3)” relevant. Zowel wat de operationele programma’s voor EFRO als ESF (doelstelling 2) betreft, is het zo dat de absorptiegraden voor de periode 2007-2013 zeer hoog zijn (ongeveer 100%). Wat de inzet van de EU-structuurfondsen voor territoriale samenwerking (doelstelling 3) vanuit Vlaanderen betreft, is het zo dat Vlaanderen in het kader van Interreg mede-initiator en deelnemer is in 9 Interreg programma’s (gezamenlijk EFRO budget van 1,3 miljard euro) met buurregio’s en buurlanden, maar ook met de andere EU-lidstaten. In totaal draagt de VR 118 miljoen euro aan EFRO-middelen bij aan deze programma’s.

De VR heeft in 2012 een aantal ijkpunten voor de komende **programmaperiode 2014-2020** uitgezet. De programma’s die ontwikkeld worden zullen gericht zijn op duurzame groei, gebiedsgerichte ontwikkeling en jobs en zich tegelijk inschrijven in de Europa 2020-doelstellingen en het VIA-programma. In Vlaanderen zullen volgende operationele programma’s uitgewerkt worden : ESF-programma (Europees Sociaal Fonds), EFRO-programma (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling), ELFPO-programma (Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling) en EFMZV-programma (Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij). Daarnaast wordt een kader voor de Interreg-programma’s uitgewerkt als basis voor de besprekingen met de andere betrokken lidstaten.

Bijlage 5: Hervormingsprogramma Wallonië

1. Introduction

The Governments of Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation are intensifying their efforts to implement the main areas of reform identified in the previous NRPs. Emphasis is placed on realising the Marshall Plan 2.Green support for economic recovery, competitiveness and sustainability of the economy, in particular through R&D, innovation and development of skills.

In 2012, particular attention was paid to **the effectiveness of policies**. Firstly, reforms, in terms of **rationalisation of structures and simplification**, have been continued or initiated to benefit users and specifically businesses. Secondly, efforts are continuing to be made with regard to **development of synergies between stakeholders, areas of intervention and authority levels**. In this respect, **synergies between Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation**, as well as **collaborations with other federate bodies** have been intensified. Secondly, links with **European policies** and in particular, flagship initiatives from the Europe 2020 Strategy have been strengthened. That is translated by involvement with processes and various European projects. Finally, different **evaluations** have been conducted or launched in order to guide reforms.

Furthermore, the implementation process for the sixth State reform and review of the finance law are currently underway. In this context, a process of reflection has been launched in order to meet the challenges in the longer term (Strategy with 2022 deadline). This work will result in solid proposals during 2013.

2. Implementation of recommendations by country

2.1. Recommendation N°1: Public finances

Since 2009, Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation have been faced with the consequences of the financial crisis, the loss of confidence in sovereign debts and current weakness in economic growth. The weakness in growth of Gross Domestic Product has a direct effect on development of institutional income of Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation, as well as growth of fiscal revenue particular to Wallonia.

Since 2009, the Walloon Government and the Government of the Wallonia-Brussels Federation have been firmly committed to balancing the budgets of the two Entities by 2015. This commitment is clearly illustrated in the overall budget path presented by Belgium in April 2012 in its 2012-2015 Stability Programme (which brings the deficit below the level 3% of GDP from 2012 and forecasts budget balance in 2015).

In 2010, 2011 and 2012 Wallonia and the Federation set more ambitious targets than those expected by the Federal State, thus accelerating the pathway back to fiscal balance. In 2011, the Governments of Wallonia and the Federation aimed for a maximum deficit of €-563 million that is €252 million better than the target set by the Federal state (€-815 million). This margin has enabled Wallonia to take responsibility for a €207.5 million intervention in favour of Holding Communal, one of the main shareholders of Dexia SA, in the more general context of intervention of the Belgian and French states in favour of Dexia SA, whilst at the same time respecting the official target allocated to Wallonia and the Federation under the 2011-2014 Stability Programme.

When developing the 2012 budget, the Governments of Wallonia and the Federation specified the following budgetary targets for years 2012 to 2015:

Million €	2012	2013	2014	2015
Financial requirement (Wallonia+W-B Federation)	-461.6	-338.1	-169.0	0.0

The target for maximum deficit for 2012 (€-461.6 million, that is 2.8% of revenues from Wallonia and the Federation, with reference to the target of the 2011-2014 Stability Programme to limit the Belgian deficit to 2.8% of GDP for the same year) is once again more ambitious than that officially expected by the Federal state (that is €-571 million), and this is up to more than €109 million.

The 2012 and 2013 targets were confirmed at the time of two adjustments to the 2012 budget and when the initial 2013 budget was developed. Bearing in mind the net economic slowdown and its consequences for regional and community revenues, this confirmation has required a budgetary effort of over €595 million, including nearly €573 million on the two entities' primary expenditure, in the context of the second adjustment of the 2012 budget and of the initial 2013 one.

This effort is added to the vast savings plan implemented in Wallonia and in the Federation since 2009 to ensure the return to fiscal balance in 2015. Among other items, this plan includes the freeze (zero nominal growth) in numerous primary expenditure items to which several successive reductions have been added. In Wallonia, these reductions have been reduced by -5% in 2012 and -3% in 2013; in the Federation, they have been reduced by -3.8% in 2012 and by -5% in 2013. Operating grants and subsidies of para-regional and para-community bodies have also been frozen since 2009 in nominal terms, except for off-setting. In the Federation, when adjustments for 2012 were made and the 2013 budget was set, some mandatory mechanisms were modified in order to limit changes in operating methods allocated to certain structures to the expected growth level of actual GDP.

2.2. Recommendation N°3: Financing businesses

Improved **access to finance for SME** is one of the priorities of the Marshall Plan 2.Green, and various measures have been developed in this area since the start of the term. Wallonia is working both on increasing available capital and on demand, and is developing its partnerships with the private sector.

In the context of the economic crisis and the growing difficulties for SME and the self-employed to access bank credit, appropriate responses have been developed, in dialogue with the banks (guarantees and loans, combined product, credit mediation).

Another favoured area covers SME developing innovative projects (spin-offs, technological and non-technological innovation, in particular emerging from poles of competitiveness, prototyping and placement in the market). In this context, Wallonia is also developing its action in connection with funds or funds from private equity funds.

Furthermore, in the context of the **Walloon SBA (Small Business Act)** launched in 2011 (see section 4.2), the financing of SME was identified as a priority and new ideas are currently being examined, including recourse to European finances (BEI (European Investment Bank)/FEI (European Investment Fund)), facilitating mobilisation of private savings to finance SME, development of "investment readiness" support measures and facilitation of recourse to bank credit. The second SME Parliament provided an opportunity for discussion with SMEs and their representatives on this subject and a dialogue is underway with the banking world.

Recently adopted concrete measures are detailed in Chapter 4.2.

As mentioned above, Wallonia has also intervened in favour of Holding Communal, one of the main shareholders of **Dexia SA**, in the more general context of intervention of the Belgian and French States in favour of the bank.

2.3. Recommendation N°4: To stimulate competitiveness and create jobs

The objectives of stimulating competitiveness and creation of businesses and jobs are at the heart of the **Marshall Plan 2.Green**. This makes up the general framework of a **coherent and integrated industrial policy**. The policy of poles of competitiveness and clustering form the central axis of this policy to which are connected measures regarding financing and support of SMEs, stimulation of R&D&I, development of skills, attracting investors and support for exports, development of infrastructures, ICT and simplification of administrative procedures.

Above all, the Marshall Plan 2.Green aims to give a boost so that Wallonia can be involved in a process of **making its economy green**, so that new opportunities may be seized, but also to make it **more efficient in its use of resources**. Various initiatives of sustainable industrial policy are currently being developed in this framework.

The Marshall Plan 2.Green is voluntarily linked with European policies and guidelines. The main developments are detailed in chapters 3 and 4.

2.4. Recommendation N°5: Employment market and links with education and training

The Marshall Plan 2.Green places emphasis on **developing the value of human capital by mobilising stakeholders in training, teaching and employment**. Priorities developed in this context are young people and those with few qualifications, development of training provision in consultation with local stakeholders (“labour market and poles of synergies”), development of dual education, improved guidance and increased power for mechanisms enabling skills to be validated and recognised.

Other, recent measures aim to facilitate transitions in the areas of education and professional training, including in particular job-training mechanisms, validation of acquired experience, and educational “leave”.

In the same way, “intersecting policies” have gradually been introduced in recent years: French-speaking department of occupations and Qualifications, Consortium for skills validation, skills centres and Centres of advanced technologies both for pupils and vocational training teachers (“enseignants de l’enseignement qualifiant”) and for adults in training.

In this context of policy coordination, it is appropriate to mention work connected to the adoption of the **French-speaking Qualifications Framework (CFC)**. This tool will support improved transparency of qualifications for all stakeholders involved and should ensure greater cohesion between education, training and employment. It will be finalised during 2013 and the European Qualifications Framework (EQF) referencing report will be sent to the European

Commission within the same period. The French-speaking framework will include eight levels defined by common descriptors meeting the specific elements of the education system, as well as training and validation system in French-speaking Belgium. Diplomas and certificates issued in teaching as well as professional training certificates leading to an occupation and to a job will be positioned in the Framework. Furthermore, the Walloon government has continued implementation and **strengthening of its active policy for insertion in the job market**.

These areas have been developed as a result of the reforms clarified in chapter 3.

2.5. Recommendation N°6: Competition in network industries

On 4 December 2012, on its first reading, the Government approved an “Electricity Decree”. One of the aims of this reform is to offer consumers better protection, in particular by broadening social measures. Furthermore, Wallonia has given itself the tools to allow integration of low cost renewable energy and the arri-

val of intelligent networks. This reform also opens the way to the creation of new closed professional networks for businesses.

This new bill reinforces the regulator's competences and independence. Cooperation with the other regional and federal regulators in the electricity and gas markets and with the European Commission is also strengthened. Finally, the creation of a general council is forecast. It will be a true platform for discussion between the stakeholders, including consumer representatives.

2.6. Recommendation N°7: Reduction of CO₂ emissions

On 4 December 2012, on its first reading, the Walloon Government adopted a **Climate Decree**. This aims to establish targets for reducing greenhouse gas emissions in the short, medium and long term, and the implementation of instruments in order to achieve them. This decree will enable Wallonia to meet its commitment for reducing greenhouse gas emissions by 30% between now and 2020 and by 80 to 95% between now and 2050 in relation to 1990 emissions. In concrete terms, the decree sets the pathway for reducing greenhouse gas emissions via the "emissions budget" mechanism: the Government will set these emissions budgets for a 5-year period in the same way it sets its financial budget. These five-year budgets will be developed 12 years in advance in order to create a clear and transparent framework that will secure our economy and allow markets to develop in the areas of renewable energy, energy efficiency and production techniques that respect the environment.

The decree covers all sources of greenhouse gas emissions located in Wallonia as well as the six greenhouse gases covered by the Kyoto Protocol. Therefore the decree covers fixed sources that come under the ETS (Emissions Trading Scheme) as well as other sources. However international aviation emissions are not covered by the decree.

The decree also plans for an "**Air-Climate-Energy Plan**" that will list concrete measures enabling the Government to respect its budgetary pathway for emissions. This will combine increased use of renewable energy and a set of energy saving measures in all areas of activity in Wallonia (housing, industry, services, transport of people and goods, agriculture and forestry, waste management and energy transformation).

The **bonus/neutral/malus system** aimed at encouraging eco-responsible behaviour when individuals are purchasing a vehicle continues to have an effect. The determining factor to trigger an incentive (eco-bonus) or additional taxation (eco-malus) is the average value of CO₂ emissions in g/km of the vehicle being purchased. If it is low, it means the award of a type of eco-bonus incentive, if it is medium it is neutral for the citizen and for high levels, it leads to additional taxation when paying road tax.

This system has proved effective, and has brought about significant reductions in the average rate of CO₂ emissions per kilometre driven by new vehicles brought into circulation by individuals. The average rate in 2011 stands at 118.7g for Wallonia, compared to 142.3g/km in 2007.

In 2012, the "clean engines and sustainable mobility" incubator was made available to young innovative companies operating in this sector within the automobile Campus of Spa-Francorchamps. This "Campus" continues to improve the collective equipment of the pole and training of the Post-graduate "Sustainable Automotive Technologies Engineer", in collaboration with the University of Liege (launch of a 3rd year 2012-2013, with improvement based on assessment of the pilot scheme). It is planned that this training should be extended to the degree level.

Regarding reduction of **road traffic**, charging lorries according to kilometres driven will be put in place in 2016, in collaboration with other regions whilst the introduction of a fixed user rate is planned for light vehicles – the electronic vignette system.

Still on the subject of transport, the Walloon Government is continuing its policy for improving **combined transport**. In particular, let us underline the project connecting Liege airport to the TGV-Freight railway line, and investments in the development of autonomous ports.

Finally, regarding public transport, an overall investment plan has been decided upon for **sustainable urban mobility** (Liege, Charleroi, Mons and Namur). In particular, preparatory work for the realisation of the Tram in Liege is ongoing.

3. Objectives of the Europe 2020 Strategy

3.1. Employment

In accordance with European guidelines and recommendations, the Walloon Government is continuing and strengthening its **active policy for entry into the job market**, by targeting in particular the participation of young people and new jobseekers, but also those members of the public who are removed or who have been adversely affected by the crisis. In this context, the mechanism of personalised support for jobseekers has been set up and since 2010 it has enabled over 300,000 to benefit from its support. Public employment and training services have also undergone radical reform by refocusing their missions on priority areas. Furthermore, matching supply and demand of labour is improved by developing lifelong training, with particular attention paid to occupations suffering from shortages and “green” occupations and support for employee mobility.

Finally, the Governments have also paid particular attention to the fight against **youth unemployment**.

3.1.1. Putting in place personalised support for jobseekers

The objective of the reform is to strengthen socio-professional insertion for jobseekers by setting up a unique support process for everyone, taking the form of an advisor for referral and adjusted according to the individual characteristics of those concerned. The decree was published in the Belgian Monitor in January 2012, and its implementation decree was published on 19 September 2012.

Currently, the aim is to take responsibility for:

- In the month after the month of registration at the FOREM (job centre) young people under 25 newly registered after completing school and with at most a secondary-level school certificate of higher secondary-level education ;
- In the 2 months after the month of registration at the FOREM young people under 25 after completing school and with higher education or university qualifications (for the latter contact with a call centre is made from the 1st month);
- At the latest 6 months after the month of registration at the FOREM the other jobseekers;
- Those called up by the ONEM (National Employment Office) outside the support period and offering them less extensive additional support.

Jobseekers targeted by the 2004 cooperation agreement between the Federal State, the Regions and Communities relating to support and to active monitoring of the unemployed are fully covered in the context of the mechanism relating to personalised support.

This personalised support process has gradually been introduced since January 2010 according to a phased introduction of advisors. At the end of February 2013, 490.5 full time equivalent advisors (694 people) are allocated to providing support. In addition to these advisors, we must include the network of FOREM social assistants (20 people, 16 of which full time) who are responsible for those with particular difficulties.

In 2011, nearly 100,000 people benefited from support, including retraining units, of which 22,181 were young people under the age of 25. In 2012, 108,741 jobseekers (excluding retraining units) were provided with support.

Among those being provided with support, particular attention is paid to women (50%), to young people under 25 (35%) and to those with fewer qualifications. Thus regarding the level of the qualification obtained, 47.5% held a basic certificate and/or a certificate in 1st level secondary school education and 37.5% held a certificate in 2nd level secondary school education.

3.1.2. Reinforcing effectiveness of public employment and training services

The public employment service, **the FOREM**, underwent a radical reform with the intention of refocusing on its basic missions (entry of jobseekers into the labour market with a prospect of a sustainable and quality job and satisfaction of employers' recruitment needs), to restructure it as a result and to optimise allocation of means and resources for greater effectiveness and efficiency.

The 2011-2016 management contract and the decree revising the structures of governance and the FOREM's organisational diagram were adopted in 2011, and the decree modifying its organic decree was adopted by Parliament in May 2012. Implementation of the new guidelines provided by the management Contract will take effect over the period 2011-2016.

The reform of the **Walloon institute for dual education and training of independent professions and Small and Medium-sized Enterprises** (IFAPME) is almost finalised. The new management contract for the period 2012-2017 was signed in February 2012 and on the second reading the Walloon Government adopted the draft decree amending the decree relating to the IFAPME in February 2013. This should be adopted at the start of the second quarter of 2013.

The aims of this reform are mainly to place the Institute as the reference stakeholder in Wallonia for professional dual education (training with work placements) and training in business creation and to create a network structure for the Institute and its various centres.

3.1.3. Strengthening policies for lifelong training and mobility

Lifelong training and improvement of balance between supply and demand are the focus of a particular effort from the Governments (see also section 3.3). Firstly, through targeted reinforcement, with the support of structural Funds, training provision, in particular for occupations suffering from shortages, or in demand (green occupations, poles of competitiveness, ICT), and languages. Secondly, through development of training including work placement, of vocational education and closer collaboration with sectors (sector agreements). In this perspective, links between regional and community policies regarding teaching and training are strengthened.

The **"jobs in demand" plan** is made up of three work areas: analysis of skills provided and sought after, adaptation of the supply of vocational education and pre-vocational education and making a connection between supply and demand of skills. The assessment for 2010-2012 is as follows:

- 158,233 jobseekers benefited from an assessment interview with a referral advisor including 85,679 young people under 25;
- 23,541 jobseekers carried out a skills test for jobs in demand, including 3,157 connected to sustainable development;

- 2,381,180 extra hours of vocational training were provided by the FOREM (job centre). Among those, 1,131,767 “green” hours were provided, connected to jobs from the 1st Employment-Environment Alliance;
- Pre-vocational education has been implemented since November 2012, exclusively in green jobs;
- 205,864 job offers have been issued;
- 57,287 jobseekers have taken part in preparation sessions and/or direct meetings with employers;

Through the “Language” Plan financed by the Marshall Plan 2.Green, the Walloon Government places emphasis on **learning languages** (national languages and English) as a factor of **mobility for workers and of openings in Wallonia**. The main audiences being targeted are jobseekers, workers and young people. The “Wallangues (wallanguages)” platform, launched at the end of 2011, has been a real success, with 210,000 people registered to date, well beyond the target of 150,000 registrations (set at the end of 2012). Furthermore, 97,152 training vouchers have also been used in exchange for language learning in 2011 and 89,540 in 2012.

We also note that 274,570 hours of intensive language training have been provided to job-seekers in 2011 and 297,297 in 2012.

Various grant systems are also being developed:

- Linguistic immersion grants intended for jobseekers for work placements in businesses in another community/country or in order to perfect their linguistic knowledge in language schools: 364 beneficiaries in 2011 and 579 in 2012.
- Immersion grants for speakers to stay for a year, or one or two semesters, speaking a foreign language: 409 beneficiaries in 2011 and 459 in 2012.
- The first linguistic immersion grants for students from the IFAPME network were awarded in December 2011. Projects commenced at the start of 2012 and aim to allow students to carry out a work placement in a company or training in a language school. 27 grants were awarded in 2011, and 66 in 2012.
- BRIC grants (Brazil, Russia, India and China) have also been set up for students coming out of higher education or university in September 2012. In 2012, the target of 32 grants was exceeded since implementation, with 40 grants being awarded. At the end of January 2013, 58 courses were already planned. 55 applications were also expected for departures in May or in the second half of the year.

To improve **inter-regional mobility for jobseekers**, the partnership between the VDAB (public employment service of Flanders), Actiris (Brussels-Capital Region), ADG (German-speaking Community of Wallonia) and Brussels Training (Brussels training services) has been intensified. An inter-regional data system was created with the aim of favouring exchange of information on job offers experiencing a shortage of labour. In 2011, the FOREM received 114,070 job offers from the other Regions and issued 55,983. In 2012 the FOREM received 103,213 job offers from other regions and issued 46,478.

Combined VDAB/FOREM teams have also been set up. They carry out active management of positions, select candidates and, where necessary, support them in businesses. They also organise “job dating”, that is, meetings between jobseekers and one or more employers from the same sector or with some SMEs on the same site, with several positions to fill. In 2011, these combined teams managed 5,809 positions for Flemish businesses and organised 52 “job datings”. In 2012 they managed 6,512 positions and organised 49 “job datings”.

Action is also being taken in this direction to develop the framework of cross border cooperation programmes (Innovation and Environment Regions of Europe Sharing Solutions INTERREG) in order to increase integration and stimulate the labour and training market of the areas concerned. Thus, in the context of the Eurometropolis Lille-Kortrijk-Tournai a training and employment Forum is organised (the 2012 event brought together 8,000 participants and 100 Companies providing 450 job offers), and a structural partnership between public employment services has been developed.

3.1.4. Youth unemployment

The fight against youth unemployment is a priority for the Governments. Indeed, nearly 35% of people supported within the personalised support mechanism are young people under 25 years of age. 48% of jobseekers being supported do not have a 2nd level secondary school qualification.

The Marshall Plan 2.Green has developed an integrated approach based on stronger links between training, teaching, employment and companies. In particular the emphasis is placed on qualification with work placements (see section 3.3) and the gradual generalisation of courses to enhance professionalism in the pathway of the jobseekers, in particular for young people. In the context of personalised support, different measures can be proposed to young jobseekers throughout the pathway according to their own situation.

These measures aim to propose concrete answers suited to their specific needs.

In particular, let us mention:

- “Job trials” that enable the target audience to be directly immersed in the reality of unpopular/hard-to-fill occupations and high growth occupations – including green occupations – in the job market. The mechanism put in place by the FOREM has been extended to other operators (IFAPME, EFT (Companies for Training through Work)/OISP (Socio-Professional Insertion Bodies)); from 2010 to 2012, 3,757 jobseekers have benefited from it, including 1,669 who tried out an occupation connected to the 1st Employment-Environment Alliance.
- Sessions, both collective and individual, helping the young person to focus on one or more occupations and identify a professional plan suited to his situation. These sessions also offer the opportunity to draw up a suitable action plan enabling the young person to make this plan a reality (job shadowing, work placements, placements in professional situations);
- Organised distribution of the possibilities the current market offers these young people; emerging occupations and occupations in demand, as well as full information on employment aids, linked to an employer committing to a jobseeker (Activa, WinWin plans, providing financial incentives for the hiring of the first three workers).
- Providing awareness and support regarding possibilities of working in another region (e.g. close collaboration with the VDAB) and information on possibilities of work placements and jobs in other countries, through international mobility advisors from the FOREM (connected to the EURES (European Job Mobility Portal) network);
- Awareness of business creation;
- Guiding some young people towards operators benefitting from specific expertise;
- For the most vulnerable young people, a multidimensional pathway (including social and professional dimensions) that enables problems resulting from the area of professional insertion to be resolved. This pathway may be organised over a longer period (maximum 2 years). The young person may also be referred to a social worker (since 2011);

The measures shown in the “Teaching and training” chapter have also had an impact in the fight against youth unemployment.

3.1.5. Reconciling the work/life balance

Within the context of the Marshall Plan 2.Green, several measures are implemented aiming at a better work/life balance through improvement of local services such as childcare and care for individuals. It is a matter of removing one of the obstacles to investing in a professional career, in particular for women, but also to generate employment.

Firstly, through employment support mechanisms, employment in these structures is perpetuated and strengthened (see section 3.4.1). Secondly, investments in crèches (call for project proposals forecast for 2013) and care homes (53 projects) are increased. Regarding crèches, the Government of the Wallonia-Brussels Federation is working on the “Cigogne 3 (Stork 3)” plan.

3.2. R&D and innovation

The two Governments are continuing their efforts to intensify investment in R&D and in innovation and to improve the effectiveness of policies linked to European guidelines, in particular, the flagship initiative “The Union for innovation”. It is firstly a matter of supporting excellence in scientific research and making Wallonia’s active participation in the European Research Area more robust. Secondly, emphasis is placed on the distribution and development of results of research and innovation in the widest sense within the economic fabric, as well as on improving the functioning of the regional innovation system in all its elements. In this perspective, the implementation of the 2011-2015 Integrated Research Strategy and the “Creative Wallonia” Plan has been continued.

In the context of the **2011-2015 Research Strategy and the Marshall Plan 2.Green**, the following developments are to be ticked off for 2012:

- The “**Wallonia-Brussels Partnership for researchers**” is ongoing and in 2012 a total of over €1.5 million was allocated to its implementation, in particular through support for doctors in the job market, development of doctors in public service, insertion of a “genre” approach in scientific careers and the perpetuation of 10 researchers in the FRS-FNRS. (Scientific Research Fund – National Scientific Research Fund).
- The Government of the Wallonia-Brussels Federation, by decree, recently consolidated the legal and budgetary basis of all **Funds associated with Scientific Research Funds** (FRS-FNRS). That allows financial efforts made by public powers to be continued, as well as the jobs of the researchers.
- Some €5.8 million have been jointly allocated by Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation to insert teams of researchers in the **European infrastructures of the ESFRI Roadmap** (PRACE, SHARE, LIFE WATCH, ICOS, BBMRI and ESSurvey.5).
- A second “**Public Private Partnership**” (PPP) call with an indicative budget of €6 million was launched in June 2012. The PPP allows for the financial resources of Wallonia to be put together with those of a company or research institution to meet the requirements of a technological breakthrough in a determined activity sector.
- Several calls for projects connected to the priority themes of the 2011-2015 Research Strategy have been launched:
  - Call to submit projects in “ICT and multimedia to be used for sustainable development”, entitled **GREENTIC** (September 2012), with an indicative budget of €10 million. It involves making ICT greener but also mobilising it for use in a greener development.

- Nearly €40 million were dedicated to R&D projects for **poles of competitiveness** in 2012 (the 8th call for project proposals, dedicated to sustainable development, was approved in November 2012).
  - In the context of the mobilising **RELIABLE** Programme dedicated to intelligent and sustainable electrical networks, two projects were taken on in July 2012, worth a total of
  - €4.6 million. The **WB Health** programme, centred on health, extending life expectancy and improving quality of life in a context of sustainable development was launched at the start of 2013 (€14 million, a joint Wallonia-Brussels call).
  - A call to submit projects concerning promotion of **eco-materials for construction** was also launched in October in the context of the Employment-Environment Alliance.
- The Walloon Government recently set up methods to create the **Walloon Institute for Sustainable Development** (WISD); this will be one of the areas for the all **new Fundamental Strategic Research Funds** (FRFS), accommodated within the FNRS. The WISD will have a budget of €5 million per year to finance fundamental research in sustainable development. It will include a platform for animation and development. Furthermore, the **Walloon Virtual Institute of Research Excellence in Life Sciences and Biotechnology, WELBIO**, also accommodated within the FRFS, will be continued at a level of €6 million per year, 15 projects were financed on the first call for submission, for a budget of €9.5 million; these projects have led to the creation of 35 jobs and the publication of 4 works and 35 scientific articles. 8 projects were selected at the start of 2013 in the context of the 2nd call for project proposals to be submitted.
  - Finally, the Government asked for 22 **approved research centres** to be brought together into 7 institutes, in order to simplify the landscape of these research centres and to guarantee cohesion among the subjects handled within them. A **body called WAL-TECH**, tasked with ensuring the visibility of the Institutes and management of internal collaboration will oversee these institutes. The objective is to increase the service provided to businesses, in particular SMEs, wishing to improve their process or to develop a new product.

Furthermore, two areas of action have been led by the Governments with a view to ensuring **overall cohesion between the various R&D policies being followed at federal, community and regional levels**, and to exploit possible synergies in full:

1. In 2012, reinforcing the Joint Action Plan between Wallonia, the Wallonia-Brussels Federation and the Brussels-Capital Region by adding four measures:
  - Development of collaboration in the area of researcher training and access to the job market for those with the title of Doctor.
  - Comparison, evaluation and possible harmonisation of different tools allowing doctorates to be carried out in business-university partnerships.
  - Bringing closer together the two interfaces connected to Industrial Higher Institutes.
  - Setting up of the Wallonia-Brussels Council of Scientific Policy.
2. Adoption of a joint action plan shared by Flanders, Wallonia and the Walloon-Brussels Federation for recovery through R&D, adopted by the 3 Governments on 7 December 2012. This aims to take a series of actions around 3 areas: launch of joint calls for submission of projects, strengthening collaboration between regional and community actions and definition of common positions, particularly at European and international level.

Furthermore, the implementation of the **Creative Wallonia Plan** is ongoing. This plan, which aims to favour the emergence of a generalised culture of innovation in Wallonia, mainly targets the world of teaching and businesses, SMEs in particular. It can be broken down into about thirty actions, aimed at promoting the creative economy (awareness, training), fertilisation of innovative practices and support for innovative production, with an emphasis on SMEs placing innovations on the market. The networking, external openings, ICT etc. are the levers that cut across the Plan. At the moment, 22 actions (that is 67%) are in the implementation or preparatory phase.

In addition, Wallonia is one of the 2 winners of the “European Creative Districts” call for proposals, launched by the DG Enterprise and Industry of the European Commission in the context of the CIP (Competitiveness and Innovation Framework Programme). The Walloon project, “**Wallonia Creative District**”, will be extended over 2.5 years and will allow Creative Wallonia to be placed as a reference plan at European level, to develop the plan’s innovative approaches and to open it up internationally. The budget is of €1 million and is 50% co-financed by the European Commission.

In 2012, the implementation of Creative Wallonia continued in the following areas:

Awareness and training:

- 2nd edition of the **Week of Creativity** (November 2012): organisation of 25 events centred on methods and Creative Experiences, discovered by over 40 innovative businesses and organisations (Creative Nuggets). Over 5,000 participants including over 1,000 through training activities in the creative economy.
- 1st edition of the “**Creative People**” call for project proposals that aim to promote creativity and innovation through innovative initiatives in training and awareness that open up audiences and disciplines. Around one hundred applications were entered and 8 winners were selected (maximum of €35,000 support over one year).
- **ID Campus** Platform: An educational product aimed at future economic stakeholders centred on creativity and innovation. 10 innovative projects were explored of which 6 were carried out. Training of nearly 216 students and awareness for nearly 380 individuals to the problems of creativity. Result phase 2: Creation of a non-profit organisation and structure of the partnership, launch of additional training programmes/masters.
- The “**Cyberclass**” mechanism showed real progress this year, with 97% of the 3,350 schools concerned subscribing to the process. Furthermore, nearly 180 schools of all levels of teaching applied to the pilot project “digital school” and 28 innovative teaching projects were selected and are underway.
- “**Innovation Lunchtimes**” organised by the Public Service of Wallonia brought together about fifty civil servants and members of public interest bodies to each of the 4 events in 2012.

Supporting development of innovative activities:

- **Nest-up** is an accelerator for innovative businesses that consists of an intensive nine-week residential coaching course. During the first event of this nature, 6 projects were selected from among the 58 applications.
- **Cowollania** is the network of spaces for co-working Walloons. Selected from 8 projects (Namur, Tournai, La Louviere, Louvain-la-Neuve, Charleroi, Liege, Seraing, Mons), 6 of which were officially inaugurated.
- Through the **prototyping** mechanism, support for SMEs bringing refined technological prototypes to the market, 13 projects will be supported by means of recoverable advances, and 8 projects will obtain subsidies.

- To help bring innovative products or services to the market, 7 winners were selected at the second call for project proposals “**Boost-up/ Creative Industries**”. 6 projects are being supported through the call for project proposals “**Boost-up/Cross-media**” (2nd edition).
- The creation of the **Trend Observatory** aims to put in place a structure to capture trends, needs and opportunities and is a tool to help with decision making for economic and scientific operators as well as Walloon public authorities: an initial file covering a project in South Africa (involving 3 Walloon partners and 4 African partners) has been distributed to the AWEX (Wallonia Export and Foreign Investment Agency) and WBI (Wallonia-Brussels International) networks. A second file has been finalised and is ready for distribution.

For 2013, actions will be continued and strengthened and new actions will be launched:

- Launch of a tool for diagnosis of innovation potential for SME.
- Creation of Creative Labs in two Higher Education Establishments of Teacher Training in order to test the possibility of extending the tool and see if eventually all pupils of basic teaching could benefit from new approaches in this subject.
- Creation of one or more Living Lab/Fablab: a feasibility study is underway.
- Fulfilment in the 1st semester of an assessment of the Creative Wallonia Plan.

Finally, let us indicate that **peer assessment of the regional innovation system**, produced by the OCDE, was finalised in 2012 and publicly presented at the start of 2013. This analysis has already guided the Government in several areas of reform, in fact mentioned in this document, in particular with regard to the reorganisation of the innovation landscape in Wallonia (Creation of WALTECH, of the Enterprise and Innovation Agency); furthermore it backs up the Government concerning consolidation of different policies, in particular the poles of competitiveness, the integrated Research Strategy and the Creative Wallonia Plan.

3.3. Education and training

The Walloon Government and the Wallonia-Brussels Federation implement an integrated approach aimed at developing **lifelong training** based on a stronger link between regional and community policies regarding teaching and training, and at improving the balance between supply and demand of the market, in particular at local level. The objectives being pursued cover reducing school drop-out rates, reinforcing the population’s level of education and qualification and improving the quality of teaching, in line with European guidelines.

The main areas of work underway and their state of progress are described hereafter.

3.3.1. Deciding a new basis for what forms a qualification

This reform aims to strengthen the effectiveness and attractiveness of vocational education leading in order to meet young people’s expectations in a better way, as well as the needs of the employment market and society as a whole. This requires going back to the roots and simplifying its structures. The “**qualification by units (CPU)**” experiment is a decisive step in this direction.

In order to fight against leaving school early, resorting to re-sitting in the last two years of compulsory teaching is replaced by a system of continuous remedial teaching. An experiment has been carried out since 1 September 2011 and involves 4 occupations. Complete implementation in these 4 occupations is forecast for 2013-2014 and will then be extended to other occupations.

A significant teacher-training programme has been designed for the implementation of the CPU, bringing together the Inspectorate, the advisory and educational support units and services, the IFC (Professional Development Institute) as well as the non-profit organisations for continuous training for networks.

At European level, the CPU-Europe project is carrying on with its work: visits took place in Finland, France, Luxembourg, Catalonia and in the German-speaking community to learn about local projects. The intermediary report was approved by the European Executive Agency. Following a call for project proposals from the Commission, a group of ECVET (European Credit System for Vocational Education) experts was set up in the Wallonia-Brussels territory.

The opening of the **Advanced Technology Centres (CTA)** is continuing at an accelerated pace (out of the 31 projected CTA, 23 are open) with support from the structural Funds. These provide pupils and teachers with the very latest equipment. Teacher-training in technical and professional teaching is a priority. Furthermore, since the start of the Marshall Plan 2.green over 2 million hours of training have been provided in **Competence Centres** aimed at Teaching, thus enabling hi-tech equipment and/or skills to be made available in different sectors. This training has had an impact on 53,000 participants divided up as follows: 7,675 teachers and 45,883 young people (pupils from secondary-level vocational education, students from non-university higher education and from Social Promotion Teaching).

The **Interagency Vocational Education Steering Committees (IPIEQ)** are now in place. After carrying out operations to increase awareness of technical occupations and industries, since 2011 they have been concentrating on redeployment of secondary-level vocational education through measures supporting creation of options leading to jobs, maintaining options with low numbers of participants and merging options. In 2013, an initial overall assessment will be carried out.

The improvement of general education of pupils of vocational education is underway. Firstly, the existing references are redefined according to the European reasoning of *learning outcomes*; secondly, the timetables are being reviewed and the shared training part will be reinforced.

Finally, a **pilot scheme of development and organisation of training units of Social Promotion Teaching via e-learning** has been launched. A process of increasing the value of acquired training organised by private or para-public firms has been set up, following the example of the one already being organised in Flanders. Students, workers in firms are registered in a social promotion establishment but carry out their training via e-learning.

3.3.2. Dual education reform

This reform aims to set up a unique “**Contract of Dual education**” for young people registered in dual education, alongside their compulsory schooling. It will replace the apprenticeship contract and the socio-educational integration agreement. It will be presented to the Governments in 2013. Furthermore, obtaining the CQ6 certification for the IFAPME (Walloon institute for dual education and training of independent professions and Small and Medium-sized Enterprises) is already underway for some training programmes. In this respect, gateways between Training for Company Director and the bachelor exist in the form of a pilot scheme (EPS/IFAPME partnership). These gateways are to be continued.

Lifelong learning involves **recognition** of the different operators outside teaching. With regard to this the Wallonia-Brussels Federation has taken steps enabling young people who have pursued a dual education programme to obtain the same certificate of qualification as those in compulsory education. In addition, those holding a corresponding certificate of qualification issued by the IFAPME or the SFPME can obtain the Certificate of higher secondary-level education in social promotion education.

A **French-speaking framework of certifications** should be finalised during the year 2013 to connect with the European certifications framework (CEC – EQF). The French-speaking framework with 8 levels will be based on tools developed in the other Communities of the country.

Moreover, the new management contract from the IFAPME, signed on 2 February 2012 reasserts the priority placed on dual education.

Furthermore, the functional model of alternated training between the business world and training at a training centre will also be used in the context of a new specific measure for **young jobseekers** registered with FOREM, in connection with the transition placements provided by the federal state (a pilot scheme underway in the construction sector).

A draft decree will be presented during the 1st quarter of 2013 organising **secondary education placements**. The placements are mostly organised at the initiative of the organising authorities. The ambition is to gradually make them compulsory by equipping establishments suitably. A communications campaign will also be carried out, aimed at the professional sectors and associations. Experiments providing full-time pupils with technological immersion in companies are currently being carried out in this same framework.

The first **pilot schemes of training with work placements in higher education** started at the beginning of the 2011-2012 academic year in 4 new masters: production management, site management (option for sustainable construction), analytical engineering (aiming for biochemistry), and Facility Management. As these have demonstrated their added value in terms of optimising skills development and better links with expectations of the job market, they will be continued and widened.

3.3.3. Promotion of technical occupations and industries

The year 2012 was marked by the organisation of **EuroSkills** in Spa-Francorchamps. This event enabled 43,000 to learn more about certain technical and manual occupations. “trade-villages” have been installed for selection tests and have been visited by over 2,500 young people. This initiative will be renewed from 2013 and will be a part of an **integrated plan for promotion of qualifying industries** and development of pupils visiting them. Consideration is being given to carrying on with the locations related to the occupations and technical industries.

Furthermore, 2013 was declared as **the year of skills** in Wallonia, in collaboration with the Wallonia-Brussels Federation. The aim is to focus on using citizens’ skills and more specifically, technical expertise, with the prospect of support for economic development, by leaning on the triptych “Teaching, Training, Employment”.

With the same reasoning, a cooperation agreement was approved on its 1st reading on 7 February 2013 regarding the **areas of employment and poles of synergies**. They aim to establish a true local partnership between all levels of educational establishments, training suppliers, the sectorial funds of businesses and inter-professional social partnerships. The aims are to improve the quality of training provided by training and teaching suppliers (in particular for occupations where there is a shortage, where jobs are hard to fill or in emerging occupations in the area), to harmonise training provision, to ensure its coherence with the area’s economic needs (in particular through internships and work placements) and to enable optimum use of resources (personnel, equipment, buildings).

Finally, after an experimental phase, the **French-speaking Professions and Qualifications Agency** (SFMQ) has started to produce a series of new profiles of occupations and training. These training profiles, approved by all stakeholders in teaching and training will be broken down into training references or programmes of lessons.

3.3.4. Reducing numbers of school drop-outs

The idea of dropping out of school is wider than just leaving school: beyond those who have “given up” along the way, dropping out of school also involves pupils who miss classes either more or less regularly, those (fewer in number) who are not enrolled despite the fact that school is compulsory for them, those who are physically present at school but whose presence does not guarantee the cognitive, affective, relational and social investment that is indispensable to learning.

In French-speaking Belgium, several policies, measures and practices contribute directly or indirectly to reducing the numbers dropping out of school and take part in an overall response to the subject, as described hereafter.

Firstly, let us mention that a **draft decree aiming to set up an inter-sector mechanism of joint policies in favour of staying on at school, violence prevention and education and guidance** is being prepared. The aim is to join up the various measures and mechanisms into an overall inter-sector policy, aiming at young people of school age regardless of whether they are attending school or not. The approach will be systematic and will join up the various relevant areas (school, family, cultural). The areas of the mechanism (staying on at school, violence prevention, education and guidance, youth well-being) will be dealt with at three levels: local level of the school and the area, an intermediate level and the overall level of the Wallonia-Brussels Federation.

– **Systems of gathering data and taking information:**

- The teaching indicators in particular enable pupils who disappear from the “counting” database to be pinpointed although they were enrolled the previous year in a year of study that did not lead to obtaining a higher secondary-level education diploma.
- External assessments that do not lead to certification and the missions of the School Inspectorate and educational advisors enable the analysis to be refined.
- An “overall register of those coming out of higher secondary teaching” (bringing together a teaching file and an employment market file) and other research on the same theme are underway in the Brussels-Capital Region and will be extended to the whole of the Wallonia-Brussels Federation.
- An Observatory of violence and school drop out in the Wallonia-Brussels Federation is gradually being set up.

– **Preventative measures:**

- New adjustments to the reform of primary and secondary education will be implemented in 2013.
- The decree organising differentiated supervision and the enrolment decree aiming for a greater social mix within secondary education establishments.
- At the start of 2012, the Government took measures relating to class sizes in primary and secondary schools. The decree enables supervisory means allocated to schools to be used in the best way, with the aim of setting a maximum number of pupils per class.
- The DASPA (Mechanism for Welcoming and Schooling New Migrants) Decree of 18 May 2012 that replaces the decree of 14 June 2001 (decree on reception classes) and puts in place arrangements for receiving and schooling newly-arrived migrant pupils. These new, more flexible arrangements aim to provide reception, direction and insertion of migrant pupils, but also to offer school and educational support suited to the learning profiles of the pupils and finally to propose an intermediate stage of schooling of a set period before schooling in an ordinary class. The subsidising of 38 DASPA in prima-

ry teaching and of 36 DASPA in secondary-level teaching has been approved for the year 2012-2013, bringing their number up to 74, that is 9 additional sets of reception arrangements.

- The well-being unit pilot scheme: since 2011, 80 school establishments, from all networks and of different levels and types have been taking part in the scheme, for a period of 2 years. At local level, the aim is to enable the establishments concerned to mobilise a recognised and institutionalised team so as to develop an overall sustainable policy of prevention.
  - The Décolâge (“Lift off”) community aims to mobilise all adults working with children and encourage each to reflect carefully on the implementation of credible alternatives to maintaining and repeating of the year for those aged between 2.5 and 8 years. The assessment is used as a diagnosis to help with differentiated educational practices, during the school year. The effort is both collective and collaborative.
  - Provisions for training with work placements and measures taken by the IFAPME (see above).
- **Compensatory measures:** possibilities of appeal against a class council decision, gateways between different types of teaching, collaboration with youth support services and school mediators, recourse to distance learning, organisation of panels enabling a young person to receive a certificate although he left school without a diploma.
- **Structural measures aimed at continuing school in its widest sense:**
- The Services for Continuing School that temporarily welcome young people who have dropped out and provide them with support (social, educational, and pedagogic) with a view to reintegrating them as soon as possible into a teaching or training structure.
  - Teaching of Social Promotion and the IFAPME (2nd chance teaching) have extended their provision in order that the pupils who have dropped out of school can obtain a diploma. In addition, the current reform of vocational education (see above) should enable pupils who have abandoned their full time education course to continue it in social promotion teaching. An arrangement for validation of skills also allows for acknowledgement of previously acquired knowledge and experience and develops them in a training context.

Finally, we can mention **the extension of the cooperation agreement between the Wallonia Brussels Federation and the Walloon Region, with the AWIPH (Walloon Agency for the Integration of People with Disabilities) relating to the integration of children with special teaching needs into ordinary teaching.** This agreement provides a regulatory framework and organises collaboration between support services for integration that fall under the competence of the Walloon Agency for the Integration of People with Disabilities and school establishments.

3.3.5. Modernisation of higher education

From now on the Wallonia-Brussels Federation provides arrangements aimed at favouring the **mobility of students** of higher education. It is a matter of improving conditions, in particular financial and social, allowing a gradual strive towards the generalisation of a training period in another country and in a foreign language during their studies. This measure must consolidate the integration of higher education of the Wallonia-Brussels Federation into international networks.

The Government of the Wallonia-Brussels Federation approved, on 1st reading, the **draft “reform of the higher education landscape”** in January 2013. This reform aims to optimise resources and to raise performances in this sector: excellence of research, coherence of provision, quality of teaching, accessibility and promotion of success.

Synergies and collaborations between institutions are going to be initiated or strengthened. This action will be based in particular on a simplification of the existing system and on the consolidation of integration of the latter at European and international level. In this way, it will be about:

- Setting up a test for entry to higher education. This test will be compulsory and could cover different subjects, even ways of working;
- Clarifying student pathways;
- Redefining organisation of relations between establishments, in order to remove the unnecessary and ensure global cohesion;
- Ensure better management of public resources;
- Guarantee provision of local education that is as wide as possible;
- Develop programmes that support success;

Particular attention will be paid to the quality and efficiency of training in higher education, especially through a stronger link with research. Furthermore, continuing education programmes policies for developing teaching staff and internal quality assurance mechanisms should be brought about.

In concrete terms, the reform will be implemented by means of:

- The creation of the ARES, a body bringing together all stakeholders in higher education in order to improve coordination of what is offered, to strengthen collaborations and synergies. It involves in particular unifying the available resources in terms of research.
- The creation of 5 academic poles and inter-pole areas aimed at optimising the provision of education and services to students in the territory. Particular attention will be paid to the quality of training in higher education through in particular a strong link with research.
- The standardisation of the status of a student whether he is in a university, a High School (haute école) or a conservatoire and the more modular organisation of the school year that allows training modules in which the student has succeeded to be gathered together, so that he can advance further on his career path at his own pace.

Finally, higher education establishments will be subject to regular audits based on systems that are already proven. It is a matter of creating a multi-competence model with integrated reading of three points of view: educational, psycho-sociological and managing the establishment's resources.

Furthermore, the experiences of **acculturation** of students in higher education, and in particular future teachers, **to the realities of the business world** will be continued and widened.

3.4. Social cohesion and social action

Wallonia has made social cohesion a political objective that it defines as the ability of a society to ensure the well-being of all its members and as a dynamic process bringing together all means implemented to provide everyone with access to fundamental rights. Social cohesion is brought about by the strength of bonds that unite a group and depends on citizens having access to housing, employment, healthcare, culture and leisure. Therefore it is a cross-disciplinary, global approach that is implemented.

The main areas of the regional policy concerning social cohesion and inclusion cover education, training and entry into the job market, in particular by support measures for employment and development of the social economy. Regarding socio-professional insertion, the policy followed in Wallonia is universal, but particular

efforts are being deployed to support certain categories of unemployed people, in particular those furthest removed from the job market. Wallonia has also developed a policy of effective access to housing, and implements an integrated approach in fighting against extreme poverty, and fighting against and preventing excessive debt.

With regard to this, it supports the three priority areas identified by the Belgian Europe 2020 European Platform against Poverty: the active inclusion of those excluded from the job market, the fight against homelessness and insecure housing and the fight against child poverty.

3.4.1. Active inclusion

A draft decree, aiming to put in place a **welcome and reception pathway for newly arrived migrants**, was adopted by the Walloon Government in December 2012.

The welcome and reception pathway will concern any foreign person who has been staying in Belgium for less than three years and who has a residency permit of over three months, with the exception of citizens of a member State of the EU, of the EEA and Switzerland and members of their families. To start with, it will be in place at the 8 regional integration centres or welcome centres and it will be made up of **4 essential areas**:

- **The initial welcome:** upon registration in a commune, the person will receive the necessary information relating to the welcome and reception pathway and will be directed to the competent Welcome Office. He will have to present himself at this reception within 3 months, or be subjected to sanctions. This reception will be personalised and will include:
  1. Information on the rights and duties of every person living in Belgium;
  2. A social assessment: assessment of knowledge (the French language, professional training, qualifications) and the candidate's expectations;
  3. Help in carrying out the front line administrative measures to enable them to meet all their obligations quickly and to benefit from fundamental rights.

The newly arrived migrant will be offered a welcome and reception pathway that will be formalised by an agreement lasting up to 2 years. This will include a **training plan** and **socio-professional support**.

- **Training in the French language** depending on needs;
- A module of **citizenship training**;
- **Socio-professional orientation:** this is organised by approved bodies in the framework of local integration initiatives, by bodies approved by public authorities and the public authorities themselves.

Furthermore, Wallonia is continuing its policy of **support for people removed from the job market**, in particular regarding the elimination of illiteracy and job support:

- Regarding the **elimination of illiteracy**, the multi-year agreement (2012-2013) between the Walloon Region and Reading and Writing in Wallonia will be renewed in 2013. This covers 4 main areas of work: support for developing the reasoning of territorial action plans for elimination of illiteracy, development of detection of illiteracy, strengthening of the provision of training programmes and in particular for those (re)joining society (social re-integration), support for worker training. An overview of actions completed in 2011 was carried out by an external assessment in 2012. This aimed to assess the complementary nature and coherence of objectives, their methods, and complementary measures, as well as to construct a benchmark and offer shared performance assessment criteria of the arrangements. With a combination of

all finances, Reading and Writing in 2011 welcomed 2,535 learners (57% women and 43% men) and completed 442,343 hours of training.

- The refinancing of the operative provisions of article 61 of the organic law of the CPAS (Public Centres for Social Action) on **the hiring by companies of the beneficiaries of the social integration income**, at a level of 50%, was decided in 2011 and came into force at the start of 2012. Training and information have been developed at the CPAS.
- **Increase in childcare and adult care service provision in order to encourage reconciliation of the work/life balance:** in order to meet the end of regime requirement given to Europe in the framework of State aid for trade, there will be three separate systems regarding APE (Job Promotion Support) positions: commercial, non-commercial and local authorities. With regard to this, a new decree for the commercial sector is being developed and should be adopted in 2013. The aim of this new decree is to support small businesses when they create their 1st, 2nd and 3rd employment positions and to facilitate financial aid for certain target groups including those aged 50 and over, those under 30 and those having been without work for over 2 years.

At the end of 2012, for the non-commercial sector and local authorities, 2,436 ETP (Full time equivalent positions) were maintained, that is 2,746 people in jobs thanks to APE/PTP (Job Promotion Support)/(Professional Transition Programme). In addition to these positions, there are 953 ETP for 975 people in the commercial sector. Beyond that, the Walloon Government opened 260 new APE positions in 2012 in sectors targeting people with disabilities, the elderly and other groups. Out of these 260 positions, 223 have been authorised and 175 workers have already been taken on. Finally, 77 Full Time Equivalent Positions have also been granted for green jobs (recruitment is underway).

3.4.2. Housing

The policy of increasing and improving the quality of housing provision is continuing. In particular it involves increasing the stock of social housing and renovating the existing stock in particular with a view to improving energy performance and to awarding housing and energy allowances for improving private housing (see section 3.5).

Moreover, consideration is being given to the **financial structuring of overnight shelters**: consultation with public and community partners, and search for financial resources.

The Permanent Accommodation Plan relating to permanent accommodation in tourist amenities was updated in 2012.

The Framework Agreement for concerted organisation of **welcoming travellers** in Wallonia was renewed for the period 2012-2015 (April 2012) and pilot schemes carried out with Walloon municipalities are continuing.

3.4.3. Fight against excessive debt and against poverty

On the subject of preventing **excessive debt**, a portal was launched in March 2012. The reorganisation and professionalisation of the sector is underway, the decree will be adopted shortly and it is expected to come into force in spring 2013. The sector has obtained refinancing, the grant was index-linked and 32 APE positions are allocated to it.

A public financial services contract was launched in May 2012 in order to grant loans at reduced interest rates or with no interest within the framework of the **Platform to live well at home and for supported social credit**. A budget of €1.6 million over 4 years has been released.

- Credit for furnishing the home: for people over 65 with low incomes.

- Supported social credit: allows people with low incomes to obtain consumer credit depending on their social and financial situation. It is also a social tool to prevent excessive debt.

The Framework Agreement “**A poverty-free Wallonia by 2025,**” drawn up with the Walloon Poverty Reduction Network, will be renewed in the second half of 2013 for the period 2014-2016.

The **Social Cohesion Plan for cities and municipalities of Wallonia (PCS) 2009-2013** aims to support Walloon municipalities involved in promoting social cohesion in their area. The ambition of the PCS is to guarantee all citizens access to the fundamental rights related to medical care, employment, housing, culture and training. Two objectives are being pursued: social development of areas and the fight against all forms of poverty.

The PCS encourages social cohesion in 147 Walloon municipalities for a volume of jobs estimated at nearly 670 ETP. In total the Plan puts to use nearly €31 million (2011). In total, more than 1,700 actions are distributed in 4 areas: socio-professional insertion (24%), access to housing (11%), access to health care and addictions treatment (20%), rebuilding social, intergenerational and cultural connections (43%).

An impact assessment of the first Social Cohesion Plan for 2009-2013 is currently being finalised. A call for project proposals for the 2014-2019 PCS will be launched in 2013 to start on 1 January 2014.

The “**Children’s Rights” Action Plan 2011-2014** in Wallonia and in the Wallonia-Brussels Federation falls into two areas: information, training and education on the rights of children and the fight against social inequalities and discriminations. It is made up of concrete measures aimed at guaranteeing all children a sufficient standard of living, which requires paying particular attention to housing for children, parental support and ensuring every child a home, quality education and training, as well as fighting against health inequalities and against abuse.

A cooperation Agreement between Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation regarding the rights of children was adopted in July 2012. The Government decided to share existing services for children’s rights in the Wallonia-Brussels Federation and make them competent for the Walloon Region. Firstly, it involves setting up the General Delegate for Children’s Rights and secondly, the Observatory of Childhood, Youth and Youth Support.

3.5. Energy-Climate

The Walloon policy regarding energy is based on four fundamental areas: promoting rational energy use (this includes energy efficiency), developing renewable energies, ensuring universal access to energy and supervising the free electricity and gas markets.

In terms of climate policy targets, the Walloon Government aims to reduce emissions by 30% by 2020 and by 80 to 90% by 2050. In order to do this, a **Climate Decree** is being prepared, which sets out a means of realising and monitoring this target, as well as an **Air-Climate-Energy Plan** (see section 2.6).

Furthermore, the Marshall Plan 2.Green establishes a cross-disciplinary integration of the issues of sustainable development, and in particular energy-climate questions, which involves an integrated approach mobilising various areas of intervention: research and innovation, land development, finance, help and support of businesses, employment, training and industrial policy.

In the context of implementing the new Directive relating to **Energy Efficiency**, Wallonia intends to develop an active policy both in the residential sector and in industrial and tertiary sectors, and this is in order to comply with the various requirements of the directive (an exemplary role of the public authorities, in particular regarding renovation of buildings, a long term strategy to mobilise investment in renovating their national housing stock of buildings for residential and commercial use, the cumulative objective of energy saving at the stage of final use, conditions concerning energy audits and energy management systems, statements and explanatory invoicing, the promotion of efficiency regarding heat and cold, energy transformation, the transport and distribution of energy and energy services. The policies and measures regarding improving efficiency will be reviewed in order to comply with the new directive).

The long term Employment Environmental Alliance Plan is dedicated to improving the energy balance sheet and to reducing CO₂ emissions in the residential sector as a vector for job creation and added value in the construction sector and, more widely, in the Walloon economy. Furthermore, in the industrial sector, sectorial agreements aim at realising ambitious targets for reducing CO₂ emissions and improving energy efficiency resulting in the majority of high energy using sectors obtaining convincing results. Finally, in the tertiary public sector, Wallonia is following a policy of renovating its buildings (both public administration buildings and public housing) aiming for high-energy performance standards. Programmes providing direct financial support to investments complete these actions, both for the benefit of individuals and for the public sector, non-commercial bodies and the private sector.

Finally, in the context of the regional strategy for **renewable energy** development, the overall target is to strive towards 20% of renewable sources in the final energy consumption in 2020, of which a contribution of 8,000 GWh of electricity from renewable sources on Walloon soil.

3.5.1. Improving energy efficiency

1) In the context of the Employment Environment Alliance

The implementation of the multi-year Plan and about forty multi-sector contracts relating to the first Employment-Environment Alliance (AEE) adopted in 2011 by the Walloon Government is spread over the period 2011-2014.

The general aim of the first AEE is to improve the quality of building in Wallonia and the related energy performance, whilst at the same time ensuring the transition of the whole construction sector towards a more sustainable approach and improving its level of employment. This general aim is set out around 3 specific objectives:

1. Stimulating demand for renovation/sustainable construction of private buildings

This aim is pursued by setting up a coherent and attractive series of incentives. This is based around a public-household Partnership (PPM), that is to say a gradual plan for reform and rationalisation of existing incentives, supplemented by new financial and non-financial measures. It is based around 4 major areas:

- Setting up a single point of contact, taking on “ecopassers”, i.e. energy advisors (support for households) and setting up a building “passport” (Ecopass);
- A reform of “energy-housing” subsidies currently available to citizens in order to rationalise the programmes;
- Making available attractive AAE financing to households: the ecopack, a 0% credit coupled with increased allowances for packages of work (at least two different types of sustainable renovation work/projects);

- Additional incentives, particularly favouring tenants, as well as aiming at the transposition of Directives on energy efficiency and energy services and to the energy efficiency of buildings;
- A call for project proposals for producing exemplary buildings in the residential sector.

Regarding private sector businesses, different incentives have been adapted or created:

- Pilot scheme involving third-party investors related to the energy saving of independent merchants (support and financial mechanism);
- During its sessions on 20 September and 18 October 2012, the Walloon Government adopted, on its 1st reading, the draft agreements of the 2nd generation branch agreements as well as those for the transition phase between 1st and 2nd generation.
- Furthermore, a second call for project proposals to produce exemplary buildings will be launched during 2013, this time to benefit the tertiary sector;

2. Stimulating demand for sustainable renovation/construction of public buildings

This objective is being pursued through a series of actions aimed at:

- Public contracts: integration of social and environmental clauses in specifications, development of a non-regulatory reference system, etc.
- Implementation of a renovation plan for public housing (“Plan PIVERT”, WOODPECKER Plan). Projects were implemented in 2012; they involve 4,000 accommodations;
- Completion of pilot schemes in public housing;
- Development of public boiler rooms in the public housing sector;
- In 2013, launch of two calls for UREBA project proposals for schools, communal buildings and the voluntary sector, and energy renovation of Walloon administrative buildings.

3. Strengthening abilities of the construction sector, including training provision, for sustainable renovation/construction of buildings.

Several categories of action are being developed:

- The implementation of a comprehensive, integrated plan of “green” training: Many occupations are concerned and different partners are involved. Several audiences are being targeted: jobseekers, those in work placement training, students and their teachers. The actions also involve training and promotion of occupations, as well as guidance.
- Specific support of construction companies and the promotion of an entrepreneurial spirit, the creation of clubs of entrepreneurs for sustainable construction, the development and set up of a quality label for companies.
- A call for “green material” projects aimed at developing new industries in Wallonia (launched in 2012).

2) Within the framework of regulations relating to energy performance of buildings

The aims of PEB (Energy Performance of Buildings) in Wallonia, given a definitive definition until 2014, aim at striving towards the very low energy standard for all new buildings. In the longer term, the Government has adopted objectives aimed at the nearly zero energy standard between now and 2020. The optimum cost

study of these performance levels as well as the definition of zero net energy are currently underway. Furthermore, a zero net energy plan has been developed and communicated to the European Commission, in accordance with the stipulation of the Directive on that subject.

Alongside this work, energy advice procedures in the context of certification of existing buildings and the energy audit procedure have been combined in order to ensure greater coherence with the PEB method applicable to new buildings and to continue to promote the full audit, enabling the most relevant improvements to be more closely targeted. This combination was produced through the integration of the certification and the audit in the same tool. In practice, applicants, who want to, can extend the certificate by a personalised audit and conversely, those who carry out an audit will receive a certificate. In addition, the audit report will be fully reviewed in order to make it more legible and user-friendly and an explanatory brochure will accompany it. This convergence will take effect during the first quarter of 2013.

3.5.2. Development of renewable energy

The following measures and changes can be ticked off in connection with this objective:

- The setting of **green electricity quotas** for the years 2013 to 2016 (30.4% of green electricity in 2016) as well as a target to reach in 2020 (37.9% of final consumption of electricity). These new quotas, together with a three-yearly evaluation mechanism, aim to ensure the 2020 target is reached regarding electricity and renewable sources. In order to reach this target in the most effective, fair and socio-economically acceptable way, a reform of the mechanism of green certificates is being undertaken as well.
- Setting the wind power target of 4.500 GWh by 2020. This target is included in the new **wind power reference framework** adopted by the Government in February 2013. This strictly defines the rules for setting up wind farms and opens up a map of favourable zones, which will permit the installation of wind farms to be rationalised and clarified to benefit the population and the economy. The completion of a study listing skills of Walloon companies in the various segments of the wind power industry, from design to installation, also means we can foresee socio-economic consequences linked to the rise of the industry.
- The gradual reduction of support for electricity production by means of **photovoltaic** installations of less than or equal to 10kW has been continued, due to the drop in investment costs in these installations in Wallonia.
- Maintenance of allowances for **solar thermal energy** in new homes and the integration of these investments in packages of work giving immediate rise to an increased allowance in the framework of the eco-pack, measures of the Employment-Environment Alliance.
- The creation of a **biomass unit** by the Walloon Government, intended to prepare the biomass strategy. Its work is concentrated on the following 3 sets of themes: use of other options and incentives, sector conditions and the framework as well as sustainability criteria of biomass. The report will be offered for consultation to stakeholders in 2013. Furthermore, with the support of the energy fund, the Government has decided to carry out pilot schemes to increase the sustainable energy value of biomass.
- The start up of two pilot schemes involving **geothermal energy**, the first being aimed at supplying a heating network in Mons (work on this site is underway) and the second being intended to produce electricity, eventually coupled with recovering heat through a heating network (the geophysical survey has been completed). These pilot schemes are part of the framework of a geothermal strategy decided upon by the Government in the middle of 2011.
- Support for heating networks supplied from a biomass cogeneration, the first in a business park and the second in a rural environment.

- Furthermore, in the context of adapting the 2009/28/EC Directive and the Employment- Environment Alliance Plan, a measure to certify installers of systems of energy production from renewable sources and labelling the businesses is set up, in partnership with other federal and federated bodies.

4. Additional measures of reform

4.1. Industrial policy

For about ten years, the industrial policy in Wallonia has been undergoing profound reform. The dynamic was initiated through the policy of clustering, which brought about the development of about ten (cross) sector business networks, made up for the most part of SME. Since 2005, the Walloon government (in consultation with participants from industry and research and training) decided to reinforce this approach by adding an additional tool: the Poles of competitiveness (5 to start with and 6 today). Here the ambition is to support investment in disruptive technology that enables Wallonia to position itself as a competitive industrial area on a world scale.

This industrial policy, a priority of the Marshall Plan 2.Green, is designed to be a strategy of “**intelligent specialisation**” as the poles have been selected on the basis of their economic and technological weight in the regional economy, but also on the basis of their development strategies in the areas of specialisation in which they possess objective assets from the point of view of the context of world competition. In themselves, the clusters allow consolidation of the economic base in addition to the techno-economic areas of the poles and the targeting of specific niches: ICT, photonics, plastic manufacturing, and energy. Some other areas of the Marshall Plan 2.Green, in particular regarding RDI (Research Development and Innovation), land development, training, support for SME and internationalisation, are additional tools, making up the Government’s integrated industrial policy.

In order to consolidate its intelligent specialisation approach, in May 2012, Wallonia took part in a peer review in the framework of the S³ Platform, set up by the Commission.

The “**sustainable**” **dimension of industry** has also been strengthened within the framework of the Marshall Plan 2.Green, in particular through the creation of a pole of competitiveness, “GREENWIN” (sustainable chemistry and sustainable materials), which complements the action of the other poles and clusters regarding sustainable development, the launch of the Employment-Environment Alliance (see above) and the introduction of a new area of action regarding industrial ecology in order to increase efficient use of resources by industry.

Recent developments in the implementation of this industrial policy are summarised below.

4.1.1. Poles of competitiveness and clusters

In November 2012, the Government adopted its decisions in the context of the 8th call for project proposals aimed at Poles of competitiveness and at clusters and dedicated to the **set of themes of sustainable development**. 15 research projects (€29.2 million) and 4 training projects (€5 million), involving about one hundred partners were taken on. The 9th call for project proposals is currently being prepared.

For the first 7 calls for project proposals, 219 projects were financed for an overall intervention amount of €424 million (139 research projects for €366 million, 60 training projects for €49.5 million, 18 investment projects for €8 million and 2 infrastructure projects). Thanks to these projects, 2,642 jobs have been maintained and 4,500 new jobs are being created. Over 1,200 participants are involved in the dynamic.

Investment and marketing projects are also coming to fruition with support from SOFIPOLE. In addition this body is supporting the expansion plan of Wallonia Biotech Coaching (WBC) over the period 2012-2018 for an amount of €4 million. In order to strengthen the dynamic surrounding investment projects brought about by

the poles, in May 2011, the Government adopted methods of developing **Technological Innovation Platforms**, aiming to reduce the time taken to get new innovative products, procedures or services to the market, to help businesses. 4 platforms have already been identified in the context of the BLOWIN Pole.

Regarding the **internationalisation of poles**, AWEX is continuing its action and has contributed to the financing of 1,200 projects or measures to promote exportation and international visibility of the poles. That has enabled the poles to draw up nearly 30 international collaboration agreements (4 in 2012) with foreign partners. Experts from the sectors have drawn up 113 applications that have led to foreign investment, for an amount of €660 million, and 2,000 newly created jobs.

The process of identifying the clusters and poles in the context of the **European label** is underway, the 6 poles and 6 clusters having subscribed to the process. The Wagrallim pole is the first to have won the bronze label, and others should follow in 2013.

Finally, let us underline the efforts regarding **administrative simplification** that are being carried out in the implementation of this policy.

4.1.2. Industrial ecology

Within the framework of the Marshall Plan 2.Green different actions are being developed aimed at making the economy greener and integrating in a cross-disciplinary manner the sets of themes of sustainable development in industrial and innovation policies. Beyond the advances described elsewhere regarding the Employment-Environment Alliance, Poles of Competitiveness and support to R&D, the following actions may be highlighted:

- Creation of the **NEXT Platform** (June 2012): it involves a pilot scheme on an industrial ecology platform. This aims to promote projects of industrial symbiosis, aimed at minimising loss of resources (energy, materials, water);
- The launch in October 2012, with support from ERDF (European Fund for Regional Development), of a new tool for consultancy and eco-management (**Premio**). This allows SME to have recourse to skills in different areas (management of energy consumption, waste management, water consumption, mobility, use of ITC solutions);
- **Creation of an Eco-design Unit** within Wallonia Design, and start-up of an action plan in June 2012.
- Wallonia's participation in the Sherpa group of the **European Innovation Partnership in raw materials**;
- In the context of the GREENWIN Pole of Competitiveness, the following were identified in 2012:
  - **A university qualification in "strategic carbon management"**. It aims to develop consultancy business in carbon audit and/or master one area of expertise within his own business.
  - **A university qualification in Upgrading Biomass**. It aims at encouraging participants to use the potential of biomass so as to optimise their energy consumption and increase their material output.

4.1.3. Attracting foreign investors

Since 2010, Wallonia has been developing **"Welcome Offices"**, that is to say **incubators for foreign companies** that will enable companies from very specific origins to test the European market. These centres provide them with a series of services such as the presence of translators, administrative and logistical advice, assistance in understanding the language and culture, as well as the services of Awex-OFI. 5 such centres have been created in Wallonia, including 2 in 2012 (Charleroi (2012): Priority European markets; Louvain-la-

Neuve (2012): Japan; Arlon (2011): Brazil and Latin America; Liege (2011): India; Mons (2010): China). 2 new centres are planned (North America and South East Asia).

4.2. SME Policy

The process of implementing a **Walloon SBA (small business act)**, started in 2011, has continued in 2012. This Walloon SBA includes four main priorities: (1) the promotion of entrepreneurship in all forms, (2) the development of measures aimed at facilitating access to finance for SME, (3) the development of technological and non-technological innovation, and (4) the internationalisation of SME and their access to markets, that is to say both the domestic market and the external one. This process is meant to be participative and is subject to close monitoring. Every year the Walloon SME official draws up a report on the implementation of the SBA for the attention of the European Commission.

The 2nd Parliament of the SME took place on 6 November 2012; it enabled an inventory to be taken of works launched in 2011 and new lines of thought to be identified.

4.2.1. Entrepreneurial spirit and support for SME

- Launch of a **new portal for businesses** allowing them to access all information relating to the creation, development and financing of businesses (<http://www.infos-entreprises.be/fr>).
- The **Walloon Centre for Businesses in Difficulty** was set up in January 2013 (budget €250,000). It will involve providing better information for businesses and guiding them towards specialised services.
- The **“Airbag” Plan** for setting up as a full-time self-employed those who have been partially self-employed for over 3 years and people who have followed training to be a company director or a pathway with a support structure for setting up one’s own business (SAACE, a 12th SAACE was approved in 2012) came into force in the first half of 2012 (order of the WG of 3 May 2012)
- **Financial incentive to take on first 3 workers in TPE (very small enterprises):** The new APE commercial decree, which will be adopted in 2013, will aim to support small businesses when they create their 1st, 2nd and 3rd job. In particular it will be aimed at the following target-groups: people aged 50 or over, young people under 30, and those who have been out of work for over 2 years.
- Continuation of the ASE (Agency for Economic Stimulation) action plan regarding **development of entrepreneurial spirit**, in particular in connection with different levels of teaching. Independent “junior” placements are for instance organised by the IFAPME, and the first pilot schemes in work placements in higher education started at the beginning of the 2011-2012 academic year.
- Set up of a platform for **change of ownership of a business** enabling purchasers and potential vendors to be put in touch. This one covers Belgium, the Netherlands and France. The development of a platform for the retail sector is planned in 2013.
- Set up by the UCM (European Point of Single Contact), with the support of the ESF (European Social Fund), of a support mechanism for **entrepreneurs of diversity** (UCM Propulse).
The areas of work taking priority for 2013 cover the positive image of the entrepreneur, entrepreneurship in higher education and change of ownership of businesses.

4.2.2. Internationalisation

The AWEX (Wallonia Export and Foreign Investment Agency) has recently developed a set of measures:

- **“Portage” Programme**, which allows a business to set up a commercial structure within premises made available by a partner Walloon business already with a presence in a foreign country;
- **All in one Partnership Package**: logistical, strategic and financial support to tie up partnerships in foreign countries;
- **Coaching** activities: Speed coaching, coaching vouchers;
- **Training**: “EXPLORT” and Erasmus Programmes for young entrepreneurs.

Among the openings being developed in 2013, there will be particular focus on strengthening large-scale exportation, networking and administrative simplification.

4.2.3. Innovation

In 2012 the following were launched:

- The new **OP-IN measure** targeting financing of organisational or procedural innovation projects;
- The call for **Boost-up** project proposals for creative industries aiming to support getting innovative prototypes to the market. An ICT Boost-up is scheduled for 2013.

The directions of work for 2013 cover development of support measures for non-technological innovation, the creation of Living Labs and development of a more integrated support mechanism for innovation for SME.

In addition, in November 2012, the Government agreed to the merger of the Agency for Economic Stimulation (ASE) and the Technology Stimulation Agency (AST) to create an **Agency of Innovation and Enterprise (AIE)**, to which the Walloon Telecommunications Agency (AWT) will be linked. Furthermore, the Agency will also integrate a selection of ‘Airbag’ applications as well as the commercial APE. Through this merger, Wallonia provides greater performance to benefit its users, and greater economies of scale to benefit the taxpayer and it simplifies the landscape to the benefit of businesses. It is also a matter of building on an integrated innovation approach.

4.2.4. Financing

Recent measures worthy of mention are:

- The **combined guarantee and loan product** for TPE (very small enterprises), the self-employed, professionals in private practice and craftsmen from the SOCAMUT (Mutual Guarantee Society of Wallonia).
- Credit mediation (**Concileo**): given its level of success, this instrument has been continued in the context of the Marshall Plan 2.Green. It acted in favour of over 300 businesses since its launch at the end of 2008.
- The **micro-credit** for female entrepreneurs and those entrepreneurs who have failed.
- Emphasis is also placed on financing **non-technological innovation projects of SME**, in particular via NOVALLIA loans (underway, co-financed by the ERDF (European Regional Development Fund).

- The **CXO measure**, which allows start-ups and spin-offs to be helped by recruiting and financing expert managers for specific tasks (CEO (Chief Executive Officer), CFO (Chief Financial Officer), BDM (Business Development Manager)); 26 projects have received financing for a total budget of €3.3 million.
- Strengthening financial means of the “Invests”. Furthermore with the prospect of regionalisation announced, activity awarding credits from participation Funds, SOWALFIN (Walloon Company of Financing and Guarantee for SME) is gradually widening the areas of application for co-financing activity towards the self-employed, professionals in private practice and for individuals, retail and the Horeca (Hotels, restaurants and catering) sector.
- Wallonia’s participation, via the SRIW (the Walloon Regional Investment Society) or the “Invests,” in funds or from funds of private equity funds.

New areas are being carefully considered, in particular recourse to European financing (EIB – European Investment Bank/EIF – European Investment Fund), the development of tools enabling better matching up of entrepreneurs with different types of investors (based on the Dutch system “Tante Agaath”, “investment readiness”, facilitation of recourse to bank credit, access to information).

Finally, in November 2012, the Government decided to strengthen the **synergies** between the three economic and financial tools that are the SRIW, the SOGEPa and the SOWALFIN, in particular through the creation of a common strategic committee. A shared strategic and prospective monitoring, sectorial and economic unit will also be created.

4.3. Administrative simplification:

In 2012, the Governments of Wallonia and the Wallonia-Brussels continued the implementation of their **plans for administrative simplification**. (Let’s Simplify Together Plan 2010-2014 and the Industry Action Plan), with emphasis on reducing time taken for payments and obtaining authorisations, improved sharing of authentic data and removal of obsolete texts. In particular the following advances may be highlighted:

4.3.1. Reducing periods of payment

Over the last two years, periods of payment by the Public Service of Wallonia have been targeted, analysed and suggestions have been made in order to rethink the process and eventually significantly reduce inefficiencies, tasks devoid of any real added value or those which are redundant and hold-ups, all of which increase time taken to pay. The aim is to meet the targeted reduction in periods of payment for commercial transactions to 30 calendar days as provided by the European Directive on payment periods.

The payment process by an accounts official is characterised by operations simplified at accountancy level and passing for payment. It involves about 60,000 annual invoices and therefore represents over 50% of the volume handled. 22,000 invoices have been dealt with by an accounts official during the first six months of 2012. During the first months of 2012, these payments have been made on average **34 days** from the invoice being issued. The reduction is significant both in comparison to 2010 (55.5 days) and in comparison to 2011 (42.3 days).

If we presume that on average it takes around 4 days for the invoice to be issued and then delivered to the SPW, we can consider that **on average the target is being met (54.3% of invoices paid within a maximum of 30 days)**. For 2013, the target is to make the payment period automatically 30 days.

The average payment periods of invoices by means of payment order involve higher amounts. During the 1st half of 2012, there were a little over 17,000 invoices that were entered for payment by order in this way. The amounts in question are considerable since they add up to over €400 million. During the first months of

2012, these payments were made on average **61 days** from the date of issue of the invoice. The reduction is really significant both compared to 2010 (113 days on average) and compared to 2011 (79 days).

Whilst we still remain quite far from the target of 30 days, it must be acknowledged that payments are now being carried out in conditions – on average – closer to the legal conditions in force (laws on public contracts).

Many reasons, differing in nature, allow the current situation to be explained (examples: only one accountant per department, time required for invoice checking – in particular when there are departments outside the central administration). A closer analysis of these reasons and ways to remedy them has been carried out and these various ways are being implemented at the moment, with a view to complying as quickly as possible with the periods provided by the Directive.

At the same time, work is being continued to simplify and break down the process of handling **grants**. In this way, a computerised process for handling payment of grants for research is going to be brought back into operation in 2013 (e-Report).

4.3.2. Improving time taken to obtain the “single permit”

This target is being pursued through the plan to simplify and break down the process of issuing the permit, which is underway. In particular this also allows for development of sources of authentic data, a back-office, a traceability system and simplification of regulations.

4.3.3. Crossroads bank for data exchange: a single collection point for data

Access by the public authorities to authentic or reference data (data sharing) is an important source of administrative cost reduction as it is supported in concrete terms by the user not having to supply these data himself to the Administration. From the users themselves, particularly businesses, there is a lot of demand in this regard. The principle of the authentic source – identifying and making official these sources of data in administrative services – means this demand can be met.

Since the start of this current term of office, Wallonia has worked to improve the sharing of authentic data available in the administrative departments. The potential gain (= reduction in administrative charges) is estimated at €3 million. With this in mind, it was decided that a **common Crossroads Bank for Wallonia and the Walloon-Brussels Federation** should be created, allowing to stimulate, organise, support and facilitate data exchange between the different regional, community and federal administrations. The aim is twofold: to avoid administrations from collecting data already available and to limit asking users for data to cases where the data is not available elsewhere. Alongside this platform, authentic sources will be developed and recognised as such.

In 2011, the Governments validated the method behind the creation of this Crossroads Bank and authentic sources. The year 2012 was dedicated to firming up and applying this methodology. In 2013, the Crossroads Bank should be operational.

4.3.4. Creation of a shared administration of administrative simplification for Wallonia and for the Walloon-Brussels Federation

On 21 February 2013, the Governments of Wallonia and the Walloon-Brussels Federation approved the implementation of the first administration shared between two federated entities that will be responsible for administrative simplification and e-Government, called *e*-Wallonia-Brussels Simplification (abbreviated to *e*WBS).

This common department, brought about by merging of existing departments in Wallonia and in the Walloon-Brussels Federation, will be operational during the first half of 2013.

The objectives of this reform are rationalisation of the current operation, increased efficiency for those benefiting from the common department (administrations and OIP (organisations for public interest) of Wallonia and of the Wallonia-Brussels Federation), the development of **an overall service provision**, adapted as required.

4.3.5. Abolition of obsolete laws

In 2012, the two Governments decided to remove 233 obsolete laws from the legislative and regulatory body of laws. Since 2008, the total number of laws abolished is 480.

4.4. Structural funds

The 2007-2013 programming of Structural Funds in Wallonia was drawn up in close collaboration with the strategic priorities of Wallonia and the Wallonia-Brussels Federation, and is in keeping with European guidelines. The projects that have been retained are complementary to the priority policies of the Marshall Plan 2.Green, and cover the following areas:

- Support for investment and access to finance for businesses, in particular through financial tools;
- Support for R&D and innovation, both technological and non-technological;
- Support for entrepreneurship and for SME;
- Support for lifelong training and development of skills;
- Social inclusion and socio-professional insertion;
- Making the territory more attractive, particularly urban areas;
- Concerns regarding sustainable development are integrated in a cross-disciplinary way in the programming and are also the subject of pilot schemes, particularly regarding energy.

Programmes of territorial cooperation also contribute towards the cooperation and internationalisation in these subjects (innovation and SME networks, interconnection, mobility of workers).

Work to prepare the programming for 2014-2020 is underway. As is the case for current programmes, the priorities retained are closely connected with the targets of the Europe 2020 Strategy and the regional development priorities of the Walloon Government (Marshall Plan 2.Green and Horizon 2022 Process). An initial bilateral meeting with the competent services of the Commission took place on 4 December 2012.

Bijlage 6: Hervormingsprogramma Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1. Inleiding

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is aangekomen op een keerpunt in zijn geschiedenis en staat voor 5 grote uitdagingen, zoals wordt aangegeven in het Regeerakkoord 2009-2014 en het ontwerp van Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO):

- **de bevolkingsgroei** die noopt tot een concentratie van de middelen voor de bouw van nieuwe voorzieningen, woningen, plaatsen in kinderkribben en scholen die voor iedereen toegankelijk zijn, een doeltreffende mobiliteit, het behoud van een kwaliteitsvolle dienstverlening voor de hele bevolking en een reflectie over de organisatie van de stedelijke functies; de verwachte groei met 14.000 inwoners/jaar (1,3%) ligt tweemaal zo hoog als in Vlaanderen en Wallonië. Deze is voor een groot deel toe te schrijven aan de natuurlijke aangroei (8.000) en migratie, met een hoog positief saldo voor de externe migratie (van en naar het buitenland 21.000) en een negatief saldo van en naar de rest van België (- 15.000). Dit brengt meerdere gevolgen met zich mee: verjonging van de bevolking (stijging van het aantal jongeren met 30%) en een actieve bevolking die sterker toeneemt dan de tewerkstelling (met een oplopende werkloosheid tot gevolg). De externe migratie omvat voor 2/3 laaggeschoolde bevolkingsgroepen met beperkte middelen, wat leidt tot een aanzienlijke daling van het gemiddeld inkomen/inwoner (tot 85% van het Belgisch gemiddeld inkomen en lager dan het gemiddeld inkomen in Vlaanderen en Wallonië) en het evenwicht van de gewestelijke financiële ontvangsten dreigt aan te tasten ;
- **werkgelegenheid, opleiding en onderwijs**, een uitdaging die groter is dan ooit tevoren als gevolg van de economische crisis die is voortgevloeid uit de financiële crisis, met daarbovenop de bevolkingsgroei, waardoor steeds meer jongeren hun intrede doen op de arbeidsmarkt; Brussel is het eerste tewerkstellingsbekken van het land met vrijwel 703.000 arbeidsplaatsen, waarvan iets meer dan de helft wordt ingenomen door pendelaars (waarvan er 127.076 in Wallonië wonen en 234.111 in Vlaanderen), maar met een werkloosheidsgraad van 17,1%, wat meer dan tweemaal hoger is dan het nationaal gemiddelde (35,3% bij de min 25-jarigen). De economische groei is in Brussel bijzonder sterk gekoppeld aan de toename van de werkgelegenheid. Voor de nieuw gecreëerde banen is een hoog scholingsniveau vereist, waardoor zij niet toegankelijk zijn voor de werkzoekenden. De residentiële buurteconomie kan net als de evenementensector en de horeca meegroeien met de internationale functie en jobs bieden voor laaggeschoolden Eén jongere op 4 verlaat de school zonder diploma middelbaar onderwijs op zak : de scholen moeten hun werking fundamenteel herzien en zich opnieuw in staat tonen bij te dragen tot integratie en sociale promotie;
- **de milieu-uitdaging** die erin bestaat Brussel te laten uitgroeien tot een toonbeeld op het vlak van duurzame ontwikkeling. Hierbij moet aandacht uitgaan naar de vrijwaring van de leefkwaliteit van de inwoners (mobiliteit, luchtkwaliteit, prijs van het energieverbruik, ...), komt het erop aan solidair te zijn ten opzichte van de volgende generaties en onze verantwoordelijkheid te nemen om als internationale hoofdstad het voorbeeld te geven (onder meer voor wat de uitstoot van broeikasgassen betreft). Deze uitdaging biedt bovendien heel wat economische mogelijkheden om banen te scheppen en kan bijdragen tot de bevordering van het internationale imago van het Gewest. De Regering heeft zich ertoe verbonden de productie van broeikasgassen tegen 2025 met 30% te verminderen;
- **de bestrijding van armoede en de maatschappelijke tweedeling van de stad**, die noopt tot een voortzetting en een intensivering van de transversale en geterritorialiseerde beleidsinitiatieven op sociaal, economisch en cultureel vlak. Daarbij komt het erop aan de maatregelen te richten op de meest kansarme gebieden en wijken en actief de strijd aan te binden tegen alle vormen van discriminatie;

- **de internationalisering** die meer dan ooit de roeping is van Brussel. De burgers moeten hierin echter een grotere rol krijgen en zij moet de inwoners van de stad beter ten goede komen. Alle lagen van de bevolking, en dan vooral de minst geschoolden, moeten beter worden van deze dynamiek, die actief moet bijdragen tot de bestrijding van de risico's op sociale uitsluiting.

2. Brusselse economische context

De conjunctuurindicatoren van het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse tonen aan dat de terugval van de Brusselse economische activiteit die tijdens een groot deel van 2011 waargenomen werd, zich ook voortgezet heeft in 2012, maar dan minder uitgesproken en geleidelijk aan afzwakkend om zelfs plaats te maken voor een lichte heropleving in het laatste kwartaal. Deze evolutie kadert binnen een algemene neerwaartse trend van de activiteit op internationaal en nationaal niveau. Men zal moeten wachten op de indicatoren voor de eerste maanden van 2013 om te kunnen nagaan of de tekenen van beterschap die men op het vlak van de conjuncturele dynamiek in de loop van 2012 in Brussel kon optekenen ook daadwerkelijk bevestiging krijgen en aanleiding geven tot een echte ommekeer van de conjunctuur. Nochtans stelt men inzake evolutie scherpe contrasten vast tussen de verschillende bedrijfstakken van de Brusselse economie. Enerzijds kampten de industriële sectoren die goederen produceren gedurende het hele jaar 2012 met een vertraging van de activiteit, onder meer omwille van de geringe vraag van buitenaf. In hun zog hebben verschillende dienstverleningsactiviteiten die rechtstreeks afhangen van deze productiegerichte sectoren het ook zwaar te verduren gehad (in het bijzonder de groothandel en de logistieke sector). Anderzijds hebben de diensten die niet direct aan productieactiviteiten gekoppeld zijn redelijk goed standgehouden, omdat ze minder gevoelig zijn voor de conjuncturele cycli. Zo lieten de sectoren «informatie en communicatie» en «kleinhandel» over het volledige jaar 2012 mooie resultaten optekenen.

In het licht van de laatste herziening van de Belgische groeicijfers, is het nodig om de groeiprognoses van het Brussels BBP, die geactualiseerd werden in september 2012 en uitgingen van een groei met 0,0% in 2012 en een groei met 0,7% in 2013, naar beneden toe te herzien. Voor 2013 dringt zich een zwaardere correctie op, vermits de evolutie van het nationaal BBP geraamd wordt op slechts 0,2%. Op middellange termijn zou het reëel groeitempo in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opnieuw dicht aanleunen bij zijn trendmatige evolutie, met tussen 2014 en 2017 een gemiddelde waarde van iets minder dan 2%. Deze groei zou voornamelijk geschraagd worden door de aan belang winnende marktdiensten en in het bijzonder door de financiële diensten en de sector van de «andere marktdiensten» die onder meer een hele reeks dienstverlenende activiteiten aan ondernemingen omvat.

De Brusselse arbeidsmarkt ondergaat de gevolgen van de stagnatie van de economische activiteit. De verslapping van de groei van het aantal in Brussel gedomicilieerde loontrekkenden gedurende heel het jaar 2011 heeft plaats gemaakt voor een lichte inkrimping in de eerste helft van 2012 (-0,2%). Deze was evenwel minder sterk dan in de rest van het land (-0,5%). Ondanks een licht herstel in het derde kwartaal van 2012 lijkt het in het licht van de laatste gegevens betreffende het aantal gepresteerde uren in de uitzendactiviteiten, die in het laatste kwartaal van het jaar drastisch omlaag zijn gedoken, waarschijnlijk dat dit niet stand zal houden. Globaal zou volgens de jongste gewestelijke prognoses in 2012 de gemiddelde jaarlijkse toename van de Brusselse interne werkgelegenheid slechts 1.000 eenheden bedragen, maar het zou kunnen dat dit cijfer naar beneden herzien moet worden. De nauwelijks positieve groei van de Belgische economische activiteit die verwacht wordt voor 2013, zou nog moeten wegen op de schepping van banen. Op middellange termijn zou de groei van de interne werkgelegenheid op het Brussels Hoofdstedelijk grondgebied oplopen tot 1% per jaar, wat lichtjes meer is dan het groeicijfer voor het hele land. Dit zou betekenen dat er tussen 2014 en 2016 jaarlijks ongeveer 6.800 arbeidsplaatsen bijkomen. Deze verhoging van de interne werkgelegenheid zal weliswaar niet volstaan om de toename van de actieve bevolking in het Gewest volledig op te vangen, maar zou toch dynamisch genoeg moeten zijn om te leiden tot een stijging van de tewerkstellingsgraad.

Brussel wordt inderdaad gekenmerkt door een specifieke en bijzonder snelle demografische evolutie, die zich op middellange termijn zou vertalen in een sterke toename van de bevolking op beroepsactieve leeftijd

(+ 1,43% per jaar van 2014 tot 2017). In verband met het arbeidsaanbod kunnen we opmerken dat de actieve bevolking een identiek groeitempo zou volgen, dat dus iets lager ligt dan de verwachte stijging van de werkende actieve bevolking (+ 1,8% tussen 2014 en 2017). Deze laatste zou kunnen rekenen op de gestage groei van de interne werkgelegenheid en de evolutie van de stromen pendelaars die gunstig uitvalt voor de tewerkstelling van de Brusselaars.

3. Doelstellingen EU 2020

3.1 Tewerkstelling en beroepsopleiding

TEWERKSTELLING

Ondanks een lichte afname van de werkgelegenheid in het Brussels Gewest (714.110 arbeidsplaatsen in 2010 tegen 702.824 arbeidsplaatsen in 2011) blijft Brussel het eerste tewerkstellingsbekken van het land (hij vertegenwoordigt 15,9% van alle binnenlandse tewerkstelling). Van de 702.824 arbeidsplaatsen worden er 361.187 door pendelaars uit Vlaanderen en Wallonië ingevuld. De afname van de Brusselse tewerkstelling moet gerespecteerd worden en moet binnen de context van meerdere bijzondere kenmerken van het Brussels Gewest begrepen worden, met name het feit dat de tewerkstelling binnen de grenzen van het gewest, en dus op een vrij compact grondgebied, al vrij aanzienlijk is. Bovendien stellen we een toename van de Brusselse tewerkgestelde actieve bevolking (410.421 actieven in 2010 tewerkgesteld tegenover 412.421 in 2011) vast. Niettegenstaande het Brussels Gewest zijn bevolking en vooral dan de bevolking op actieve leeftijd in aanzienlijke mate ziet aangroeien, is de groei van het aantal Brusselse werknemers onvoldoende om het werkloosheidscijfer te verminderen of zijn tewerkstellingsgraad te doen stijgen. Om de positieve evolutie van het aantal tewerkgestelde actieven te ondersteunen, streeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met name de uitvoering na van:

- de **New Deal** (het Pact voor een Duurzame Stedelijke Groei) dat in de eerste plaats op de tewerkstelling van Brusselaars gericht is via de synergie "Werkgelegenheid-Milieu-Economie-Opleiding".
- het **Talenplan voor de Brusselaars** dat de talenkennis van de Brusselaars, en in het bijzonder van de werkzoekenden, beoogt te bevorderen, te versterken en te verbeteren teneinde hun inschakeling en integratie op de arbeidsmarkt vlotter te laten verlopen.

Met het oog op de verwezenlijking van de door het Nationaal Hervormingsplan vastgelegde doelstellingen inzake tewerkstelling en overeenkomstig de Regeerverklaring 2009-2014 zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich daarenboven toespitsen op en prioritair werken rond de volgende transversale initiatieven die uitvoering beogen te geven aan alle doelstellingen van de Europa 2020 Strategie:

3.1.1 De ontwikkeling van de economische activiteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voortzetten om massaal nieuwe arbeidsplaatsen, vooral voor laaggeschoolde profielen, te blijven creëren, door maximaal het werkgelegenheidspotentieel binnen de arbeidsintensieve sectoren te benutten

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het eerste tewerkstellingsbekken van het land. Gedurende de laatste 5 jaar en ondanks de economische crisis werden er bijna 40.000 arbeidsplaatsen, hoofdzakelijk in de sectoren van handel, opslag en horeca, geschapen. Deze tewerkstellingsgroei is in de eerste plaats waarneembaar bij de KMO's die bijna 95% van het Brussels economisch weefsel uitmaken. Instrumenten zoals de New Deal, de alliantie "Werkgelegenheid - Leefmilieu", de sociale economie of de meerwaardeneconomie (BRUSOC) zullen in de toekomst steun blijven genieten. ACTIRIS zal verder inspanningen blijven leveren om de werkgevers in het Gewest te sensibiliseren door het ondertekenen van aanwervingscharters of samenwerkingsovereenkomsten.

3.1.2 De begeleiding van werkzoekenden intensiveren, met speciale aandacht voor de jongeren, die in het BHG een kwetsbare groep zijn

I. Het Instrument van het Contract voor het Beroepsproject

De maatregel "Opbouw van een verplicht contract voor beroepsproject" (CBP) voor de min-25-jarigen die zich na hun studies inschrijven is een begeleiding, die begint met een onmiddellijke "screening" van de werkzoekende en die moet verhinderen dat jonge werkzoekenden in de werkloosheid verzeild geraken door vroegtijdig te handelen, vanaf de eerste inschrijving bij Actiris, door middel van een kwalitatieve, geformaliseerde en gepersonaliseerde begeleiding op maat in functie van het studieniveau en het actieplan. Uit een eerste longitudinaal onderzoek (juli 2011) is gebleken dat 10,6% meer jonge schoolverlaters voor wie in 2010 een beroepsproject werd opgesteld, werk vonden dan de dezelfde groep jongeren een jaar eerder. Daarenboven hebben wij vastgesteld dat de voorziening vooral aan laaggeschoolden ten goede komt (maximaal getuigschrift hoger secundair onderwijs): + 21,2%.

Sinds het systematisch maken van de begeleiding voor jongeren van minder dan 25 jaar na studie, stellen we vast dat er een echte intensivering plaatsgrijpt van de opvolging en er een groeiend aantal inschakelingsacties voor deze categorie van jongeren wordt uitgevoerd. Ter informatie, we zien een stijging van 10.567 opvolgingsgesprekken bij jongeren van minder dan 25 jaar in 2011 tot 14.548 opvolgingsgesprekken voor dezelfde categorie in 2012 (+ 38%).

Sinds juni 2011 geldt de CBP-formule trouwens voor alle werkzoekenden jonger dan 50 die zich bij Actiris inschrijven. De intensiteit van de begeleiding hangt tevens af van het studieniveau van de werkzoekende en van de inhoud van het actieplan. In termen van uitgevoerde acties lijkt het effect van de nieuwe voorziening voor alle werkzoekenden duidelijk. Van 2009 tot 2012 stellen we vast een stijging van 104.229 inschakelingsinitiatieven in 2009 naar 124.583 inschakelingsinitiatieven in 2012 (+20%).

II. De voornaamste initiatieven die jongeren beogen

Via haar algemene beleidsverklaring 2012-2013 besloot de Brusselse Hoofdstedelijke Regering om Brusselse jongeren in nog belangrijkere mate in de kern van haar prioriteiten te plaatsen door zich meer bepaald op jongeren te richten die de school verlaten. Met behulp van de openbare dienst voor arbeidsbemiddeling (Actiris) bestaat de doelstelling erin om jaarlijks aan bijna 6.000 jonge Brusselaars in het jaar dat ze hun studies beëindigen een job, een kwalificerende opleiding of een stage aan te bieden. Deze wens van de Regering werd in het Beheerscontract van Actiris voor 2013-2017 gegoten.

Deze "Youth Guarantee" zal aanvankelijk de vorm van een instapstage aannemen. De federale overheid heeft immers eind 2012, in samenwerking met de Gemeenschappen en de Gewesten een nieuwe maatregel in het leven geroepen in de vorm van 10.000 instapstages waarvan 1.650 voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Hij zal vanaf april 2013 van kracht worden. Geregeld door een contract dat gestoeld is op het contract afgesloten bij een individuele beroepsopleiding in de onderneming, wil deze maatregel jonge werkzoekenden een opleidingservaring in het beroepsleven bieden door middel van een pedagogische begeleiding op de stageplek.

De opleidingspool «Tremplin jeunes» van Bruxelles Formation, operationeel sinds begin 2012, maakte het onthaal van 440 bijkomende jonge werkzoekenden mogelijk (+ 30% ten opzichte van 2011) in opleidingsmodules gaande van het opmaken van een grondige pedagogische balans tot de kwalificerende opleiding, of de basisopleiding of de instap in een stage in de onderneming. Het werk voor het afstemmen van de behoeften op het aanbod wordt in 2013 voortgezet, hoofdzakelijk door het opmaken van de pedagogische en professionele balans alsook op het gebied van het verschaffen van informatie en de promotie van de opleiding bij leerlingen op het einde van hun schoolloopbaan en/of die zich in een situatie bevinden waarbij ze van school afgehaakt hebben. Daarom zal in 2013 de werkruimte die door Bruxelles Formation en ACTIRIS, Carrefour Formation+Emploi gedeeld wordt, benut worden om de diensten te optimaliseren betreffende de informatie van en de verwijzing van de Brusselaars, met bijzondere aandacht voor de jongeren.

Er worden ook andere initiatieven tussen de publieke actoren aangemoedigd die al even essentieel zijn en die behoren tot een gelijkaardige logica van partnerschapstussenkomst op meerdere niveaus om de aanbiedingen te versterken of te ontwikkelen die de bemiddeling voor jonge werkzoekenden voor een opleiding of de invoering van structurele samenwerkingsverbanden tussen de voorzieningen van schoolbemiddeling, de Brusselse PMS-centra, de diensten voor informatie en ondersteuning van jongeren en de publieke diensten voor tewerkstelling en opleiding wil bevorderen. Een permanente denkgroep rond de kwesties dat jonge Brusselaars afhaken van school en/of werk, hun informatie en verwijzing op het terrein van de arbeidsmarkt, werd eind 2011 ingevoerd om deze initiatieven te begeleiden.

3.1.3 De strijd aanbinden tegen discriminatie bij de aanwerving en diversiteit bevorderen

I. De diversiteitsplannen

De diversiteitsplannen (net zoals de instrumenten voor sensibilisering zoals het diversiteitscharter en -label) vormen verder de kernvoorziening van het Brussels beleid inzake strijd tegen discriminatie bij de aanwerving en bevordering van de diversiteit. Elke overheidsinstelling heeft een diversiteitsmanager die instaat voor het opstellen van een diversiteitsplan. Bovendien werden er onlangs verschillende experimenten zoals die van het anonieme CV in het Brussels Gewest gevoerd om de hervorming van bepaalde praktijken ontleend aan discriminatie mogelijk te maken.

Dit beleid maakt het momenteel mogelijk om bijna 30.803 werknemers te betrekken bij 70 diversiteitsplannen, 16 consolidatieplannen en 33 diversiteitslabels (+ 5 verlengingen).

II. De multimedia-CV

In de proeffase vormt de multimedia-CV een instrument dat toelaat om de vooroordelen ten gunste van een rechtstreekse ontmoeting te neutraliseren. In tegenstelling tot een klassieke CV verschaft dit instrument informatie over alle menselijke competenties, zowel qua gedrag, de manier van uitdrukken, alles wat kan gangschikt worden onder "verbale" en "non verbale" elementen. Degene die de video ziet wordt in staat gesteld om de kandidaat te beoordelen "zoals hij is", en geen vooroordelen te hebben over hoe hij wel zou kunnen zijn.

III. De competentietesten als instrument in de strijd tegen de discriminatie

Inzake discriminatie moeten we ook de hervorming onderstrepen die op het niveau van de "Directie Werkgevers" van Actiris werd aangevat zoals dat door het nieuwe Beheerscontract van Actiris (2013-2017) werd ingepland. Deze wil een competentiegerichte benadering volgen in verband met het opstellen van functiebeschrijvingen. Door te werken in termen van verwachte competenties, bestaat de beoogde doelstelling er met name in om de strijd tegen discriminatie aan te gaan door de deur te openen voor de minder gekwalificeerde werkzoekenden die echter wel over reële beroepscompetenties beschikken.

IV. De Raad voor non-discriminatie en van diversiteit

Tot slot moeten we opmerken dat het nieuwe Beheerscontract van Actiris (2013-2017) de oprichting van een Raad voor non-discriminatie en van diversiteit bekrachtigd die als opdracht heeft om de sociale gesprekspartners, de werkgevers en de tewerkstellingsoperatoren te mobiliseren met het oog op een grotere mate van tewerkstelling van het beoogde publiek door het Brusselse diversiteitsbeleid (onder andere de personen van vreemde origine, jongeren, ervaren personen, gehandicapten, laaggeschoolden) waarbij er een transversale aandacht op het genderthema gevestigd wordt.

Binnen het Gewest zijn talkrijke acties opgezet om ervoor te zorgen dat iedereen gelijke toegang heeft tot werk. In het kader van de bevordering van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen, met name op het gebied van werkgelegenheid, zijn verschillende initiatieven genomen.

Het geheel van alle initiatieven over de gelijkheid tussen vrouwen en mannen wordt opgenomen in het Pe-kingrapport dat elk jaar aan het Parlement wordt voorgesteld. Dit rapport brengt verslag uit over de initiatieven die werden genomen in alle domeinen waarop de regering actief is. De acties die hier in voorkomen zijn, onder andere, de vierde editie van het **project Top Skills**, opgezet door Selor. De vrouwen in het ministerie werden door gerichte communicatie aangemoedigd om hier aan deel te nemen om zo hun competenties als manager te testen tijdens een selectiesimulatie voor een functie als topmanager. In het kader van de lancering van de bevorderingen die dit jaar gepland zijn zal gericht informatie gegeven worden aan de vrouwen om hen aan te moedigen deel te nemen aan het bevorderingsproces. Belangrijk hierbij is ook de lancering van de ordonnantie "gender mainstreaming". Sinds 2010 is er binnen het Ministerie een pilootproject op poten gezet, waarbinnen een pilooteenheid binnen het bestuur van economie en werkgelegenheid statistieken over de beide geslachten verzameld wat betreft arbeidsvergunningen en de controles van de dienst. Er werd ook een samenwerkingsverband tussen de schepenen voor gelijke kansen opgericht binnen het Gewest om zo de samenwerking tussen de gemeenten te bevorderen en een centrum voor gelijke kansen en diversiteit te creëren voor de Brusselse gemeenten.

Wat de toegankelijkheid betreft, werd zeer recent het platform "volledige toegang" opgericht, om zo de verschillende gewestelijke partners samen te brengen en de mogelijkheid te creëren te reflecteren en verschillende projecten omtrent de toegankelijkheidsproblematiek voor te stellen. Het Gewest werkt ook samen met een vereniging om personen met een handicap toe te laten zich in te schrijven op een lijst met vacatures bij het Gewest.

Zo probeert het Gewest, doorheen deze vijf domeinen van gelijke kansen, het respect voor iedereen en de diversiteit te bevorderen.

3.1.4 De mobiliteit van de werkzoekenden versterken

Het intergewestelijke akkoord over mobiliteit tussen Actiris en de VDAB

De ontwikkeling van de interregionale mobiliteit van werkzoekenden werd verder versterkt door in juli 2011 een nieuw samenwerkingsakkoord met het Vlaams Gewest te sluiten. In het Brusselse hinterland liggen er heel wat jobmogelijkheden voor de Brusselaars, op voorwaarde dat zij het Nederlands machtig zijn, er een versterking komt van de mobiliteit en tot slot Actiris en de VDAB goed samenwerken om de werkaanbiedingen door te sturen.

Het actieplan van 2012 dat op de organisatie van jobdating gestoeld is (22 jobdatings in 2012 met 14 werkgevers) droeg bij tot de aanwerving van 2.006 Brusselse werkzoekenden door 139 ondernemingen uit de Brusselse rand. Globaal genomen stellen we tussen 2007 en 2011 een toename vast van het uitgaande pendelverkeer met 25% naar Vlaanderen van Brusselse laaggeschoolden tot middengeschoolden. Het valt op dat de jobdating een zeer grote rol speelt bij de rechtstreekse tewerkstelling van gemobiliseerde Brusselse werkzoekenden (rond de 70%).

We moeten tot slot in 2012 vaststellen dat Actiris via automatische stroom heeft ontvangen: 21.880 aanbiedingen van FOREM en 78.490 aanbiedingen van de VDAB. In totaal: zijn er dus 100.370 werkaanbiedingen binnengekomen voor de Brusselse werkzoekenden.

3.1.5 Performante overheidsinstrumenten voor werkgelegenheid en opleiding ontwikkelen en mobiliseren

I. Actiris, nieuw Beheerscontract (2013-2017)

Actiris heeft een nieuw Beheerscontract voor een duur van vier jaar (2013-2017). Dit heeft zich gericht op de matching tussen vraag en aanbod door de competenties via de herstructurering van de "Directie Werkgevers" te valoriseren. Sinds november 2012 wordt deze directie gereorganiseerd om zijn aanbod per activiteit

tensector te ordenen: specialisatie van de medewerkers in functie van de sectoren en beroepen die er mee verbonden zijn, pluridisciplinaire en sectorale teams met een klemtoon op vijf activiteitensectoren die werden aangemerkt als sectoren die tewerkstelling opleveren (een zesde pijler met de ondernemingen van de rand), consultants gespecialiseerd per sector, een doorgedreven samenwerking met de Directie Werkzoekenden en, tot slot, een competentiebenadering op het gebied van hulp bij het opstellen van aanbiedingen en de selectie van kandidaten.

II. Concretisering van de werkerreinen van het beheerscontract van Bruxelles Formation

Het Beheerscontract van Bruxelles Formation 2012-2016 dat in december 2011 afgesloten werd, liet toe om de prioritaire opdrachten van de openbare opleidingsdienst die binnen de 5 jaar zowel in zijn functie van regisseur als in zijn opdracht van operator van beroepsopleiding tot stand dienen gebracht te worden nader te omschrijven. Het bepaalt ook de werkmodaliteiten samen met de andere actoren van het terrein van opleiding en tewerkstelling en brengt door middel van een ontwikkelingsplan 2013 de operationele doelstellingen ten uitvoer van de verschillende initiatieven met voorrang.

BEROEPSOPLEIDING

Globaal onthaalden Bruxelles Formation en zijn partners (waaronder het onderwijs voor sociale promotie en de 50 inschakelingsinstellingen erkend door de Franse Gemeenschapscommissie) 12.734 werkzoekenden voor opleiding (21,1% zijn jonger dan 25 jaar; 50,8% zijn inactief sinds meer dan een jaar; 56% hebben ten hoogste een niveau van lager middelbaar onderwijs). Meer dan 26% van het opleidingsaanbod dat door de polen van Bruxelles Formation georganiseerd wordt, komt met de sectorale fondsen tot stand.

Naast de specifieke klemtoon die op werkzoekenden jonger dan 25 jaar wordt gelegd, richt de versterking en de diversificatie van het opleidingsaanbod zich ook op de invoering van voorzieningen voor opleiding/inschakeling bestemd voor laaggeschoolde werkzoekenden en ook werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn (meer bepaald wegens een handicap, afkomst of buitenlandse nationaliteit...). *De pedagogische begeleiding van werkzoekenden die een voorbereidende opleiding voor het bekomen van het GHSO volgen zal deel uitmaken van de uitdagingen van het Strategische Opleidingsplan.*

De preventie van "dekwalificatie" ten gevolge van een gebrek aan een aanpassing van competenties vormt ook een belangrijk speerpunt van het levenslange opleidingsbeleid zowel ten aanzien van werkzoekenden van korte duur als van actieve werknemers (3.352 begunstigden in 2012). Het aanbod dat voor een stuk door het ESF-programma Wallonië-Brussel gesteund wordt, wordt in verband met de New Deal doelgericht in de richting van sectorale behoeften gestuurd (duurzaam bouwen, groene beroepen, NICT, talen, beroepen van het internationaal toerisme...).

Het samenwerkingsakkoord tussen het Gewest en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de financiering van het opleidingsaanbod bestemd voor werkzoekenden dat in 2012 werd afgesloten, maakt het mogelijk om de toekenning van bijkomende middelen (2,32 miljoen €) duurzaam te maken voor de voortzetting van de organisatie van opleidingen door Bruxelles Formation in de sectoren die door de New Deal als prioritair werden aangeduid waaronder de werkzaamheden van de Alliantie tewerkstelling leefmilieu.

Nauw afgestemd op de prioritaire gebieden voor tussenkomst van de New Deal (Pact voor een Duurzame Stedelijke Groei), zal het Strategisch Opleidingsplan, waarvan de ambitie is om het opleidingsaanbod tegen 2020 te verdubbelen, rekening houden met de grote werkzaamheden in verband met de 6e Staatshervorming en ook de gezamenlijke actieprioriteiten die in toepassing van het samenwerkingsakkoord over het gekruist beleid "tewerkstelling-opleiding" door de paritaire beheerscomités van de Brusselse openbare tewerkstellings- en opleidingsdiensten werden goedgekeurd.

Naast de finalisering van dit Plan moet er op het vlak van de transversale monitoring-instrumenten een eerste instrument van longitudinale opvolging van het traject van de werkzoekenden in beroepsopleiding in

2013 afgerond worden. De werkzaamheden met het oog op de vereenvoudiging van de administratieve procedures voor de partneroperatoren van Bruxelles Formation, ACTIRIS en de Franse Gemeenschapscommissie en van het ESF-Agentschap van de Federatie Wallonië-Brussel met het oog op het realiseren van een harmonisatie van het administratieve en financiële beheer van de door de partners gevoerde acties zouden in 2013 hun eerste vruchten moeten afwerpen.

Wij vermelden ook de structurele samenwerking tussen de opleidings-, onderwijs- en tewerkstellingsactoren met het oog op het organiseren en het gebruiksklaar maken op de arbeidsmarkt van de erkenning van competenties, de certificatie van opleidingen of de referentie-instrumenten die met beroepen en opleidingen verband houden.

Ook te vermelden is het proefproject dat sinds september 2012 door Bruxelles Formation en de dienst PHARE van de Franse Gemeenschapscommissie wordt gevoerd voor de nieuwe omschrijving van de opleidingsvoorziening bestemd voor gehandicapte werkzoekenden. Dit initiatief krijgt de steun van het ESF Wallonië-Brussel.

De zoektocht naar beschikbare ruimte om nieuwe opleidingen te organiseren zal in 2013, in nauwe samenwerking met de Federatie Wallonië-Brussel en ook met het Gewest, worden verdergezet.

De VGC investeert op haar beurt jaarlijks 530.000 € om het aanbod van Nederlandstalige beroepsopleiding dat vooral voor laaggeschoolde Brusselse werkzoekenden is bestemd uit te breiden en aldus het aanbod van de VDAB die deze opleidingen trouwens erkent, aan te vullen.

3.1.6 Afstemming Tewerkstelling-Opleiding: Alle actoren mobiliseren voor de opleiding van werkzoekenden

1. De gekruiste akkoorden "tewerkstelling-opleiding"

In 2012 werden de proefinstrumenten voor een betere afstemming tussen het opleidings- en tewerkstellingsbeleid concreet ingevoerd. De samenwerkingsakkoorden van gekruist beleid "tewerkstelling-opleiding" (in de kern van de verwezenlijkingen van de New Deal) tussen enerzijds, de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en het College van de Franse Gemeenschapscommissie (9 februari 2012)³ en, anderzijds, de Regeringen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaams Gewest en de Vlaamse Gemeenschap (15 juli 2011) plannen de ontwikkeling van synergieën en samenwerkingsverbanden op talrijke gebieden: het onderricht van talen, de uitwerking van het beroepsproject, de toegang tot opleiding, de prospectie van ondernemingen, het overleg met de actoren en de administratieve vereenvoudiging voor de partners.

Deze akkoorden van gekruist beleid bieden met name de mogelijkheid om de toekenning van bijkomende middelen (2,32 miljoen €) duurzaam te maken die noodzakelijk zijn voor de voortzetting van de organisatie door Bruxelles Formation van opleidingen in de prioritaire sectoren aangeduid door de New Deal, waaronder de werkzaamheden voor de Alliantie Werkgelegenheid-Milieu.

Zowel het beheerscontract 2013-2017 van Actiris als het beheerscontract 2012-2016 van Bruxelles Formation wijden een deel van hun inhoud aan de functionele samenwerking tussen de 2 instellingen, mits het respect voor de stiel van elkeen, ongeacht of het gaat om het unieke dossier van de werkzoekende, toezicht en anticipatie op de behoeften inzake opleiding en tewerkstelling of de toepassingsmodaliteiten voor opleiding of opvolging bij het einde van een inschakelings- of opleidingsinitiatief. Zo is de IBO-maatregel (contract voor individuele beroepsopleiding) van de publieke opleidingsdiensten, een instrument dat door Actiris werd gevaloriseerd opdat werkzoekenden beroepservaring zouden kunnen verwerven. We tellen 1.238 begunstigden in 2012 tegenover 1.066 begunstigden in 2011. Bovendien werden er in 2012 ongeveer 150 IBO-contracten door Bruxelles Formation met instellingen van hoger onderwijs afgesloten waardoor werkzoekenden studies voor knelpuntberoepen konden hervatten.

---

3 Concreet gemaakt door het samenwerkingsakkoord afgesloten tussen Actiris en Bruxelles Formation

II. Het Talenplan voor de Brusselaars

- De taalcheques

De taalopleidingen nemen verder in het Brussels Gewest een centrale plaats in, aangezien één aanbieder op twee die door Actiris ontvangen wordt, talenkennis vereist. In verband hiermee maakte het Talenplan dat in 2010 werd gelanceerd (BHG en Franse Gemeenschapscommissie) verwijst deel uit van een studie in 2012 over de begunstigden van de taalcheques. Door deze studie kon de toename gemeten worden van de waarschijnlijkheid voor de begunstigden van deze taalcheques om een job te vinden (+ 15% dan in het geval van de werkzoekenden die geen taalcheque genoten). We moeten hierbij vaststellen dat de kans om uit de werkloosheid te geraken en een arbeidsplaats te bemachtigen voor alle bestudeerde categorieën toeneemt, ook voor de werkzoekenden met een kwetsbaar profiel.

Tussen 2004 en 2013 kende het budget voor de taalcheques een stijging van 900% waardoor er vandaag een budget van 9 miljoen euro wordt bereikt. De resultaten voor het jaar 2012 tonen op overtuigende wijze het groeiende succes van de steun voor talenonderwijs aan. Met meer dan 7000 toegekende taalcheques en meer dan 15.500 uitgevoerde taaltesten boekt het Brussels Gewest zijn beste resultaten: een verhoging van bijna 54% voor de taalcheques en bijna 35% voor de testen in vergelijking met het jaar 2011.

- Het aanbod van beroepsgerichte taalopleidingen

Het Plan laat ook toe om het aanbod van beroepsgerichte taalopleidingen uit te breiden (+ 700 opleidingsplaatsen). In 2012 waren er 992 opleidingsplaatsen. 100 bijkomende plaatsen zijn voor een taalbad in een onderneming. Deze plaatsen komen bij de 2.300 bestaande plaatsen. Deze inspanningen zullen, onder andere in het kader van het stuurcomité met Actiris, worden verdergezet.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie – VGC bracht een voorziening tot stand waardoor werkzoekenden taalcheques via *Het Huis van het Nederlands* konden gebruiken om zo lessen te genieten die door de *Centra voor volwassenenonderwijs* gegeven worden. Ze bepaalt ook een aanvullende omkadering om de beroepsinschakeling van risicogroepen die ver van de arbeidsmarkt verwijderd zijn, te verbeteren. In samenwerking met de Brusselse tewerkstellingshuizen en de vzw Tracé Brussel promoot de VGC inderdaad het Brusselse Nederlandstalige opleidingsaanbod middels een gids en de organisatie van een opleidingsbeurs. Vanaf juni 2013 zal deze informatie ook online beschikbaar zijn op de website www.schakelsnaarwerk.be.

III. De Referentiecentra

De 5 bestaande referentiecentra in de sectoren van bouw, ICT, horeca, transport/logistiek en metallurgische producten kregen permanente steun. De BRC uit het publiek-private partnerschap zijn een vorm van erg concrete vertaling van de toenadering tussen tewerkstelling en opleiding. In 2012 stonden de BRC voor een totaal budget afkomstig uit overheidsgeld van bijna 4,5 miljoen €, waar een gelijkwaardige inbreng tegenover staat van sectorale fondsen in de vorm van inbreng in natura, hoofdzakelijk geavanceerde uitrusting. Dankzij deze middelen konden meer dan 4.500 werkzoekenden en werknemers een opleiding volgen, konden 500.000 lessen gegeven worden en konden bijna 7.500 leerlingen en studenten gesensibiliseerd worden. Bovendien werd het BRC gericht op de stadsberoepen en het openbaar ambt en ten belope van 300.000 € gefinancierd opgericht. Door het Centrum kunnen de initiatieven van de BRC ten gunste van de Brusselaars en werkzoekenden in het bijzonder in de beroepen die door deze twee sectoren beoogd worden versterkt worden.

3.2 Onderzoek & Ontwikkeling & Innovatie

De middelen die voor R&D werden uitgetrokken zijn tussen 2012 en 2013 licht gestegen. Het R&D-budget van het Gewest zal in 2013 ongeveer 46 miljoen € in vastleggingskredieten bereiken.

Eind 2012 is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot de actualisering van zijn Gewestelijk Innovatieplan overgegaan. Dit document verbindt het Gewest op een veel duidelijkere manier bij het initiatief van "intelligente specialisatie" en bepaalt een meer geïntegreerde sturing van het gewestelijke innovatiesysteem.

De initiatieven zijn in vijf strategische doelstellingen gebundeld:

- Doelstelling 1: De intelligente specialisatie ten dienste stellen van de economie en de werkgelegenheid
- Doelstelling 2: Een omgeving scheppen die gunstig is voor innovatieve ondernemingen
- Doelstelling 3: De aantrekkelijkheid van Brussel als Europese "kennisdraaischijf" vergroten
- Doelstelling 4: De Brusselse deelname aan de Europese programma's verhogen
- Doelstelling 5: Het beheer van de innovatie versterken. Operationele maatregelen op de korte termijn betreffen bijvoorbeeld een proefproject voor het ter beschikking stellen van innovatiecheques aan gewestelijke ondernemingen en de oprichting van een eenheid "strategie en monitoring" van het RDI-systeem in Brussel. Een boardtabel van gewestelijk Onderzoek en Innovatie werd in 2012 tot stand gebracht en zal periodiek geactualiseerd worden.

Begin 2013 werd er een **nieuw strategisch platform** op het vlak van leefmilieu gelanceerd dat 11 projecten in twee sectoren die innovatiegevoelig zijn zal financieren: het ecologisch bouwen en windenergie voor stadswoningen. De oprichting van een ander nieuw platform op het gebied van "ICT for Health" is voor eind 2013 voorzien.

De ondersteunende maatregel voor het opzetten en voorleggen van Europese RDI-projecten is, met name in programma's zoals EUROSTARS, de JTI en ARTEMIS, versterkt. Een nieuw initiatief van gezamenlijke programmering 'URBAN EUROPE' zal gefinancierd worden. De financiering voor het Nationaal Contactpunt - NCP Brussels waarvan de hoofdpdracht erin bestaat om de gewestelijke ondernemingen en de universitaire actoren te helpen bij de voorbereiding van Europese projecten (FP7), stijgt.

Het Gewest zal in 2013 incubatoren blijven uitbouwen in de sleutelsectoren voor innovatie en de initiatieven voortzetten die tot doel hebben het publiek warm te maken voor een loopbaan in de wetenschappelijke of technische sector.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering spant zich in om ondersteunende maatregelen tot stand te brengen die het hefboomeffect ten aanzien van private financieringen stimuleren en die de zo kort mogelijke weg van nut laten zijn tussen de resultaten van het onderzoek en hun effecten van economische valorisatie en de schepping van banen.

De ondersteuning van de oprichting en de ontwikkeling van spin-offs en jonge innovatieve ondernemingen wordt versterkt. Een nieuw krediet werd in 2013 ter hoogte van 3.000.000 € gepland om het Gewest in staat te stellen om participaties in kapitaal te nemen in financiële instrumenten voor spin-offs en jonge innovatieve ondernemingen, zoals de risicokapitaalfondsen die door de universiteiten werden opgericht.

3.3 Onderwijs en vorming

3.3.1 Strijd tegen schoolverzuim

De strijd tegen schoolverzuim is een bevoegdheid die beheerd wordt door de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft evenwel in het kader van zijn bevoegdheden maatregelen getroffen om het spijbelen tegen te gaan. Deze maatregelen zijn er niet op gericht de bestaande instrumenten te versterken, maar wel om de taken te volbrengen die thans amper of niet worden uitgevoerd. Deze gewestelijke beleidsinstrumenten zijn gebaseerd op twee krachtlijnen:

Krachtlijn preventie:

De doelgroep voor wie dit beleidsinstrument bestemd is, omvat schoolgaande of spijbelende jongeren, al dan niet schoolplichtig, die in de gemeente wonen of er naar een school gaan die daar gevestigd is. De schoolbemiddelaars die bij dit beleidsinstrument betrokken zijn, voeren één of meerdere van de volgende opdrachten uit:

- teneinde een diagnose te kunnen opstellen, alle kwalitatieve en kwantitatieve gegevens vergaren die het mogelijk maken het absentisme en het schoolverzuim in de gemeente te meten;
- een globaal en up-to-date beeld krijgen (waarnemingen, noden en verwachtingen) van alle bestaande instrumenten in de gemeente en van het werk van iedere betrokken actor, wie die persoon ook is of van welk beleidsniveau hij ook afhangt;
- in samenwerking met de scholen projecten ontwikkelen;
- in samenwerking met de bevoegde gemeenschapsdiensten instaan voor een individuele begeleiding, om zich te kunnen buigen over de situatie van leerlingen die herhaaldelijk afwezig zijn en de passende begeleidingsmaatregelen te bepalen;
- in het kader van de controle op de schoolplicht zullen de schoolbemiddelaars samenwerken met de gemeentelijke bevolkingsdienst evenals met de politiezone om de schoolplichtige jongeren te identificeren die niet zijn ingeschreven of die volledig hebben afgehaakt, teneinde de toegang tot onderwijs te waarborgen voor iedere leerling die ingeschreven staat in het bevolkingsregister.

Krachtlijn spijbelpreventie:

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest onderneemt tevens initiatieven in de scholen zelf via het Programma Preventie Schoolverzuim (P.S.V.), waarbij het financiële middelen uittrekt voor ruim 300 educatieve projecten die erop gericht zijn het schoolfalen en het absentisme te doen afnemen. Verder zal de ontwikkeling van synergieën tussen de onderwijs- en opleidingsactoren versterkt worden door concreet gestalte te geven aan het Brussels leefbekken en de daarop aansluitende samenwerkingspolen. Daarbij is het de bedoeling om alle Brusselaars een kwaliteitsvol onderwijs- en opleidingsaanbod te waarborgen, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar de laagst geschoolden. Een werkgroep waarin de Gemeenschappen en het Gewest verenigd zijn, wordt ermee belast een inventaris op te stellen van alle maatregelen die er inzake spijbelpreventie bestaan. Doelstelling is de maatregelen beter op elkaar af te stemmen en de doeltreffendheid ervan te verbeteren.

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) streeft ernaar de didactische invulling van de lessen kwalitatief te omkaderen om preventief in te werken op het schoolverzuim. Het onderwijscentrum Brussel (OCB) (basisonderwijs en middelbaar onderwijs), de vzw VBB (basisonderwijs), de vzw BROSO (middelbaar onderwijs), leveren in dit verband een belangrijke bijdrage. Sinds 2011 investeert de VGC ook in de ontwikkeling van Brede School, een school met aandacht voor de brede ontwikkeling en ontplooiingskansen van alle kinderen. In 2012 zullen er maximaal 20 Brede Scholen opstarten in Brussel. Tot slot ondersteunt de VGC het project Time Out Brussel om vroegtijdige schooluitval van leerlingen die moeilijkheden veroorzaken op school of sterk gedemotiveerd zijn, te vermijden. Time Out wil jongeren die in het Brussels Nederlandstalig Secundair Onderwijs school lopen, met problemen in de schoolloopbaan de kans geven opnieuw aansluiting te vinden bij het onderwijs. Via een jongerencoach op school of een extern kort of lang traject, biedt Time Out inzichtelijk en gedragsmatig een antwoord op de problemen van de individuele jongeren.

3.3.2. Bijdrage van de Beroepsopleiding tot de doelstelling Onderwijs en levenslang leren

De Franse Gemeenschapscommissie, ondertekenaar van een Samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap en het Waals Gewest, draagt bij tot de oprichting van een Franstalige Dienst voor Beroepen en

Kwalificaties (SFMQ), meer bepaald door de actieve deelname van Bruxelles Formation en van Service Formation PME aan de werkzaamheden van deze dienst. De Franse Gemeenschapscommissie neemt, via haar openbare opleidingsdienst deel aan de werkzaamheden die moeten leiden tot de invoering van het Franstalig kwalificatieraamwerk.

De Franse Gemeenschapscommissie draagt bij tot organisatie van het Consortium voor de validering van de competenties, dat de openbare diensten voor beroepsopleiding (waaronder Bruxelles Formation) verenigt met de openbare opleidingsdiensten van de middenklassen. In deze materie dienen de erkenning te worden opgemerkt van de in de opleiding verworven vaardigheden en de uitgereikte certificaten aan het eind van de opleiding door de openbare opleidingsdiensten, die tevens een betere samenhang beogen van de valorisatieprocessen van de vormingen op de arbeidsmarkt. Het promoten van de technische beroepen bij de leerlingen van het secundair onderwijs en bij de werkzoekenden wordt ondersteund door de Franse Gemeenschapscommissie door de organisatie van diverse evenementen waaronder een Village métiers op de website van de EFPME met de bijdrage op vlak van onderwijs, opleiding en werkgelegenheid. In 2013 zal de informatieverdeling met betrekking tot studies, opleidingen en technische beroepen worden herzien teneinde deze efficiënter te maken. Tot slot wordt momenteel een samenwerkingsakkoord geconcretiseerd tussen de verschillende gemeenschappelijke en gewestelijke overheden teneinde een instrument tot stand te brengen om de opleidingstrajecten van de leerlingen van het secundair en het hoger onderwijs op te volgen en deze in verbinding te brengen met de opvolginstrumenten van de openbare opleidings- en werkgelegenheidsdiensten.

3.4 Doelstelling - Klimaat/Leefmilieu

Wat de EU2020-doelstellingen inzake klimaat en leefmilieu betreft, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een ambitieus beleid uitgestippeld. Dat beleid heeft al haar vruchten afgeworpen, aangezien het **energieverbruik** per inwoner en de CO₂-uitstoot verminderd zijn met 22% tussen 2004 en 2011.

De acties die het Gewest in het kader van dat beleid voert, draaien voornamelijk rond het verlagen van de vraag naar energie en de verbetering van de energie-efficiëntie.

3.4.1 Het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energie (BWLKE)

Het BWLKE stemt de bestaande maatregelen met betrekking tot lucht, klimaat en energie op elkaar af en verzamelt alle regelgeving die te maken heeft met deze drie thema's in één duidelijk, coherent en gestructureerd wetboek. Het wetboek versterkt het Brusselse energiebeleid dat al door de Europese Commissie werd bekroond (met de Sustainable Energy Award 2012) en betekent een grote sprong vooruit op het vlak van mobiliteit. Het BWLKE werd in derde lezing aangenomen door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en zou definitief moeten worden goedgekeurd in april 2013.

De maatregelen zijn gericht op het verminderen van de uitstoot en het stimuleren van de energie-efficiëntie, waarbij de gebouwen- en transportsector prioritair zijn. Enkele van de maatregelen zijn dat het BWLKE een actieprogramma oplegt voor het energiebeheer van gebouwen van meer dan 100.000 m² (50.000 m² voor overheidsgebouwen); dat het een label creëert voor gebouwen met hoge energie- en milieuprestaties; en dat het zorgt voor een rationeel gebruik van de parkings buiten de openbare weg via de milieuvergunning. Om de voorbeeldfunctie van de overheidsgebouwen te stimuleren, bepaalt het BWLKE een jaarlijks renovatiepercentage. Het wetboek stelt ook dat openbare gebouwen die nieuw worden opgetrokken of grondig worden gerenoveerd, verplicht kunnen worden om een doelstelling over de productie van hernieuwbare energie na te leven. Voorts moet de overheid bij het afsluiten van een contract voor een gebouw rekening houden met de gebruikskosten van dat gebouw.

3.4.2 Planning op mobiliteitsvlak

Het **Iris 2-plan** beoogt de druk van het autoverkeer met 20% te verminderen op het grondgebied van het Gewest en de **strijd aan te binden met de verkeerscongestie** ten gunste van de modale verschuiving naar verplaatsingen met het openbaar vervoer, de fiets en te voet. Daartoe heeft de Regering in 2012 het eerste **voetgangersplan** goedgekeurd, gericht op een verhoging van het aantal verplaatsingen te voet. Voor de fiet-sers maakt het Gewest werk van de uitbreiding van de infrastructuur, maar ook van sensibiliseringsmaatregelen.

Parkings vormen een belangrijk aspect van het mobiliteitsbeleid. Om de parkeerregels in de 19 Brusselse gemeenten op elkaar af te stemmen en te vereenvoudigen, en om op de openbare wegen plaats te creëren voor andere vormen van verplaatsing dan de auto, heeft de Brusselse Hoofdstedelijke Regering het ontwerp van het **Gewestelijk Parkeerbeleidsplan** goedgekeurd. Gedurende het eerste trimester van 2013 zal dat plan aan een openbaar onderzoek worden onderworpen.

Als voortrekker in de **strijd tegen de verkeerscongestie** zal het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook verdergaan met zijn zware investeringsprogramma's in de infrastructuur voor het openbaar vervoer. Zo is er de nieuwe beheersovereenkomst van de MIVB, die het pad effent voor gewone en buitengewone investeringen voor een waarde van 4,4 miljard euro tussen nu en 2022, om ervoor te zorgen dat de MIVB haar verbintenis om de transportcapaciteit met 22,4% te verhogen tegen 2017, kan nakomen via uitbreidingen van het netwerk en de aankoop van nieuw rollend materieel.

De maatregelen die voortvloeien uit het iris2 plan en de daarbij horende strategische plannen per thema (goederenvervoersplan, voetgangersplan, fietsplan, verkeersveiligheidsplan) worden geleidelijk aan uitgevoerd op het terrein en werpen hun vruchten af. De meest recente metingen maken duidelijk dat de mobiliteit nu reeds in de gewenste zin evolueert:

- het stappen is de belangrijkste verplaatsingsmodus geworden, nu gebeuren 37% van de verplaatsingen te voet, (tegenover 32% in '99)
- het gebruik van openbaar vervoer binnen Brussel (zonder trein) is toegenomen van 15% naar 25% van alle verplaatsingen
- het fietsen binnen Brussel kent een steile opmars van 1 naar 4%
- het aandeel van de auto in de verplaatsingen binnen Brussel is gedaald van 50 naar 32%

In afwachting van de realisatie van grote infrastructuurwerken, waaronder de uitbreiding van de metro naar het dichtbevolkte noorden van de hoofdstad, heeft de MIVB begin 2013 de frequentie waarmee verschillende lijnen rijden, opgedreven, met de bedoeling de dienstverlening aan de reizigers te verbeteren. Het Gewest verbetert ook de circulatie van het bovengrondse openbare vervoer door het voorrang te verlenen (mogelijkheid om verkeerslichten aan kruispunten van op afstand te bedienen, eigen beddingen en rijvakken waar geen ander verkeer over mag, enzovoort).

3.4.3 De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu

De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu is één van de vijf prioritaire werkerreinen die werden geïdentificeerd in het Pact voor Duurzame Stedelijke Groei (New deal). De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu is erop gericht om milieugerelateerde economische sectoren te structureren en te ontwikkelen. De doelstelling is om de Brusselse ondernemingen in de gelegenheid te stellen om de vruchten van de ontwikkelingen in deze sectoren te plukken (waarbij de focus momenteel ligt op duurzaam bouwen, water en grond- en afvalstoffen). Tegelijk wil de Alliantie de vele mogelijkheden voor werkgelegenheid die deze ontwikkelingen genereren, benutten, waaronder ook banen voor laaggeschoolden. De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu

draagt immers bij tot de mobilisatie en de coördinatie van de actoren uit de openbare, privé- en verenigingssector, waaronder de sociale partners, rond overlegde acties.

- De eerste as van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu wordt gevormd door de duurzame bouwsector. De doelstelling is om, enerzijds, een aanbod van lokale ondernemingen te ontwikkelen die in staat zijn om tegemoet te komen aan de uitdaging van de nieuwe energieambities voor gebouwen; en, anderzijds, om een vermindering van de milieu-impact van gebouwen te verwezenlijken. Een van de middelen is het vormingsaanbod aanpassen (permanente vorming, kwalificerende opleidingen, inschakeling van werklozen op de arbeidsmarkt), om over werknemers te beschikken die zijn opgeleid om ook met deze nieuwe uitdagingen te kunnen omgaan. De acties worden sinds twee jaar gevoerd, en de resultaten worden steeds beter (toename van het aantal personen dat een opleiding heeft gevolgd, meer gebruik van economische steunmaatregelen, ...).
- De tweede as van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu, gelanceerd in 2012, is gewijd aan **water**. Het doel is om het aantal arbeidsplaatsen significant op te trekken, ten gunste van jonge Brusselse werkhoekeken uit de activiteitensectoren die te maken hebben met de waterkringloop. Daartoe zouden onder meer economische stimuleringsacties en acties ter ondersteuning van ondernemingen worden aangevend, alsook inschakelings- en opleidingsacties, en dat alles zowel in het grijze netwerk (rioleringen en leidingen) als in het blauw+-netwerk (alternatief waterbeheer). De acties in het kader van deze as worden uitgevoerd sinds november 2012.
- De derde as van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu omvat de sector van de grond- en afvalstoffen, waarbij de focus ligt op preventie, hergebruik en recyclage. Het doel van de werkzaamheden van de Alliantie is ook bij deze as om alle economische kansen te grijpen, alsook alle kansen voor werkgelegenheid (in de openbare of privésector) en voor professionele inschakeling binnen de grondstoffen- en afvalsector. De activiteiten inzake inzameling, onderhoud, herstel, selectieve afbraak en verkoop van tweedehandspullen leiden tot het grootste aantal plaatselijke banen. De acties in het kader van deze as zullen voor het einde van het jaar aanvangen.

3.4.4 De elektriciteits- en gasmarkten

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de richtlijnen 2009/72/EG en 2009/73/EG in juli 2011 omgezet. De nieuwe ordonnances die in dit kader werden aangenomen, hebben de competenties, de opdrachten en de onafhankelijkheid van de gewestelijke reguleringsinstantie versterkt. Er werd voor gezorgd dat de leveranciers gemakkelijker toegang hebben tot de markt en dat de bescherming van en de informatie aan de verbruikers zijn verbeterd (informatieloket, geschillendienst, forfaitair schadevergoedingsmechanisme, ...), terwijl de toegang tot energie nog meer dan vroeger gegarandeerd is. Bovendien is er een reeks maatregelen genomen die ertoe strekken de energie-efficiëntie alsook de promotie van groene stroom te verbeteren. Deze omzetting beantwoordt aan de aanbeveling (6) van de Europese Commissie om maatregelen in te voeren om de concurrentie op de elektriciteits- en gasmarkten te bevorderen, door de doeltreffendheid van de sectorale reguleringsinstanties en mededingingsautoriteiten te verhogen.

3.4.5. Vermindering van het energieverbruik en verbetering van de energie-efficiëntie

Er werden verschillende initiatieven genomen, die zich zowel op particulieren als op ondernemingen, collectiviteiten en overheden richten:

- Het programma van **de Energiepremies 2013 bevestigt de verhoging van premies waartoe in 2012 werd beslist**, en vereenvoudigt de administratieve procedure.
- De **Energie-Uitdaging** blijft de Brusselaars sensibiliseren en op een ludieke manier aanmoedigen om minder energie te verbruiken en minder CO₂ uit te stoten.

- De projectoproep '**Voorbeeldgebouwen**' wil projecten met hoge energie- en milieuprestaties ondersteunen, om aan te tonen dat ze technisch en financieel haalbaar zijn, en om de sector aan te moedigen om dergelijke projecten te ondernemen.
- **De voorbeeldfunctie van de overheden in de gebouwen** houdt in dat elke gewestelijke instelling die in vastgoed investeert minstens de passiefstandaard moet naleven voor nieuwe constructies en de zeer lage energiestandaard voor zware renovaties. Diezelfde verplichtingen zullen vanaf 2015 worden opgelegd voor elke constructie of zware renovatie (woningen, scholen en kantoren). De mogelijkheden voor vermindering van de uitstoot zijn zeer significant in deze sector. Zo wordt bijvoorbeeld elk jaar een besparing van 15.000 ton CO₂ verwacht. Het **Huis van de Energie** biedt diensten aan ter begeleiding van de gezinnen die energie willen besparen in hun woning, zowel om hen te adviseren over technische keuzes en materiaalkeuzes, als over de mogelijkheden om incentives te krijgen.

3.4.6 Openbare netheid

En dan willen we nog wijzen op de twee volgende maatregelen in verband met het verzamelen en verwerken van afval:

- **De creatie van een openbaar centrum voor de verwerking van organisch afval;**
- **Het inzetten van hydraulische vuilniswagens** waardoor de uitstoot van CO₂ (en andere gassen) per voertuig per jaar met ongeveer 14 ton teruggedrongen zou moeten worden en het gemiddelde brandstofverbruik met gemiddeld 29% zou moeten dalen.

3.5. Doelstelling – Sociale Cohesie/ Armoedebestrijding

3.5.1 Algemene strategie en specifieke doelstellingen

De algemene beleidsnota inzake armoedebestrijding 2009-2014, die de Brusselse Regering en de Colleges van de drie Gemeenschapscommissies in Brussel samen hebben opgesteld en goedgekeurd, is opgebouwd rond 34 concrete strategische doelstellingen en legt een ambitieus kader vast om de strijd aan te binden tegen alle vormen van armoede in het Gewest. In dat opzicht is het van wezenlijk belang dat iedere burger kan deelnemen aan het sociale en economische leven, en dit onder omstandigheden die bijdragen tot het individueel welzijn en het welzijn van de hele samenleving. Het doel is om een gemeenschappelijk beleid te voeren dat de maatschappelijke kwaliteit van ons Gewest bevordert. De gevolgde strategie bestaat erin te investeren in de bevordering en de consolidatie van het sociaal beleid door in te zetten op een preventief, meervoudig en participatief beleid:

- een preventief beleid om te vermijden dat iemand in een armoedesituatie terecht komt;
- een pluraal beleid om de strijd aan te binden tegen ongelijke behandeling en discriminatie;
- een participatief beleid om rekening te houden met de kennis en inzichten van alle actoren die werken rond armoede.

De Algemene beleidsnota 2009-2014 ligt aan de basis van de tweejarige actieplannen voor armoedebestrijding. Het Brussels actieplan voor Armoedebestrijding 2010 is hiervan het eerste operationeel plan. Het plan 2010 biedt voor elke van de 34 strategische doelstellingen een overzicht van de acties gevoerd door de verschillende Brusselse overheden en omvat meer dan 200 initiatieven in meer dan 10 domeinen. Bij wijze van voorbeeld kan verwezen worden naar volgende concrete maatregelen :

- Verwezenlijking van het recht op huisvesting: 206.000.000 € voor de uitbreiding en de ontwikkeling van het Brussels sociale woningbestand (2010-2013), 1.007.000 € voor het bevorderen van de sociale bescherming op de vrijgemaakte gas- en elektriciteitsmarkt (indicator van materiële deprivatie).
- De ontwikkeling van een armoedetoets voor iedere beleidsbeslissing.
- Inzake woongelegenheid dient gewezen op de ontwikkeling van de sociale huisvesting en in het bijzonder op de doelstelling om in iedere gemeente de volgende 10 jaar 15% kwaliteitsvolle woningen in openbaar beheer en met een sociaal oogmerk te verwezenlijken, de strijd tegen woningleegstand en ongezonde woningen, de versterking van de steun voor personen op de huurmarkt (herhuisvestingstoelage), , denkoefening over de invoering van een omkadering van de huurprijzen, de ontwikkeling van een wettelijk kader om in de mate van het mogelijke uitzettingen zonder voorstel tot herhuisvesting te voorkomen en de verbetering van de energieprestaties van de woningen.
- Om de toegang tot onderwijs en vorming te bevorderen, zullen preventieve acties, campagnes en projecten vooropgesteld worden die het schoolverzuim moeten helpen terugdringen.
- Erkenning van een opvangtehuis voor een specifiek publiek van 18- tot 25-jarige daklozen (in de Franse Gemeenschapscommissie).

3.5.2. Bijdrage van de Beroepsopleiding tot de doelstelling inzake sociale cohesie

Als instrument voor de bestrijding van sociale uitsluiting is de beroepsopleiding voor werkzoekenden in de allereerste plaats gericht op kansarme groepen die vervreemd zijn van de arbeidsmarkt en beoogt ze deze optimaal te positioneren. De tot stand gebrachte begeleiding werd zoveel mogelijk geïndividualiseerd teneinde de specifieke noden van de verschillende doelgroepen in aanmerking te nemen en de risico's op vroegtijdig afhaken te voorkomen.

Deze tussenkomst, die gedeeltelijk wordt verwezenlijkt in het kader van het Operationeel programma ESF Wallonië-Brussel, maakt het mogelijk om de opleiding te ondersteunen georganiseerd in het kader van de gecoördineerde maatregel van socio-professionele inschakeling, met een zestigtal partners die voornamelijk afkomstig zijn uit de opleidingssector en de socio-professionele inschakeling. Ongeveer 10.000 personen hebben in 2011 genoten van deze maatregel (gegevens 2012 niet beschikbaar).

Deze acties dragen bij tot een betere sociale cohesie, d.w.z. een betere garantie op rechten zoals het recht op werk en opleiding, het recht om een waardig leven te leiden.

4. Transversale materies

4.1. Industrieel beleid en ondernemerschap

De evenwichtige ontwikkeling van het Gewest vergt een permanente aandacht voor alle elementen van de economische ontwikkeling en de competitiviteit waarbij op een voluntaristische wijze rond het gebrek aan kwalificaties gewerkt wordt.

Om op deze concurrentiële uitdaging in te spelen steunt het economische en industriële beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in nauwe synergie met het O&O-beleid, op een strategie van intelligente specialisatie die ten dienste van de economie en tewerkstelling staat waarbij erover gewaakt wordt om een duurzame economie te ontwikkelen en de ondernemingen zo goed als mogelijk in een ingewikkeld stadsweefsel op te nemen dat door ruimtelijke beperkingen begrensd is en met een sterk toenemende demografie geconfronteerd wordt.

Brussel kent een ondernemersdynamiek die hoger dan het nationale gemiddelde is met veel opgerichte ondernemingen, maar eveneens een hoog percentage mislukkingen. Om het ondernemerschap aan te moedigen en de duurzaamheid van de ondernemingen - met name start-ups, ZKO's en KMO's - te ondersteunen, gaat het Gewest door met het ontwikkelen en bestuderen van een reeks maatregelen die de 5 hierna vermelde prioritaire beleidslijnen beogen. Het Gewest werkt momenteel aan de uitwerking van een Brusselse Small Business Act die deze maatregelen en beleidslijnen en ook de langetermijndoelstellingen bijeen zal brengen. Een periodieke coördinatie tussen deze begeleidende speerpunten, maatregelen en organisaties wordt binnen de CRB gepland.

4.1.1. Ondernemerschap

I. Opleiding

Het Gewest lanceert niet enkel opleidingsinitiatieven voor de werkzoekenden (zoals hierboven geïllustreerd in doelstelling 1 "tewerkstelling en beroepsopleiding"), maar steunt evenzeer een waaier aan opleidingen die tot stand werden gebracht om de ondernemingsgeest, met name binnen de doelgroepen, aan te wakkeren zoals bijvoorbeeld:

- **Cap'Ten & Boost your Talent** zijn sensibiliseringsprogramma's in de scholen die al duizenden jongeren betrokken om hun ondernemingsgeest aan te wakkeren;
- **AFFA** biedt een opleiding voor vrouwen die hun eigen onderneming wensen op te richten;
- het **Passeport pour la Réussite** biedt gratis opleidingen (HR, beheer, marketing, juridisch, strategie, webinstrumenten) aan zelfstandigen en bedrijfsleiders van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan.

II. Begeleiding

De beschikbaarheid van het begeleidingsproces is een wegbereider voor groei voor de ondernemingen. Met het BAO als grote institutionele actor die adviezen op maat biedt bij de verschillende stadia van de levenscyclus van een onderneming, bevordert het Gewest ook de **begeleiding door mentorschap** via informele netwerken zoals het Netwerk Ondernemen in Brussel.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wenst tevens zijn positionering op de segmenten en activiteitenniches te versterken die met de sterktes van zijn actoren overeenstemmen en die een potentieel voor economische activiteiten en werkgelegenheid bieden. De instrumenten die het mogelijk maken om deze niches te ondersteunen zijn de **strategische clusters en platformen** die de promotie en competitiviteit van een bepaalde sector ontwikkelen. Hierdoor **worden ondernemingen en onderzoekscentra die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gevestigd zijn en overeenstemmende activiteiten hebben** in een netwerk samengebracht. Het

Gewest telt vandaag 4 sectorale clusters in de domeinen van NICT, ecologisch bouwen, leefmilieu en levenswetenschappen. Een cluster multimedia en creatieve industrieën staat momenteel in de steigers. Na evaluatie van de positionering van deze clusters in de zin van rijpheidsgraad en resultaten, zal het Brusselse clusteringbeleid versterkt en gestructureerd worden en de rol van de clusters zal opnieuw worden bevestigd. Zo gaat het Gewest door met zijn transitie naar een diensten- en kenniseconomie door RDI aan te moedigen en de ondernemingen, universiteiten en onderzoekscentra die op het internationale vlak een rol kunnen spelen naar elkaar toe te doen groeien.

Na het succes van de ondernemingen in moeilijkheden wil het Gewest ook instrumenten in het leven roepen om **het ondernemerschap van de tweede kans** te ondersteunen.

III. Infrastructuur

Ondanks de demografische boom die het Brussels Gewest kent en die de druk op het woningbestand opvoert, moet de stad ruimten met economische bestemming handhaven of zelfs uitbreiden. Een stadsomgeving roept gemakkelijk het beeld op van **kantoren** en **handelszaken**, maar er moeten ook **productiewerkplaatsen** en **industrieterreinen** ingepland worden die **vlot bereikbaar** voor de werknemers zijn. Dit zal het de ondernemingen mogelijk maken om zich op dusdanige wijze in Brussel te vestigen en uit te breiden dat ze geen behoefte voelen om naar andere Belgische gewesten uit te wijken. Dit wordt bepaald in het Gewestelijk Plan voor een Duurzame Ontwikkeling dat zich momenteel in de uitwerkingsfase bevindt.

4.1.2. Toegang tot de financiering

De toegang tot financiering is cruciaal voor het overleven en de ontwikkeling van een onderneming, maar is door de recente financiële crisis steeds moeilijker te krijgen. De banken nemen inderdaad minder risico's en zijn terughoudend om kleine ondernemingen te financieren. Het Gewest probeert aan deze situatie te verhelpen door de ontwikkeling van het **Brussels Waarborgfonds** en door het ondersteunen van **alternatieve financieringsbronnen** zoals crowd funding, Brusoc, seed capital voor innovatieve ondernemingen of ook beurzen voor de oprichting van ondernemingen voor sociale economie. De intensivering van de contacten tussen private en overheidsinstellingen moet meer verkend worden om instrumenten aan te bieden waardoor de toegang van ondernemers tot financiering vergemakkelijkt wordt.

4.1.3. Innovatie

Het Gewest telt niet alleen talrijke ondernemingen, maar ook onderzoekscentra, universiteiten en hogescholen. De private investering in O&O in Brussel en de valorisatie van het onderzoek in de ondernemingen is cruciaal. Zo is een betere **synergie tussen de zakenwereld en de onderzoekswereld** een sleutelfactor voor succes voor de economische groei en het Brusselse concurrentievermogen. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de oprichting en de versterking van clusters, strategische platformen en incubatoren in de Brusselse sleutelsectoren, ontworpen om dit verband tussen het ondernemerschap en de innovatie te leggen (zie doelstelling 2 "RDI" en het punt "begeleiding" hierboven).

4.1.4. Internationalisering

Dankzij zijn statuut van "Hoofdstad van Europa" geniet Brussel een internationale uitstraling. Deze reputatie is een onmiskenbare troef voor de promotie van de Brusselse uitvoer en de aantrekking van buitenlandse investeringen in Brussel. In deze optiek werd het beleid ter ondersteuning van de internationalisering van ondernemingen volledig hervormd om beter met de specifieke kenmerken van een economie rekening te houden die voor een zeer groot deel op diensten gericht is.

Wat het luik **promotie van de export** betreft werd in 2012 een klemtoon gelegd op de heropbouw van de Arabische landen na de Arabische lente. Het actieplan voor 2013 zal zich op de verre export concentreren, daar waar de groei zich bevindt en om een concurrentievoordeel uit de zwakke euro te halen. Het luik **aan-**

trekking van buitenlandse investeringen zal ook voorrang geven aan verre landen met een sterke groei (met name China, Korea en India) waarbij de inspanningen voor de Verenigde Staten en Frankrijk gehandhaafd blijven die veruit de voornaamste bron van investeringen in Brussel blijven.

Deze 2 luiken vormen een daadwerkelijk potentieel van economische groei en de schepping van werkgelegenheid.

4.1.5. Duurzame economie

De dimensie "duurzaam" van de industrie kreeg in de loop van de laatste jaren een toenemend belang. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voerde of ondersteunde verschillende economische stimulansmaatregelen voor duurzame ontwikkeling, zoals bijvoorbeeld:

- de **Alliantie Werkgelegenheid – Milieu** (zie punt 3. 4 hierboven),
- **Brussels Sustainable Economy** omschrijft, werkt uit en voert een strategisch plan in voor de ontwikkeling van economische circuits op het gebied van het leefmilieu,
- **Greenbizz** is een incubator voor ondernemingen in de leefmilieusectoren van ecologisch bouwen, hernieuwbare energieën en ecologische producten,
- **EMOVO** is een onderzoeks- en opleidingscentrum dat zich op energie- en leefmilieutechnologieën richt,
- **Ecopôle** is een centrum voor sociale economie op het gebied van hergebruik en recyclage van afval,
- de Clusters **EcoBuild** (bouw en duurzame renovatie) en **BrusselsGreenTech** (groene technologieën) bevorderen de oprichting, de groei en de duurzaamheid van ondernemingen actief in deze sectoren.

In het kader van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling dat momenteel afgerond wordt, plant het gewest de invoering van een strategie voor duurzame economische ontwikkeling dat op het concept Smart City steunt.

4.2. De structuurfondsen

De programma's van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen EFRO en ESF die actief zijn in het Brussels Gewest⁴ vormen een aanzienlijke hefboom bij de verwezenlijking van de doelstellingen van het economisch, milieu- en sociale cohesiebeleid omdat ze effectief een brug slaan tussen de Europa 2020 Strategie voor «slimme, duurzame en inclusieve groei» en het beleid gevoerd door het Gewest en de Gemeenschappen.

Gelet op de bedragen die zijn toegekend aan de cohesieprogramma's kunnen deze slechts gedeeltelijk een antwoord bieden op alle uitdagingen waarmee het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geconfronteerd wordt. We fondsen werken dan ook aanvullend bij het beleid dat de overheid op deze vlakken voert.

Bij de voorbereiding op de nieuwe programma's van de structuurfondsen 2014-2020 konden interessante lessen worden getrokken voor wat betreft de conceptuele ontwikkeling en de uitvoering van de operationele programma's:

---

⁴ Hier worden drie programma's van het Europees cohesiebeleid uiteengezet die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de periode 2007-2013: het Gewestelijk OP EFRO, alsook de Gewestelijke en Gemeenschaps-OP ESF (Wallonie-Bruxelles). Hierbij moet worden opgemerkt dat de Federale en Vlaamse OP ESF eveneens activiteiten ontplooiën op het grondgebied van het Gewest.

- de reeds sterke samenhang tussen de lopende programma's EFRO en ESF 2007-2013 en de gewestelijke, nationale en Europese kaders is een stevige basis voor de uitwerking van nieuwe de programma's 2014-2020 en het welslagen hiervan;
- de investeringen van de structuurfondsen (EFRO en ESF en de complementariteit van beide) lijken een sterke hefboom gevormd te hebben voor de structurele versterking van de economie en de sociale cohesie tijdens deze sociaaleconomische bijzonder moeilijke periode;

De werk-assen van het toekomstige programma EFRO 2014-2020 die momenteel worden uitgewerkt, moeten geharmoniseerd worden met de prioriteiten van de Strategie «Europa 2020». Daartoe moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 80% van de toegewezen begrotingsomslag EFRO concentreren rond 3 thematisch georiënteerde prioriteiten: 1) versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie; 2) versterking van de concurrentiekracht van KMO's; 3) steun verlenen aan de overgang naar een economie met een lage CO₂-uitstoot.

Er wordt gezocht naar synergieën tussen het programma EFRO en de kaderprogramma's voor onderzoek «Horizon 2020».

De Europese territoriale samenwerkingen slotte is van niet te verwaarlozen belang voor de uitvoering van deze strategie. Zo maakt zij het onder meer mogelijk goede praktijken uit te wisselen met andere regio's in Europa wanneer deze succesvol zijn.

4.2.1 Europees Sociaal Fonds (ESF)

Het huidige ESF-programma Gewestelijke concurrentiekracht en Tewerkstelling Wallonie-Bruxelles ondersteunt 3 prioriteiten :

- opleidingsacties als antwoord op vragen van sectoren of ondernemingen, en dan vooral van sectoren met een groot tewerkstellingspotentieel. Het gaat om 2 projecten van Bruxelles Formation met medewerking van de sectorfondsen;
- transversale kwalificerende opleidingsacties om de tewerkstelbaarheid en de daaraan verbonden systemen te verhogen (steun van het systeem voor de validering van bekwaamheden). Er lopen 8 ondersteunde projecten van Bruxelles Formation, van Espace Formation PME, door een instelling voor socio-professionele inschakeling;
- acties gericht op socioprofessionele inschakeling van mensen zonder werk. Er worden meer dan 60 projecten ondersteund. Deze worden gedragen door de dienst PHARE, door Bruxelles Formation en zijn partners voor socioprofessionele inschakeling en/of vorming van gedetineerden.

In 2012 telt men 75 Brusselse projecten binnen het OP ESF Wallonie-Bruxelles. Hierdoor kan een toenemend aantal stagiaires worden opgeleid (tot 17.000 personen). Bij deze stagiaires is er een licht overwicht van mannen (53%) en een vierde van hen is jonger dan 25 jaar. Een derde heeft niet de Belgische nationaliteit. 70% van de Brusselse stagiaires zijn werkzoekend. De helft (51%) van de werkzoekenden is werkloos sinds meer dan 12 maanden.

Het Brusselse publiek in opleiding is in grote mate laaggeschoold (56% heeft ten hoogste het diploma van hoger secundair onderwijs behaald). Tussen de 6.500 en de 10.000 stagiaires voltooien jaarlijks een gecofinancierde opleiding.

Voor de volgende programmeringsperiode zal in de continuïteit van het samenwerkingsakkoord over het gekruiste “tewerkstellings- en beroepsopleidingsbeleid” waarschijnlijk een Gemeenschappelijke Actieplan worden ingevoerd voor de ESF-programma's die actief zijn op het Brussels grondgebied.

ACTIRIS zet zich via het ESF-programma in voor de verwezenlijking van de tewerkstellingsdoelstellingen van de Europa 2020 Strategie door drie prioritaire thema's naar voren te schuiven:

- **Werkzoekenden** en personen die uitgesloten worden of die met uitsluiting bedreigd worden, **begeleiden** om hun toegangsmogelijkheden tot de arbeidsmarkt te verhogen en hun vermogen om ingeschakeld te worden in het arbeidsproces te verbeteren.

De uitvoering van deze prioriteit gebeurt via de begeleiding / het actief zoeken naar werk door de diensten van Actiris en haar partners, de begeleiding van leefloners en de begeleiding bij de creatie van een eigen tewerkstelling.

- **De deelname van de vrouwen aan de arbeidsmarkt verhogen** door een betere verzoening tussen het beroepsleven en het privé-leven.

De uitvoering van deze prioriteit gebeurt via de terbeschikkingstelling van opvangplaatsen in een netwerk van partnercrèches voor de kinderen van ouders die deelnemen aan een inschakelingsactie.

- **Partnerships en de coördinatie ervan versterken** ten dienste van de werkzoekenden en werkgevers en beter tegemoet komen aan de arbeidsmarktbehoeften door deze te onderwerpen aan een prospectieve analyse.

De uitvoering van deze prioriteit gebeurt via meerdere thematische netwerken: de methodologische coördinatie van het NWP (Netwerk van Plaatselijke Werkgelegenheidsplatforms), de methodologische coördinatie van het Territoriaal Pact voor de Werkgelegenheid in het BHG en de ENIAC-maatregelen (ESF NAP Impact Assessment Cell). Ook het anticiperen op de behoeften van de arbeidsmarkt door het Brussels Observatorium voor de Werkgelegenheid valt onder deze prioriteit.

4.2.2 Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)

Op grond van de diagnose die het Brussels Hoofdstedelijk Gewest had uitgewerkt in zijn operationeel programma 2007-2013 was het mogelijk de behoeften te bepalen van een prioritaire interventiezone (PIZ), die in aanmerking komt voor middelen van het EFRO.

Vier groepen van acties dragen bij tot een versterking van het gewestelijk beleid en de uitvoering van de Europa 2020-strategie:

- Hulp bij de ontwikkeling en de oprichting van economische activiteiten;
- Hulp bij de oprichting van een stadsontwikkelingspool verbonden met de economische sectoren die ijveren voor het milieu;
- Verbetering van de aantrekkelijkheid en het imago van de prioritaire interventiezone;
- Versterking van de nabijheidsinfrastructuren gekoppeld aan tewerkstelling en opleiding.

Globaal gezien vertoont het OP EFRO, en dan in het bijzonder zijn eerste werk-as (territoriale competitiviteit) vrij sterke banden met meerdere bestanddelen van de Strategie Europa 2020.

De vijf projecten die de invoering van een stedelijke ontwikkelingspool verbonden aan economische milieusectoren moeten ondersteunen, zijn volledig gericht op de **duurzame ontwikkeling**, waarvan men de beginselen ook terugvindt in projecten van andere operatiegroepen (bijvoorbeeld bij de bouw van gebouwen met een hoge energieperformantie).

De dimensie van de **inclusieve groei** staat centraal in het programma middels de keuze voor een specifieke zonering op een grondgebied waar sociaaleconomische problemen en een kansarme bevolking geconcentreerd zijn en via de financiering van opleidings- en actiecentra die uitmonden in jobcreatie en tot nieuwe kinderopvangplaatsen.

Wat de **slimme groei** betreft, krijgt deze dimensie vorm in vormings- en sensibiliseringsacties gericht op jongeren. De bijdrage van het programma tot innovatie in de strikte zin van het woord is vrij beperkt: slechts twee projecten zijn gewijd aan eigenlijk onderzoek. Toch ontwikkelen een aantal projecten een innoverende benadering met hun originele aanpak.

4.3. De duurzame wijkcontracten

De duurzame wijkcontracten spelen een eerstelijnsrol in het transversaal stadsrenovatie- en ontwikkelingsbeleid van de kansarme wijken. Ze zijn de instrumenten bij uitstek voor de uitvoering van de duurzame stad op het niveau van de wijken. Dankzij deze contracten, waarbij de bewoners via een participatiemethode nauw betrokken worden, kunnen het Gewest en de Gemeenten programma's uitvoeren om de leefomgeving van de burgers te verbeteren met concrete verwezenlijkingen, zoals de aanleg van openbare ruimten en parken, de productie van woningen en gemeenschapsuitrustingen. Ze brengen ook een breed gamma aan acties samen die draaien rond vorming, socioprofessionele inschakeling en sociale cohesie.

Sinds 28 januari 2010 maakt een nieuwe ordonnantie het mogelijk het beleid te hervormen door er duurzame ontwikkelingselementen in te verwerken, alsook de specifieke milieubekommernissen waarmee een duurzame stad in de eenentwintigste eeuw te maken krijgt. In 2011 werden 4 nieuwe duurzame wijkcontracten geselecteerd voor in totaal ruim 43.600.000 € aan investeringen voor de periode 2011 – 2015 met het oog op de duurzame versterking van de kansarme wijken op het grondgebied van het BHG.

Door in te werken op alle duurzaamheidsfacetten op het niveau van de volkswijken in het BHG – sociale cohesie, milieu-uitmuntendheid, economische ontwikkeling - draagt dit geïntegreerd instrument voor de stadsvernieuwing ten volle bij aan de doelstellingen van de Europa 2020 Strategie.

4.4. Administratieve vereenvoudiging en modernisering van het openbaar ambt

Momenteel zijn er drie uitdagingen voor administratieve vereenvoudiging in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ten eerste moeten de administratieve lasten van de KMO's en de gezinnen verlagen alsook de daarmee gepaard gaande kosten. Ten tweede moet het werk van de ambtenaren geherwaardeerd worden en dient het bij te dragen aan een positief imago van het Brussels Openbaar Ambt. Ten slotte is het nodig de uitgaven van het Gewest voor administratieve doeleinden te verlagen. Om deze drie uitdagingen aan te pakken en het publiek op regelmatige basis op de hoogte te houden over het Brussels plan voor administratieve vereenvoudiging van de Regering en ook input te verwerven vanwege de gebruikers heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een website gebouwd die volledig gewijd is aan administratieve vereenvoudiging: www.geengedoe.be.

De volgende stappen zijn reeds ondernomen:

- **Verminderen van administratieve lasten in het kader van openbare aanbestedingen.** Het platform e-Procurement is verplicht ingevoerd. Sinds 1 december 2010 moet de overheid al haar lastenboeken online publiceren via de applicatie e-Notification, wat de overheid toelaat snel enkele honderdduizenden euro's te besparen. In 2011 is van start gegaan met het tweede luik, dat de bedrijven toelaat elektronisch offertes in te dienen. Intussen is ook de verklaring op eer en het verplicht gebruik van Digiflow ingevoerd. Hierdoor moet nu alleen maar de best gerangschikte onderneming bewijzen dat ze voldoet aan de administratieve verplichtingen. De administratie mag alleen maar de documenten opvragen waarover zij zelf niet elektronisch kan beschikken. Dit alles leidt tot een administratieve besparing van 85% van de lasten bij openbare aanbestedingen.

- **Verminderen van administratieve lasten bij wetteksten.** Op 22 december 2010 heeft de Regering de invoering van de «Geen Gedoe-test» goedgekeurd. Op 24 maart 2011 legde de Regering dan de modaliteiten vast voor deze test. Deze test is een light versie van een Regulerings Impact Analyse (RIA) en moet leiden tot het drastisch terugdringen van administratieve lasten bij de nieuwe Brusselse regelgeving.
- **Moderniseren van de aanvraagformulieren.** Dit project bestaat momenteel uit drie delen. Eerst is het de bedoeling om alle formulieren te vereenvoudigen, niet alleen op niveau van wat er gevraagd wordt maar ook op de manier waarop de informatie gevraagd wordt. De bedoeling is dat de formulieren begrijpbaar zijn voor het doelpubliek. Het tweede gedeelte is **het online plaatsen van alle formulieren.** Dienaangaande heeft de Regering op 17 november 2011 beslist om van IRISbox het elektronisch loket te maken voor het gehele gewest. Vanaf 1 januari 2012 moeten alle nieuwe formulieren online geplaatst worden op Irisbox. De bestaande online formulieren hebben nog tijd tot 1 januari 2014. Hierdoor komen alle formulieren van zowel het Ministerie, als de Instellingen van Openbaar Nut en de gemeenten op één platform te staan. Later dit jaar gaan de eerste formulieren gekoppeld worden aan de interne applicatie van de administratie waardoor het werk voor de ambtenaren ook vereenvoudigd zal worden. Voor dit jaar is **de applicatie NOVA prioritair** (webplatform voor het beheer van de aanvraagdossiers m.b.t. Stedenbouwkundige vergunningen, verkavelingsvergunningen en milieuvergunningen, en van de dossiers m.b.t. De energieprestatie van gebouwen).

Thans is het voor de gemeente- en gewestbesturen die bevoegd zijn voor de stedenbouwkundige vergunningen mogelijk om via de Nova-applicatie deze dossiers te onderzoeken en onderling de gegevens uit te wisselen die zij nodig hebben.

Sinds 1 maart 2012 heeft het Gewest op de portaalsite van stedenbouw een applicatie «online vergunning» geplaatst. Dit zorgt voor een heuse vereenvoudiging en maakt het ook mogelijk veel beter te communiceren over de administratieve procedures voor de aanvraag, toekenning of niet-toekenning van stedenbouwkundige vergunningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Aansluitend bij deze applicatie en de aanpassing van de formulieren voor een vergunningsaanvraag, zal een volledige dematerialisatie ondernomen worden om de burgers de mogelijkheid te bieden hun vergunningsaanvraag rechtstreeks online in te dienen.

Bijlage 7: Het regionaal ontwikkelingsconcept voor de Duitstalige Gemeenschap: Oost-België beleven 2025

Extraits du Programme de travail 2010-2014

La Communauté germanophone s'est dotée d'un Concept de développement régional intitulé « Ostbelgien leben 2025 ». Ce programme précise une vision, les objectifs généraux, et des mesures spécifiques qui lui permettront de se développer au courant des années à venir. Parmi les mesures reprises, certaines mettent en œuvre des priorités concrètes de la stratégie UE 2020.

Ci-dessous, un bref aperçu de certaines mesures (dénommées « sous-projets ») du Concept de développement régional. Le stade de réalisation de celles-ci n'est pas uniforme. Certaines mesures se trouvent en phase de préparation, d'autres en phase de réalisation ou encore sont achevées.

Axe 1: Emploi

PROJET D'AVENIR 6: PACTE POUR L'ÉCONOMIE ET L'EMPLOI

Sous-projet 1: Faciliter les transitions sur le marché du travail

Dans la DG, il est extrêmement important de permettre aux jeunes de passer aisément de l'école à la vie professionnelle. Cette phase de vie est en effet aussi sensible que décisive. Le présent projet contient des mesures qui encouragent activement les jeunes, tant lors de la préparation au choix d'une profession que lors de leur entrée dans la vie professionnelle.

Dès l'école primaire, il s'agit de préparer les enfants au monde du travail, et ce d'une manière qui leur convient. À cet égard, les visites d'entreprises et les phases pratiques dans la vie scolaire quotidienne jouent un rôle important. Les écoles et les élèves sont ainsi sensibilisés aux besoins du monde du travail. Les visites d'entreprises et les contacts avec les entreprises, organisés jusqu'à présent uniquement de manière ponctuelle, devront dorénavant être systématisés.

La notion de transition englobe aussi le passage du chômage à l'emploi. À ce niveau, il faut veiller à ce que les chômeurs qui ont gardé un lien étroit avec le marché du travail retrouvent le plus rapidement possible un emploi, étant donné qu'un chômage prolongé réduit sensiblement les possibilités de réinsertion. Pour cela, il faut un placement efficace. Les informations recueillies et les recommandations d'action formulées à l'occasion d'une analyse organisationnelle menée auprès de l'Office de l'emploi de la DG par des personnes extérieures seront concrétisées dans les limites des moyens budgétaires disponibles.

La coopération entre les agences de placement privées et publiques sera optimisée au bénéfice des demandeurs d'emploi, par exemple en reliant entre elles les informations relatives aux vacances d'emploi. La coopération avec l'Office de la Communauté germanophone pour les personnes handicapées et les centres publics d'aide sociale sera elle aussi optimisée. La transition aisée entre les systèmes doit être assurée.

Pour préserver l'employabilité par la formation et la formation continue, il faut étendre les possibilités de qualification. Il faudrait renforcer, avec l'aide des partenaires sociaux locaux, la coopération avec les différents fonds sectoriels. En outre, la réforme du plan national d'accompagnement des chômeurs va influencer de manière déterminante les futures activités de l'Office de l'emploi de la DG. Cette réforme est élaborée en coopération avec les autres entités du pays.

Sous-projet 2: Adapter le marché du travail à la structure changeante de la population active

La mutation démographique est l'un des principaux défis sociétaux du futur. Dans les quinze années à venir, le profil d'âge des travailleurs va sensiblement évoluer et les clients exprimeront de nouveaux besoins. Il s'agit donc de réagir dès à présent, afin de demeurer compétitif et de conserver notre capacité d'action. Les mesures prévues concernent tant les entreprises que les travailleurs occupés ou demandeurs d'emploi. Les primo-arrivants et les migrants sont également appelés à jouer un rôle important.

C'est surtout dans les petites et moyennes entreprises qu'il faut tenir compte de la pyramide des âges. D'une part, le renouvellement du personnel qui se trouve sur le point de quitter la vie active en dépend. D'autre part, cela permet d'organiser la transmission de l'expérience professionnelle des travailleurs âgés aux plus jeunes. Le changement du marché du travail exige une adaptation des offres, tant pour les demandeurs d'emploi que pour les employeurs. Pour les demandeurs d'emploi plus âgés, il s'agit de leur offrir des qualifications adaptées. En outre, les critères d'encouragement pour les mesures de création d'emploi doivent être adaptés en fonction des besoins. Il s'agit d'encadrer de manière spécifique des groupes particuliers de demandeurs d'emploi, comme par exemple les femmes qui font leur retour dans le monde du travail. Des offres adaptées doivent également être développées pour les primo-arrivants et les migrants. Après une phase de sensibilisation et de conseil, des offres de formation continue pourront également être développées pour les employeurs.

Sous-projet 3: Poursuivre le développement des instruments de la politique de l'emploi

Jamais encore, la politique de l'emploi ne s'est trouvée face à de tels défis. Dorénavant, elle devra accomplir nettement plus avec des moyens qui restent inchangés. Il est clair que ceci ne saurait relever de l'unique responsabilité des partenaires sociaux. Il n'y a qu'une seule façon de faire : nos instruments doivent devenir encore plus efficaces. Une approche autocritique et des réformes sont nécessaires. Quel instrument va devoir être peaufiné ? Lequel devra être remplacé par un outil plus moderne ?

Pour cela, il faut par exemple une administration du travail efficace qui, en ces temps de libéralisation du marché du travail, n'a pas peur de coopérer avec les acteurs privés.

Poursuivre le développement des instruments de la politique de l'emploi exige autant de détermination que de réflexion. Pour réussir cet exercice périlleux, il est indispensable de coopérer avec des instituts spécialisés et d'agir en concertation avec les partenaires sociaux.

Les développements de l'économie ont également de fortes répercussions sur le marché du travail, lesquelles exigent de nouvelles méthodes de travail. Les exigences auxquelles doit répondre le placement ayant changé, il faut revoir son organisation. Une refonte du pacte pour la formation/le travail et l'emploi (GABB IV) conclu entre le Gouvernement de la DG et le Conseil économique et social pourrait donner des impulsions intéressantes en matière d'emploi et de formation continue. Des instruments existants, servant à observer et à analyser le marché du travail, pourraient être harmonisés et coordonnés.

Actuellement, il est impossible de prévoir comment va évoluer le paysage institutionnel belge. Mais ce qui est certain, c'est qu'il va changer et que ce changement façonnera la future politique de l'emploi.

Sous-projet 4: Poursuivre le développement des initiatives concernant l'apprentissage tout au long de la vie

Le principal objectif de ce sous-projet consiste, d'une part, à coopérer avec les acteurs de l'éducation et de la formation continue, et d'autre part, à améliorer et assurer durablement l'apprentissage tout au long de la vie dans la DG, afin de proposer ainsi aux citoyens une offre en formation continue claire et axée sur leurs besoins. Une autre priorité du projet est de sensibiliser la population à la thématique de l'apprentissage tout au long de la vie, d'une part, et à la celle plus spécifique de la formation continue, d'autre part.

Il s'agit tout d'abord d'améliorer les conseils personnalisés prodigués en matière de formation continue grâce à la qualification permanente des conseillers. En outre, il s'agit d'améliorer les outils de formation continue que sont le manuel et la banque de données. À l'avenir, ceci doit contribuer à informer encore mieux les citoyens.

Un deuxième aspect concerne l'accompagnement des opérateurs de formation continue. La mise à disposition d'informations spécialisées, l'organisation de cycles de formation gratuits pour le personnel d'instituts de formation continue et l'échange régulier entre tous les opérateurs de formation continue permettront d'améliorer continuellement la qualité du travail des institutions chargées de la formation continue et de mieux adapter l'offre à la demande.

En troisième lieu, il s'agit d'améliorer les relations publiques. L'utilisation de différentes méthodes proactives, des communiqués de presse réguliers, l'encouragement de la formation continue par le projet « BRAWO » et d'autres programmes (inter)nationaux ainsi que l'amélioration de différents instruments fournissant un aperçu de l'offre existant en matière de formation continue dans la DG permettront de sensibiliser les citoyens au thème de la formation continue, et ce aux différents stades de leur vie, qu'ils soient jeunes ou seniors. Les catégories défavorisées sur le plan de l'éducation et de la formation feront l'objet de mesures ciblées.

Seul un échange avec d'autres professionnels actifs dans le domaine de la formation continue permet de prodiguer des conseils de manière professionnelle et transfrontalière. Ce sous-projet met donc également l'accent sur l'amélioration des réseaux et la coopération avec des partenaires externes pour tout ce qui a trait à la thématique de la formation continue.

AXE 2 : INNOVATION

PROJET D'AVENIR 5: STIMULER L'INNOVATION

Sous-projet 1: Sensibilisation et conseil

Le premier sous-projet vise à sensibiliser les entreprises à l'innovation et au conseil en innovation. Grâce à une campagne de sensibilisation, il s'agit d'abord de susciter l'intérêt des entrepreneurs, déjà bien établis et débutants, pour les multiples aspects de l'innovation et de souligner le fait qu'il est possible, dans la plupart des entreprises, d'innover et d'améliorer les produits, services, procédés et processus. Les entreprises doivent avoir le courage d'exprimer une mentalité créative tant au niveau interne que dans le cadre d'une coopération avec des partenaires potentiels. Les écoles et les centres de formation doivent être impliqués dans ce processus.

Pour mettre en œuvre l'innovation, les entreprises ont besoin d'une part des instruments adéquats, qui doivent être pratiques et aisément accessibles, et d'autre part d'un réseau qui fonctionne bien, afin de découvrir des partenaires potentiels, d'améliorer l'accès au savoir ou de permettre des transferts de technologie. Le projet d'avenir prévoit ainsi une offre de conseil – en régie propre ou en coopération avec des partenaires – pour encourager et développer des innovations dans les entreprises et, globalement, pour générer une attitude créative. Le guichet unique pour l'innovation doit s'adresser aux entreprises de manière ciblée et proactive, et également réagir à leurs demandes.

Sous-projet 2: Création d'un réseau

Le deuxième sous-projet vise l'environnement nécessaire pour l'innovation et dépasse donc le cadre des entreprises. Il ressort clairement de différentes études que ce sont surtout les petites et moyennes entreprises qui appréhendent les activités d'innovation, que ce soit par manque de temps, de contacts ou de ressources. Pour faciliter le transfert technologique, l'accès au savoir et à de nouveaux marchés, il est important de créer un réseau qui fonctionne bien, notamment avec des partenaires potentiels dans les domaines de la recherche

et du développement, des finances, de la propriété intellectuelle ... Ce réseau doit également couvrir l'ensemble de la Grande Région et de l'Euregio Meuse-Rhin.

À un stade avancé de la mise en œuvre du projet, en raison de la centralisation des demandes, des synergies naîtront probablement entre les entreprises qui peuvent être reconnues et mises en réseau par le guichet unique. Un effet à long terme serait dès lors l'implication dans des pôles (clusters) ou réseaux, maillons de différentes chaînes de valeur ajoutée. En outre, si la demande est suffisante, l'on pourra songer à investir dans l'infrastructure correspondante. Un centre de l'innovation, avec de petits laboratoires, des locaux communs et des offres de services telles que formations, prestations de secrétariat et activités de conseil, est envisageable.

Sous-projet 3: Création d'une initiative dans le domaine de l'économie créative

Comme nous l'avons déjà dit, l'économie culturelle et créative présente un grand potentiel économique au niveau européen et affiche d'ailleurs une croissance permanente. Or, jusqu'ici, la population ne montre que peu d'intérêt pour cette branche économique. L'objectif de ce sous-projet consiste d'abord à accroître la visibilité de l'économie culturelle et créative dans la DG. L'étape suivante sera de renforcer la mise en réseau des acteurs de l'économie créative, jusqu'ici souvent isolés. Généralement, ces microentreprises ne disposent pas non plus des capacités ou compétences leur permettant de rendre leurs activités plus efficaces et compétitives, de sorte qu'il leur est fréquemment impossible de poursuivre le développement de ces activités. Un échange avec des collègues dans des « forums » de l'innovation, la mise en place de réseaux pour des coopérations plus efficaces ainsi que des recommandations concrètes d'action, adressées au monde politique, doivent renforcer et développer l'économie culturelle et créative à long terme.

Axe 3: Education et formation

PROJET D'AVENIR 7: ACCÈS ÉQUITABLE À LA FORMATION

Sous-projet 1: Réforme de l'enseignement secondaire

Après les réformes que notre système éducatif a connues ces dernières années, d'autres ajustements se sont avérés indispensables. Néanmoins, il s'agira de ne jamais perdre de vue que le primaire constitue la fondation du secondaire.

Comme c'est déjà le cas pour l'école primaire, un soutien autant que possible individuel devra également être instauré dans l'enseignement secondaire. Ceci nécessitera l'élaboration d'offres spécifiques pour les élèves qui ont besoin de rattrapage ou présentent des difficultés d'apprentissage.

Ces aides particulières seraient davantage données au sein de l'école par du personnel enseignant qualifié. Sa mission sera de combler à temps les lacunes et de reconnecter ainsi les élèves concernés. Dans ce registre, il est important de développer chez les professeurs, au travers de formations complémentaires, leurs capacités de diagnostic. Ils seront ainsi à même de détecter à temps d'éventuels problèmes, d'en reconnaître les origines, pour alors engager les mesures de soutien nécessaires. Afin de pouvoir prendre en charge des élèves ayant besoin d'un rattrapage, présentant des difficultés d'apprentissage, des problèmes sociaux et émotionnels, ou nécessitant un soutien pédagogique spécialisé, les écoles devront pouvoir compter sur une aide compétente, qu'elle soit pédagogique, psychologique, sociale ou médicale. Pour les élèves présentant de graves troubles du comportement et dont la participation aux cours normaux s'avèrerait impossible, des projets de réinsertion sociale et pédagogique devront être proposés et appliqués. Ainsi, ces jeunes n'interrompent pas complètement leur scolarité mais pourront se « reconnecter » après cette période de réinsertion.

Alors, pour mieux s'adapter aux circonstances actuelles et répondre aux nouveaux défis, l'organisation structurelle des établissements secondaires devra être repensée en se basant sur le schéma suivant.

Le tronc commun d'enseignement initié au primaire et par lequel les élèves acquièrent en classe des aptitudes de base sera poursuivi au premier degré du secondaire. À la fin de ce premier degré, chaque élève devrait alors être en mesure de choisir son parcours : soit il continue sa scolarité classique, soit il opte pour une formation professionnelle correspondant à ses centres d'intérêt et ses capacités. La condition préalable à une telle prise de décision sera une préparation effective pendant le premier degré du secondaire. Durant cette période, outre les enseignements de base, les élèves devront être informés des contenus et des exigences de futures orientations scolaires et professionnelles. Ceci pourra se faire par des modules d'orientation tels que « économie et gestion », « langues et culture », « sciences naturelles et techniques », « affaires sociales et société ». Dans ce contexte, il est tout aussi important de conseiller systématiquement les parents.

Les élèves qui, à la fin du primaire, n'auraient pas obtenu leur certificat de fin d'études et suivraient un parcours différencié, auraient, grâce à des mesures de soutien adéquates, la possibilité d'obtenir une qualification correspondante ou d'accéder à un métier.

Au deuxième degré du secondaire, les cours seraient - comme jusqu'à présent - avant tout dispensés à l'ensemble de la classe, l'organisation par semestre ou trimestre permettant d'éviter un morcellement des unités de cours. Les cours qui, auparavant, étaient dispensés à raison d'une heure par semaine le seront sous forme de modules organisés par semestre ou trimestre, afin de leur accorder davantage de temps. Une réflexion quant à la durée de 50 minutes par cours devrait aussi être menée, afin de rendre possible un enseignement efficace et différencié. Pour les élèves qui auraient suivi un enseignement différencié dans le premier degré, la transition de l'enseignement commun de base à la formation technico-professionnelle devra être améliorée. Dans le cadre de ce projet, nous examinerons s'il est possible de mettre en place de nouvelles structures, comme l'introduction d'une année préparatoire professionnelle ou d'un préapprentissage.

Au troisième degré, l'enseignement sous forme de modules permettra une organisation flexible de la formation, comprenant des modules obligatoires, optionnels et approfondis. Cela induirait une réduction des redoublements, voire une obtention plus rapide du certificat de fin d'études secondaires. Le soutien aux élèves serait assuré par des enseignants appelés tuteurs. Ils deviendraient, leurs accompagnants et leurs conseillers individuels pendant tout le troisième degré.

Ici aussi, comme nous l'avons évoqué pour le deuxième degré, l'organisation des cours par tranches de 50 minutes et sur un rythme annuel doit être revue. En outre, il faudra examiner la faisabilité de blocs de 100 minutes et de modules complets dispensés par semestre.

Pour l'ensemble de ce concept, un contrôle judicieux des connaissances acquises devrait être conçu. Il s'agirait ainsi de définir à quelle période se dérouleraient les examens pour telle ou telle matière et si ceux-ci seraient organisés en interne ou non. En outre, il faut aussi veiller à ce qu'il soit possible de comparer les diplômes de fin d'études.

La création d'un pool de remplaçants permettrait d'assurer la continuité des cours même lorsque des titulaires sont absents pour maladie ou pour formation continuée. D'une façon générale, il ne faudra pas perdre de vue que les enseignants tiendront un rôle déterminant dans toutes ces réformes. La principale raison d'être d'une école étant de transmettre des enseignements, de constantes améliorations et évolutions de ceux-ci s'avèrent de ce fait indispensables. Les services de conseillers en développement scolaire et des consultants spécialisés apporteront ainsi une aide précieuse dans la concrétisation de ce projet.

Dans la première phase de mise en œuvre du CDR, ce sera tout d'abord au premier degré du secondaire à être réformé. Les expériences et les connaissances que nous en tirerons seront rassemblées et évaluées. Elles seront ensuite prises en compte et appliquées aux réformes des deuxième et troisième degrés. Pour d'autres mises en œuvre du concept « Vivre la Belgique de l'Est 2025 » l'on s'inspirerait de toute manière du modèle finlandais.

Sous-projet 2: Aide aux défavorisés

Un plan visant la justice sociale dans l'enseignement engage à relever de grands défis, tant sur le plan pédagogique que matériel. Actuellement, les coûts liés à la scolarité, variables selon les établissements, sont supportés par les personnes chargées de l'éducation. L'accès à l'éducation étant toutefois réputé être gratuit, le Gouvernement soumettra au Parlement une liste de services et de moyens didactiques pour lesquels les écoles pourront demander une compensation à prix coûtant aux personnes chargées de l'éducation. Le financement de tous les autres frais restant à la charge des établissements devra en outre être garanti.

Ce projet portera aussi sur la garantie d'un encadrement pédagogique optimal pour les élèves se retrouvant temporairement en situation exceptionnelle et nécessitant un soutien adapté. Le Centre de pédagogie de soutien organise déjà des cours pour les enfants malades dont l'absence implique un rattrapage dans différentes matières. Il s'agit maintenant de voir comment de tels services pourraient être étendus au secondaire. Les élèves primo-arrivants, c'-à-d. les enfants issus de l'immigration, présentent souvent des lacunes linguistiques et une méconnaissance de la culture du pays hôte. Pour eux aussi, des offres appropriées devront être élaborées. L'apprentissage de la langue d'enseignement est en effet la condition sine qua non de leur intégration, de leur réussite scolaire et sociale. Enfin, nous sommes régulièrement confrontés au problème d'élèves qui, pour des raisons comportementales, psychiques, émotionnelles ou sociales, ne sont temporairement plus en mesure de suivre une scolarité ou une formation normale. Pour ceux-ci, des mesures sociales et pédagogiques appropriées devront être prises. Il s'agira de les réinsérer dans le quotidien scolaire et de les aider à emprunter la voie qui leur convient.

Tous ces projets devront être construits en partant des expériences faites à ce jour, puis élaborés et mis en œuvre conjointement par l'enseignement et l'aide à la jeunesse.

Lors de la législature 2004 – 2009, la question des devoirs à la maison et de leur supervision fut déjà partiellement abordée. Les réflexions sur ce thème complexe seront maintenant poursuivies dans l'optique de l'accès équitable à l'instruction. Actuellement, le fait de donner des devoirs est abordé différemment d'école à école et d'enseignant à enseignant. Ce sous-projet a pour but d'élaborer une ligne de conduite uniforme pour la pratique des devoirs, d'optimiser la qualité de leur supervision, et d'envisager le transfert de cette supervision vers les locaux scolaires. Ceci permettrait d'assurer des conditions de supervision identiques pour tous les élèves. Des enseignants prenant une retraite anticipée à temps partiel ou des étudiants de la Haute école autonome, dans le cadre de leurs heures de stage, pourraient ainsi donner des cours de rattrapage, voire superviser les devoirs. Si l'on souhaite optimiser la supervision des devoirs à l'école, il faut fixer des accords clairs dans le cadre du projet d'établissement.

Sous-projet 3: Modernisation et restructuration des centres PMS, des centres de santé et des services sociaux d'aide à la jeunesse

Les évolutions de la société ont grandement modifié les attentes que le public a des «centres d'encadrement». En effet, aussi bien le nombre de personnes suivies que l'intensité et la durée de l'encadrement ont augmenté.

Différents acteurs financés par des fonds publics sont compétents pour l'encadrement psycho-médico-social des écoles : les centres de santé au nord et au sud de la Communauté, le centre PMS libre, les centres PMS de la Province et de la Communauté, le « Dienst für Kind und Familie » (Service pour l'enfance et la famille), le Service d'aide à la jeunesse, le Ministère lui-même, ainsi que d'autres services avec lesquels les centres travaillent plus ou moins régulièrement.

Au vu de cette énumération, il apparaît nettement que le risque d'éparpillement des énergies est grand. Dans sa mise en œuvre, ce sous-projet assurera pour tous les enfants et jeunes, les personnes chargées de l'éducation, mais aussi les enseignants, les éducateurs et les directions d'écoles, un encadrement médical, sanitaire, psychosocial et pédagogique cohérent de haute qualité. Un encadrement global et multidiscipli-

naire sera ainsi assuré, dans l'esprit de ce que déclarait l'Organisation mondiale de la santé : « L'éducation garantit la santé et la santé garantit l'éducation ».

Les missions confiées aux services cités plus haut devront être réexaminées et, si nécessaire, redéfinies. Des besoins des enfants et des jeunes découleront d'importantes missions à assurer dans l'encadrement sanitaire, psycho-médico-social et pédagogique, à savoir :

- lancer des initiatives d'information et de soutien dans le domaine de la petite enfance (0 – 3 ans), notamment des activités variées, telles que les visites à l'hôpital et à la maison, les examens de dépistage pour nourrissons et jeunes enfants, l'accompagnement de familles nécessitant une aide particulière, la reconnaissance et le contrôle des compétences des gardiennes indépendantes ainsi que le conseil par téléphone ;
- l'inspection médicale scolaire ;
- la médecine scolaire préventive ;
- le suivi socio-psychologique des élèves et de leurs familles ;
- la remise d'avis constatant la nécessité d'un soutien pédagogique spécialisé.
- Il apparaît en effet raisonnable que ces avis soient établis pour tous les élèves selon des critères homogènes, conformément à la classification internationale du fonctionnement, du handicap et de la santé (ICF), c.-à-d. en tenant compte autant de l'environnement social que de l'environnement scolaire.
- l'aide assurée par un service d'intervention et de conseil lors de situations difficiles et de crise dans l'environnement scolaire, ainsi que la prévention de crises.

Dans l'intérêt du système scolaire et formatif mais aussi de tous les enfants et jeunes, les ressources humaines et matérielles disponibles devront être combinées et déployées de telle manière que tous les intéressés puissent assumer ces tâches de la même manière, efficacement et en étant qualifiés pour le faire. Des synergies seront également recherchées, en vérifiant toutefois jusqu'à quel point les différents systèmes peuvent être mis en réseau. Ce serait aussi l'occasion d'étudier la possibilité de créer une nouvelle institution commune.

L'objectif est avant tout d'améliorer le suivi socio-psychologique et sanitaire des enfants, des jeunes et de leurs familles. Si l'on veut réussir, il faudra une collaboration très étroite entre écoles et enseignants, mais aussi avec d'autres organismes, comme les centres publics d'aide sociale. La mise en réseau de certains services a l'avantage que toutes les missions susvisées peuvent être assumées sous un même toit. Une telle initiative inclusive devrait conduire à de nouvelles démarches conceptuelles ayant un caractère inter- et multi-disciplinaire encore plus marqué qu'aujourd'hui.

PROJET D'AVENIR 8: SOUTIEN À L'ESSOR QUALITATIF DE L'ÉCOLE

Sous-projet 1: Réforme de la qualification pédagogique

Afin de renforcer la qualité de l'enseignement, il est impératif de disposer d'un corps enseignant hautement qualifié. Un déficit en enseignants est déjà apparu les années précédentes. À l'avenir, il touchera surtout le secondaire. Alors, afin de garantir le recrutement, l'on recourt depuis quelque temps déjà, au cas par cas, à des personnes remises au travail ou bénéficiant de passerelles. Or, souvent, les compétences pédagogiques nécessaires leur font défaut. Dans un souci de garantir la qualité de l'enseignement, ces personnes doivent avoir la possibilité d'obtenir rétrospectivement leur qualification, si elles souhaitent poursuivre dans cette activité.

Il existe encore d'importantes différences de qualification pédagogique chez les enseignants. Bien que les exigences du métier soient les mêmes sinon similaires, les formations qualifiantes proposées pour le secondaire sont différentes. Ce sous-projet s'emploiera donc surtout à harmoniser les différents titres pédagogiques. Il vise particulièrement la qualification pédagogique des enseignants bénéficiant de passerelles et comprend aussi des mesures pour une qualification ultérieure. Ces défis reposent sur une réforme fondamentale du statut en 2007. Qu'ils soient nouvellement engagés ou bénéficient de passerelles, les membres du personnel qui enseignent sans être porteurs du titre requis sont obligés, depuis l'entrée en vigueur du nouveau texte, d'obtenir un titre pédagogique. Ce sous-projet touchera donc aussi au statut du personnel enseignant.

L'élaboration d'un nouveau concept de formation continuée constituera un autre point fort de la réforme des qualifications pédagogiques. La création de la commission pédagogique pour la formation continuée a permis de proposer une offre cohérente de formations continuées. La priorité est de déterminer les points forts des formations continuées en concertation avec les acteurs de l'enseignement. Cette forme de prise de décision aboutit à une offre de formations continuées sur mesure pour les personnes occupées dans l'enseignement. Quelle que soit leur formation pédagogique initiale, tous les membres du personnel devront avoir l'opportunité d'obtenir une qualification ultérieure leur permettant d'étendre leurs compétences disciplinaires et transversales. L'offre comprendra des formations propres à l'école, mais aussi des formations continuées dans la discipline concernée et des formations complémentaires. Toutes ces formations seront déterminées régulièrement en concertation avec les acteurs de la formation, scolaire et en alternance, et avec les responsables de la politique de l'enseignement. L'offre tiendra compte tant des priorités de la politique de l'enseignement que des besoins exprimés par les écoles.

Le but essentiel sera de garantir que le personnel occupé dans l'enseignement puisse constamment se former et se perfectionner. Ceci constitue un élément essentiel de l'essor qualitatif des écoles et de l'enseignement en général. Actuellement toutefois, la participation aux sessions de formation continuée engendre souvent soit des suppressions de cours, soit des problèmes organisationnels pour l'école, le personnel concerné devant être remplacé pendant ces heures de classe. L'élaboration d'un concept devra obligatoirement en tenir compte. Il devra tenter de définir le moment le plus approprié pour la tenue de ces formations. Les premiers résultats tirés de l'application des référentiels et des expériences faites dans d'autres pays seront à cet égard très instructifs. À l'étranger, les formations continuées sont organisées de manière très variable : soit majoritairement pendant les périodes de classe, soit surtout en dehors, une voie médiane existant aussi.

Le dernier axe de ce sous-projet traite de l'allongement de la durée des études à la Haute école autonome (AHS). Une formation de qualité pour les enseignants du fondamental s'avère en effet nécessaire pour répondre aux nouvelles exigences de l'enseignement. Il apparaît néanmoins de plus en plus difficile de transmettre ces compétences essentielles dans le cadre d'études supérieures de trois ans, et de donner aux jeunes diplômés le bagage nécessaire à leur future vie professionnelle. D'un peu partout, des voix se font d'ailleurs entendre en faveur de l'allongement des études. Une telle mesure contribuera à donner des compétences élargies à ces pédagogues qualifiés. Seront concernés l'approfondissement des connaissances didactico-méthodologiques, disciplinaires et surtout pratiques, mais aussi des compétences sociales et personnelles. Un coup de pouce supplémentaire en début de carrière ne peut être que profitable, pour d'une part satisfaire aux missions exigeantes du métier d'enseignant, et d'autre part, consolider la pratique professionnelle. Cet éventuel allongement de la formation initiale, couplé à un accompagnement (tutorat) en début de carrière, présente une perspective intéressante dans l'optique d'un plus grand professionnalisme des diplômés de l'AHS.

Sous-projet 2: introduction de structures dirigeantes modernes

Le suivi et l'évaluation scientifiques des structures managériales moyennes (middle management) mises en place dans des écoles secondaires de la DG à titre expérimental confirment la plus value apportée par de telles structures dirigeantes modernes. Cela démontre que, du point de vue du corps enseignant, il est nécessaire de développer systématiquement l'école en se basant sur des concepts et que le tout doit être coordon-

né et géré. De plus, les études scientifiques font apparaître que la majorité du corps enseignant accepte qu'une activité de direction et de coordination diversifiée soit confiée à du personnel du cadre moyen dans les écoles.

Dans ce contexte, l'introduction structurelle d'une gestion par un cadre moyen influence positivement l'essor qualitatif de l'école, une structure dirigeante favorisant en principe la disposition à innover, le sens du consensus au sein de l'établissement à propos des objectifs à atteindre, le travail d'équipe obligatoire orienté sur les objectifs et l'amélioration de la qualité.

Ce sous-projet vise à mettre en place, dans les écoles importantes, une gestion adaptée à leurs besoins et assurée par des cadres moyens. Envisagé comme un soutien aux tâches d'organisation et de coordination que doit assurer la direction de l'école et comme un pilotage des processus de développement de l'école, ce type de management s'avère d'une urgente nécessité dans les grands établissements. Les expériences acquises dans le secondaire serviront de base pour envisager ultérieurement un tel système dans des écoles fondamentales importantes. Lors de l'élaboration de ce sous-projet, il faudra se demander s'il s'agit d'une reprise de tâches de direction déléguées ou d'une extension de la direction à des fonctions de coordination et de pilotage. Cette nouvelle structure de « middle management » sera progressivement introduite sous forme de projet pilote. Elle ne concernera, dans un premier temps, que le secondaire. Elle sera ensuite étendue au primaire. Nous travaillerons aussi à des formations initiales et continuées sérieuses pour les cadres pédagogiques. L'une des conditions de réussite de ce processus de changement dans les écoles sera la solide qualification des cadres pédagogiques dans la DG, car ils auront à répondre aux nouveaux défis que doit relever l'enseignement. Tous les chefs d'établissement de la DG seront concernés. Sera visé le soutien qualitatif dans des domaines essentiels tels que : management scolaire, amélioration du travail d'équipe, communication, évolution de l'école, recherche en éducation, législation spécifiquement scolaire et organisation scolaire dans la DG.

L'objectif de ce sous-projet est de mettre à la disposition des chefs d'établissement, par des formations complémentaires, des instruments qui leur permettront de planifier des processus de changement, de les appliquer et de les intégrer, le tout de manière plus durable. Dès à présent il existe des profils de direction d'école. Ils ont été créés à partir d'analyses menées à des fins comparables, dans notre pays et à l'étranger, à propos de formations professionnelles modernes. Cette structuration modulaire ouvrira ainsi aux chefs d'établissement la possibilité de choisir l'opérateur de formation en fonction de leur propre emploi du temps.

Cette flexibilité pour les chefs d'établissement de choisir la période et l'opérateur implique toutefois que la reconnaissance des formations soit elle aussi organisée dans le même esprit de flexibilité. Ceci sous-entend que les modules, séparés ou cumulés, seront reconnus comme formations professionnelles admissibles. De surcroît, cette façon de procéder permettra aux chefs d'établissement de faire reconnaître, partiellement ou complètement, certaines de leurs « réalisations » (formations) récentes.

Dans l'enseignement, le passage à un système prioritairement orienté résultat n'entraîne pas seulement de nouvelles obligations pour les établissements et les enseignants, mais aussi pour les pouvoirs organisateurs, en particulier dans le fondamental. Le but est d'optimiser les systèmes existants en visant une mise en réseau renforcée dans les domaines organisationnel et administratif.

Sous-projet 3: Compétences attendues dans les branches principales aux deuxième et troisième degrés de l'enseignement secondaire général

En DG, la détermination de macro-compétences et compétences attendues, appelés à l'étranger « standards de formation », est depuis longtemps déjà au centre de la politique de l'enseignement. La fixation d'objectifs de formation pour le primaire et le secondaire, servant de base de développement et de référence pour la qualité de l'enseignement, constitue la pierre angulaire de la réforme de l'éducation. Par l'adoption du décret du 16 juin 2008 fixant les macro-compétences et les référentiels de compétences dans l'enseignement, un

premier pas fut déjà fait vers une comparabilité des certificats de fin d'études et vers une transparence en matière d'exigences scolaires. En outre, la transition harmonieuse lors des passages critiques, tels que celui du primaire au secondaire, peut maintenant être mieux pilotée. Ce travail va être poursuivi par l'élaboration des compétences attendues dans les branches principales aux deuxième et troisième degrés du secondaire général. Ces mesures permettront d'acquérir les compétences disciplinaires et transversales nécessaires pour aborder sans problème des études supérieures dans de hautes écoles ou des universités en Belgique ou à l'étranger. La promotion du plurilinguisme tient là un rôle essentiel.

PROJET D'AVENIR 9: ACCÈS À LA COMPÉTENCE PROFESSIONNELLE

Sous-projet 1: perméabilité des systèmes

En ce qui concerne la transition entre l'école et l'apprentissage, l'on constate que tous les jeunes n'atteignent pas le certificat d'études de base ou encore celui du secondaire inférieur. Ces élèves ne possèdent donc pas la maturité requise pour un apprentissage en milieu scolaire. D'autres ont des compétences sociales lacunaires ou seulement une vague idée quant à leur futur métier. Passer à l'apprentissage sera pour eux d'autant plus difficile que sont requises des connaissances scolaires de base suffisantes, une idée concrète du métier que l'on souhaite exercer, la motivation et la capacité de s'intégrer dans le milieu de l'apprentissage en entreprise. Des mesures d'encouragement adéquates devront de ce fait être proposées lors du passage de la formation générale à la formation professionnelle, tant pour ceux qui entrent en apprentissage que pour ceux qui passent dans la filière technico-professionnelle. Ce n'est pas seulement un devoir de la société, mais également une obligation économique que de qualifier – autant que faire se peut – tous les jeunes pour le marché de l'emploi. Dans le cadre de ce sous-projet, une analyse précise de la problématique de ce passage délicat mènera à l'élaboration puis à la concrétisation de nouvelles offres.

Par la coexistence en DG de formations professionnelles scolaires et en alternance, deux voies menant à la compétence professionnelle et sanctionnées par un diplôme s'offrent aux jeunes. Afin de rendre possible un passage sans accroc d'un système à l'autre pendant la formation et d'éviter ainsi des pertes, les acquis scolaires et les compétences professionnelles doivent être mutuellement reconnus et validés. Comme entre-temps, la plupart des métiers exigent une liaison entre de bonnes connaissances théoriques de base et une pratique en entreprise, l'enseignement technico-professionnel et la formation en alternance peuvent à juste titre se compléter. Les formations à une carrière ne sont pas obligatoirement linéaires et systématiques. De ce fait, des règles appelées « Konnex » sont déjà applicables aujourd'hui. Elles permettent un raccourcissement de la formation, à condition d'apporter la preuve de pré-requis scolaires correspondants. L'élaboration de ces règles doit être poursuivie, afin de les étendre au passage de la formation scolaire à la formation de chef d'entreprise. Les premiers pas vers la perméabilité existent déjà. Pour preuve, la délivrance aux apprentis, par l'Institut pour la formation et la formation continue dans les Classes moyennes et les PME (IAWM), d'un certificat d'études de la 6e année B. Les apprentis peuvent ainsi, pour la première fois, obtenir un certificat de fin d'études secondaires supérieures ainsi qu'une reconnaissance de leurs acquis d'apprentissage en entreprise. Toutefois, en filière professionnelle, il faut avoir réussi la 7e année B pour obtenir le diplôme d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur. Une adaptation des offres en 7e année B aux contraintes des apprentis devra être prévue : des cours pendant toute la journée ne sont en effet pas compatibles avec la vie active qu'ils ont déjà entamée. En outre, ces offres ne peuvent se limiter aux compétences professionnelles. L'apprenti les possède déjà en grande partie. C'est pourquoi une offre spécifique de préparation au diplôme d'aptitude à accéder à l'enseignement supérieur devra être créée pour les porteurs d'un certificat d'apprentissage.

Sous-projet 2: Harmonisation et systématisation de l'enseignement technico-professionnel et de la formation en alternance

En DG, l'enseignement technico-professionnel constitue une part importante du secondaire avec le Robert-Schuman-Institut (RSI) au nord et l'Institut technique de Saint-Vith (TI) au sud, plus les centres d'enseignement à horaire réduit (TZU) associés. Beaucoup de matières proposées dans l'enseignement tech-

nico-professionnel se retrouvent dans la formation en alternance. Il existe donc de nombreuses offres parallèles qui, dans le contexte actuel de la perméabilité, devront être analysées. Leur raison d'être sera ainsi examinée puis ajustée, dans l'esprit du nouveau système global de formation professionnelle.

Les installations, les moyens didactiques et le savoir-faire des professeurs et des entreprises devront être plus fortement mis à contribution. Par le PPP, grand projet d'infrastructure lancé par le Gouvernement en partenariat avec le secteur privé, les centres de formation et de formation continue dans les Classes moyennes et les PME (ZAWM) et le secondaire technico-professionnel (RSI) seront regroupés pour former un campus commun à Eupen. Leurs bâtiments seront ainsi rapprochés. À Saint-Vith, les ateliers du TI et du ZAWM seront également équipés et utilisés en commun. Ces nouvelles conditions-cadres privilégieront les coopérations, sur le fond et en personnel, des deux systèmes de formation professionnelle. Suivra un examen de la structure et de l'organisation des différentes institutions afin, d'une part, d'utiliser ensemble et efficacement les ressources disponibles et, d'autre part, de créer de nouvelles synergies. Il faudra aussi déterminer qui sera responsable des concepts, nouveaux ou remaniés selon le cas.

Sous-projet 3: National Qualification Framework - NQF

Dans le cadre des processus de Bologne pour les hautes écoles et de Bruges-Copenhague pour la formation professionnelle, l'Union européenne a pris d'importantes décisions de principe pour réglementer la formation en Europe. Ces résolutions n'ont certes qu'un caractère de recommandation. À moyen terme toutefois, elles influenceront considérablement sur les systèmes éducatifs nationaux et marqueront la formation professionnelle. Les liens entre le processus Bruges-Copenhague et les objectifs de Lisbonne pour un espace économique de pointe fondé sur la connaissance, ainsi qu'avec l'OCDE en vue d'une formation efficace et orientée résultats, prennent alors une signification décisive.

Les cadres nationaux de qualification (NQF), élaborés à partir de l'« European Qualification Framework » (EQF), doivent systématiquement répertorier les compétences, puis les rendre comparables au niveau européen. La DG est tenue d'établir un tel NQF d'ici 2012. Un NQF existe déjà en Irlande et en Communauté flamande. D'autres pays européens ont commencé les préparatifs et entamé les discussions. Il y sera surtout question de la hiérarchisation entre formation, expérience et compétence professionnelle.

Axe 4: Energie et climat

PROJET D'AVENIR 4: UNE ÉCONOMIE EN ACCORD AVEC LA NATURE

[...]

Sous-projet 2: RÉGION MODÈLE EN MATIÈRE D'EFFICACITÉ ÉNERGÉTIQUE ET D'ÉNERGIES RENEUVELABLES LA DG AUTOSUFFISANTE EN ÉNERGIE

À moyen, voire à long terme, ce sous-projet a pour objectif de faire de la DG une région modèle en matière d'efficacité énergétique et d'énergies renouvelables en Belgique. Pour y parvenir, il faut que les pouvoirs publics, le monde économique et les ménages réduisent ensemble la consommation d'énergie dans la DG. L'objectif à long terme est une DG autosuffisante en énergie. Il s'agit de concevoir de manière équilibrée la relation globale entre la consommation régionale d'énergie (électricité, chauffage et carburant) et la production régionale d'énergies renouvelables (soleil, vent, eau et biomasse).

Pour cela, il faut une vaste planification énergétique à long terme, avec des étapes et des sous-objectifs concrets et quantifiables. C'est pourquoi ce modèle énergétique régional, élaboré par un bureau d'études spécialisé en coopération avec les acteurs régionaux pertinents, tant publics que privés, servira de base pour toutes les autres étapes et mesures.

Le modèle énergétique portera sur les points suivants :

- état des lieux : enquête sur la situation effective en matière d'énergie dans la DG (énergie et consommation de ressources, structure d'approvisionnement etc.)
- analyse des potentialités : enquête sur les économies possibles, sur les chances d'une utilisation renforcée d'énergies renouvelables etc.
- développement d'une stratégie, y compris des objectifs et indicateurs clairs à court, moyen et long terme
- mesures et actions : plan de mise en œuvre et de financement pour atteindre les objectifs, étude de faisabilité avec tous les acteurs concernés

Lorsque les groupements et instances publics et privés (DG, communes, entreprises, organisations,...) auront adopté et signé la version définitive du modèle énergétique débutera la mise en œuvre concrète des mesures qu'il contient. L'élaboration, l'application et la diffusion du modèle énergétique pourraient d'ailleurs être coordonnées par un interlocuteur unique, une « Agence de la DG pour l'énergie » restant à créer. Il faudra, en tant que mesure d'accompagnement, développer et réaliser un projet pilote, projet où une institution de la DG sera transformée de manière à être énergétiquement autonome.

Sous-projet 3: Construction et rénovation durables

Outre les économies d'énergie susmentionnées, l'amélioration de l'efficacité énergétique et l'utilisation d'énergies renouvelables, le sous-projet « Construction et rénovation durables » vise une approche globale durable dans le secteur du bâtiment. Il s'agit à cet égard de sensibiliser l'industrie du bâtiment, la population ainsi que les partenaires publics à la durabilité dans la construction neuve et la rénovation et de mettre en exergue des axes majeurs aussi différents que l'emplacement et l'orientation, le mode de construction, l'utilisation de matériaux régionaux respectueux de l'environnement et à faible teneur en polluants, l'isolation, le chauffage à faible consommation d'énergie, les énergies renouvelables et l'accessibilité. Le futur « Centre d'impulsion bois et construction durable » aura assurément un rôle important à jouer.

Axe 5: Inclusion sociale

PROJET D'AVENIR 13: DIVERSITÉ SOUHAITÉE

Sous-projet 1: RENFORCER LA COHÉSION SOCIALE EN STRUCTURANT LES MESURES EXISTANTES ET ENVISAGÉES, PUIS EN METTANT EN PLACE UN RÉSEAU

2010 fut l'année européenne de lutte contre la pauvreté et l'exclusion sociale. Année significative et exemplaire, elle a permis d'entamer l'uniformisation des stratégies mises en place jusque-là, la structuration des mesures existantes et la mise en réseau des acteurs qui contribuent au renforcement de la cohésion sociale. Le premier sous-projet identifiera en premier lieu les services, les stratégies et les mesures qui contribuent à promouvoir la cohésion sociale dans la DG. Les stratégies seront analysées toutes ensemble et les besoins définis. Puis, le travail en réseau permettra d'établir un plan d'action commun pour la DG afin de favoriser l'accès de tous les citoyens aux droits fondamentaux. Il est important d'établir un état des lieux et de définir les besoins tant du point de vue des responsables prenant des mesures pour promouvoir la cohésion sociale, que de celui de la Communauté et des pouvoirs locaux. Les instruments permettant d'analyser la situation existante et les besoins pourront faire l'objet d'un questionnaire, comme aussi d'interviews pertinentes des organisations, en incluant les intéressés. Ici aussi, des ateliers ou une combinaison des instruments énumérés sont à envisager. Des études existantes compléteront également l'état des lieux.

Les dispositions de ce plan d'action seront élaborées en concordance avec le « Plan d'action national pour l'insertion sociale » d'une part et le « Plan wallon de cohésion sociale » d'autre part. La mise en place d'un réseau pour promouvoir la cohésion sociale permettra une concertation structurée des acteurs et une appli-

cation coordonnée de la stratégie globale. Les acteurs collaboreront à la définition du modèle, de la stratégie globale et de la mission fondamentale de ce réseau.

Un autre objectif important de ce sous-projet est une mise en réseau efficace des différents acteurs, afin que se construisent entre eux des relations fructueuses et durables. Un réseau vit de l'engagement de ses participants à échanger informations, conseils et contacts, mais aussi à faire preuve de la plus grande franchise entre eux. À l'issue des analyses portant sur l'existant et les besoins, un tel réseau unira les organisations qui aident à la cohésion sociale et assumera les tâches suivantes :

- élaboration d'une stratégie commune avec une approche globale
- développement d'un modèle d'insertion
- concertation et coordination des dispositions existantes
- élaboration et évaluation d'un plan d'action
- conclusion d'accords contraignants
- clarification de la collaboration des acteurs quant aux besoins identifiés mais non traités
- identification continue des besoins auprès des différents groupes cibles
- échanges quant aux méthodes et instruments appropriés ainsi qu'élaboration de nouveaux concepts et méthodes
- mise à disposition d'informations concernant les interlocuteurs et les offres ainsi que tenue à jour de la banque de données
- élaboration d'un plan d'action de la DG en vue de promouvoir la cohésion sociale
- élaboration d'indicateurs permettant d'évaluer l'accès aux droits fondamentaux.

Sous-projet 2: DISTINGUER LES ENTREPRISES ET ORGANISATIONS QUI S'IMPLIQUENT DE FAÇON EXEMPLAIRE DANS L'INSERTION DE PERSONNES HANDICAPÉES

Ces dispositions permettront de récompenser des entreprises et des organisations qui s'engagent de façon exemplaire dans l'insertion de personnes handicapées. Des projets et des actions qui favorisent la cohabitation de personnes avec ou sans handicap dans différents domaines comme le travail, l'habitat, les loisirs, le tourisme, la formation, l'accès et la mobilité, méritent d'être présentés à la population. De même, toute forme de participation comme contribuer à organiser, prendre part aux décisions et partager la responsabilité sont dignes d'intérêt. Un jury international visitera et évaluera les projets déposés. Par domaine de vie, trois projets seront nominés et un sera récompensé. Le jury sera composé de membres du conseil d'administration de l'« Office pour personnes handicapées » et d'experts des régions voisines. Leur tâche consistera à fixer les critères d'évaluation puis, sur cette base, à sélectionner les entreprises et les organisations à primer et à décerner la distinction lors d'un gala. Cette démarche et cette distinction seront ensuite reconduites régulièrement, à une fréquence restant à définir.

Sous-projet 3: SENSIBILISER, PAR LA FORMATION CONTINUE, AUX DROITS ET DEVOIRS DES PERSONNES HANDICAPÉES

La sensibilisation, par la formation continue, aux droits et aux devoirs des personnes handicapées constitue une avancée importante dans la mise en œuvre de la Convention des Nations Unies du 13 décembre 2006, spécifiant que leur pleine et effective participation à la société fait explicitement partie de ses principes. Elle

permettra aux personnes handicapées de mieux faire valoir leurs droits et leurs devoirs tout en aidant leur environnement à mieux cerner les besoins en soutien et accompagnement, afin qu'il puisse s'engager davantage pour eux.

En 2010, des séminaires ayant pour thème la gestion de conflits se sont tenus dans le cadre de cette formation continue. Des sessions complémentaires auront lieu les années suivantes. Le besoin en formation continue sera formulé par le groupe cible lui-même ou les collaborateurs puis transmis à l'Office pour les personnes handicapées. Dans le cadre des propositions de formation pour responsables d'associations, une première rencontre a déjà eu lieu au cours de laquelle les participants ont entre autres mis en exergue les secteurs où les droits des handicapés ne sont pas encore suffisamment respectés. Ces conclusions aidant, des formations spécifiques destinées aux responsables des associations sont depuis lors en projet.

Une manifestation regroupant les responsables et les représentants d'associations s'occupant de personnes handicapées a eu lieu en avril 2010. Elle avait pour thèmes essentiels les nouveaux défis de la société et l'élaboration d'un modèle homogène d'association. En novembre 2010 s'est tenu un séminaire sur la « Convention des Nations Unies relative aux droits des personnes handicapées » à l'occasion duquel un groupe de travail, interlocuteur des personnes handicapées, a vu le jour.

Un programme pluriannuel est prévu. Il sera revu au début de chaque année pour être adapté aux besoins. La sensibilisation de la société à ses rapports avec les personnes handicapées reste un thème important. De plus en plus d'actions du genre coaching et formations devraient être assurées par des personnes elles-mêmes handicapées. Les formations continues se dérouleront toujours selon le même schéma : une évaluation aura lieu à la fin de chaque journée pour éventuellement adapter le contenu ou le déroulement de la prochaine session. En outre, les participants intéressés recevront une attestation de présence.

Sous-projet 4: GARANTIR LES VOIES D'INSERTION SOCIOPROFESSIONNELLE, DÉVELOPPER ET AMÉLIORER LES POSSIBILITÉS D'EMPLOI DANS L'ÉCONOMIE PLURIELLE

Ce quatrième sous-projet de « Diversité souhaitée » a pour objet d'adapter et de garantir les voies d'insertion socioprofessionnelle en élaborant une base légale et structurelle. La nécessité d'offres et d'emplois supplémentaires dans l'économie plurielle doit être déterminée au niveau de la DG. Afin d'atteindre ces objectifs, il s'agira de clarifier puis de définir précisément, avec les partenaires et sur la base d'analyses déjà disponibles, les besoins des personnes confrontées à des difficultés particulières quant à leur insertion socioprofessionnelle. Une fois les besoins identifiés, l'on décrira en conséquence les manques et lacunes des actuelles voies d'insertion socioprofessionnelle.

À partir des besoins identifiés, des mesures adéquates à prendre pour ce groupe cible et des expériences de « bonnes pratiques », il faudra définir avec les partenaires et les représentants des bénéficiaires le contenu d'un décret. Les aspects suivants peuvent par exemple en constituer l'objet : la définition de l'économie plurielle dans la DG ou une charte y relative, les voies d'insertion socioprofessionnelle - avec les paliers que sont les mesures de préparation, d'intégration et autres -, la définition de la « clientèle » concernée, la possibilité de créer un troisième marché du travail, mise en place - à partir de mesures remarquables expérimentées dans le pays et à l'étranger - d'accompagnateurs (job coachers) ou d'assistants au placement, d'une commission consultative, d'une commission d'agrément ou d'une plateforme d'accompagnement. L'adoption de cet instrument juridique par le Parlement permettra surtout de définir le cadre et le financement, ce qui constituera une sécurité pour les projets des organisations concernées.